

Pécsi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar

Doktori Iskola

Makay-Beró Henrietta

A vadászati hatóság múltja, jelene, jövője Magyarországon
doktori értekezés

Témavezetők

Prof. Dr. Gál István László egyetemi tanár

Prof. Dr. habil. Kőhalmi László Levente egyetemi tanár

Pécs

2020

Rövidítések jegyzéke:

MAVOSZ: Magyar Vadászok Országos Szövetsége

NÉBIH: Nemzeti Élelemiszerláncbiztonsági Hivatal

OEF: Országos Erdészeti Főigazgatóság

OMVK: Országos Magyar Vadász Kamara

Evt.: 1961. évi VII. törvény az erdőkről és a vadgazdálkodásról

Vtv.: 1996. évi LV. törvény a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról

Vhr.: 1996. évi LV. törvény végrehajtásának szabályairól 79/2004. (V. 4.) FVM rendelet

Ket.: 2004. évi CXL. törvény a hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól

Ákr.: 2016. évi LV. törvény az általános közigazgatási rendtartásról

Tartalomjegyzék

I. A kutatás tárgya, célkitűzései és módszertana	5
I.1. A témafelvetés aktualitása, a kutatás tárgya	5
I.2. Az értekezés célkitűzései	6
I.3. A kutatás módszertana	7
II. Fogalmi meghatározások	11
II.1. A vadászat fogalma	11
II.2. A vadász fogalma	15
II.3. A vad fogalma	16
II.4. A vadászjegy fogalma	18
II.5. A vadászati hatóság fogalma	19
II. 6. A vadászati jog fogalma	20
II. 7. Az irányítás, vezetés, ellenőrzés, felügyelet fogalmai.....	22
III. Történeti áttekintés	24
III.1. Kezdetek – a honfoglalás előtti vadászat, néhány érdekesség a honfoglalásig.....	24
III.2. A vadászat megítélése és szabályozása az államalapítástól a XVIII. századig	26
III.2.1. Az államalapítástól 1504-ig terjedő időszak	26
III.2.2. 1504-től a XVIII. századig terjedő időszak	39
III.2.4. Erdély helyzete	43
III.3. Vadászat a XVIII – XIX. században	45
III.4. A vadászati „reformkor”	63
III.5. Vívmányok és hátrányok - a XX. század gyötrelmei.....	88
III.5.1. A vadászélet kiteljesedése, fejlődés a korábbi szabályozás talaján.....	88
III.5.2. A II. világháború utáni élet.....	96
III.5.3. Vadászat a kommunizmus idején	102
IV. A hatályos szabályozás	114
IV. 1. A Vtv. alapvető rendelkezései.....	114
IV.2. A vadászati hatóság 2010-2014 között	123
IV.2.1 A vadászati hatóság feladat és hatásköre	126

IV.2.2. A vadászati hatóság eljárása az eljárási reformig.....	129
IV.2.3. Speciális felelősség – avagy a hatóság is perelhető lett volna?.....	132
IV. 3. A vadászati hatóság 2015-től napjainkig	135
V. A vadászati hatóság feladat-és hatáskörei	145
V.1. A területi vadászati hatóságok, azaz a kormányhivatalok.....	145
V.1.1. Vadászterületek kialakítása	145
V.1.2. A hatósági kényszerítő erő alkalmazása	147
V.1.3. A jóváhagyási jogkör	149
V.1.4. A felülvizsgálati, ellenőrzési tevékenység.....	149
V.1.5. A nyilvántartások vezetése	150
V.1.6. A vadászati hatóság és a vadkár kapcsolata	150
V.1.7. A vadászattal összefüggő vadászati hatóság által kiszabható bírságok.....	154
V.1.8. Speciális vadászati hatósági kapcsolatok.....	157
V.2. A Pest Megyei Kormányhivatal feladat- és hatásköre	164
V.3. A NÉBIH feladat- és hatásköre	166
V.4. A miniszter feladat és hatásköre.....	170
VI. A nemzetközi jog hatása a magyar vadászati élet szabályozására	172
VII. Következtetések, összegzések, javaslatok	176
VIII. Felhasznált irodalom	183
VI.1. Felhasznált szakirodalom	183
VI.2. Nemzetközi egyezmények és Európai Unió direktívák	185
VI.3. Felhasznált jogszabályok.....	186
VI.4. Internetes elérhetőségű források.....	190

*„A vadászat tehát a társadalom számára
egyszerre kényszer és engedmény, melyet a
jog engedélyez és az etika fogadtat el.”¹*

I. A kutatás tárgya, célkitűzései és módszertana

I.1. A témafelvetés aktualitása, a kutatás tárgya

Az emberiség életét, mindennapjait már a kezdetektől - mondhatni az ősközösségektől kezdve - végig kíséri a vadászat. A vadászat az egyik legősibb tevékenységek egyike. Kezdetben az élelemszerzés egyik módja volt. Mára ez a szerep inkább háttérbe szorult és ezzel párhuzamosan fokozatosan alakult ki a tevékenység sport jellege. A mai modern megközelítésben a vadászat sport.

A történelem folyamán voltak olyan korszakok, amelyekben mindenki számára szabadon, előírásoktól mentesen gyakorolható tevékenység volt a vadászat. A társadalmi környezeti igények változásával azonban egyre inkább előtérbe került a vadászatra jogosultak körének szabályozása, különböző elvek mentén való szűkítése. Ezzel az igénnyel párhuzamosan fejlődött a szabályozási környezet.

A vadászat minden időben az aktuális megítéléséhez igazodó felügyeleti, igazgatási, irányítási, vezetési és ellenőrzési rendszer keretei között gyakorolható tevékenység, amelynek korszakonkénti eltérő formái jogi szabályozásának feltárása hiánypótló. Ezt támasztja alá már a vadászattal önmagában jogi megközelítésben foglalkozó elenyésző számú szakirodalom is, amelyek többsége a mai felgyorsult, modern világban leggyakrabban megjelenő problémára, a

¹ A vadászat etikai kódexe in. <http://vadasz.info.hu/etika/etikaikodex.html> 2018.04.27.

vadkárra és annak jogi megítélésére koncentrál. A vadászattal összefüggésben felmerülő károk ügyében való eljárás sem mellőzheti már a vadászati hatóság szerepének, hatáskörének, eljárási rendjének ismeretét. A legérdekesebb, ebből kifolyólag nagyobb érdeklődésre számot tartó vadászati kutatási terület pedig a lőfegyverhasználattal összefüggésben megjelenő szabályszegések büntetőjogi megítélései a vadászbalesetek tükrében, amely témakör szintén mutat közös metszési pontokat a vadászati hatóság tevékenységével.

1.2. Az értekezés célkitűzései

Az értekezés célja a vadászati hatóság kialakulásának, fejlődésének, szervezetének, valamint szerepének bemutatása és létjogosultságának alátámasztása. Jelen doktori értekezés visszanyúlik az államalapítás éveihez és onnantól kezdve világítja meg az egyes korszakok vadászati életét, jogi szabályozási hátterét és ennek tükrében a mögötte álló, felügyelő, irányító szerepet betöltők funkcióját, feladatait és működési struktúráját. A vadászati tevékenységet átölelő jogi szabályozás megértéséhez és összefüggéseinek feltárásához elengedhetetlen a vadászat alapvető fogalmainak és a vadászati tevékenységhez kapcsolódó részterületeknek a témát érintő, annak megértését szolgáló bemutatása és feltárása. Éppen ezért a dolgozat nemcsak a szigorú értelemben vett vadászati jog vadászati hatósághoz kötődő rendelkezéseit veszi górcső alá, hanem megvilágítja az egyes tudományterületek vadászattal kapcsolatos összefüggéseit is. A társtudományok kutatási eredményei legfőképp a jogi megközelítési szempontból írott forrásokat nélkülöző, illetve csekély számú írott jogforrással rendelkező korszakok életének feltárását teszi lehetővé.

Az értekezés fókuszában áll annak célja, hogy rámutasson a vadászati hatóságokat érintő érdekesebb jogkörökre, rendelkezésekre és felvázolja a vadászat felügyeleti, igazgatási, irányítási, vezetési és ellenőrzési múltját és jelenét, egyben jövőbeni lehetőségeit is. A vadászati jogban a felügyelet, igazgatás, irányítás, vezetés és ellenőrzés fogalmi elemei különülnek el legmarkánsabban más tudományrendszerek és tudományterületek által vezérelt gyakorlati szervezeti struktúrákhoz képest. A vadászati hatóság funkciója, szerepe mindig is az államigazgatáshoz, valamint a közigazgatáshoz kapcsolódott mégis teljesen más strukturáltság jellemzi, mint adott esetben a közigazgatás más szervezeti egységeit. Az eltérés pedig nemcsak szervezeti; sokszor az elvégzendő feladatok, eljárási lehetőségek és eszközök markáns büntetőjogi behatást mutatnak. Ezen összefüggéseknek és eltéréseknek a feltárása

kiemelt feladata az értekezésnek.

A modern kor vívmányai között tartjuk számon a fokozott természet-és környezetvédelem iránti igény kialakulását. Az Európai Unió tagság és a vállalt nemzetközi egyezmények számos kötelezettséget rónak Magyarországra ezeken a területeken. Az értekezésben a vállalt kötelezettségeket számba véve, azokat egyenként és összességében vizsgálva mutatom be a magyar vadászati jogra háruló terheket. A vadászat terén a természet-és környezetvédelem többszörös kollíziót eredményez. A vadászati hatóság akár egymással is ellentétes pozícióba is kerülhet eljárása során. Ezen anomáliákból kiindulva terjesztek elő megoldási javaslatokat a hazai vadászatot érintő kihívások megoldására.

1.3. A kutatás módszertana

A téma feldolgozása érdekében a dolgozat a korabeli jogszabályokra, ezek hiányában a jogilag értékelhető rendelkezésekre fókuszál tekintettel arra, hogy e témakörben a jogi megközelítésű szakirodalom elenyésző. A kutató munkát megnehezíti az alaki jogforrások hiánya mellett az is, hogy a publikációs megjelenési lehetőség is nagyon korlátozott a mai napig. A vadászati irodalom leginkább a vadászat technikájára, a vadak bemutatására és a vadászati eszközökre, módokra összpontosít. A jogi szakirodalom pedig szinte teljes egészében a vadászbalesetek büntetőjogi relevanciája mellett a vadászattal összefüggésben felmerülő károkra fókuszál a polgári jogi károkozás speciális formájaként. Kifejezetten vadászati joggal foglalkozó szaklap, folyóirat, kiadvány a mai napig nincs. Éppen ez generálta a téma felvetést és alapozta meg létjogosultságát kihívást állítva a téma részlet-gazdag, színes kidolgozására.

A kérdésfeltevés hármas célzatú: egyrészt mit, mivel szabályoztak, másrészt arra keresem a választ, hogyan. A legfontosabb kérdés pedig az, hogy miért azt a témarészt szabályozták, miért azzal a jogi megjelenési formával és miért abban a formában, vagyis a legfontosabb kérdéskör az, hogy mi is volt a szabályozandó életterület és mi volt a szabályozás mögött meghúzódó valós jogalkotói akarat.

Magyarország mindig is bővelkedett vadban, ősi kultúránk elemi része volt a vadászat. Ennek a tevékenységnek a kezdetektől napjainkig magunkkal hordozott elemei folyamatosan

alakultak, hol bővültek, hol szűkültek a lehetőségek. Erre pedig a mindenkor hatályos jognak adekvát választ kellett tudni adnia. Ahogy a történelem folyamán egyre nagyobb jelentősége lett a tulajdonnak, úgy alakult át a vadászat megítélésének természete a létfenntartásból az úgynevezett „úri sportig” bezárólag. Éppen ezért fontos ismeretanyagot adhat át a mai kor jogászáinak és vadászainak az a tanulmány, mely feltárja és rendszerezi, hogy mikor ki bírta a kontrollrendszert és milyen formában gyakorolta azt. Az értekezés ezen kérdésköröket vizsgálva mutat rá a mai rendszer kialakulásához vezető útra, a hatályos rendszer történeti gyökereire.

A történeti ív bemutatása után az értekezés a jelen kor vívmányaival, szabályrendszerével foglalkozik, bemutatva az egyes szegmensek anomáliáit, nehézségeit. A jelenlegi kontrollrendszer megújítására dolgozatomban javaslatot teszek, igyekezve összehangolni a vadász szakma elvárásait, a vadászó emberek kívánalmait a jogászai szakmában megfogalmazott kritériumokkal. Fontos kérdéseket vet fel az Európai Unió tagság és a vállalt nemzetközi egyezményeknek való megfelelés. Éppen ezen erővonalak mentén érezhető a fentebb említett három oldal érdekeinek és kívánalmainak összeütközése.

Tekintettel arra, hogy kevés a rendelkezésre álló szakirodalom, így értekezésem a kor írásos dokumentumaira, a jogszabályokra, valamint a társszakmák, mint erdészet, madarászat, agrárium alapkérdéseire tud támaszkodni. Fontos kiemelni, hogy a vadászatot, mint tevékenységet ősidők óta végig kíséri a más állattal való vadászati mód az úgynevezett kopózás, agarászat és a solymászás. Ennek megfelelően az ebtartás és kiképzés valamint a sólyom idomítás fellelhető, jogilag relevanciával bíró szakirodalma nyújt támpontot a dolgozatomban megfogalmazott téma részlet-gazdag feltárására. Érdekes és egyben meg nem kerülhető egyesülési jogi kérdéseket vet fel - melyeket a témához szorosan kapcsolódó részben külön elemzek - a vadászkutyák tartása, mely igazán kedvelt volt a XVI-XVIII. században és amelyből egy önálló, fogadással egybe kötött sporttevékenység, az agárverseny alakult ki. Az ősi idők óta kifejtett vadászat fogalmi zavarait a néprajzi kutatások, a vadászati etikai eredményeivel kiegészítve mutatom be, majd oldom fel. Fontos kiemelni szokásjogi, majd jogilag értékelhető szabályoknak, végül a jogszabályoknak a hierarchiáját, melyek csak a pontos fogalmi meghatározások tükrében nyernek igazán értelmet, ezért a fogalmak meghatározására, rendszerezésére külön fejezetben térek ki.

A modern korba lépve a szabályozási igény megerősödött, a jogági strukturáltság letisztult, ezzel a rendelkezésre álló szakirodalom köre némiképp bővült. Itt szükséges azonban megjegyezni, hogy a szakirodalom továbbra sem első sorban jogi megközelítésű. Ahogy a központi (állami) hatalom anyagi érdekei előtérbe kerülnek, úgy erősödik a vadászathoz kapcsolódó adóztatás, mely számos olyan kutatási részterület feltárását indította el, amely a vadászati hatóság mai pénzügyi területet érintő funkciói kialakulásához vezetett, továbbá minden korban az adóztatás indukálta a nyilvántartások vezetését. A nyilvántartások és azok rendszerének elemzése az ismeretanyagban és jogi értékkel bíró feljegyzések, jegyzetek hiányában is kellő támpontot ad és tudással ruház fel.

A témafelvetést éppen a vadászati jog kezdeti strukturátlansága, a mai napig jogilag értékelhető kevés szakirodalom adta kihívás indította, a hatáskörök pontatlan és hiányos megfogalmazása, valamint szerte ágazása. Mindezekre figyelemmel a rendelkezésre álló szokásjogi ismeretek, továbbá a jogszabályok történeti, logikai elemzése, összevetése a határtudományokkal, a tudományterületek mezsgyéjén helyet foglaló tevékenység empirikus megfigyelései teremtik meg a kutatás módszertanát.

Mindezeket alapul véve, dokumentumok részletes áttanulmányozása, összevetése, valamint a vadászati hatósági gyakorlati tapasztalatok feldolgozásával teszem meg javaslataimat a hatályos rendszer hatékonyabbá, egyben ügyintézését tekintve gördülékenyebbé tétele érdekében. Javaslataim megfogalmazásában nagy segítséget nyújtott a vadászat témájában megrendezett konferencia, valamint a nagy szakmai tudással rendelkező szakemberekkel folytatott eszmecsere.

A dolgozat témafelvetésének középpontjában álló kérdéseket elsősorban jogtörténeti szempontból közelítettem meg. A megközelítésbe vontam a kánonjog, a közigazgatási jog, az alkotmányjog, a polgári jog, a pénzügyi jog, a gazdasági jog és a büntető-, valamint a szabálysértési jog a témafelvetés szempontjából relevanciával rendelkező részeit. Mindemellett felhasználtam a határtudományok adta összehasonlító elemzési lehetőségeket is.

A vadászati hatóság tevékenysége az utóbbi években folyamatosan bővült és egy új szegmens, az önkormányzatokkal való együttműködés kezd körvonalazódni a nagyfokú urbanizáció és a kárfelelősség új szabályai miatt. Számos települési önkormányzat rendelkezik erdő

tulajdonnal, amely a korábbiakhoz képest más jellegű: hol ügyfél, hogy ellen érdekű fél, hol partneri szerepek összemosódását és egyben szétválasztási törekvéssel tarkított kapcsolati rendszerét jelenti. Az egymással konkuráló jogszabályi előírások közötti prioritási sorrendeket a jogszabályi hierarchia és a logika szabályainak segítségével törekszem feloldani.

Külön fejezetben foglalkozom a nemzetközi egyezményeknek való megfelelés nehézségeivel, a különböző érdekek összeütközésével és azok feloldási lehetőségeivel. E témakör feldolgozását gyakorlati példán keresztül teszem meg, tekintettel arra, hogy az általam bemutatott érdek-összeütközés egyedi jelenségnek tekinthető. Ezen érdekes kérdéskört a hatályos jogszabályok összevetésével, logikai elemzésével mutatom be. Rávilágítok a joghézagokra és azok megoldására javaslatot teszek.

Értekezésem összegzéseként bemutatom, hogy milyen összetett témakör a vadászat és annak szabályozási, felügyeleti rendszere. Ez a felügyeleti rendszer mennyire strukturált és szerteágazó, több jogterületet érintő, vegyes és egyben atipikus hatósági jogkör gyakorlója. A vadászati hatóság együttműködési jogköre bár effektíven ki nem kényszeríthető, mégis, a gyakorlatban nélkülözhetetlen.

II. Fogalmi meghatározások

II.1. A vadászat fogalma

A vadászat ősi tevékenység, mely az emberiséggel egyidős, az emberiség fejlődését végig kísérte és kíséri a mai napig. A mai értelemben vett vadászati tevékenység évszázadok alatt fokozatosan alakult, formálódott, többször bővült, de az idők folyamán előfordult az is, hogy szűkült a magába ölelő tevékenységi formák sora.

Annak érdekében, hogy a vadászati hatóság kialakulásának, fejlődésének történeti vonulatát és mai szerepét, feladat-, valamint hatáskörét adekvát módon bemutassam először mindenképpen szükséges a vadászattal összefüggő fogalmak tisztázása, egyes fogalmak pontos meghatározása. A fogalmi meghatározás egyes esetekben igen nagy feladat, mivel vannak olyan témarészek, melyek egyáltalán nem rendelkeznek jogi megközelítésű szakirodalommal. Éppen ezért egyes fogalmak meghatározására magam teszek javaslatot.

A vadászat fogalmának meghatározására számos megközelítésből hozhatunk fel példát.

A vadászat a Révai Nagy Lexikon megfogalmazásában „a vadállatoknak szórakozásból vagy haszon céljából való kinyomozása, követése és elejtése”².

A Magyar Értelmező Kéziszótár a vadászat alatt „a vad felkutatását és elejtését érti (mint foglalkozás, illetve szórakozás)”.³

A vadászat a Vadászati Lexikon szerint „a vad (jogszerű) üldözésére és elejtésére irányuló tevékenység, valamint az ebből a történelem folyamán kifejlődött szak- és jogi kifejezések összessége.”⁴

Tehát a nem jogi természetű, általános megközelítést alkalmazó értelmező szótárak a vad elejtésére irányuló tevékenységet értik a vadászat szó alatt. A Vadászati Lexikon, mint már

² Révai Nagy Lexikona Az ismeretek enciklopédiája XVIII. kötet Hasonmás kiadás Babits Kiadó, 1995. 696. o.

³ Magyar Értelmező Kéziszótár M-Zs Juhász József, Szőke István, O. Nagy Gábor, Kovalovszky Miklós (szerk.) 7. változatlan kiadás Akadémiai Kiadó, Budapest, 1987. 1450. o.

⁴ Vadászati Lexikon Gerhard Seilmeier (főszerk.) Alföldi Nyomda Rt. Méliusz Kiadója, Debrecen, 1997. 354. o.

specializálódott szakirodalom, már elvár jogszerűséget is az elejtéssel kapcsolatban és per tangetem utal arra is, hogy a vadászat nemcsak egy tevékenység, hanem mára már szakma is, amelyet áthat a jog.

A vadászatot Csőre Pál, az első vadászattal foglalkozó átfogó könyv szerzője így fogalmazza meg:

„Valamikor, az emberré válás kezdetén a természet, pontosabban az állatvilág része volt az ember (az őseMBER), akinek keményen meg kellett küzdenie a fennmaradásért. Ennek a küzdelemnek a legfontosabb része volt a védekezés a vadállatok ellen, amelyeknek könnyen áldozatul eshetett. Idővel azonban megtanulta, hogyan ejthet hatalmába állatokat. Ezt viszont később nemcsak az önfenntartás ösztöne sugallta, hanem kifejlődő zsákmányolási hajlam is. Ez a két tényező maradt azután fenn évszázadezeket keresztül és határozta meg azt a tevékenységet, amelyet ma vadászatnak nevezünk.”⁵

Mindezek alapján elmondhatjuk, hogy Csőre Pál értelmezésében a vadászat fogalmát három elem köré csoportosítja: a vadállatok elleni védekezés, az élelemszerzés, valamint a vadászösztön, mint zsákmányolási hajlam köré. Álláspontja szerint a vadállatok elleni védekezés szükségessége és igénye kikerült a vadászat fogalma alól.

Schiberna Endre vadászati politikai, ökonómiai megközelítése együtt kezeli a vadászatot és a vadgazdálkodást.

E szerint „A vadászat és a vadgazdálkodás a társadalom szemszögéből hármas feladatot lát el. Ezek közül a vadászati szenvedély megélésének lehetősége elsősorban társadalmi kérdés, hiszen az emberek egy részének határozott igénye ezen ősi ösztön megtapasztalása és gyakorlása. Ennek kulturált és szabályozott formába terelése számos társadalmi devianciát előz meg. A vadászatra való igény gazdasági szempontból fogyasztói szükségletként jelentkezik, ami az adott piaci körülményeknek megfelelően a vadászati szolgáltatások iránti keresletet jelent. A vad elejtési lehetőségéből, és egyéb kapcsolódó szolgáltatásokból tevődnek össze a vadászati szolgáltatások, amelyek kiegészülve a vadhús iránti kereslettel, gazdasági érték teremtésére adnak lehetőséget. A vadgazdálkodás ilyen módon a vadhoz és a vadászathoz kapcsolódó kereslet kielégítését szolgálja, és e közvetítő szerepén keresztül

⁵ Csőre Pál: A magyar vadászat története Mezőgazda Kiadó, Budapest, 1994. 5. o.

hasznosítja a vadállományt mint természeti erőforrást.”⁶

Ez a fajta megközelítés igen érdekfeszítő, hiszen a vadászatot szükséglet kielégítésként értelmezi, mely egyrészt egy ősi ösztön, a vadászösztön kielégítésére szolgál. Másrészt pedig a gazdasági érdekeket helyezi előtérbe, melyek a hússzerzés és értékesítés szolgáltatásain alapulnak. A szolgáltató szemlélet terjedő félben van a vadászatban. A XXI. század gourmet éttermei előszeretettel kínálnak minőségi vadételeket, mint ínycségeket. Ez az igény folyamatos vadhússal való ellátottságot felételez, amely a természeténél fogva kiszámíthatatlan vadászatban igazi kihívás. Ennek okán egyre inkább terjedő félben van a vadak mesterséges körülmények közötti tartása, a folyamatos vadásztársaságoktól való vadhúsfelvásárlás és a speciális vad vágóhidak⁷ kiépítése.

A vadászat ösfoglalkozás, mely az ősi zsákmányoló-gyűjtögető életforma egyik alapköve. Fogalmi meghatározása a fentebb felsorolt fogalom meghatározásokból is kiindulva láthatjuk, hogy ahány tudományt, ahány megközelítési szempontot veszünk alapul, annyi meghatározást olvashatunk. Valamennyi fogalmi meghatározásnak közös vonásai a következők: a vadállatokkal való foglalkozás, a vad elejtésére és elfogására irányuló tevékenység, amely szükségszerűen magával hordozza az állatok gondozását, a vadak védelmét, a vadállománnyal való gazdálkodást is. Szabályozottsága kettős, az egyik legerősebben etikai szabályokkal áthatott tevékenység, amely etikai szabályok jól együtt működnek, reflektálnak az írott jog szabályaira, sőt, olykor a joghézagokat ki is pótolják.

A vadászat etikai kódexének bevezetése jól megfogalmazza, mi is a vadászat, milyen szerteágazó területeket érint ez a tevékenység, amely üzőinek létforma.

„A vadászat, mint a legősibb emberi tevékenység egyike, az ember és a természet különleges kapcsolatát jelenti. Ezt a kapcsolatot együttesen alakítják és szabályozzák az ösztönök, a hagyományok és a törvények.

A vadászat szenvedély sport, szakma és gazdasági tevékenység egyidejűleg, melynek céljait, módszereit és kereteit a mindenkori politikai társadalmi és gazdasági viszonyok határozzák

⁶ Schieberna Endre: Vadászati politika és ökonómia tantárgyi segédlet in. www.nyme.hu/uploads/media/2_segedlet.pdf 2018.04.17.

⁷ Ilyen vadfeldolgozó üzem található Tatán, amelyet a Fiwi-Hüt Kft. működtet.

meg.

A vadászat komplex tevékenység, amely a vadászható vadállomány fenntartását és hasznosítását egyidejűleg és egymástól elválaszthatatlanul hivatott biztosítani.

A vadászat ugyanakkor a kultúra egyik speciális megnyilvánulási formája is, melynek a vallási szertartások kialakulásában éppúgy szerepe volt, mint a művészetek létrejöttében. A vadászat ma is ezer szállal kötődik a zenéhez, az irodalomhoz és a képzőművészetekhez, mert egyrészt ihleti ezeket, másrészt folyamatosan a segítségüket kéri, hisz a vadászat végső soron az élet és a halál csodás misztériuma, ami a művészetek segítségével aligha lenne értelmezhető.

A vadászat egy sajátos életforma és önként vállalt felelősség, mely a vadász és a vad, a vadász és a természet, valamint a vadászok és a nem vadászok sokszínű és bonyolult kapcsolatrendszerének egészére kiterjed.

A vadászat modern világunk egyik legellentmondásosabb tevékenysége, hisz számos faj végveszélybe kerülne a vadászok erőfeszítése nélkül, ugyanakkor az is tény, hogy a vadászat maga is a veszélyforrások egyike.

A vadászat tehát a társadalom számára egyszerre kényszer és engedmény, melyet a jog engedélyez és az etika fogadtat el.”

Az Etikai Kódex a vadászat komplexitására hívja fel a figyelmet. Hangsúlyozza a vadászat és a természet-, valamint környezetvédelem kapcsolatát. Kiemeli a vadász egyéni felelősségét a többi vadász, a nem vadászok, a természet és a környezet felé. Ez a felelősség kettős: egyrészt jogi természetű, másrészt pedig a vadászetika szigorú erkölcsi megítélése alá esik. A felelősség egyszerre egyéni és közösségi is, hiszen a közösség kihatással van az élővilágra, a védelem egyik formája, ugyanakkor a Kódex elismeri annak veszélyforrás jellegét is. Az Etikai Kódex jogi szempontból is értékeli a vadászatot, mivel a gondolatmenet végén kiemeli, hogy a vadászat a társadalom számára egyszerre kényszer és engedmény is egyben, hiszen a vadállomány szabályozásának egyik eszköze a vadászat, amely csak és kizárólag jogilag szabályozott keretek között történhet. Az etika pedig a vadászias magatartás, a vadász létforma szokásjogi kereteit adja. A szokásjogilag legerősebben áthatott életterület mai napig a vadászat.

A jelenleg hatályos a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról 1996. évi LV. törvény (továbbiakban Vtv.) 56. § (1) bekezdése értelmében a vadászat „a vadnak a

törvényben engedélyezett eszközzel, vagy ragadozó madárral, illetve magyar agárral és engedélyezett módon vadász által, vadászterületen történő elejtésére, vagy elfogására irányuló tevékenység”. Mint látható, a vadászat fogalmi elemei számos egyéb feltételt támasztanak a vadászó emberrel szemben. Fontos kitétel, hogy csak vadász, kizárólag a vadászterületen, az engedélyezett eszközzel és módon történő vadelejtése és elfogása tekinthető vadászatnak. A fogalom részletes tartalmi elemzésére külön fejezetben kerül sor. Azonban ez a fogalom meghatározás számos egyéb kérdést felvet. Mi tekinthető vadászterületnek, mit jelent az, hogy engedélyezett eszközzel és módon lehet vadászni? Ki a vadász? Talán elsősorban egyáltalán fel sem tűnő, azonban érdekes jogtechnikai kérdéseket felvető problémát jelent a vadászat-orvvadászat témaköre. A törvény vadászat fogalom meghatározása álláspontom szerint a formál logika szabályai alapján önmagában kizárná az orvvadászat fogalom használatát, hiszen az alapfogalom különbséget tesz vadász és nem vadász között és csak azt a tevékenységet nevezi vadászatnak, amelyet fentebb idéztem. Tehát az orvvadász nem végezhet vadászati tevékenységet, így fogalmilag kizárt lenne az orvvadászat és az orvvadász szóhasználat. E különbségtétel okozta problémakört az új Büntetőtörvénykönyv is „megszenvedte” az orvvadászat tényállásának megalkotásakor, melyre még a későbbiekben kitérek.

II.2. A vadász fogalma

A másik vadászatot érintő alapfogalom annak meghatározása, hogy kit tekinthetünk vadásznak.

Vadász a vadászat gyakorlója. A Vadászati Lexikon szerint vadász az, aki „a vadászatot (jogszerűen) gyakorolja”.⁸

A Magyar Értelmező Kéziszótár a Vadászati Lexikonbeli fogalom meghatározáshoz hasonlóan, nemes nagyvonalúsággal csak akként írja le a vadászt, hogy ő az a személy, aki vadászni szokott. Egyrészt a fogalom hatálya alá vonja azt, aki a vadászatból él, másrészt azt is, aki a vadakat gondozó alkalmazott. Felhívja a figyelmet a régi korokra jellemző urasági inasokra, akiket szintén e fogalom körében tart említésre méltónak.⁹ Tehát a Kéziszótár is a tevékenységhez köti a fogalmat.

⁸ Vadászati Lexikon Gerhard Seilmeier (főszerk.) Alföldi Nyomda Rt. Méliusz Kiadója, Debrecen, 1997. 354. o.

⁹ Magyar Értelmező Kéziszótár Juhász József, Szőke István, O. Nagy Gábor, Kovalovszky Miklós (szerk.) 7. változatlan kiadás M-Zs Akadémiai Kiadó, Budapest, 1987. 1450. o.

Révai Nagy Lexikona fogalmi meghatározása áll legközelebb a ma hatályos törvény fogalom meghatározásához. E szerint vadász az, aki „akár kedvtelésből, akár kenyérkeresetből vadállatok elejtésével foglalkozik”.¹⁰ A Lexikon ezzel a megfogalmazással lényegében megkülönbözteti a mai állásponthoz közelítő módon a hivatásos vadászt és a sportvadászt. Hivatásos vadász az, aki kenyérkeresetből vadászik, míg sportvadász a kedvtelésből vadat űző személy.

A Vtv. 59. §-a foglalkozik a vadász fogalmával. A jogszabály az alkalmazási feltételek útján határozza meg a vadász fogalmát. Ezek szerint

„vadászati tevékenységet érvényes vadászjegy vagy vadászati engedély birtokában az a természetes személy folytathat, aki

a) vadászlőfegyverrel való vadászat esetén vadászlőfegyver-tartási engedéllyel,

b) a ragadozó madárral való vadászat esetén a természetvédelmi hatóság által ragadozó madár tartására kiadott engedéllyel,

c) elöltöltő fegyverrel való vadászat esetén az elöltöltő fegyver vadászati célú használatára jogosító engedéllyel,

d) vadászijjal való vadászat esetén vadászijászatra feljogosító kiegészítő vizsgával, vagy

e) magyar agárral való vadászat esetén agarászatra feljogosító kiegészítő vizsgával, és vadászatra alkalmas magyar agárral rendelkezik.”

A fogalom két alapvető elem köré csoportosítja a vadásszá válás feltételeit: vadász csak az lehet, aki megfelelő engedéllyel és vizsgával rendelkezik. Magyarországon állandó lakóhellyel rendelkezők számára vadászjegyet, míg Magyarországon állandó lakóhellyel nem rendelkezők, azaz főszabályként a külföldi vadászok számára vadászati engedélyt állít ki a magyar Vadászkamara a kiállításra vonatkozó valamennyi feltétel megléte esetén.¹¹ Mind a vadászjegy, avagy vadászati engedély, mind pedig a vadászvizsga számos vadászati hatósági feladatot érint, amelyeket a későbbiekben részletezek.

II.3. A vad fogalma

¹⁰ Révai Nagy Lexikona Az ismeretek enciklopédiája XVIII. kötet Hasonmás kiadás Babits Kiadó, 1995. 694. o.

¹¹ A Vtv. 60-65. §§-ai tárgyalják részletesen az engedély kiállításának feltételeit.

A vadászat tárgya az elejtendő vad. A vad fogalmának meghatározására is számos alternatívát találunk.

A Révai Nagy Lexikona szerint „*vad alatt a szabad természetben élő olyan állatokat értünk, amelyeket rendszerint haszonhajtó voltukért, pl. húsukért vagy bőrükért, vagy kártékonyaságuk miatt ejtenek el, azaz vadásznak az emberek. A vadakat alkatuk vagy életmódjuk szerint különbözőképpen osztályozzuk, így van nemes vad, nagy- vagy úgynevezett fővad, apró, emlős, szárnyas, hasznos, kártékony, kóborvad.*”¹²

A fogalom meghatározásánál a Lexikon két szempontot vesz figyelembe. Egyrészt feltételnek tartja a szabad természetben való létezést, másrészt a vad hasznosságát (hús, bőr) vagy kártékonyaságát. Ez a szemlélet a vadászat történetének kezdeti szakaszára utal vissza, amikor az ember azért vadászott, hogy legyen mit ennie, mit viselnie, másrészt pedig azért, hogy a saját állatállományát megvédje a ragadozóktól. A fogalom már a vadak csoportosításával is foglalkozik, amely az alapvető két vadászati formára utal: a nagyvadászatra és a kisvadászatra, azaz vadászias nyelven szólva az apróvad vadászatra.

A Természettudományi Kis-enciklopédia megfogalmazása lényegileg egyezik a Révai Nagy Lexikonában fellelhető fogalommal. A Kis-enciklopédia szerint „*a vad fogalmán mindazokat az állatokat értjük, amelyeket az ember vadászfegyverével vagy táplálékul vagy pedig azért ejti el, hogy ezáltal elejét vegye saját személye, tenyésztett állata, illetve a növényállományának esetleges károsodásának.*”¹³

A Magyar Értelmező Kéziszótár adja a legáltalánosabb értelemben meg a vad fogalmát, mely szerint a vad „*a természeti környezetben élő, nem gondozott, nem házasított, nem nemesített állat.*”¹⁴ E fogalmi meghatározás alap gondolata az, hogy vadról csak akkor beszélhetünk, ha az a természeti környezetben él és semmiféle emberi gondozásban nem részesül. E fogalom meghatározás használata során alapvető problémát okozna a vad etetésének, a szórók, sózók, dagonyák kialakítása, hiszen ezen tevékenységek már gondozásnak számítanak. A vadaskerti vadállat tartást pedig egy az egyben kizárná a vadászati törvény hatálya alól.

A Vtv. 2. §-a határozza meg, hogy ma, jogilag mit tekinthetünk vadnak. Ezek szerint vad alatt

¹² Révai Nagy Lexikona Az ismeretek enciklopédiája XVIII. kötet Hasonmás kiadás Babits Kiadó, 1995. 694. o.

¹³ Természettudományi Kis-enciklopédia Gondolat Könyvkiadó 1975. 425.o

¹⁴ Magyar Értelmező Kéziszótár M-Zs Juhász József, Szőke István, O. Nagy Gábor, Kovalovszky Miklós (szerk.) 7. változatlan kiadás Akadémiai Kiadó, Budapest, 1987. 1449. o.

a Magyarországon honos, előforduló, engedéllyel telepített, vagy átvonuló, természetvédelmi oltalom alatt nem álló nagyvadnak, illetve apróvadnak minősülő vadászható állatfajokat kell érteni. A fogalom a törvényben is kettős megközelítésű. Egyrészt körébe vonja a honos, a Magyarországon előforduló, az engedéllyel telepített és az átvonuló vadakat. A másik feltétel, hogy a vad természetvédelmi oltalom alatt ne álljon és vadászható legyen, hiszen amelyik vadfaj nem szerepel az adott évben kijelölt vadászati idény listán¹⁵, azt az adott évben kímélni kell, tehát arra de facto tilalom van.

II.4. A vadászjegy fogalma

A vadászat gyakorlásának elengedhetetlen feltétele a vadászjegy vagy vadászati jegy, amely a Magyar Értelmező Kéziszótár megfogalmazásában maga a vadászati engedély.¹⁶ A Kéziszótár nemes egyszerűséggel csak arra fókuszál, hogy a vadászati jegy maga az engedély, a vadászati tevékenység folytatására való jogosultság alátámasztója, magalapozója.

A Vadászati Lexikon szerint a vadászjegy „*a vadászati hatóságok közjogi engedélye, amelyet a vadászatot gyakorlónak magánál kell hordania és a rendőröknek, illetve a vadvédelemre jogosultak kérésére be kell mutatni*”.¹⁷ A Lexikon már sokkal komplexebben határozza meg a fogalmat, ugyanis kinyilvánítja, hogy a vadászati hatóság közjogi engedélyének tekinti a vadászjegyet. Ez azt jelenti, hogy vadászjegy egy állami hatósági engedély. Leszögezi, hogy ez nemcsak jogosultság, hanem egyben kötelezettség is, mivel azt a jogosultnál magánál kell tartania és az arra jogosult kérésére be kell mutatnia.

A vadászjegy konkrét fogalmát a Vtv. nem határozza meg, arra azonban a 60-63. §§-aiban ad részletes szabályozást. Ezek alapján elmondható, hogy a vadászjegy Magyarország területén vadászatra jogosító hatósági bizonyítvány, amelyet jelenleg érdekes módon a Országos Magyar Vadászkamara (a továbbiakban: OMVK) állít ki, amely viszont nem vadászati hatóság, hanem egy érdekképviselői szerv. Az OMVK így definiálja magát: „a hivatásos, valamint a sportvadászok önkormányzattal rendelkező, közfeladatokat, továbbá általános

¹⁵ Lásd Vtv. 38. § (2) bekezdés.

¹⁶ Magyar Értelmező Kéziszótár M-Zs Juhász József, Szóke István, O. Nagy Gábor, Kovalovszky Miklós (szerk.) 7. változatlan kiadás Akadémiai Kiadó, Budapest, 1987. 1450. o.

¹⁷ Vadászati Lexikon Gerhard Seilmeier (főszerk.) Alföldi Nyomda Rt. Méliusz Kiadója, Debrecen 1997. 380. o.

szakmai érdekképviselési feladatokat is ellátó köztestülete”.¹⁸ Ezt a megfogalmazást a szervezet alapszabálya is tartalmazza.¹⁹ Rendkívül érdekes jogtechnikai megoldás az, hogy egy érdekképviselési szerevezet hatósági bizonyítvány kiállítására és ezzel egyidejűleg, bevonására kap felhatalmazást, kvázi törvényi felhatalmazással hatósági jogkör gyakorlója hatósági státusz nélkül.

II.5. A vadászati hatóság fogalma

A vadászati hatóságot a Vadászati Lexikon ekként határozza meg: „*közigazgatási hatóságok, amelyek helyileg és szakmailag felelősek a vadászatjogi előírások végrehajtásáért*”.²⁰ Mint látható, a vadászati hatóság fogalmának megalkotása egyáltalán nem egyszerű feladat, éppen ezért nem találjuk számos értelmező szótárban sem. A Vadászati Lexikon fogalommeghatározása dicséretes próbélkozést tesz a fogalom megalkotására, de az inkább kezdetleges szárnypróbálgatásnak tűnik. A vadászatjog kifejezés helyett a jogi szakmai inkább a vadászati jog meghatározást alkalmazza és a vadászattal összefüggő jogi szabályok is olyan sokrétűek, ezzel a hatósági munka is, hogy ez a fogalommeghatározás inkább általánosnak és parttalan meghatározásnak tűnik.

A vadászati hatóság fogalmát a Vtv. sem határozza meg, azonban használja ezt a fogalmat és arra, mint szervezetre számos feladatot telepít. Tehát inkább funkcionális oldalról közelíti meg a kérdést a fogalomalkotás homályos ködbe való takarása mellett. Bár a fogalom megalkotására igen nagy szükség lenne, hiszen mint már a bevezetőben is láthattuk, a feladatkörök, jogkörök nagyon könnyen összemosódnak a vadászati jogban, gondoljunk az OMVK-ra, amely szerv hatósági bizonyítványt állít ki úgy, hogy egyértelműen nem minősül hatóságnak.

Éppen ezért álláspontom szerint a vadászati hatóság a vadászati és a vadászattal összefüggésben álló vadgazdálkodási hatósági ügyekben eljáró szerv, amely hatósági jogkörében eljárva állami kényszerítő erővel bír. Nagyon fontos elemnek tartom a vadászati

¹⁸ <https://www.omvk.hu/oldal/bemutakozas> 2020.07.27.

¹⁹ https://www.omvk.hu/app/omvk/web/uploads/files/orszagos/2019/2019_ALAPSZABALY_KGY_TERVEZET_majus_3_lezart.pdf 2020.07.27.

²⁰ Vadászati Lexikon Gerhard Seilmeier (főszerk.) Alföldi Nyomda Rt. Méliusz Kiadója, Debrecen 1997. 363. o.

ügyek és a vadászattal összefüggésben álló vadgazdálkodási ügyel elkülönítését. A későbbiekben bemutatom, hogy a vadászati hatóság mennyire sokrétű feladatot lát el, azonban ezek a feladatok igen jól csoportosíthatók. Mindemmellett nem minden vadgazdálkodási feladat tartozik a hatóságra. Példának okáért egyértelműen nem hatósági ügy, hogy az adott vadállományt milyen pillangós növényvel kívánják takarmányozni. Dolgozatom vadászati hatósági feladatokat a későbbiekben részletesen taglalja.

II. 6. A vadászati jog fogalma

A vadászati jog fogalmán a Vadászati Lexikon lényegében a vadászat történeti fejlődése során meghozott jogszabályok összességét érti.²¹ Tehát a Lexikon a vadászati jogot jogtörténeti megközelítésben írja le.

Révai Nagy Lexikona szerint a vadászati jog kettős értelmű. Egyrészt jelenti „*azt a jogosítványt, amelynél fogva valakit a vadászás gyakorlása, meghatározott területen vagy általában véve bárhol megillet*”²². Másrészt pedig „*azoknak a szabályoknak az összessége, amelyek a vadászás gyakorlásának módjára vonatkoznak*”.²³ Ez a fogalom meghatározás már többszintű. Egyrészt magában foglalja az egyéni szintet, tehát benne foglaltatik az egyén vadászati lehetőségét meghatározó feltételek összessége. Ez a fogalom szűkebb értelmezése. Tágabb értelemben pedig a vadászat gyakorlásának módját meghatározó jogszabályok összességét, azaz a hatályos jogszabályok összességét érti a vadászati jog alatt. Ez a felfogás visszaköszön a Vtv-ben is.

A Vtv. 2. §-a foglalkozik a vadászati jog kérdésével.

Ezek szerint „*a vadászati jog*

a) a vad, valamint élőhelyének védelmével, és

b) a vadgazdálkodással kapcsolatos, továbbá

c) a vadászterületen szabadon élő, valamint az e törvényben meghatározottak szerint zárt téri tartás keretében tartott vadnak az arra jogosult által történő elejtésére, elfogására,

d) a hullatott agancs, valamint a vadászható szárnyas vad tojásának gyűjtésére, továbbá az elhullott vad tetemének e törvény szerinti elsajátítására való

²¹ Vadászati Lexikon Gerhard Seilmeier (főszerk.) Alföldi Nyomda Rt. Méliusz Kiadója, Debrecen 1997. 364. o.

²² Révai Nagy Lexikona Az ismeretek enciklopédiája XVIII. kötet Hasonmás kiadás Babits Kiadó, 1995. 696. o.

²³ Révai Nagy Lexikona Az ismeretek enciklopédiája XVIII. kötet Hasonmás kiadás Babits Kiadó, 1995. 696. o.

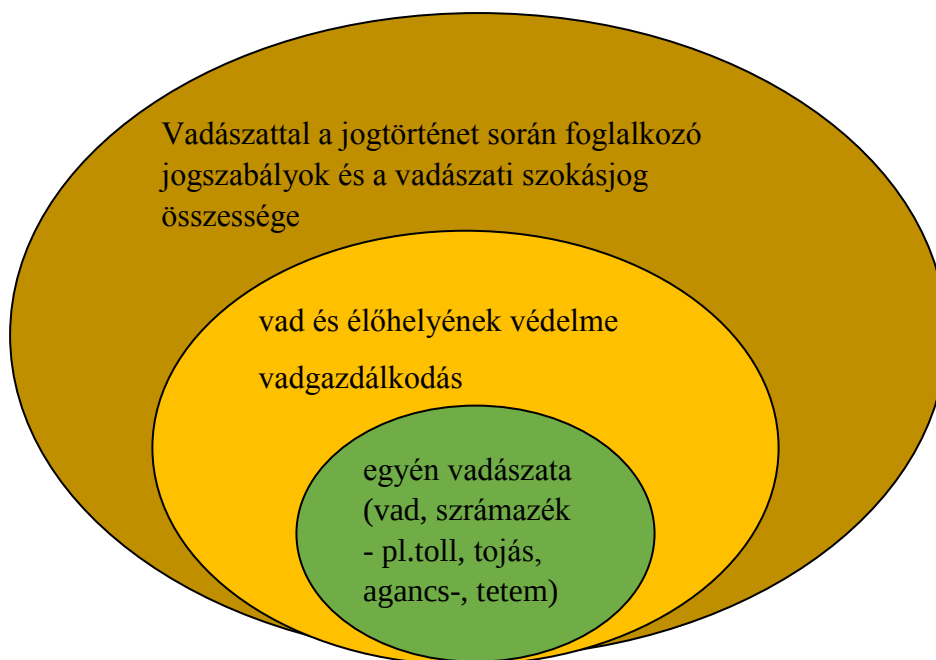
kötelezettségek és jogosultságok összessége.”

A 3. § (1) bekezdése kimondja, hogy *„a vadászati jog - mint vagyonértékű jog - a földtulajdon jog elválaszthatatlan részeként - a földtulajdon tekintetében fennálló haszonélvezeti jog esetén is - a vadászterületnek minősülő terület tulajdonosát illeti meg.”* A jogszabályhely (2) bekezdése rögzíti, hogy *„amennyiben vízfelület is része a vadászterületnek, a vadászati jog a meder tulajdonjogának elválaszthatatlan része.”*

A hatályos törvény kimondja, hogy a vadászati jog vagyoni értékű jog, így azt a polgári jog tárgykörébe tartozónak tekintik. Ezen felül meg kell jegyezni, hogy a legszélesebb értelemben határozza meg a vadászati jog fogalmát, ugyanakkor nem foglalkozik a történeti jogfejlődéssel. A Vtv. fogalom meghatározása a más-más szempontból megfogalmazott és fentebb ismertetett fogalmakat tartalmukban egyesíti. Fogalomkörébe vonja a természet - és környezetvédelmet, a vadgazdálkodást, a vadnak a jogosult általi elejtését, a hullott agancs, a tojás begyűjtését és a tetem elsajátítását. A jogalkotó teljes körű fogalom meghatározásra törekszik.

Álláspontom szerint azonban a vadászati jog legtágabb értelemben a vadászattal történeti fejlődése során foglalkozó jogszabályok, valamint a vadászati szokásjog összessége, amelybe bele tartozik valamennyi jogág vadászatot érintő valaha meghozott jogszabálya. Gondoljunk csak az orvvadászatra, amely egyértelműen büntetőjogi kategória, de a vadászat szabályainak ismerete és alkalmazása nélkül nem megállapítható a tényállás. A közigazgatási joghoz tartozó történelem során folyton változó felügyeleti-hatósági ellenőrzési rendszer nélkül a vadászat nehezen kezelhető témakör. A vadászat pedig a szokásjoggal leginkább mai napig áthatott terület. A jogi normák dinamikusak, a változó társadalmi környezetre rugalmasan reagálni tudó szabályok. Ezzel szemben a szokás nehezen változik, statikus, apáról fiúra, szájról szájra hagyományozódik. Így alkalmat ad arra, hogy a régi idők vadászataiba is bepillantást nyerjünk. Szűkebb értelemben egyet értek a Vtv. megfogalmazásával, ugyanakkor az egyén vadászati lehetőségeit felsoroló jogosultságokat a fogalom legszűkebb vetületének tartom. A vadászati jog fogalmának helyes értelmezése segítségünkre lesz a történelmi koronként eltérő társadalmi, szabályozási környezetben.

Vadászati jog

A vadászat nemcsak a fegyverrel történő vadászati módot foglalja magában, hanem az ebekkel történő kotorékozást, a sok helyen tiltott görényezést, valamint a csapdázást is. A mai napig nagy hagyományai vannak az agarászásnak, melyet később a lóverseny pályához hasonlóan, bukméker-fogadásokkal tarkított „álnyulas” agárversenyként hobby sportként űznek. A magyar hagyományok szerves része a madárral, még hozzá sólyommal történő vadászat. Ennek megfelelően a vadászati módokat két csoportra oszthatjuk: vannak az eszközös vadászati módok (csapdázás, fegyveres) és az állattal folytatott vadászat (görényezés, kotorékozás, agarászat, solymászat). Minden történeti korszakban a vadászati módokat más-más formában szabályozták, voltak, amelyeket engedtek, voltak olyanok, amelyek tilalom alá estek. A vonatkozó szabályokat és előírásokat korszakonként mutatom be értekezésemben.

II. 7. Az irányítás, vezetés, ellenőrzés, felügyelet fogalmai

A téma feldolgozására az értekezés tárgyához mérten, a lehető legszűkebb terjedelemben kerül sor. A hazai és a nemzetközi szakirodalom igen bő mennyiségben foglalkozik ezzel a

témával, amelyek elemzése jelen értekezésnek nem tárgya. Ennek megfelelően a jelenleg elfogadott legáltalánosabb nézet szerinti fogalmi megközelítéseket veszem alapul a vadászati hatóság szerepének, funkcióinak bemutatásához. Mindemellett a fogalom választást az is meghatározta, hogy a mai értelemben vett közigazgatásról a honfoglaláskor, majd a középkorban, sőt még az újkor kezdetén sem beszélhetünk, így nem lenne kellően egzot a mai modern fogalmak a korábbi korokra, nem létező szervezetideákra való alkalmazása. Mindezek alapján kizárólag a fogalmakat a legalapvetőbb, mondhatnám minimalista tartalmi jegyei alapján vázoló fel.

Egyes vélemények szerint a vezetés és az irányítás szinonim fogalmak²⁴, míg mások arra az álláspontra helyezkedtek, hogy „*az irányítás a szervezetrendszer részét képező szervek közötti viszony leírására szolgál, míg a vezetés egy adott szerven belüli viszonyrendszert fejez ki.*”²⁵ Jómagam a második felfogással értek egyet és ebben az értelemben fogom használni a vezetés kifejezést.

Az irányítás szociológiai értelemben szervezetek közötti hatalmi viszony, ahol az irányító szerv befolyást gyakorol az irányított szervekre. Jogi értelemben irányításról csak akkor beszélhetünk, ha az irányító szerv befolyása jogszabályokon alapul.²⁶

Az irányítás a közigazgatásban mindig hierarchikus szervezetrendszert jelent, amely feltételez egy felettes szervet és a vele utasításadási jogviszonyban lévő legalább egy szervet. Az irányítás az utasításadási jogkör mellett feltételez megfelelő koordinációt is, amelynek alapja a jól szervezett és jól strukturált munkamegosztás. A munkamegosztás pedig lehetővé teszi a specializációt, vagyis azt, hogy egyes munkafolyamatot olyan személyek végezzenek, akik speciális tudással, képzettséggel rendelkeznek. A munkamegosztás kialakulásával pedig elkerülhetetlen a megfelelő kommunikáció. Ez pedig már magában rejtje az írott szabályok, utasítások alkalmazását is.²⁷

²⁴ Szakács Tamás: Az irányítás fogalma és fajtái a közigazgatási rendszerben (az irányítás szervezéstudományi, szociológiai és jogi fogalma; szervei és szakmai irányítás; közvetlen és közvetett irányítás) in. <https://jogjegyzet.hu/file/b6c45d5dbd6ce447d7e16ac5d6a47f21/KIG1-IV..pdf> 2018.04.27.

²⁵ Szakács Tamás: Az irányítás fogalma és fajtái a közigazgatási rendszerben (az irányítás szervezéstudományi, szociológiai és jogi fogalma; szervei és szakmai irányítás; közvetlen és közvetett irányítás) in. <https://jogjegyzet.hu/file/b6c45d5dbd6ce447d7e16ac5d6a47f21/KIG1-IV..pdf> 2018.04.27

²⁶ Szakács Tamás: Az irányítás fogalma és fajtái a közigazgatási rendszerben (az irányítás szervezéstudományi, szociológiai és jogi fogalma; szervei és szakmai irányítás; közvetlen és közvetett irányítás) in. <https://jogjegyzet.hu/file/b6c45d5dbd6ce447d7e16ac5d6a47f21/KIG1-IV..pdf> 2018.04.27

²⁷ Patyi András: Szervezetirányítás: felügyelet és ellenőrzés NKE Budapest 2014 4.o. in <http://m.ludita.uni-nke.hu/reposztorium/bitstream/handle/11410/10425/Teljes%20sz%C3%B6veg%21?sequence=1&isAllowed=y> 2018.04.27.

Az irányítás lehet közvetett, azaz indirekt, amikor az irányító csak a célt határozza meg. A cél eléréséhez szükséges magatartást az irányító nem szabja meg. Az irányító csak teljesítményt, célt, feladatteljesítést vár el. Az irányítás lehet közvetett is, azaz direkt, amikor a célon felül a követendő eljárási magatartás is meghatározott. Beszélhetünk hierarchikus és hierarchián kívüli irányításról. Hierarchikus irányítás során az irányító az irányított szerv belső, szervei ügyeibe is bele szólhat, míg a hierarchián kívüli irányítás esetén ez a jog nem illeti meg az irányítót. Emellett megkülönböztethetünk szervei és szakmai irányítást is. Szervei irányítás esetén az irányító teljeskörű irányításra jogosult, míg szakmai irányítás esetén kizárólag a szakmai kérdésekben irányíthat, szervei kérdéskörben nem járhat el.²⁸

Az ellenőrzés alapja az információgyűjtés arról, hogy „*az ellenőrzött magatartása megfelelő-e*”²⁹. Esszel szemben a felügyelet a tágabb fogalom. Ez az ellenőrzésen felül már kikényszerítő erővel is bír, azaz a jogellenes magatartással szembeni kényszerítő erővel rendelkező fellépés lehetőségét is magában foglalja.³⁰

III. Történeti áttekintés

III.1. Kezdetek – a honfoglalás előtti vadászat, néhány érdekesség a honfoglalásig

Az ősmagyarok hazája a jelenlegi uralkodó felfogás szerint valahol az Ural hegység lábainál terült el. Az ősmagyarok lovas népként halászó-vadászó életmódot folytattak. A vad húsa és prémje csere-eszköz volt. A harci kiképzés alapjait a vadászat jelentette. Erősnek, magabiztosnak, fegyelmezettnak és csavaros észjárásúnak kellett lennie a vadásznak, ha ételhez akart jutni, azaz vadat akart zsákmányolni. A nomád életforma magával hozta a vadállatok elleni védekezés szükségességét, hiszen a farkasok, hiúzok, medvék tizedelték az

²⁸ Szakács Tamás: Az irányítás fogalma és fajtái a közigazgatási rendszerben (az irányítás szervezéstudományi, szociológiai és jogi fogalma; szervei és szakmai irányítás; közvetlen és közvetett irányítás) in. <https://jogjegyzet.hu/file/b6c45d5dbd6ce447d7e16ac5d6a47f21/KIG1-IV..pdf> 2018.04.27

²⁹ Patyi András: Szervezetirányítás: felügyelet és ellenőrzés NKE Budapest 2014 7o. in <http://m.ludita.uni-nke.hu/reposztorium/bitstream/handle/11410/10425/Teljes%20szöveg%21?sequence=1&isAllowed=y> 2018.04.27.

³⁰ Patyi András: Szervezetirányítás: felügyelet és ellenőrzés NKE Budapest 2014 7o. in <http://m.ludita.uni-nke.hu/reposztorium/bitstream/handle/11410/10425/Teljes%20sz%C3%B6veg%21?sequence=1&isAllowed=y> 2018.04.27.

állatállományt. A nyílt területeken előszeretettel vettek igénybe kopókat, agarakat a vadászathoz. A vadászathoz csapdákat és vermeket is használtak. A magyarok lóháton íjjal, lándzsával és sólyommal vadásztak. A sólyom vadászat ázsiai eredetű. Az Árpád nemzetség totem állata a turulmadár nem más, mint altáji kerecsensólyom, amely a legjobban idomítható vadászmadárként tartanak számon.³¹

A nomád életformához igazodva a vadászatot két típusra oszthatjuk. Beszélhetünk zsákmányszerzési vadásatról, melynek célja, a hús és a bőr, illetve prém megszerzése volt. Másrészt pedig az állatállomány megvédése a túlélés elengedhetetlen eszköze a védekezési vadászat. A vadak elejtéséhez kézfegyverként buzogányt, dárdát, baltát használtak³².

A mindennapi élet szerves része volt a vadászat. E tevékenység számos nyelvi emléket is maga után hagyott ezekből a korokból. Így pl. Emese, Árpád édesanyjának neve szarvasünőt jelent. Ezen időkből eredetezhető szavaink többek között pl. a hal, háló, láp, íj, nyíl, ín, nyúl, nyuszt, nyest, fajt, lúd, toll, nyúz, fa, ág, evet.³³ Az evet mókust jelent.

A kalandozások idején a haza térő férfiak előszeretettel vadásztak. Géza fejedelem apja, Taksony gyakran vadászott a Felvidéken és a Dunántúlon. Főként a prémes állatokat vadászták előszeretettel, hiszen a prém jó értékű csereeszköz volt. A hódgerezna, valamint a hiúzbőr volt a legkelendőbb. A hiúzbőrt akkoriban párducbőrnek is nevezték.³⁴

Hunor és Magor ősmondája a mai napig nagyon erősen él a magyarságban. A monda szerint Hunor és Magor a hunok és a magyarok ősei szarvasünőt üzve érkeztek meg Meotisz mocsaraiba, ahol a Dúl király lányait elrabolva megalapították a két nemzetet. Ez a szarvasünő vezette el a magyarokat a Kárpát-medencébe.³⁵ A monda ábrázolása több helyütt azonban megtévesztő, hiszen a csodaszarvast nem szarvasünőként, hanem szarvas bikaként ábrázolják csodás, terebélyes agancskoronával. A kereszténység felvételével ősi mondavilágunk keresztény elemekkel bővült. Ilyen pl. a magyar Hubertus monda, amelyben a

³¹ Vadászat Magyarországon Moldován Tamás (főszerk.) kiadja az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, Budapest 1980. 6-7. o.

³² Elek Balázs-Zsoldos Barnabás: Magyar Vadászösvényeken kiadja a TTK Kereskedelmi Kft. Debrecen, 8. o.

³³ Vadászat Magyarországon Moldován Tamás (főszerk.) kiadja az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, Budapest 1980., 6-7. o.

³⁴ Vadászat Magyarországon Moldován Tamás (főszerk.) kiadja az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, Budapest 1980., 7-8. o.

³⁵ Elek Balázs-Zsoldos Barnabás: Magyar Vadászösvényeken kiadja a TTK Kereskedelmi Kft. Debrecen, 8. o.

megjelent csodás, terebélyes agancsú szarvasbika agancsán gyertyák ülnek.

III.2. A vadászat megítélése és szabályozása az államalapítástól a XVIII. századig

III.2.1. Az államalapítástól 1504-ig terjedő időszak

A vadászati tevékenységről, mint a jog által szabályozott magatartásról, kevés írásos jogilag értékelhető dokumentum maradt fent, így elenyésző jogilag releváns információforrásra támaszkodhatunk. A vadászat, mint emberi tevékenységnek a szabályozása **Szent László** király 1092. évi dekrétumában jelenik meg először. A vadászati tevékenységet sokáig lovon ebekkel vagy sólyommal folytatták. A dekrétum szankciókat fogalmazott meg a vasárnapra és ünnepnapra rendelt vadászati tilalmat megszegőkkel szemben, ugyanis rögzíti, hogy *„ha valaki e napokon vadászni talál, vegyék el ebeit és a lovát; de lovát ökrön válthassa meg. Ha pedig pap vagy egyházi személy vadászna, vesztse el egyházi rendjét, miglen eleget teend vétkeért.”*³⁶. Továbbá leszögezi, hogy *„Királyi hatalmunknál fogva végeztük, hogy kinek-kinek szabad legyen azt a mi az övé, a maga feleségének, fiainak és leányainak, szintugy rokonainak vagy az egyháznak osztania és adnia. És az ő rendelkezését halála után se merje megbontani valaki.”*³⁷.

Tehát ezen előírásokból egyértelműen látható, hogy a vadászati tevékenység kizárólag az ünnepnapokhoz és a vasárnaphoz kapcsolódóan került szabályozásra. Sem területei, sem személyi korlátozás nem állt fenn, így semmilyen állami szintű szabályozás, előírás nem került meghatározásra. Fentiek okán sem személyi, sem szervezeti szintű kontroll nem került felállításra. Azonban érdekes kérdéseket vet fel a tilalmakat megszegőkkel szembeni fellépés. A rendelkezés személyi hatálya egyértelmű: bárki, aki tilalmi időben vadászati tevékenységet folytat szankcióra számíthat. Súlyosabb szankciót alkalmaznak az egyházi személyekkel és papokkal szemben. A királyi rendelkezés főszabály szerinti személyi hatálya (azaz bárki, kivéve a papok és egyházi személyek) alá tartozók büntetése ebeik, vagyis vadászkutyáik elkobzása, valamint a lovak elvesztése, tehát elkobzása. Mind a két állat kiemelten fontos a

³⁶ Szent László Király Dekrétumainak Első Könyve 12. fejezet 1. §.

³⁷ Szent László Király Dekrétumainak Első Könyve 5. Fejezet a király engedelmeiről, hogy tulajdonát mindenki bírhasa 1. §.

vadászatban. A kutya a kajtató, hajtó, vadat űző és elfogó eb, egy vadász mindennapi társa. Segít a vad felkutatásában, hajtásában, szükség esetén apportíroz³⁸. Gondoljuk csak mai szemmel a vadra jelzést adó vizsla mozdulatlan képére, vagy a récét szájában a nádasból kihozó kutya sziluettjére, vagy éppenséggel a kotorékozó tacsók és foxik rettenthetetlen fellépésre a rókalyukban. Egy vadászó ember számára a kutya társ és segédszemélyzet is egyben.

A vadászkutyáknál érdemes egy rövid kitérőt tennünk főként azért is, mert a későbbiekben jogi jelentősége lesz ennek a résznek. A dekrétum az eb kifejezést használja. Az ősi magyar nyelvben a kutyákra az eb szó használata volt általános, az elnevezések gyakran keveredtek. A kutya szó még a XV. században kis kunyhót jelentett.³⁹ A legismertebb kutyafajták az agár és a kopó volt. Csak később jelenik meg a vizsla⁴⁰ elnevezés a kopóra a vizslat, kutat szóból kialakulva. A vadászatban résztvevő kutyák harmadik csoportját a szelindek képezték. A kutyák megnevezése is mutatja azt a funkciót, amit betöltöttek. Nagyon fontos volt a védelmi funkció, hiszen számos veszélyes állat volt az erdőben pl. medve, farkas, hiúz. Ezekkel szembeni védelmet csak erős testfelépítésű, nagy testű, zömök, rövid fejű, izmos hátsó lábú, széles mellkasú, nagy marmagasságú ebek adhattak.⁴¹ Ilyenek voltak a szelindek. A bölényekkel és a vaddisznókkal is felvették a küzdelmet. Nyakukat szöges nyakörvvel védték, hogy a támadó vadállat ne tudjon végzetes sebet ejteni a nyak részen. A szelindekekről keveset tudunk. Egyetlen ismert magyar vonatkozású ábrázolásuk a Bécsi Képes Krónikában⁴² található, ahol Hunor és Magor szíjon vezetnek feltehetően szelindekeket.⁴³

³⁸ A kutya a meglőtt állatot felkutatja és szájában a vadász elé viszi. Tipikusan madaras vadászatoknál jellemző pl. fácánzás, szalonkázás, récézés. A kutyák betaníthatók tárgyak, eszközök vitelére is, így segítve a vadászt (pl. távcső, hátitáska, elemlámpa hordása).

³⁹ Varga Róbert: A reneszánszkori vadászat in <http://tortenelem.bjg.hu/hunyadiakkora/prezentaciok.htm> 2018.02.21.

⁴⁰ Zsigmond király idejében került be Magyarországra valószínűsíthetően a vizsla, amely feltehetően II. Lajos uralkodása idején terjedt el és lett a vadászatban mindennapos társ. in Illés Nándor: A vadászat kezelése és gyakorlása in A vadászati ismeretek kézikönyve III. kötet: Grill Károly cs. és kir. udvari könyvkereskedése Budapest, 1895. 18. o.

⁴¹ Ezeket a kutyákat eredetileg Nagy Sándor hozta be Indiából Európába. Így terjedtek el az európai kontinensen. in Dr. Fodor Tamás: A magyar vadászkynológia múltjából in http://epa.oszk.hu/02400/02451/00007/pdf/EPA02451_Erdeszettorteneti_Kozlemenyek_08-10_1975_249-255.pdf 2018.02.21.

⁴² Az ábrázolt kutya méretéből, külső megjelenéséből a kutatók szelindekre következtettek.

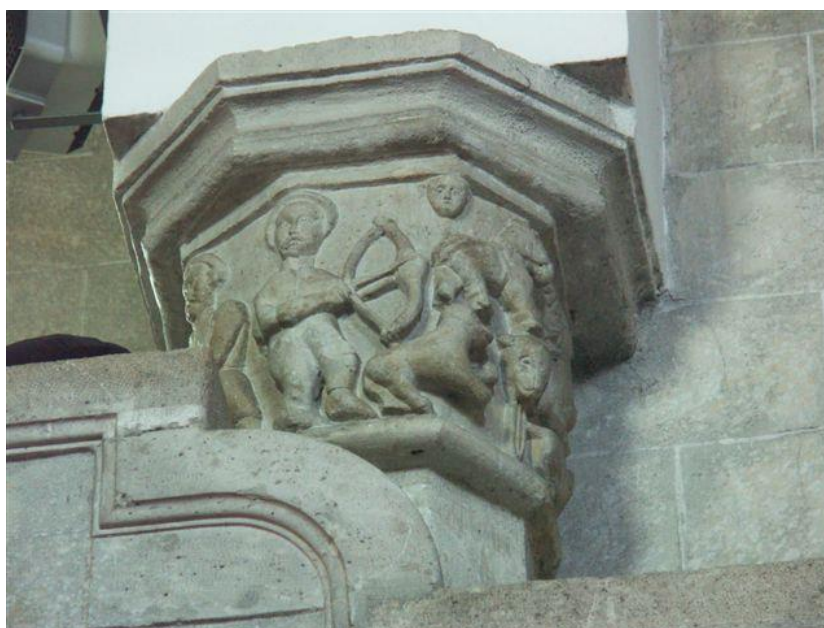
⁴³ Dr. Fodor Tamás: A magyar vadászkynológia múltjából in http://epa.oszk.hu/02400/02451/00007/pdf/EPA02451_Erdeszettorteneti_Kozlemenyek_08-10_1975_249-255.pdf 2018.02.21.

Kép 1.: A csodaszarvas üldözése – Hunor és Magor a szelindekkel

Forrás: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Csodaszarvas#/media/File:FeherSzarvas-ChroniconPictum.jpg>

A XIII. században épült bényi templom oszlopfőjén is vadászok láthatók szíjon vezetett kutyával.

Kép 2: A bényi templom vadász jelenetes oszlopfője

Forrás: <http://www.bucsujaras.hu/beny/PICT7769.JPG>

A kutyák jelentőségét mutatja az is, hogy az Árpád-házi királyok a vadászathoz külön segédszemélyzetet tartottak. Volt az udvartartásban főcserkésző, agarász, solymász, hordár, pecér.⁴⁴ A nemesi udvarokban az úgynevezett „pecérek” foglalkoztak a kutyákkal.⁴⁵ A pecérek vezetője a pecérispán volt. A nemeseknek nem volt tiltott segédszemélyzet fenntartása. Ez csupán attól függött, hogy az adott nemes milyen mértékű jövedelemmel rendelkezett, megengedhette-e magának az ekkora mérvű személyzet fenntartását.

A kutyák szerepe a vad felkutatása, felriasztása, üzése, kifárasztása volt. A kifáradt vadat a vadász ezután többnyire gyalogosan dárdával szúrta le. Továbbra is használták az íjat és a nyilat. Szekerce, kelevéz, vadászkes és dákos állt a vadász szolgálatában.⁴⁶

A vadászat másik elengedhetetlen segédállata a ló, amely a vadászt és a zsákmányát szállító tevékenysége miatt fontos. Érdekes, hogy a dekrétum csak a ló megváltását említi, az ebekét nem. Eerre vonatkozóan nem maradt fent fellelhető írásos adat, valószínűleg kisebb érték fejében megválthatók voltak, vagy bekerültek az uralkodó/nemes kutyafalkájába. A ló viszont értékes jószág, ezt is mutatja, hogy ökör árban lehetett csak megváltani. Ennek értelmében a tilalmi idő megszegése igen drága „multság” volt, hiszen a szankció ugyan nem büntetőjogi, hanem polgári jogi, de igen nagy a megváltási ár, sokszor a megélhetés elvesztését jelenthette.

A rendelkezés különös személyi hatálya a papokra és egyházi személyekre terjedt ki. Eleve érdekes a megkülönböztetés is: papok és egyházi személyek. Ez azt jelenti, hogy bármely vallásban, felekezetben és szervezeti struktúrában pozíciót betöltő személyre vonatkozott az előírás. A büntetés itt polgári jogi jellegű, az eb és a ló elvesztését jelentette azzal, hogy amíg a megváltás meg nem történt, nem lehetett az egyházi tevékenységet gyakorolni és az egyházi tisztséget betölteni. A mai modern szóhasználatnál élve a hivatás gyakorlásának felfüggesztését rendelték el. Ezzel olyan súlyos büntetés kiszabását tették lehetővé, amely nemcsak presztízs veszteséget jelent a vadásznak, hanem a megélhetési lehetőség megvonását is egyben, hiszen addig, amíg a hivatását a pap vagy egyházi személy nem tudta gyakorolni, az őt megillető javadalmazás sem járt.

⁴⁴ Elek Balázs-Zsoldos Barnabás: Magyar Vadászösvényeken TTK Kereskedelmi Kft. Debrecen, 8. o.

⁴⁵ Dr. Fodor Tamás: A magyar vadászknológia múltjából in.
http://epa.oszk.hu/02400/02451/00007/pdf/EPA02451_Erdeszettortenet_i_Kozlomenyek_08-10_1975_249-255.pdf 2018.02.21.

⁴⁶ Elek Balázs-Zsoldos Barnabás: Magyar Vadászösvényeken TTK Kereskedelmi Kft. Debrecen, 8. o.

Az ünnepnapok kérdésköre is érdekes, ugyanis a rendelkezés felsorolta a katolikus ünnepnapokat, de kiegészítette azokat a nem katolikus vallásúak ünnepnapjaival is, melyek megszegése egyéni elbírálás alá esett.

“Eszkendőn által pedig ezeket az ünnepeket kell megülni: Nagykarácson napját⁴⁷, szent István első mártír napját⁴⁸, szent János evangyélita napját⁴⁹, Aprószentek napját⁵⁰, ^{}Kiskarácson⁵¹ ^{*}Vizkeresztet⁵² böjtjével együtt, Gyertyaszentelő Boldogasszony napját,⁵³ ^{*}Husvétkor négy napot, szent György mártír napját,⁵⁴ ^{*}Filepet Jakabot⁵⁵ böjtjével együtt, a szent keresztnek megleletét⁵⁶, ^{*}Áldozó csütörtököt, Pünkösdkor négy napot, Keresztelő szent János napját⁵⁷, ^{*}Péter és Pál apostolokat egy napon, ⁵⁸ ^{*}szent Jakab napját, ⁵⁹ ^{*}szent Lőrincz napját, ⁶⁰ ^{*}Nagyasszony napját⁶¹ szent István király napját⁶², ^{*}szent Bertalan napját,⁶³ ^{*}Kisasszony napját,⁶⁴ ^{*}a szent keresztnek felmagasztalását,⁶⁵ ^{*}szent Máté apostol és evangyélita napját,⁶⁶ ^{*}szent Gellért püspök napját,⁶⁷ ^{*}szent Mihály arkangyal napját,⁶⁸ ^{*}szent Simont és Júdát,⁶⁹ ^{*}Mindszentek napját⁷⁰, ^{*}szent Imre*

⁴⁷ december 25.

⁴⁸ december 26.

⁴⁹ június 24.

⁵⁰ december 28.

⁵¹ január 01.

⁵² január 06.

⁵³ február 02.

⁵⁴ április 24.

⁵⁵ május 01.

⁵⁶ szeptember 14.

⁵⁷ június 24.

⁵⁸ június 29.

⁵⁹ július 25.

⁶⁰ augusztus 10.

⁶¹ augusztus 15.

⁶² augusztus 20.

⁶³ augusztus 24.

⁶⁴ szeptember 08.

⁶⁵ szeptember 14.

⁶⁶ szeptember 21.

⁶⁷ szeptember 24.

⁶⁸ szeptember 29.

herczeg napját,⁷¹ ^{*} szent Márton,⁷² ^{*} szent András,⁷³ ^{*} szent Miklós,⁷⁴ ^{*} szent Tamás apostol napját;⁷⁵ ^{*} és mindegyik egyház ülje meg az ő szentjének és temploma felszentelésének ünnepét.”⁷⁶

Mint látható, a vadászati tilalmi időket az egyházi ünnepnapok megtartásához igazították. Ez egészen 1729-ig így maradt. A kereszténység felvétele a magyarság megmaradásának alapja volt, ezért minden lehetséges eszközzel törekedtek a vallási tisztelet kialakítására és megtartására.

Ezt az utat folytatta **Könyves Kálmán** is. Vadászat miatt mise nem maradhatott el. A papok rendkívül találékonyak voltak, és a miséket igyekeztek kiváló vadászhelyek közelében elvégezni, ezért Könyves Kálmán azt is elrendelte, hogy mise kizárólag megszentelt helyen tartható. Kálmán Király Dekrétomainak Első Könyve 68. Fejezet a misemondásról szól. Kimondja, hogy *“Misét mondani csak felszentelt helyen legyen szabad, hanemha valami szükség oka kívánná máshol, és akkor sátor alatt vagy más tiszta helyen mondják; de azt is csak uton, utazás közbe, nem vadászaton, és soha kézi oltár nélkül.”*

Itt jegyezem meg, hogy a kereszténység megszilárdítása érdekében maga az Egyház is hozott később a vadászathoz köthető szabályokat. Így pl. az 1279-es Budai zsinat megtiltotta a szerzeteseknek a vadászást és a solymászást.⁷⁷

A Szent László által kihirdetett vadászati tilalmi idők Könyves Kálmán idejében továbbra is változatlan formában fennmaradtak, amelyek mint láttuk, egyházi ünnepekhez kötődtek, nem pedig a vad életciklusához. Ezek a rendelkezések nem a vad kíméletét szolgálták, hanem a katolikus vallás megszilárdását. Könyves Kálmán a vallási ünnepnapok megszegőivel szemben igen keményen, határozottan lépett fel. Rendelkezése kimondta, hogy ha *“Valaki a*

⁶⁹ október 28.

⁷⁰ november 02.

⁷¹ november 05.

⁷² november 11.

⁷³ november 30.

⁷⁴ december 06.

⁷⁵ december 21.

⁷⁶ Szent László Király Dekrétomainak Első Könyve 38. Fejezet a szent ünnepek megülésétől

⁷⁷ Illés Nándor: A vadászat kezelése és gyakorlása in A vadászati ismeretek kézikönyve III. kötet: Grill Károly cs. és kir. udvari könyvkereskedése Budapest, 1895. 26. o.

rendelt ünnepeket meg nem tartja, ily törvényt lássanak reá: ha szabad ember, vezekeljen három nap; ha szolga, csapják hétig”.⁷⁸

Könyves Kálmán adóztatási rendszere meglátásom szerint a korban már igen modernnek számított. Az adó beszédese hármassal irányú volt. Egyrészt adózni kellett az egyháznak. Ez volt a tized, decima vagy dézsma. Adózni kellett a királynak is. Ezt a fajta adót a földbirtokok után szedték. Ezen felül a király kivetett ún. különleges adókat különböző foglalkozásokra. Ilyen volt pl. a bányák nyeresége, a sójövedelem, a várnépek adója, a szabadok dénárjai etc.⁷⁹ Minden területnek megvolt a maga jellegzetes állata, amelynek prémjét kellett szolgáltatnia, így Erdély bölény, medve, hiúz és farkas bőrben, illetve prémben, Bács megye hód bőrben, Szlavónia pedig nyuszt prémben adózott.⁸⁰ Könyves Kálmán előírta, hogy a gereznát nem lehet pénzben megváltani.⁸¹ Ezt megerősítette az Aranybulla, amikor kimondta, hogy „A nyestbőr adót azon szokás szerint fizessék, a mint Kálmán király elvégezte volt.”⁸² A harmadik adószedő, pedig a földesúr volt, aki többféle adót is szedett. Így pl. terményjáradékot, szállásadót, ajándékokat, etc.⁸³ A jobbágynak mindezen felül a prém beszolgáltatásán kívül az udvaron meghatározott mennyiségű vadat kellett leadniuk.⁸⁴

A vadászat nem veszélytelen tevékenység. Ráadásul uralkodónak címükhöz és rangjukhoz illően nagyvadat, nemes vadat, főként medvét, szarvast volt illendő terítékre hoznia. Ne felejtsük el, hogy ekkor még nem használtak lőfegyvert. Tehát a vadhoz lehetőség szerint minél közelebb, sokszor testközelbe kellett kerülni és pusztán kézzel, lándzsával, dárdával, szekercével, buzogánnyal, törrel elejteni. Ez azt kívánta meg, hogy a vadász legyen jó fizikumú, ügyes, eszes. Több uralkodót is vad sebesített meg vagy sebzett halálra. pl. Imre herceg 1031-ben vesztette életét vadkan támadás következményeként. Imre királyt 1199-ben Máramarosban érte vadászbaleset. Nagy Lajost 1353-ban medve sebesítette meg.⁸⁵

⁷⁸ Kálmán Király Dekrétomainak Második Könyve 14. Fejezete azokról szól, kik az ünnepeket meg nem tartják.

⁷⁹ Dr. Juhász István: Az Aranybulláig korlátozások nélkül adóztattak a királyok in <http://ado.hu/rovatok/ado/az-aranybullaig-gatlastalanul-adoztattak-a-kiralyok>

⁸⁰ Vadászat Magyarországon Moldován Tamás (főszerk.) kiadja az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, Budapest 1980., 13. o.

⁸¹ Vadászat Magyarországon Moldován Tamás (főszerk.) kiadja az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, Budapest 1980., 13. o.

⁸² A nyestbőr adóról szóló 1222. évi XXVII. törvénycikk

⁸³ Dr. Juhász István: Az Aranybulláig korlátozások nélkül adóztattak a királyok in <http://ado.hu/rovatok/ado/az-aranybullaig-gatlastalanul-adoztattak-a-kiralyok> 2018.04.18.

⁸⁴ A vadászati ismeretek kézikönyve III. kötet: Illés Nándor: A vadászat kezelése és gyakorlása Grill Károly cs. és kir. udvari könyvkereskedése Budapest, 1895. 28. o.

⁸⁵ Elek Balázs-Zsoldos Barnabás: Magyar Vadászösvényeken kiadja a TTK Kereskedelmi Kft. Debrecen, 10 o.

A jogi szabályozottság megjelenését álláspontom szerint nagyban késleltette a honfoglalás kori szétaprózottság. A terület nagy volt, a népsűrűség kicsi, ezért a jó adottságokkal rendelkező terület vadállománya igen gazdagnak számított. A letelepített törzsek között szabadon maradt területek automatikusan az uralkodó fennhatósága alá kerültek. Ezáltal ezek a területek is a királyi birtokok közé tartoztak. A vad szabad préda volt. Jogilag res nullius. Az államhatalom kialakulásával, az államszervezet felépítésével indult meg annak igénye, hogy a vadászatot korlátok közé kell szorítani. Azonban ezt a törekvést nehezítette a letelepedés korából fakadó előjogok, így csak fokozatosan, ráadásul pluralisztikus módon lehetett csak ezt a folyamatot megkezdeni. Az uralkodó adományozott földeket. Eldönthette, hogy az adományozás során a földdel együtt a vadászat kizárólagosságát is átadja, vagy azt fenntartja magának. Ráadásul a szabad királyi városok megjelenésével, valamint a falvak kialakulásával a helyzet sokszínűsége csak tovább árnyalódott. Nehézséget okozott a kereszténység meghonosítása is. A királyi hatalom megszilárdításához jó külföldi kapcsolatok, szilárd elkötelezettségen alapuló lojális előkelői rétegre volt szükség. Ez a külföldi lovagokból és magyar előkelőkből álló réteg egyre több privilégiumot kívánt magának megszerezni. A hatalom megszilárdítását elősegítette a nyugati minta átvétele, így elkezdett körvonalazódni a főurak, nemesek és papok társadalmi rétegei, akik egyre több joghoz, kiváltsághoz jutottak a köznép rovására. A tagozódás alapja a honfoglaláskori betöltött státusz volt. A törzsek vezetőiből lettek a főurak, a törzsek szabadjaiból a nemesek. A magyarok ősi társadalmi hierarchiájában a rabszolgák és a hadifoglyok rétegébe tartozókból lettek a parasztok és a jobbágyok, akik földműveléssel foglalkoztak. Szabad emberhez nem volt méltó a földművelés, így belőlük alakult ki a nemesség, ugyanakkor az elszegényedett szabadok lesüllyedtek a jobbágyok közé. Szabad ember halászott, vadászott, állatot tenyésztett.⁸⁶

A fentieket összefoglalva elmondhatjuk, hogy az új társadalmi rend kialakulásához hosszú és rögös út vezetett, számos hatáskör, érdek konkurált egymással. A törzsi tagozódás nyugati mintára való átültetése nehezen ment, a kereszténység felvétele további nehézségeket idézett elő. Az uralkodóknak szüksége volt erős nemességre, így számukra egyre több jogot biztosított, köztük a vadászatot. A vadászat szabad volt bárki számára, azonban az előjogok adományozásával egyes területeken már kezdett korlátozás alá esni a vadászati jog. A parasztok és a jobbágyok uraik felé adózási kötelezettségként prémeket szolgáltatottak, ez volt a

⁸⁶ Vadászat Magyarországon Moldován Tamás (főszerk.) kiadja az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, Budapest 1980., 10. o.

korábban bemutatott gerezna. Amennyiben egy nemes megkapta a birtokadománnyal együtt a birtokra vonatkozó vadászati jogot is, a gerezna beszedésére is jogosulttá vált és egy személyben döntött a területén történő vadászatról. A gerezna mindig jó csereeszköz volt, később pedig igen jó árban lehetett értékesíteni.

A fentebb kifejtettek alapján elmondható, hogy az egyházi és a világi személyekre vonatkozó rendelkezések ezekben a századokban fokozatosan kezdenek elkülönülni. Könyves Kálmán idejében az elkülönülés már igen markáns, a papokat, szerzeteseket érintő szigorú szabályozás a kereszténység megszilárdítását szolgálták. Az irányítási, ellenőrzési, felügyeleti rendszer hármas osztású, amelynek elemei a király, a nemes és az egyéb privilégiumokkal rendelkező személyek, közösségek.

A világi társadalmi berendezkedéshez igazodó felügyeleti, ellenőrzési rendszer igen összetett, a hatáskörök elmosódottak. A hatáskörök leginkább célszerű csoportosítása hármas osztású: voltak királyi, nemesi vagy földesúri hatáskörök és külön említést kell tennünk a kiváltságosokról. **A legfőbb hatalom a királyné.** A király jogosult volt nemcsak saját birtokán, hanem más birtokán is eljárni. A király gyakorolta a legfőbb igazságszolgáltatási tevékenységet is. A király saját udvartartásában felállított tisztségekről részletesen beszámoltam. A nem királyi birtokok feletti uralom tekintetében az uralkodói hatáskörök egy részét a századok alatt fokozatosan engedte át az uralkodó fizetett előjáróinak (nádorispán, országbíró etc.). Ezeket a tisztségeket minden történeti egységhez lebontva külön mutatom be. A királyi vadászatok (honfoglalástól 1504-ig) az erre rendszeresített udvari személyzetnek és a köznépnek is szolgálnia kellett. Az udvar részéről a vadászat fő szervezője és felügyelője a vadászispán volt, akit comes venatorumnak neveztek. Az Árpád-házi királyok kedvenc vadászterülete a Bakony volt, ezért a vadászispán a bakonyi ispán volt egy személyben. Ő fogta össze az udvari vadászati rendtartást és intézte a köznép szerepvállalását. A bölényvadászat a legnemesebb, egyben a legnagyobb szervezettséget igénylő vadászat volt. Speciális helyzetét és megítélését jelzi az is, hogy külön bölény-vadászpánt, comes venatorum bubaloremet neveztek ki ezekre a vadászatokra. A vadászispán irányította a pecérispánon keresztül a pecéreket, vagy más néven a falkárokat, a solymászokat (falconarii). Nem szabad megfeledkezni arról, hogy lőfegyver nem áll rendelkezésre a vadászatokhoz ezekben az időkben, tehát szükség van hálóvivőkre, állítókra, hajtókra is. A hálóvivők, azaz

retiferii-k, a madarászok (aucupes regii) közé tartoztak.⁸⁷ A királyi vadászok vezetője mindig nemes volt. Ebben Csöre Pál és dr. Fodor Tamás álláspontja megegyezik, azonban Csöre Pál a hódászok kapcsán kifejti, hogy a vadászok az ispánt leszámítva nem szabad emberek voltak⁸⁸, míg dr. Fodor Tamás szerint a vadászok a szabadok, tehát a helyi nemesek közül kerültek ki⁸⁹. Jómagam Csöre Pál álláspontjával értek egyet, mivel nehezen lehetne azt elképzelni, hogy birtokos nemes a király vadászai közé áll szolgálatba, miközben földbirtokaiból kiváló megélhetés illeti, nemesi rangja pedig adott. A király vadászai közé tartozni egy megfizetett, megbecsült állás volt. Egy biztos, hogy a vadászokat községekben telepítették le. A községek és a falvak népeinek ki kellett szolgálniuk a király vadászait. Ezek a vadászok előjogokat élveztek, mint pl. az adómentesség. A vadászok kihasználva előjogaikat, gyakran önkényeskedtek. Ez az önkényeskedés vezetett az Aranybulla XV. cikkének megfogalmazásához, miszerint nem szállhatnak meg a királyi lovászok, madarászok, falkárok nemesi falvakban.⁹⁰ Ezt a servienseknek és az ő népeiknek mentességéről minden beszállásolás alól szóló 1231. évi VII. törvénycikk megerősíti akként, hogy

„a servienseknek és az ő népeiknek mentességéről minden beszállásolás alól

a) A serviensek házaiba vagy falvaiba sem mi nem szállunk, sem a mi lovászaink, sem solymáraink, sem pecéireink, sem szekereink nem szállnak az ő akaratuk ellenére.

b) Ha pedig valahol megtörténik, hogy mi vagy a mi tisztviselőink megszállnak, igazságos térítést fogunk fizetni, miként az alábbiakban foglaltatik.”

Nagy Lajos vezette be a diplomaták vadásztatását. Francia mintára meghonosította a királyi család tagjainak kötelező részvételét a vadászatokon. Meghatározta a vadászatokon résztvevők rendjét és létre hozta a Szent György Lovagrendet. Nagy Lajos fellendítette a solymászatot. E korban már számos vadászó madarakkal foglalkozó tisztség volt. Fősolymászmestere Magyar László (Ladislau Hungarus) munkája a solymászatról számos külföldi korabeli szakirodalom alapja lett, azonban a magyar mű elpusztult, így csak a külföldi művekben fent maradt idézetekből kaphatunk támpontokat a könyv tartalmára nézve. Valószínűleg a mű a magyar solymászáttal, a sólymok nevelésével és idomításával foglalkozott. Nagy Lajos királyi vadászatain erre külön készített vadász jelenetes pecsétet

⁸⁷ Illés Nándor: A vadászat kezelése és gyakorlása in A vadászati ismeretek kézikönyve III. kötet: Grill Károly cs. és kir. udvari könyvkereskedése Budapest, 1895. 9. o.

⁸⁸ Csöre Pál: A magyar vadászat története Mezőgazda Kiadó Budapest 1994., 56-57. o.

⁸⁹ Vadászat Magyarországon Moldován Tamás (főszerk.) kiadja az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, Budapest 1980. 11-12. o.

⁹⁰ Vadászat Magyarországon Moldován Tamás (főszerk.) kiadja az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, Budapest 1980., 11-12. o.

használt. Nagy Lajos lánya Mária, Zsigmond király felesége, szeretett solymászni. Egy vadászat alkalmával leesett a lóról és később belehalt sérüléseibe.⁹¹

Zsigmond kedvelte a vadászatot, de folytonos anyagi gondjai miatt nem tudott fényes vadászatokat tartani. Vadaskertet létesített a Szepességben.⁹² A középkorban a vadak helyhez szoktatása, szaporítása, a vadászati lehetőségek kiterjesztése érdekében vadaskerteket létesítettek. A vadaskertek a vad kíméletét szolgálták. Az Árpád házi királyok előszeretettel létesítettek vadaskerteket. Pl. IV. Béla Zólyom mellett telepített vadaskertet. Ilyen vadaskertekből szaporodtak el az országban a dámok és a fácánok. A vadaskertekben szokás volt vadat is szelídíteni, pl. Mátyás király előszeretettel húzatta hintóját szelíd szarvasokkal.⁹³ Zsigmond a vadászatot pénzügyi zavarainak enyhítésére használta fel, Vladiszlav lengyel királytól a számára rendezett vadászon kért kölcsönt. Zsigmond pénzavarai enyhítése érdekében sokszor adományozott nemesi rangot is. Ezeknek a nemeseknek a címere vadászjeleneteket örökítenek meg, melyek az utókor számára támpontot jelentenek a kor vadászati módjaira. Így pl. Tamásfalvi György 1415-ös címerén szarvas hálóval történő elfogásának jelene látható. Zsigmond király idején a solymászatot a városi polgárság és a köznép is előszeretettel gyakorolta. Bártfa városa pl. az ölyv fiókák árát 5 és 300 dénár között állapította meg. Ebből tudhatjuk, hogy a városok kereskedhettek vadászmadarakkal, amely számukra a korban igen biztos jövedelemforrást jelentett. Zsigmond vadászapródja volt Hunyadi János.⁹⁴

Hunyadi Mátyás vadászatai a reneszánsz pompa és felhajtás mellett nagy udvartartással folytak. A nők részt vehettek a vadászatokon, sokszor az ő szórakoztatásukat szolgálták ezek az események, így veszélyes vadak elejtésére ritkán került sor. Mátyás király szeretett vadászni, sokszor egyedül, szűkebb udvartartással is vadászott. Solymásza Solymáron állomásoztak. Igen nagy kutyafalkát tartott. Kitüntetés volt, ha kutyái közül ajándékba adott egyet. Az egyháziak vadászata továbbra is dívott. Oly annyira, hogy Hunyadi Mátyás sógora,

⁹¹ Vadászat Magyarországon Moldován Tamás (főszerk.) kiadja az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, Budapest 1980., 14. o.

⁹² Vadászat Magyarországon Moldován Tamás (főszerk.) kiadja az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, Budapest 1980., 14-15. o.

⁹³ Elek Balázs-Zsoldos Barnabás: Magyar Vadászösvényeken kiadja a TTK Kereskedelmi Kft. Debrecen, 10. p.

⁹⁴ Vadászat Magyarországon Moldován Tamás (főszerk.) kiadja az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, Budapest 1980., 14-15. o.

aki 6 évesen lett esztergomi érsek⁹⁵, estei Hyppolit később annak érdekében, hogy a számára oly kedves solymászatnak hódolni tudjon elcserélte az esztergomi érseki címet az egrivel, ami azért figyelemre méltó, mivel az esztergomi érseki cím volt a legmagasabb rangú egyházi pozíció az országban. A vadászat kedvéért a herceg egy jóval szerényebb érsekséggel is beérte.⁹⁶

A nemesek, földbirtokosok földjein a főhatalom a nemeseké, a földbirtokosoké. A vitás kérdésekben kezdetben a nemes, a földbirtokos döntött, majd a változó társadalmi igényekre reagálva fokozatosan alakultak ki a helyi szintű bíraskodás lehetőségei. A kiskirályok korában a központi hatalom gyengült, így a kiskirályok erősödtek. Az Abák, Csákok és Kopaszok a királyi pompával vetekedő vadászatokat rendeztek és saját udvartartásuk volt.⁹⁷ Ez azt jelenti, hogy teljes mértékben maguk gyakoroltak felügyeletet, ellenőrzést saját birtokaik felett és saját udvartartásuk, tehát ügyintézőik útján gyakorolták a vadászati főhatalmat. Törekedtek azonban arra, hogy a királlyal nyílt összeütközésbe ne kerüljenek.

A harmadik szint a kiváltságosok szintje. Kiváltságos volt az egyház, a folyamatosan létrejövő és előjogokat nyerő szabad királyi városok. Az egyházi birtokok már a kezdetektől kiváltságokkal rendelkeztek. Az államszervezet megszilárdítása érdekében felvett kereszténység támogatására számos rendelkezést hoztak, ami a vadászat területét is érinti. Ezek főként a tilalmi időkre vonatkoztak, valamint olyan előírások bevezetését jelentették, amelyek a papokat és szerzeteseket törekedett rábírní a papi, szerzetesi hivatás maradéktalan betartására. Ezekkel korábban részletesen foglalkoztam. Azonban az érem másik oldala a papsághoz, a szerzetesrendekhez és azok birtokaihoz kapcsolódó kiváltságok. Az uralkodók előszeretettel adományoztak, sőt az adományozott birtokok számát folyamatosan növelték egyházi uradalmak javára. Ez természetesen ellenőrzést váltott ki a vármegyék előljáróiból. Érdekességként említem meg, hogy 1124-ben II. István a barsi ispán és a garamszentbenedeki

⁹⁵ Dr. Obál Béla: Az egyház és a városok a reformáció előtt. A városok szerepe a reformáció előkészítésében. Eperjes, Révai Samu (Sziklai H.) Könyvkereskedése 1914. 24. o.

⁹⁶ Vadászat Magyarországon Moldován Tamás (főszerk.) kiadja az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, Budapest 1980., 15-17. o.

⁹⁷ Vadászat Magyarországon Moldován Tamás (főszerk.) kiadja az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, Budapest 1980., 13. o.

apátság vadászati perét az esztergomi érsekre bízta.⁹⁸ A szentbenedeki apátság helyzete az egyházi birtokok között is kiemelkedő volt. Számos megyétől kapott birtok adományokat, többek között Barstól. Bars mindenkori vezetése ezt nehezményezte. Verner barsi ispán pl. 1246-ban megjegyezte, hogy kényszerűen ad át újabb birtokokat a Garamszentbenedeki Apátság részére: „*akarjuk, nem akarjuk, a király parancsát teljesítenünk kell*”.⁹⁹

A szabad királyi városoknak az önállóságot jelentő cím adományozása mellé a vadászat és halászat jogát is rendszerint átengedték, azonban ezeket a kiváltságokat pl. Besztercebánya nem bírta, mivel 1255. IV. Béla Beszterce városa részére ugyan birtokot adományozott, de a vadászat és halászat jogát fenntartotta magának.¹⁰⁰ A XV. századból fennmaradt Budai Jogkönyv német nyelven íródott. A Jogkönyv tartalmaz vadászattal összefüggő rendelkezést: „*von hirschen, pern, affen, wolfen, fuchsen vund von wettenden hunden recht. Wer dy helt Aber eynes yamden schaden tuth, dass muss er pezalen vund aussrichten. Auch ap (ob) der man, dem sy schaden haben gethon, sy czu todt schlug, seinen schaden zu weren, er darf des nicht vor antworten nach (noch) verpussen.*”¹⁰¹

A Budai Jogkönyv tehát kimondta, hogy szarvasok, medvék, majmok, farkasok rókák és veszett kutyák kártétele esetén az állat tartójának kellett a kárt megtéríteni még akkor is, ha a károsult agyonütötte az állatot. A Budai Jogkönyvben nevesített állatok egy városban nem mindennaposak. Feltehetően a vásárok, cirkuszok miatt érkeztek ilyen különleges állatok Budára. A cirkuszok már a középkorban is jelentős szerephez jutottak a szórakoztatásban. A vezetés törekedett arra, hogy olyan egzotikus állatokat szerezzenek be, amelyeket itthon nem láthattak korábban az emberek.¹⁰² A Duna pedig jó adottságú szállítási útvonal lehetőségét biztosíthatott feltételezésem szerint a vadállatok kereskedelmének.

⁹⁸ Vadászat Magyarországon Moldován Tamás (főszerk.) kiadja az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, Budapest 1980., 13. o.

⁹⁹ Keglevich Kristóf: A garamszentbenedeki apátság története az Árpád- és az Ajnou korban Bölcsészdoktori (-PhD-) értekezés Budapest 2010 in <http://doktori.btk.elte.hu/hist/keglevichkristof/tezis.pdf> 3. o. 2018.04.18.

¹⁰⁰ Vadászat Magyarországon Moldován Tamás (főszerk.) kiadja az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, Budapest 1980., 13. o.

¹⁰¹ A Budai Jogkönyv részlete in Dr. Csőre Pál: A vadkártérítések története in. Erdészeti közlemények 1975. 222. p. in http://epa.oszk.hu/02400/02451/00007/pdf/EPA02451_Erdeszettorteneti_Kozlemenyek_08-10_1975_221-238.pdf 2018.04.18.

¹⁰² KF: Panem et circenses in Magyar Nemzeti Digitális Archívum in http://mandadb.hu/cikk/733383/Panem_et_circenses 2018.04.19.

III.2.2. 1504-től a XVIII. századig terjedő időszak

II. Ulászló király 1504. évi XVIII. törvénycikkében, mely összesen 3. §-ból áll, már megtiltotta a jobbágyoknak a vadászatot, a jobbágyok már nem vadászhattak csakis kizárólag földesuruk előírására és javára, azaz „*mostantól fogva jövőre az ország jobbágysai és parasztjai közül senki se merjen bármi módon, vagy bármi mesterséggel szarvasokra, őzekre, nyulakra és vadkanokra vadászni, valamint fácskákra és császárfajdokra, vagyis úgynevezett császármadárakra vadászni.*”¹⁰³ E szabályozásnak oka a visszaélések számának emelkedése, melyet a preambulum így fogalmaz meg:

„Mivel minden főpap és báró urnak és többi országlakósoknak jobbágysai és lakói közül igen sokan a szőlők és földek miveltését csaknem abbaahagyván és félretétvén, egyedül vadászattal és madarászattal foglalatostkodnak, annyira, hogy nemcsak köz, hanem vásárnapokon és a szentek más ünnepek napjain, sőt szent karácsony napján is vadásznak, a mi által az Isten ellen, mert parancsát meg nem tartják, vétkezni, és földesuraikat ezek jövedelmeinek elvonásával, megcsalni nem irtóznak, sőt inkább magok is, miután ennek a haszontalan munkának rabjává lettek, többnyire koldusbotra jutnak; némelyek meg, mivel az élelemből és ruházatból kifogynak, a végső dolgokra: lopásra és rablás elkövetésére vannak kényszerítve és ekképen gyakran akasztófán vagy más gonosztevőket érő halálos büntetéssel mulnak ki.”

A törvénycikk preambuluma lényegében a rendelkezés megszületésének indokolása. A preambulum az utókor számára is jól megvilágítja a korabeli viszonyokat. Akkoriban központi szabályozás kiadására csak akkor került sor, ha az országos szinten indokolt volt. Ebből arra következtethetünk, hogy a földesurak panasszal éltek az uralkodónál, hogy jobbágysaik nem művelik a földeket, ami jelentős gazdasági visszaesést jelenthetett, azaz a földesurak bevételei jelentősek csökkenhettek. A preambulum kitér arra is, hogy ezzel összefüggésben megnőtt az elkövetett bűncselekmények száma és erre gondolva, lényegében csak a jobbágyok „érdekeit” szem előtt tartva, hogy életük ne bitófán végeztessék, tiltja el őket a rendelkezés a vadászattól. Meglátásom szerint a jobbágyok eme védelme csak ürügyet szolgáltatott a jelenség mögött húzódó gazdasági érdekek kiszolgálására.

Mit is jelentenek ezek a sorok a gyakorlatban? A vadászatokat a földesurak saját kedvükre,

¹⁰³ Kolosváry Bálint: Vadászati jog Studium Kiadó Budapest, 1923. 13. o.

szabadon gyakorolhatták, leszámítva a tilalmi időkben történő vadászatot (vasárnap, szentek napjai, karácsony napja etc). A rendelkezés sorai között olvasva láthatjuk, hogy a tilalmi idők sora folyamatosan bővült. Ezek az időbeli korlátok már egységesen vonatkoztak mindenkire. A jobbágyokra és parasztokra ezen felül többlet korlátozást vezettek be. Egyrészt csak a földesúr javára vadászhattak és ezzel az is együtt járt, hogy csak a földesúr által meghatározott időpontokban vadászhattak. Ez azért fontos rendelkezés, mert az adózás egy része továbbra is gerezna volt, vagyis bőrben és prémben kellett azt teljesíteni.

A felkelések következményeként 1514-től a parasztoktól elvették a szabad fegyverviselés jogát. Ezzel a szabad vadászat korszaka¹⁰⁴ véget ért. A szabad fegyverviselés jogának megvonása kettős funkciót töltött be. Egyrészt így a parasztok önszerveződésnek és csapatokba való állását megnehezítették, szinte teljesen elnehezítették, mely biztonságpolitikai kérdésekre adott választ. Másrészt ezzel a megélhetés egyik fő forrását, a vadászat lehetőségét elvették, hiszen fegyver nélkül nehéz hatékonyan vadászni. Lényegében a csapdázási formákon kívül semmilyen vadászati lehetőség nem maradt. Mindezekon felül a földesúr folyamatos kontroll alatt tudta tartani a földjén élő parasztokat és jobbágyokat, hiszen csak az ő engedélyével és felügyeletével viselhettek fegyvert. Az előírás megszegőivel szemben első sorban a földesúrnak kellett fellépnie. Amennyiben ezt elmulasztotta, a vármegyének kellett a földesúr által elmulasztott büntetést kiszabni és végrehajtani.¹⁰⁵

A szabályozás mögött Werbőczy István állt, kora legnagyobb jogtudósa.¹⁰⁶ A jogalkotói akarat a parasztság, az őket támogató diákság és papság szabad fegyverviselését zseniálisan, a vadászat ürügyén akadályozza meg. A szabályozás azonban a vadorzás felerősödéséhez vezetett. Ez idáig jogszabályban deklarált jogkövetkezménye az orvvadászatnak nem volt. Azonban a túlkapásokat a nemes saját hatáskörében jogosult volt elrendezni, mint a helyi főhatalom egyszemélyi gyakorlója.

Sajnos nagyon kevés írásos dokumentum maradt fent a kor vadászati közigazgatásáról. Egy

¹⁰⁴ A vadászat joga sem személyhez, sem földtulajdonhoz nem volt kötve, tehát a jobbágy is korlátozások nélkül folytathatta ezt a tevékenységet. Kolosváry Bálint nézete szerint mivel a vadászat elkülönült a földtulajdontól, így a szabad vadászat területi értelemben is megvalósult, tehát bárhol, bárki vadászhatott. Csőre Pál álláspontja szerint viszont a földtulajdon életre keltésével a vadászatban is területi kötöttség érvényesült.

¹⁰⁵ Dr. Rodiczky Jenő: A magyar vadászat múltjából és jelenéből Pallasz Részvénytársaság Nyomdájából Budapest 1902., 7. o.

¹⁰⁶ Vadászat Magyarországon Moldován Tamás (főszerk.) kiadja az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, Budapest 1980., 18. o.

biztos, a vadászat a közigazgatáshoz tartozott. A vadakkal kapcsolatosan felmerülő károk pedig bírói útra tartoztak. A bírói rendszer pedig igen kiforratlan és szerteágazó volt. A király kezdetben maga is ellátott bíraskodási feladatokat, mint a legfőbb hatalom bírója, majd a királyi udvarban a munkamegosztás iránti növekvő igényével és a privilégiumok adományozásával ezeket a feladatköröket, mint címeket és rangokat fokozatosan delegálta. Létre hozta az udvarbírói, a tárnokmesteri, a királyi kancellári és alkancellári, valamint az ítélmesteri tisztségeket. A tárnokmester a legfőbb adók beszedője is volt egyben. A király helyettese, szükség esetén a gyámja a nádor volt, aki bíraskodási feladatokat is ellátott. A nádor vagy nádorispán volt a király után következő legmagasabb rang és beosztás egyben. A bíraskodási feladatokat a társadalmi rétegek szintjei szerint is meg kellett oldani, ezért életre keltették az országbírói tisztséget, akivel egy tekintet alá estek rangban és beosztásban a privilegizált területek vezetői, így Erdélyben a vajda, a Székelyek ispánja, a Dalmát-és Horvátországok bánja, valamint a szlavón bán. Az országbíró a kúrián bíraskodott.¹⁰⁷ A bíraskodási tevékenységet segítette a hiteleshelyi kiküldött, aki határjárást, becslést, iktatást, visszafoglalást vagy egyéb perbeli cselekményt végzett.¹⁰⁸ Udvarbíróként tarthatott a király a királyi udvarban.¹⁰⁹ A szabad királyi városok polgárai a tárnokmesterhez fellebbezhettek.¹¹⁰ A nemesek rendelkeztek a bíraskodás jogával. A vármegyékben kezdetben az ispán, majd a vármegyei bíró, az alispán, a szolgabíró és a táblabíró rendelkezett bíraskodási jogkörrel. Falvakban a falubíró állt az igazságszolgáltatás szolgálatában. 1405-ben elválasztották az egyházi és a világi bíraskodást.¹¹¹ 1405-ben azt is rögzítették, hogy a parasztokat, jobbágyokat érintő pereket azok földesurai elé kellett vinni.¹¹² A királyi városok polgárai saját királyi bírójukhoz fordulhattak.¹¹³ 1435-ben bevezették a bírák esküjét.¹¹⁴ A vármegyei ispánok csak saját vármegyéjük felett bíraskodhattak.

Egyes, más tudományágak írásos anyagaiban találhatunk utalást a vadászatra. Így pl. a hadtudományban összegyűjtött hadi ellenőrzési jegyzőkönyvek között található egy utalás Trencsény vármegyére, amikor az 1537-38-as hadi vizsgálatánál a jelentésben a várkapitányt

¹⁰⁷ 1222. évi IX. törvénycikk az országbíró hatóságáról bevezetése

¹⁰⁸ 1298. évi LXXV. törvénycikk a hiteleshelyi kiküldöttekről

¹⁰⁹ 1351. évi IX. törvénycikk hogy a törvényszéken elmarasztaltakat a bíró fogja el és egyezkedés végett három napig őrizze bevezetése

¹¹⁰ 1405. évi (I) XII. törvénycikk a szabad városoktól a tárnokmesterhez, s innen, ha szükséges, a király személyes jelenléte elibe történik a fellebbezés

¹¹¹ 1405. évi (I) XIV. törvénycikk egyházi bírák világi, világiak egyházi perekben ne ítéljenek és azokat el ne bírálják

¹¹² 1405. évi (II) X. törvénycikk hogy a jobbágyok részéről törvénytételt első sorban a földes uraktól kell kérni

¹¹³ 1405. évi (II) XI. törvénycikk hogy a királyi városok polgárait első sorban saját bíráik eleibe kell idézni

¹¹⁴ 1435. évi (II) I. törvénycikk az ország rendes bíráiról és azok esküjéről

elmarasztalták, mert vadászott, ahelyett, hogy a vadállományt őrizte volna.¹¹⁵ Álláspontom szerint ebből is jól látszik, hogy az uralkodó a vármegyék ellenőrzése során komplex vizsgálatokat rendelhetett el, amely során az ellenőrzést fogantatosítóknak bármely észlelt rendellenesség esetén jogában állt eljárni.

A **három részre szakadt ország** idején a török hódoltság miatt teljesen eltérő vadászati rend volt érvényben. A Habsburg kézen maradt nyugati vármegyékben és a Felvidéken változatlan formában működött a főúri vadászat. A nemesek továbbra is a lovas solymászatokat helyezték előtérbe. A török kézre került részeken teljesen más rend érvényesült. A törökök nem foglalkoztak a lakosság vadászatával. Az adókat prémekben, daru- és kócsag-tollakban kellett teljesíteni.¹¹⁶ A XVI-XVII. században kiemelt jelentőségű csereeszköz volt a darutoll. Erre egy külön mesterség, a darvaszat épült fel, amely szerint a daru fiókákat megfogták és háznál felnevelték.¹¹⁷ A törökök megkedvelték a sólymokat, gyakran sólymok ajándékozását várták el a „béke” érdekében. A törökök eltartása miatt jelentősen megcsappant a vadállomány, mivel jóval költséghatékonyabb volt a seregek vadhússal való etetése, mint a háziállatokkal való ellátása. A királyi közigazgatás alatt álló részeken tovább éltek a korábbi rendelkezések, amelyek jelentősen megnövelték az orvvadászatot. Meg kell különböztetni az orvvadászatot a vadorzástól. A vadorzó hurkolással, csapdázással ejt el állatot, míg az orvvadász fegyverrel. Tehát a vadorzó a vadászat tilalmának szabályát szegi meg, míg az orvvadász a fegyverviselési tilalmat is. A megtorlás óriási: kínzás, egyes esetekben akár a halál.¹¹⁸

Magyarországon a XV. század közepén jelent meg az első kovás tűzfegyver, mely kezdetben nehéz volt, vadászatra pedig teljesen alkalmatlan a nagy zaj és füst miatt, a hosszú várakozási idő pedig nem kedvezett a vadásznak, hiszen a vad nem áll sokáig egy helyben. Ugyanakkor, ahogy a fegyvertechnika fejlődött, a vadászatban is idővel teret hódított a tűzfegyver használata. A Mohácsi vész idején már volt az országban vadászatra alkalmas löfegyver, apróvadra, valamint madarak lövésére alkalmas göbecs¹¹⁹, de a tűzfegyver csak az 1700-as évek közepétől vált általánosan elterjedté. I. Rákóczi György 1640-ben már medvére, rókára

¹¹⁵ Hadtörténeti közlemények Rónai Horváth Jenő (szerk.) 1894. VII. évfolyam, kiadja a Magyar Tudományos Akadémia Hadtudományi Bizottsága Budapest, 1984. 89. o.

¹¹⁶ Vadászat Magyarországon Moldován Tamás (főszerk.) kiadja az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, Budapest 1980., 19. o.

¹¹⁷ Elek Balázs-Zsoldos Barnabás: Magyar Vadászösvényeken kiadja a TTK Kereskedelmi Kft. Debrecen, 14. o.

¹¹⁸ Csöre Pál: A magyar vadászat története, Mezőgazda Kiadó, Budapest, 1994. 19. o.

¹¹⁹ Illés Nándor: A vadászat kezelése és gyakorlása in A vadászati ismeretek kézikönyve III. kötet: Grill Károly cs. és kir. udvari könyvkereskedése Budapest, 1895. 20. o.

és hiúzra, míg Bethlem Miklós 1776-ban pedig sörétes fegyverrel vadászott.¹²⁰

III.2.4. Erdély helyzete

Erdély mindig is külön életet élt a történelem során. Kezdetben néptelen volt, a gyula tisztséget birtokló személy kapta meg ezeket a területeket. Fennhatósága alatt Erdély külön fejlődéstörténeten ment keresztül. Erdély farkas, hiúz és bölény állományáról volt híres. A bölény fontosságát és a vadászatban betöltött kiemelt szerepét mutatja az is, hogy V. István 1262-ben felfüggesztette a bölény vadászatot, mivel a bölényállomány igen megcsappant.¹²¹ Ez lényegében az első uralkodói döntés, amelyben vadászati kíméleti idő jelent meg. Az utolsó bölényt feltehetően 1762. október 8-án a borgói Pláj magaslaton ejtették el.¹²²

Erdélyben a vadászati jog kezdetektől a kiváltságosoké, azaz a nemeseké volt. A honfoglalás kori népek közül csak a szászok vadászhattak a magyarokon kívül. A vadászatokhoz rengetek kutyát vettek igénybe. A solymászat aranykora Erdélyhez köthető. 1602-ben Báthory Zsigmond erdélyi fejedelemtől a háromszéki gelencei solymárok teljes adómentességet kaptak, mely a legrégebbi ismert solymászoknak járó kiváltság Erdélyben, pontosabban Székelyföldön. A szultánoknak a magyar diplomaták gyakran vittek ajándékba sólymokat, amelyeket Erdélyből hoztak. 1699-ben az erdélyi főkormánysház a csiki és gyergyói sólymárok régi kiváltságait meghagyta, vagyis a korábbi vám, adó és hadmentességüket fenntartotta. 1700-ban az udvarhelyszéki sólymárok is megkapták ugyanazt a megerősítést. A solymárok a nemesekhez hasonlóan a falusi bíraskodás hatálya alól mentesek voltak és közterheket sem kellett viselniük.¹²³ Erdélyben az 1668. évi XXXVI. törvénycikkben szabályozták a vadászatra jogosultak körét. Ezek szerint, ha a parasztembert törrel és csővel tetten érték a vadászatban a vadászat gyakorlásától eltiltották. Amennyiben agárral vadászott, az ebet tőle elvették. Az agarat csak a földesura válthatta ki, ha az "czédulájával" tudta

¹²⁰ Elek Balázs-Zsoldos Barnabás: Magyar Vadászösvényeken kiadja a TKK Kereskedelmi Kft. Debrecen, 14. o.

¹²¹ Vadászat Magyarországon Moldován Tamás (főszerk.) kiadja az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, Budapest 1980., 13. o.

¹²² Illés Nándor: A vadászat kezelése és gyakorlása in A vadászati ismeretek kézikönyve III. kötet: Grill Károly cs. és kir. udvari könyvkereskedése Budapest, 1895. 19. o.

¹²³ Kádár Zsombor: Székelyföldi erdészeti- és faipartörténeti jegyzetek Erdészettörténeti Közlemények XI. Országos Erdészeti Egyesület, Felelős kiadó: dr. Oroszi Sándor az OEE Erdészeti szakosztály Elnöke, Budapest 1993. 123-124. o.

bizonyítani, hogy az övé. A vadkár rendezésére Erdélyben 1571-ben oly módon törekedtek, hogy megtiltották a másik marhájában kár okozására alkalmas eszközökkel, törökkel, kelepccékkal való vadászást, olyan helyeken, ahol a kár bekövetkezésének reális lehetősége merülhet fel.¹²⁴

Az erdélyi főkormánysház 1700-ban kimondta, hogy a vadászat minden paraszt rend számára tilos.¹²⁵ Az 1744. évi árszabás megtiltotta a parasztok fegyverviselését, de engedményeket tett az alábbiak szerint:

*„minthogy a vadászati rendtartás is nem keveset láttatik contribuáltatni (hozzájárulni) az Utile Publikumnak (a hasznos közönségnek), azért a parasztrendtől szedessenek el a fegyverek a Dominus Terrestrisek (földesurak) által, kikötvén némely havasiakat, a hol a parasztság ekéje helyett van: a vadakból életét és adóját keresi...)”*¹²⁶

Az erdélyi parasztság fegyverviselését is gazdasági érdekből korlátozták. A vadbőr annyira kelendő árucikk volt, hogy a megélhetést jó színvonalon biztosította, így a parasztok inkább vadásztak, mintsem földet műveltek volna. 1726-ban a székgyűlés elővételi jogot alapított a vadbőrökre, de így járt el pl. Papolc városa is.¹²⁷

Árkos 1826-ban meghozott falutörvénye a farkas és a medve károkozása megelőzésére egy farkas kilövéséért 3, egy medvelövésért pedig 6 renes forintot adtak. 1650-ben hozott csiki végzés értelmében a farkas által okozott kárt a parasztnak meg kellett téríteni, a medve okozta kár esetén annak csak felét kellett megtéríteni, de a marhának a fejét, fülét vagy bélyegét be kellett mutatni és ezen felül meg kellett esküdni, “hogy mellette volt tehetsége szerint, erővel vötte el a medve”¹²⁸

Ami a szervezetrendszerrel illeti, az erdélyi fejedelmek voltak a központi hatalom irányítói. A

¹²⁴ Illés Nándor: A vadászat kezelése és gyakorlása in A vadászati ismeretek kézikönyve III. kötet: Grill Károly cs. és kir. udvari könyvkereskedése Budapest, 1895. 27. o.

¹²⁵ Kádár Zsombor: Székelyföldi erdészeti- és faipartörténeti jegyzetek Erdészettörténeti Közlemények XI. Országos Erdészeti Egyesület, Felelős kiadó: dr. Oroszi Sándor az OEE Erdészeti szakosztály Elnöke, Budapest 1993. 124. o.

¹²⁶ Magyar Gazdaságtörténeti Szemle (MGSZ.) II. 186-195. nyomán Kádár Zsombor: Székelyföldi erdészeti- és faipartörténeti jegyzetek Erdészettörténeti Közlemények XI. Országos Erdészeti Egyesület, Felelős kiadó: dr. Oroszi Sándor az OEE Erdészeti szakosztály Elnöke, Budapest 1993. 124. o.

¹²⁷ Kádár Zsombor: Székelyföldi erdészeti- és faipartörténeti jegyzetek Erdészettörténeti Közlemények XI. Országos Erdészeti Egyesület, Felelős kiadó: dr. Oroszi Sándor az OEE Erdészeti szakosztály Elnöke, Budapest 1993. 120-121. o.

¹²⁸ Kádár Zsombor: Székelyföldi erdészeti- és faipartörténeti jegyzetek Erdészettörténeti Közlemények XI. Országos Erdészeti Egyesület, Felelős kiadó: dr. Oroszi Sándor az OEE Erdészeti szakosztály Elnöke, Budapest 1993. 119. o.

földbirtokosok udvartartásaikban külön alkalmaztak vadászokat és erdészeket. Thököly Imre udvartartásában 1683-ban pl. 1 jágermester, 8 pecér, 4 agárhordozó, 1 madarászmester és 2 madarász volt. Gróf Erdődy 1 főpecért és 2 kispecért alkalmazott.¹²⁹ Erdélyben még az 1847. évi V. törvénycikk megerősítette, hogy a vadászat, a halászat és a madarászat joga kizárólagosan a földesurat illeti meg, tehát a földesúr területén vadászni csak a földesúrral vagyó megegyezés szerint lehetett.¹³⁰

III.3. Vadászat a XVIII – XIX. században

Az oszmán hódoltság gyengülése előre vetítette az erőviszonyok átalakulásának lehetőségét. A városok egyre inkább erősödtek, saját kezükbe vették életük szabályozását. Egyes városok olyan rendelkezéseket adtak ki, amelyek a vadászati jog területét érintették: pl. Modor város törvényhatósága előírta, hogy a szőlőpásztor által elejtett vadat kizárólag az előljárátság útján lehet értékesíteni. Kőszeg városa pedig tilalmi időt fogalmazott meg 1729-ben, ugyanis május végéig megtiltották minden nemű vad elejtését.¹³¹ Ezek a rendelkezések egyértelműen a város gazdasági érdekeit szolgálják. Ezekből a helyi szintű kezdeményezésekből is látszik, hogy a vadászat reformra szorult, mivel a földműveléshez kapcsolódó gazdasági érdekek ezt egyre inkább megkövetelték. A társadalmi berendezkedés változásával felmerülő igényekre a jognak is választ kellett tudni adnia.

Ez az igény indukálta a vadászat és a madarászat szabályozásáról szóló 1729. évi XXII. törvénycikk kiadását, amely 13. §-ból áll. A törvénycikk a vadászat jogát már a föld tulajdonjogával kötötte össze, de a vadászati jogot még nem tekintette a tulajdonjog tartozékának. Itt jelentek meg először a klasszikus értelemben vett tilalmi idők és már szabályozásra kerültek egyes vadászati módok is. III. Károly ezzel a törvénycikkkel lefektette, hogy a vadászat nemesi előjog, hiszen a fegyverviselés tilalmát kiterjesztette a „*polgárookra, s az összes nem nemesekre s az országban lakó bármily állásu nem-honosítottakra is.*”¹³² A törvénycikk megerősíti Ulászló 5. dekrétumának 18. cikkét.¹³³ Ezek a rendelkezések azért voltak jelentősek, mert a nemesek már évszázadokon keresztül szerették volna kizárólagosan

¹²⁹ Csőre Pál: A magyar vadászat története Mezőgazda Kiadó Budapest, 1994., 101. o.

¹³⁰ Csőre Pál: A magyar vadászat története Mezőgazda Kiadó Budapest, 1994., 202. o.

¹³¹ Vadászat Magyarországon Moldován Tamás (főszerk.) kiadja az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, Budapest 1980., 25. o.

¹³² A vadászat és madarászat szabályozásáról szóló 1729. évi XXII. törvénycikk bevezetése alapján.

¹³³ A vadászat és madarászat szabályozásáról szóló 1729. évi XXII. törvénycikk bevezetése alapján.

birtokolni a vadászat jogát. Ezt a lehetőséget a jogalkotó uralkodó ugyan megadta a nemeseknek, de a vadászati jog a földtulajdonhoz kötődött, tehát csakis a birtokos nemest illette.

A törvénycikk a földesúri területeket ketté osztotta. A földbirtok fele része vadászterületnek kialakítható, másik fele a vadászat elől eltiltható volt. Ezek a területek voltak az erdők tilos részei.

A törvénycikk 2. §-a kimondja, hogy

„A földesurak egész birtokuknak vagy egy tagban kihasított területöknek meghatározott felét, uradalmakban pedig (míg egy birtokos kezében vannak) akár egyenkint minden tagnak, akár az egész birtoktestnek felét, bármely vármegyében (csak hogy a vármegyének előleges értesítése mellett s a közönségtől kiküldendő egyének közbejöttével) kijelölhetik; és miután jelentés tétetett a felől is, hogy vajjon a tilalmazandó terület a birtok felét nem haladja-e meg, a hivatalos határozat szerint táblák kitételével tilalmazhatják. A hol pedig közbirtokosság van, ha az egyes birtokosok részeiben gyakorolható a vadászat, akkor a birtok egyik felét kihagyván, a másik felét külön lehet tilalmassá tenni. De ha az egyes birtokosok részei kisebbek volnának s e miatt rajtok a vadászatot gyakorolni nem lehetne, akkor a közbirtokosok előlegesen szövetkezvén, a magánbirtokot figyelmen kívül hagyva, szabad lesz az egész határ felerészét a közbirtokosság részére tilalmazniok.”

Mindemellett a 11. § rögzítette,

„hogyha pedig valaki, az előző rendelkezés ellenére, a tilos részbe vadászás okából bemenne, s azt ott, akár egyedül, akár másokat is maga mellé véve s vadászkutyákat alkalmazva, gyakorolni merészelné, annyiszor, a mennyiszer ezt tenni megkísérli; vagy pedig a szaporodás fentebb felsorolt időhatáraiban, a tiltott időn kívül is, idegen birtokon kihágást követne el, ez iránt a szolgabíró előtt indítandó perrel három nehéz sulyu márkában, a lelőtt vadért járó kárpótlásban, s a perre teendő költségek megtérítésében kell elmarasztalni s a végrehajtást az ily kihágónak javaiból legott foganatosítani: a fellebbvitel a megyei törvényszékhez birtokon kívül épen maradván.”.

Ezzel lényegében az első csíráit láthatjuk a központi felügyelet kialakítására irányuló törekvésnek. Jelen esetben ugyan peres eljárásban, bírói út igénybevétele szankcionált

módon igen szűk körben, de megindult a kontrollrendszer kiépítése. Az eddigi egyéni felügyeleti, ellenőrzési rendszerből kezd kialakulni egy központosított, hierarchikusan szerveződő apparátusi struktúra.

Vegyük szemügyre a kontrollrendszert! A törvénycikkben már megjelent a vadászterület kialakításának eljárási szabályozása. Ez állt egyrészt egy területi határból, ami a földesúr birtokának a felében maximalizálja a kialakítható vadászterület nagyságát. Ez a rendelkezés volt irányadó a közbirtokosságra is azzal, hogy ott a magán birtokot mindenképpen figyelmen kívül kellett hagyni a vadászterület kialakításánál. Másrészt jogi értelemben megjelent a hivatali eljárás is, hiszen bejelentési kötelezettség terhelte a földesurat a vármegyék felé a vadászterület megalakításáról. Erről határozatot készítettek és ezek után a vadászterületet táblákkal kellett kijelölni. Tehát itt kezdődött a vadászterület fogalmának kialakulása, a bejelentési kötelezettséggel pedig a vadászati hatóság feladatköreinek és eljárásrendjének fokozatos kiépülése. Érdekes kérdést vet fel a birtok tilos része. Ugyanis, ha a vad a nem tilos részben vadászat közben megsebesült, tehát vadászias fogalomhasználattal élve sebzés esete állt fent és a vad a tilos részbe menekült, az ott felkutatható és elejthető volt.¹³⁴ Tehát bárki számára szabadon gyakorolható jog volt az utánkeresés, így a rendelkezés lehetővé tette a más tulajdonában álló birtokra a tulajdonos tájékoztatása és engedélye nélküli belépést és ott a sebzett vad elejtéséig vadászati tevékenység folytatását. Azonban, ha a vad nem volt sebzett és a kutyák a tilos részbe üldözték a vadat, a vadászat a tilos részben nem volt folytatható, de a kutyák visszahívása érdekében a tilos részbe átmehettek a vadászok.¹³⁵ A tilos részre vonatkozó rendelkezés már szűkebb jogi felhatalmazást ad az idegen birtokora való belépés esetén, csak a kutyák visszahívása idejére ad engedélyt az ott tartózkodásra. A fácánokra és a fogolymadarakra további szigorítást vezetett be a törvénycikk, amely előírásnak alapja ugyancsak a gazdasági érdekek. A 6. § így fogalmaz: *“S mivel a fácánok és fogolymadarak tartása valamivel nehezebb, s költséggel is jár: ilyfajta madarakat idegen területről, a hol tudniillik az előbb említett módon költségesen tartják, áthajtani vagy elfogni nem szabad.”* Az idézett jogszabályhelyből egyértelműen kitűnik, hogy a földbirtokosok előszeretettel tartottak fácánokat és foglyokat. A fácánok, mint már említettem, a vadaskertekből terjedtek el. A foglyok életkörülményeik miatt nehezen szaporíthatók, így e két madárfajta vadászatra alkalmas állományának folyamatos szinten tartása igen sok erőfeszítésbe és anyagi ráfordításba került. Ez az indoka a fokozott védelemnek.

¹³⁴ A vadászat és madarászat szabályozásáról szóló 1729. évi XXII. törvénycikk 4. §.

¹³⁵ A vadászat és madarászat szabályozásáról szóló 1729. évi XXII. törvénycikk 5. §.

Mindemellett érdemes megállnunk egy rövid eszmefuttatás erejéig a tilalmi idők megtárgyalására. Eddig láttuk, hogy a tilalmi idők köre fokozatosan bővült a vasárnaptól a szentek ünnepnapjain és a szent karácsony ünnepén keresztül a földesúr által meghatározott időpontokig. A városoknál láttuk, hogy saját érdekeik védelme érdekében egyes esetekben hoztak tilalmi időre vonatkozó szabályozást. A törvényi szintű szabályozásban, azonban az egész országra kiterjedően ezzel a rendelkezéssel újabb bővítés figyelhető meg. A szaporodási időket is a tilalmi idők közé sorolta a rendelkezés, ugyanakkor a korábbi szabályozások tilalmi ideinek fenntartásáról nem ejt szót a törvénycikk és maga sem rögzíti a korábbi szokás szerinti egyházi ünnepekhez kapcsolódó tilalmi időket. Ezzel a jogtechnikai megoldással az egyházi ünnepekhez és szentekhez kötődő tilalmi idők a központi szabályozásban érvényüket veszítették. Ennek indoka valószínűsíthetően abban állt, hogy a keresztény vallás már nem az államhatalom megszilárdításának eszköze, az egyházi szerepvállalás a közügyekben jóval hátrébb szorult.

A szaporodási időket így határozza meg a törvénycikk 10. §-a:

“Hogy pedig az időszakok, melyekben a fenjelölt szaporodás okából is a vadászattól tartózkodni kell, tudva lehessenek, azok itt következnek: még pedig a himszarvasokat illetőleg szeptember tizenötödik napjától pünkösdi szent ünnepéig; a nőstényeket illetőleg pedig a három szent király ünnepétől szent Bertalan-napig; a nőstény őzekre nézve márczius hó első napjától május közepéig; a hímekre nézve pedig különbség nélkül egész évben (ugyszintén a nyulakra vadászás s a ragadozó vadak üldözése is) folyvást szabad; de egyik fajnak szaporodása nem gátolhatja a más fajokra való vadászást.”

A tilalmi idők tehát egyrészt fajra, másrészt nemre vonatkozóan kerültek meghatározásra. A vadászati tilalmi előírások az erdőre és erdővel egy tekintet alá eső nádasokra és cserjésekre vonatkoztak, a mezőkön szabad volt a vadászat az idegen területen is, kivételt képezve a császármadarakat.¹³⁶ Ezeken felül a jogilag nem szabályozott részekben, tehát ahol joghézag állt fenn, a földesúr saját hatáskörében szabályozhatta a vadászterületén a jobbágyok és parasztok vadászatát. Ezzel továbbra is a helyi főhatalom birtokosa a földesúr maradt. Ebben változás nem történt. A tilalmi idők kialakításának logikája a mai viszonyok között is az itt lefektetetteket követi jelentős részben.

¹³⁶ A vadászat és madarászat szabályozásáról szóló 1729. évi XXII. törvénycikk 6-8. §.

Ebben a törvénycikkben jelentek meg a vadkár központi szabályozásának csírái, hiszen a törvénycikk 9. §-a kimondta, hogy még nemeseknek sem volt szabad „Sinkorán”¹³⁷ nevű angol kutyát tartani. A vadkár fogalmát a vetésben okozott kárra értette a rendelkezés. Érdekes, hogy a vadkár alatt nem a vad által okozott kárt, hanem a vadászok és kutyáik által a vetésben okozott kárt értette a törvénycikk, tehát a vadászattal összefüggésben felmerült, a vadászati tevékenységgel összefüggő kártérítési kötelezettség áll fent. A sinkorán típusú kutyák vadászatbeli igénybe vételét nagy kártételük miatt tiltotta meg a rendelkezés még a nemesek számára is. Ugyanakkor ezzel párhuzamosan tudatosan elkezdtek leépíteni a vadászkutya állományt, ugyanis a törvénycikk 1. § kimondja, hogy *“Miért is ugy a parasztnak, mint bármily nem-nemeseknek és nem honosítottaknak, a fennidézett törvénycikkelyben kijelölt büntetés terhe alatt, tiltva lesz olyan kutyákat, mint az agarak és vizslák tartani.”* Ezzel a rendelkezéssel a legáltalánosabban elterjedt és leggyakrabban használt vadászkutyák tartásának lehetőségét vették el a nem mesektől és nem honosítottaktól. Tehát kizárólag a nemesek és honosítottak tarthattak vizslát és agarat, de ők sem vehettek igénybe sinkorán angol típusú vadászkutyákat.

Ezzel egyidejűleg a történelem folyamán először a vad kíméletének központi gondolata is megjelent, ezáltal a vadállomány óvására megtörténtek az első lépések, amely gondolat ugyan haladó szemléletű, de valójában csupán a gazdasági érdekeken nyugvó törekvések kiszolgálására született meg. A törvénycikk 12. §-a a vadak jobb szaporításával indokolta döntését az alábbiak szerint:

“A vadászatnak és madarászatnak fentebbi módon történt szabályozását azon okból rendelték el, hogy a vadakat jobban megtarthassák és szaporithassák; mely oknál fogva a karok és rendek eziránt tett legalázatosb folyamodására Ő legsz. felsége a katonaságot, kegyelmes szabályzatának a hetedik pontjában, legkegyelmesebben korlátozni méltóztatott.”

Álláspontom szerint az uralkodó, mint jogalkotó jól reflektált a változó társadalmi viszonyokra. Törvénycikkében igyekezett összehangolni a vadászat sport és jövedelemszerző jellegét a gazdasági érdekekkel úgy, hogy közben a vad kíméletére is gondolt. A jogalkotó

¹³⁷ A középkorban így nevezték a vadászebeket. II. Rákóczi Ferenc sinkorán kutyájának eszességéről legendák szóltak. Rolandnak hívták az ebet. in Dr. Fodor Tamás: A magyar vadászkynológia múltjából in http://epa.oszk.hu/02400/02451/00007/pdf/EPA02451_Erdeszettorteneti_Kozlomenyek_08-10_1975_249-255.pdf 2018.02.21.

helyesen ismerte fel a szaporodási idő fontosságát és arra tilalmi időt vezetett be, ezáltal jogszabályi úton, központilag biztosította a folyamatos szaporulat generálta vadutánpótlást. Ugyanakkor a jogalkotó már a színfalak mögött elkezdte kiépíteni az erős kontrollrendszer alapjait, hiszen a vadászat már számára is több forrásból hasznosító tevékenység, mely központi hasznok kiépítése és beszedése csak erős központi hatalmi rendszer útján lehetséges.

Mária Terézia a központi szabályozás újragondolója volt. Olyan kiépített, hierarchikus szervezetrendszerben gondolkodott, amely az uralkodói hatalom megszilárdítását szolgálta. Már 1741-ben megengedte, hogy a jobbágyság a szőlő, gyümölcsös és zöldséges kertjeiket körbe kerítsék és onnan a vadakat - kizárólag kutyákkal - kihajtsák. A kerítést építhették magasra, de azon hegyes, éles kiállítás nem lehetett. A jobbágyság fegyvert nem használhattak. A vadászoknak ezen felül előírták, hogy a jobbágyságot nem akadályozhatták meg abban, hogy szénáikat levágják és behordják.¹³⁸ Az uralkodónő 1751-ben kiadott Hadi szabályzata megengedte a katonatiszteknek a szálláshelyük környékén való vadászatot azzal, hogy a földesúrnak bejelentéssel tartoznak.¹³⁹

Mária Terézia legismertebb rendelete, az úrbéri rendelet a jobbágyság helyzetét rendezte. A rendelkezés novuma abban állt, hogy a jobbágyság korlátok nélküli kizsákmányolásának gátat szabott, maximalizálta a jobbágyság földesúrnak teljesítendő terheit. Azt viszont kevesen tudják, hogy az úrbéri rendelet a vadászatot érintően is tartalmazott előírást. A rendelet vadászat szempontjából lényeges részeit szó szerint közlöm azzal, hogy annak lényegét szabad fordításomban összefoglalom.

¹³⁸ Dr. Csőre Pál: A vadkártérítések története in. Erdészeti közlemények 1975. 224. p. in http://epa.oszk.hu/02400/02451/00007/pdf/EPA02451_Erdeszettorteneti_Kozlemenyek_08-10_1975_221-238.pdf 2018.04.18.

¹³⁹ Dr. Rodiczky Jenő: A magyar vadászat múltjából és jelenéből Pallasz Részvénytársaság Nyomdájából Budapest 1902. 7. o.

§. 6. Waldverbot.

Was den Bauern in Rücksicht der Wälder erlaubt ist, siehe Hauptstück 2, §. 10—17. Wer diese Erlaubniß übertritt, oder den Wald beschädigt, ersetzt den Schaden, und wird zu drei Tage Arbeit verurtheilt. Wird der Wald trotz dieser Strafe wiederholt beschädigt, so werden die Unfugtreibenden mit Zustimmung und Hülfe des Komitats schärfer bestraft. Dieselbe Strafe trifft den Bauer, wenn er Eicheln und Knopfern ohne Erlaubniß sammelt. Auch verliert er das Gesammelte (Urb. P. 8, §. 11).

Wenn der Bauer heimlich Schweine zur Eichelung in den Wald treibt, zählt er für jedes Schwein die Eichelungtaxe doppelt. Auch darf ein ohne Erlaubniß eingetriebenes Schwein erschossen werden, das Fleisch aber muß der Eigenthümer zurückhalten.

Kép3: Mária Terézia Úrbéri rendeletének 6. §-a az erdei szolgalmakról

Forrás:<https://books.google.at/books?id=Lj5DAAAACAAJ&pg=PA6&lpg=PA6&dq=maria+theresia+urbarium&source=bl&ots=LI7NenRy7c&sig=rF0ml->

LA7_WcUkx4uL_cb1zSThs&hl=hu&sa=X&ved=0ahUKEwj_4dPv0MbaAhXBCuwKHYUcCEM4ChDoAQgoMAA#v=onepage&q=maria%20theresia%20urbarium&f=false 51.o.

A rendelkezés szövege latin betűkkel:

„Waldverbot

Was den Bauern in Rücksicht der Wälder erlaubt ist, siehe Hauptstück:

Wer diese Erlaubniß übertritt, oder den Wald beschädigt, ersetzt den Schaden, und wird zu drei Tage Arbeit verurtheilt.

Wird der Wald trotz dieser Strafe wiederholt beschädigt, so werden die Unfugtreibenden, mit Zustimmung und Hülfe des Komitats schärfer bestraft.

Dieselbe Strafe trifft den Bauer, wenn er Eicheln und Knopfern ohne Erlaubniß sammelt. Auch verliert er das Gesammelte

Wenn der Bauer heimlich Schweine zur Eichelung in den Wald treibt, zählt er für jedes Schwein die Eichelungtaxe doppelt. Auch darf ein ohne Erlaubniß eingetriebenes Schwein erschossen werden, das Fleisch aber muß der Eigenthümer zurückerhalten.

Wenn fremde Unterthanen, die frische Bäume fällen oder die Rinde abschälen, bei der That gefunden werden, kann ihnen Alles genommen werden, was sie mit sich haben, als: Wagen, Vieh u. s. w. Waffen und Jagdhunde halten, ist unter dreitägiger Strafe verboten.”

Ez a rendelkezés az erdőkre tartalmazott előírásokat, ugyanakkor megjelent benne a vadászat pár rövid gondolat erejéig. A szabályozás így fogalmaz: ami a parasztoknak az erdők tekintetében megengedettek az alábbiak: Aki ezt a rendelkezést megszegi, vagy az erdőben kárt okoz, az okozott kárt meg kell térítenie és emellett 3 napi munkavégzésre kötelezik. Ha

ezen bírság ellenére az erdőben ismétetlen kárt okoz, akkor mint visszaesőt a megye egyetértésével és segítségével szigorúbban büntetik. Ugyanez a büntetés érvényes arra a parasztra, aki makkot és mogyorót engedély nélkül gyűjt és akkor is, ha az összegyűjtött terményeket elrejt. Ha a paraszt a saját (házi) disznait makkoltatás céljából behajtja az erdőbe, akkor minden disznóért dupla makkoltatási adót tartozik fizetni. Sőt, az engedély nélkül behajtott disznót le lehet lőni, de a húsát a tulajdonosnak vissza kell adni. Ha idegen szolgák a friss fákat és hajtásokat gyűjtik vagy vágják, vagy a kérget lehántják és közben tetten érik őket, mindent elvesznek tőlük, kocsit, marhát, etc fegyvert és vadászkutyát, és háromnapos bírságra ítélik őket.

Ez tehát azt jelentette, hogy ha a parasztok, illetve a szolgák az erdőben valamilyen kárt tettek és őket tetten érték, a velük lévő vadászkutyák elvették tőlük, azaz lefoglalták és őket 3 napi munkavégzésre ítélték. Mivel a kutyák megváltásának lehetőségére szabályozást nem találtam, úgy vélem, hogy a kutyát, ha akarták, kiválthatták, hiszen ez is jó „bevételi forrás” a rendszer számára.

§. 10. Jagdroboth.

Zur Vertilgung schädlicher und reißender Thiere sind die Bauern jährlich einmal zu dreitägiger Jagd pflichtig, deren Leistung auf einmal oder theilweise gefordert werden kann. Die Herrschaft ist jedoch schuldig, Pulver und Blei unentgeltlich zu liefern, und hat die Befugniß nicht, statt den drei Jagdtagen drei andere Arbeitstage zu fordern, oder Geld, oder was immer für eine andere Gattung von Leistung zu verlangen.

Hier scheint es auch am zweckgemähesten zu bemerken, daß, wenn die Wildthiere sich dergestalt vermehren, daß hierdurch den Bauern in seinen Grundstücken Schaden geschieht, das Komitat den Schaden schätzen, und die Herrschaft zur Schadloshaltung verhalten muß.

Kép4: Mária Teréza Urbári rendeletének 10. §-a a vadászati robotról

Forrás:<https://books.google.at/books?id=Lj5DAAAACAAJ&pg=PA6&lpg=PA6&dq=maria+theresia+urbarium&source=bl&ots=LI7NenRy7c&sig=rF0ml->

LA7_WcUkx4uL_cb1zSThs&hl=hu&sa=X&ved=0ahUKEwj_4dPv0MbaAhXBCuwKHYUcCEM4ChDoAQgoMAA#v=onepage&q=maria%20theresia%20urbarium&f=false 31.o.

A rendelkezés szövege latin betűkkel:

„Jagdroboth

Zur Vertilgung schädlicher und reißender Thiere sind die Bauern jährlich einmal zu dreitägiger Jagd pflichtig, deren Leistung auf einmal oder theilweise gefordert werden kann. Die Herrschaft ist jedochschuldig, Pulver und Blei unentgeltlich zu liefern, und hat die Befugniß nicht, statt den drei Jagdtagen drei andere Arbeitstage/ zu fordern, oder Geld, oder was immer für eine andere Gattung von Leistung zu verlangen. Hier scheint es auch am zweckgemähesten zu bemerken, daß, wenn die Wildthiere sich dergestalt vermehren, daß hierdurch den Bauern in seinen Grundstücken Schaden, geschieht, das Komitat den Schaden schätzen, und die Herrschaft zur Schadloshaltung verhalten muß.”

A rendelkezés szövege magyarul saját fordításomban:

A parasztnak a káros és túlszaporodó állatok irtására évente egyszer 3 napnyi vadászati kötelességük van, amit egyszeri alkalommal vagy részletekben is követelhetnek tőlük. Az uradalom köteles a puskaport és az ólmot (golyót) ingyenesen adni. A három napi vadászati nap (robot) helyett más munkát (nem vadászati robotot) vagy pénzt, vagy szolgáltatást nem lehet követelni. Itt célszerű megjegyezni azt, hogy figyelembe kell venni, hogy ha egy vadállat a paraszt saját telkén kárt okoz, akkor a megye ezt a kárt megbecsüli és az uradalom felelős a kártérítésért.

Tehát a rendelet értelmében a jobbágyok földjeit érintő vadkárok elkerülésére - mai kifejezéssel élve - vadkárrelhárító vadászatok tartását rendelte el. Az ilyen vadkárrelhárító vadászatok kötelezettje a birtokos volt. A vadkárrelhárító vadászat évente 3 nap volt, amelyhez a fegyvert és a lőszert a földesúrnak kellett adnia. Ezzel a költségeket a földesúrra telepítették. A robot sem pénzben, sem másfajta robotban, sem egyéb szolgáltatásban nem volt megváltható. Ennek jogpolitikai indoka álláspontom szerint az lehetett, hogy a vadkárrelhárító vadászatok ne lehessen elkerülni, így a vadállományt szabályozzák és a kártételt csökkentik. A paraszti telkekben okozott károkat vármegyei kárbecslés alapján térítik meg.

§. 6. Zur Verhütung des durch das **Wild** von jeder Gattung anzurichtenden Schadens sind die Unterthanen schuldig (die Gespanschaften Temes, Torontál und Krassó, wo diese Schuldigkeit auch in Zukunft nicht Statt haben wird, ausgenommen), von jeder Ansässigkeit und so verhältnißmäßig nicht minder, acht behaute Inwohner mit einer Ansässigkeit gleich gehalten, auch von diesen eine Person außer ihrer Roboth mit Inbegriff des Hin- und Zurückganges zu dreitägiger Jagd zu stellen, wozu ihnen die Herrschaft Gewehre (die sie selbst in der Regel nicht haben dürfen) wie auch Pulver und Blei geben wird, allein dergestalt, daß diese Schuldigkeit des Jagens in keine andere Art von Dienstleistung verwandelt, noch mit Geld oder Naturalien durch den Unterthan abgelöst, zu solchen Nebenarbeiten jedoch, welche zur Jagd und bezüglich zur Ausrottung wilder Thiere erforderlich sind, folglich auch zum Treiben verwendet werden könne.

Kép5: Mária Terézia Úrbári rendeletének kiegészítése a vadakra

Forrás:[https://books.google.at/books?id=Lj5DAAAACAAJ&pg=PA6&lpg=PA6&dq=maria+theresia+urbarium](https://books.google.at/books?id=Lj5DAAAACAAJ&pg=PA6&lpg=PA6&dq=maria+theresia+urbarium&source=bl&ots=LI7NenRy7c&sig=rF0ml-)

LA7_WcUkx4uL_cb1zSThs&hl=hu&sa=X&ved=0ahUKEwj_4dPv0MbaAhXBCuwKHYUcCEM4ChDoAQgoMAA#v=onepage&q=maria%20theresia%20urbarium&f=false 126.o.

A rendelet szövege latin betűkkel:

„Zur Verhütung des durch das Wild von jeder Gattung anzurichtenden Schadens sind die Unterthanen schuldig (die Gespanschaften Temes, Torontál und Krassó, wo diese Schuldigkeit auch in Zukunft nicht Statt haben wird, ausgenommen), von jeder Ansässigkeit und so verhältnißmäßig nicht minder, acht behaute Inwohner mit einer Ansässigkeit gleich gehalten, auch von diesen eine Person außer ihrer Roboth mit Inbegriff des Hin- und Zurückganges zu dreitägiger Jagd zu stellen, wozu ihnen die Herrschaft Gewehre (die sie selbst in der Regel nicht haben dürfen) wie auch Pulver und Blei geben wird, allein dergestalt, daß diese Schuldigkeit des Jagens in keine andere Art von Dienstleistung verwandelt, noch mit Geld oder Naturalien durch den Unterthan abgelöst, zu solchen Nebenarbeiten jedoch, welche zur Jagd und bezüglich zur Ausrottung wilder Thiere erforderlich sind, folglich auch zum Treiben verwendet werden könne.“

A rendelet szövege magyarul a saját fordításomban az alábbi:

Bármely vadkár elhárításáért az alattvalók felelősek (Temes, Torontál, Krassó megyék, mint ahogy eddig is, ez alól kivétnék). Minden telek után (egy telekkel egyenértékű nyolc zsellérporta) egy jobbágyot kell adni, akik ezt a vadkárelhárítást a személyes saját robotjukon felül teljesítik. A robotba tartozik az oda és a vissza út is. A vadkárelhárító vadászathoz a földbirtokos fegyvert (mivel ez törvényileg nem megengedett a jobbágyoknak) és puskaport, valamint golyót ad. A vadászatot ne lehessen más szolgálattal megváltani sem pénzben sem természetben. A puskaport, és a golyó csak a vadállatok irtásához használható.

A rendelkezés soraiból kivehető, hogy voltak itt is privilegizált helyzetben lévő vármegyék. A vadkárelhárítás minden alattvaló kötelezettsége volt. Ezzel mind a földbirtokos nemesre, mind a jobbágyra alapított kötelezettséget a rendelkezés. A terheket Mária Terézia megosztotta: a jobbágy terhe a robot, azaz az ingyen munka, a földesúré pedig a robot anyagi vonzatának a viselése. A fegyvert, mivel akkoriban a jobbágyok nem viselhettek fegyvert, a puskaport és a golyót a földesúrnak kellett biztosítania. Érdekes szabályozás, hogy a jobbágyokat két munkakötelezettség terheli: egyrészt mindenkit terhel a 3 napos vadkárelhárító vadászat, másrészt ezen felül telkenként és 8 zsellérportaként kellett további egy jobbágyot adni, aki a 3 napon felül szükség esetén további vadkárelhárító vadászatokon vesz részt. Mai felfogással dúvad vadászatnak, vadkárelhárító vadászatnak neveznénk a rendelkezésben foglaltakat, amelyeket igény szerint lehetett elrendelni.

Mária Terézia úrbéri rendeletét a magyar viszonyokra a nemesek nyomására 1779-ben kiegészítették. A kiegészítés 6. pontja az alábbiakat rögzíti:

„6. Rechte und Privilegien der Grundherren

Dazu gehörten; Heimfallrecht, Jagdrecht, Vogelfang, Fischereirecht, Schankrecht, Marktrecht, Fleischbankrecht, Braurecht und Mautrecht. Wenn ein Untertan starb, ohne Erben zu hinterlassen, oder wenn er entfloh, fielen seine Güter dem Grundherrn zu. Um Ungerechtigkeiten auszuschalten, mussten solche Angelegenheiten beim Herrenstuhl entschieden und vom Komitatsgericht bestätigt werden. Bezüglich Jagd, Vogelfang und Fischerei hielt man an bestehenden Gesetzen fest: Diese Rechte blieben dem Grundherrn vorbehalten. Der Ausschank aller Getränke stand der Herrschaft in Dominikal-Wirtshäusern zu. Alle Einkünfte aus Standgeldern, Wochen- und Jahrmärkten - soweit sie den Gemeinden nicht schon früher mittels Privilegs verliehen worden waren -, von der Fleischbank und von den rechtmäßigen Mauten blieben weiterhin den Grundherren vorbehalten.“¹⁴⁰

A rendelkezés vadászati jogi vetülete az, hogy a földesurak jogai és kiváltságai között tartja számon a vadászati jogot (jagdrecht) és a madárfogás jogát (vogelrecht) és kimondja, hogy a vadászat, a madárfogás és a halászat tekintetében fennmaradtak a hatályos törvények: de

¹⁴⁰ Mária Terézia úrbéri rendelete 1767-ből Die Urbarialreform Maria Theresias von 1767 in http://www.atlas-burgenland.at/index.php?option=com_content&view=article&id=188:das-maria-theresianische-urbar&catid=24&Itemid=139 2018.04.20.

ezeket a jogokat a földesúr bírta. Ez azt jelentette, hogy a földesúr kizárólagos joga volt ez a három tevékenység, tehát a földesúri főhatalom továbbra is érvényben maradt.

Az Úrbéri rendelet kiegészítésének 8. pontja kimondja, hogy:

„8. Verbote für Untertanen und darauf bezogene Strafen

Verboten wurden: Nicht erlaubte Rodungen, alle Arten von Waldfrevel, Geld- und Naturaliensammlungen; Jagdwaffen- und Jagdhundebesitz, nicht erlaubter Ausschank, Fleischeinfuhr, Robotunterlassung. An Strafen wurden vorgesehen: Geldstrafen, Zwangsarbeiten, Körperstrafen und Kerkerstrafen. Geldstrafen durften nur in jenen Fällen vorgeschrieben werden, wo die Landesgesetze sie anordneten. Als Arbeitsstrafe wurde eine ein-, zwei- oder höchstens dreitägige unentgeltliche Handarbeit festgesetzt. Bei schweren Vergehen wurden Körperstrafen (höchstens 24 Stock- bzw. Peitschenhiebe) und als Alternative eine dreitägige Gefängnisstrafe bestimmt.“¹⁴¹

Ez a rendelkezés a jobbágyok számára megtiltotta a jogosulatlan vadászfegyverek viselését és a vadászkutyák tartását. A tilalom megszegőivel szemben büntetés kiszabását helyezték kilátásba, amely legfeljebb 3 nap robot lehetett, vagyis ingyen kellett munkát végzeni. Súlyosabb esetben testi fenytést szabtak ki, amely 24 korbácsütés volt, amelyet azonban 3 nap börtönbüntetéssel ki lehetett váltani. A jogosulatlan szó használatának azért van jelentősége, mert nem azt mondta ki a kiegészítés, hogy a jobbágy egyáltalán nem viselhet vadászfegyvert, hanem azt, hogy jogosulatlanul, tehát engedély nélkül nem viselhet fegyvert és tarthat kutyát. Az engedélyt, mivel a vadászat, halászat és madárfogás kizárólag a földesúr joga, a földesúr adta. Tehát ezzel lazulnak a szigorú előírások és megjelennek a fegyverviselési és vadászkutya tartási engedélyek ősei.

Mária Teréziát a trónon fia **II. József** követte, aki teljesen átalakította az ország közigazgatási struktúráját. A „kalapos király”¹⁴² a totális centralizált hatalom kialakítására törekedett. 1785-ben megszüntette a magyar rendiség alapját képező vármegyerendszert és tíz kerületet hozott létre. Ezzel a teljes közigazgatást megváltoztatta. Ez a döntés a magyar uraknak nem

¹⁴¹ Mária Terézia úrbéri rendelete 1767-ből Die Urbarialreform Maria Theresias von 1767 in http://www.atlas-burgenland.at/index.php?option=com_content&view=article&id=188:das-maria-theresianische-urbar&catid=24&Itemid=139 2018.04.20.

¹⁴² Ányos Pál nevezte először így a királyt, mivel nem volt hajlandó a magyar koronával megkoronáztatni magát.

kedvezett, hiszen a kerületek vezetőit és tisztségviselőit központilag nevezték ki.¹⁴³

1786-os rendelete kimondta és rögzítette a nemesi földbirtok és a vadászati jog egységét. A vadászati rendszabályban felhívott indokok alapján a földművelés, illetve a mesterségek gyakorlásának elhanyagolása miatt a paraszt és polgári rendnek a vadászat vételét, vagy bérletét eltiltotta és elrendelte, hogy a városok és mezővárosok vadászati jogát árverés útján adják bérbe. A rendelet a korábbiakhoz képest visszalépést jelentett, mivel a vadászterületek tulajdonosainak megengedte a vad szabad tenyésztését, de szabad lövetését is a vad korára, nagyságára, súlyára tekintet nélkül. Ez azt jelentette, hogy sem vadászati tilalmi idő, sem tiltott vadászati mód nem került felállításra, így a vad kíméletlenül űzhető és elejthető volt. A rendelet továbbá mindenki számára lehetővé tette a szabad vadászást. A vadászati kár teljes mértékben való megtérítését írta elő. A vadászatnak csak a vadkár miatt volt korlátja, ami azt jelentette, hogy vetéseken, szüret előtt a szőlőkben még vizslákkal sem volt szabad vadászni. Az egyetlen tilalmat megszegőkkel szembeni szankció kettős: egyrészt 25 aranyat kellett fizetni, másrészt csakis a közönséges vadászokat 3 napra az uradalmi börtönbe lehetett zárni. A terményben okozott károkat természetben vagy pénzben kellett megtéríteni. A rendelet szabályozta a vadaskerteket is: vadaskertet csak körülzárt és kitörés ellen biztosított kerítéssel lehetett ellátni. A megyéket kötelezte a rendelet, hogy a vadállományt szemmel tartsák, ami azt jelentette, hogy a vadállomány túlszaporodottsága esetén kötelesek voltak - a mai kifejezéssel élve - vadkár elhárító vadászokat tartani. A kutyákkal külön foglalkozott a jogszabály, az idegen hajtó kutyákat szabadon le lehetett löni. Tilos volt fegyveresen fogó vagy hajtó kutyákkal idegen területre lépni, de úgy, hogy még a megsebzett vadat sem lehetett követni idegen területen. A hatóságok, azaz a megyék voltak felelősek ezeknek a kötelezettségeknek a betartatásáért. A vadorzást a rendelet lopásnak minősítette, és a vadorzók eltitkolóit és elrejtőit, mai szóhasználattal élve, bűnsegédeit a vadorzókra irányadó szabályok szerint rendelte büntetni.¹⁴⁴

Halála előtt az összes Magyarországot érintő intézkedését vissza vonta a türelmi rendelet, a jobbágy rendelet és az alsó papságot támogató rendeletét kivéve, így a vadászati intézkedései

¹⁴³ Békés-Csanád-Csongrád egyesített vármegyék II. József-féle közigazgatásának Békés vármegyére vonatkozó iratai Magyar Nemzeti Levéltár Archívum Békés megyei levéltár in. http://mnl.gov.hu/mnl/beml/iv_a_3_bekes_csanad_csongrad_egyesített_varmegyek_ii_jozsef_fele_kozigazgatasanak_bekes 2018.02.23.

¹⁴⁴ Illés Nándor: A vadászat kezelése és gyakorlása in A vadászati ismeretek kézikönyve III. kötet: Grill Károly cs. és kir. udvari könyvkereskedése Budapest, 1895. 29-30 o.

is a feledésbe merültek.¹⁴⁵

II. (I.) Ferenc¹⁴⁶ a vadászatról és a madarászatról szóló 1802. évi XXIV. törvénycikkében, amely mindösszesen 12 §, a vadászati jogot már ténylegesen a földtulajdonjoghoz rögzítette azzal, hogy lehetővé tette, hogy a földesúr a tulajdonában lévő ingatlana fele részét vadászat céljára hasznosítsa. A törvénycikk már részletesen foglalkozott a vadkárral és először rendelkezett a vad által okozott károkról és megtérítésük módjáról. Igen haladó szemléletűnek mondható a törvénycikk rövid volta ellenére, hiszen a korábbi szabályozásokhoz képest részletesebb és az egymástól elkülönülő társadalmi rétegekre vonatkozó előírásokat is tartalmazott. A törvénycikkben tovább körvonalazódott egy „felségi”, ugyanakkor még kohéziót nem mutató felettes szerv (személy) vagy szervezet felállítására irányuló igény. Ha a szabályozást megnézzük, abban az alábbi rendelkezés olvasható:

A 7. § szerint

„ha valamely nemes, utazás közben, el nem zárt vadakat (azonban a fáczánok és foglyok határozott kivételével azon területen, a hol tenyésztik) a közut mentén lelőne: valamint az a nemes vagy paraszt, ki az általa művelt telken kárt okozó vadat megfogná vagy elejtené: a nemes ugyan, ha csak idegen tilalomban való vadászatot is nem követ el, a törvénytelenül vadászók ellen hozott büntetésben nem marasztalható el, de a parasztnak az elejtett vadat nem szabad a maga hasznára fordítani, hanem azonnal értesítenie kell a vad illetékes urát arról, hogy ő a vadat elejtette, a vad ura pedig a vad által okozott kárt a 10. pont szerint köteles megtéríteni.”

A 8. § alapján

„A ki a törvény ezen rendelkezése ellen merészelne cselekedni, vagy éppen vadaskertbe zárt vadat ejtene el, vagy ott vadásznék: a nemes ugyan annyiszor, a mennyiszor, erőszakoskodás büntetésében, valamint az elejtett vad árának és a perben követelt költségek megtérítésében, az alispán előtt indítandó és legfőlebb két törvénykezési szak alatt mulhatatlanul befejezendő perrel marasztaltassék el: de viszont az is, ki a nem tilalmas területen a vadászatot akadályozná, erőszakoskodónak tekintessék: a törvény ellen kihágást elkövető paraszt pedig, vétke minőségéhez képest kiszabandó büntetéssel lesz fenyítendő.”

¹⁴⁵ Kulcsár Krisztina: II. József visszavonja rendeleteit in. Magyar Nemzeti Levéltár in http://mnl.gov.hu/mnl/ol/hirek/ii_jozsef_visszavonja_rendeleteit 2018.04.23.

¹⁴⁶ I. Ferenc magyar király, de mint Német-római császár a II. Ferenc nevet viselte.

A törvénycikk tehát a bírói út igénybevételét írta elő. Érdekes jogtechnikai megoldás, hogy az ügyintézési határidőt a jogszabály a vadászatról szóló szabályozás rendelkezései között határozta meg, nem a bírói szervezetrendszerre vonatkozó szabályoknál tárgyalta.

A 9. § előírta, hogy

„Nehogy pedig vadászat alkalmával czivódások és veszekedések támadjanak és a fölhevült ember a vétlen önvédelem határát is tullépje (a törvény utja az elégtételre különben is nyitva lévén) a vadászó nemestől a puskát elvenni, azt emberre irányozni vagy épen elsütni, tilos: s az ez ellen cselekvőket az illető törvényhatóságok, még ha a szándékos lövésnek nem lett is végzetes hatása, a vétséghez képest kiszabandó büntetés megvételre végett keresetbe tartoznak fogni.”

A 9. § rendelkezése értelmében a vadászó nemessel szembeni jogtalan fellépések elbírálója nem a bíróság, hanem a törvényhatóság volt. Tehát egyértelműen vadászati hatósági jogkörrel a törvényhatóság, azaz a megye vezetése rendelkezett, ezáltal elválasztották a bírói útra tartozó és a központi igazgatás szervezetrendszeréhez tartozó ügyeket.

A 10. § rögzítette, hogy

„A vadak által okozott károkért a vadtenyésztő ur a haladéktalanul végrehajtandó becsü szerint teljes elégtételt tartozik szolgáltatni; a mitől ha vonakodnék, a károsult által, a jobbágyok részéről pedig a tiszti ügyész fölperessége mellett, a 8. pontban jelzett eljárással lesz arra erőszak büntetése alatt szorítandó. Azt, a ki urának külön megbízása nélkül vadászván, kárt okoz, ennek megtérítésén felül ura, vagy ha az az elégtételt elmulasztaná, az illetékes hatóság sujtsa megfelelő büntetéssel. Azonkívül pedig a vármegyének szabadon maradjon azon joguk, hogy az urakat kötelezhessék megszorított vadállományuk csökkentésére vagy elrekesztésére.”

A rendelkezés a vadkár megtérítése iránti igényeket a 8. §-ban foglaltak szerinti eljárásban bírói útra terelte. Egyértelműen kivehető ezekből a szakaszokból a funkciók és hatáskörök fokozatos elkülönítése. Ezek szerint a bírói útra a vadkár és jelen törvénycikk megszegése, valamint a vadaskertben történő vadászás, míg hatósági útra a vadászó nemes személy elleni fellépések okozta sérelmek orvoslása tartozott.

Végül a 11. § rendelkezése tartalmazta, hogy

„A ragadozó vadakat s a vetésekre, és szőlőkre kártékony madarakat jogukban áll az illető törvényhatóságoknak a helyi körülményekhez képest kiirtani, sőt ha szükségesnek látszanék, a hatósági tisztviselő, a földesur előleges értesítése mellett, az eddig szokásos módon, de csupán a ragadozó vadakra és a madarakra, vadászatot is rendezhet.”

A §. a vadkárelhárító vadászatok tartásának kötelezettségét telepítette a vadászati hatóságokra, mellyel egy nagyon erős, közhatalmi funkciót és közhatalomi erővel kikényszeríthető feladatot kapott a törvényhatóság.

Mindezek alapján egyértelműen megállapítható, hogy egy átgondolt, jól struktúrált felelősségi rendszer és ehhez kapcsolódóan egy erős közhatalmi erővel bíró felügyeleti szervezetrendszer kezdett formálódni a törvénycikk rendelkezései nyomán. Egyrészt arra a megállapításra helyezkedhetünk, hogy a tulajdon nagyon erős védelmet élvezett ebben az időben. Igaz, korlátozott mértékben, de már a nemes is felelősségre vonható volt pusztán vadászati tevékenysége miatt közút mentén, vagy ha vadaskertbe zárt vadat ejtett el. Másrészt a felelősségi rendszer nem szorosan elválasztható módon két irányú, azaz a szabályozásban fellelhetők pönalitív elemek: lásd társasvadászatok, vagy azon erőszakoskodónak minősítése, akik a nem tiltott vadászatot akadályozták. Emellett megjelent a kontradiktórius bírói eljárás, amelyet az alispán előtt kellett indítani. Az alispán eljárására két törvénykezési szak állt rendelkezésre, tehát időbeli korlát, azaz ügyintézési határidő is meghatározásra került. Cél a minél hamarabbi kártérítés kieszközlése volt. Az alispán jogköre kettős volt ekkoriban: egyrészt tényállás felderítő, felelősség megállapító és szankcionáló, másrészt pedig felügyeletet ellátó személy is volt egyben, hiszen amennyiben a paraszt okozott kárt és földesura elmulasztotta őt megbüntetni, az illetékes hatóság gondoskodott a paraszt megbüntetéséről földesura helyett.¹⁴⁷ Illetékes hatóság pedig a törvényhatóság volt, élén az ispánnal. Érdekes és egyben a funkcionális feladat-elválasztás felé elmozduló rendelkezés az, hogy a vadtenyésztő kártérítés alóli kibújása estén a károsult közvetlenül, a jobbágyok a tiszti főügyész „fölperessége” mellett, vagyis államhatalmi képviselő útján pereskedhettek.¹⁴⁸ A vármegyék privilegizált helyzete tovább erősödött azáltal, hogy urukat vadállomány csökkentésére, elrekesztésére szoríthatták.¹⁴⁹ Ezzel lényegében megteremtődött a vadállomány szabályozásának igénye és a felügyelet kialakítása e kérdéskörben. Mindezek

¹⁴⁷ A vadászátról és a madarászátról szóló 1802. évi XXIV. törvénycikk 10. §.

¹⁴⁸ A vadászátról és a madarászátról szóló 1802. évi XXIV. törvénycikk 10. §.

¹⁴⁹ A vadászátról és a madarászátról szóló 1802. évi XXIV. törvénycikk 2. § és 10. §.

mellett először találkozunk a hatóság kifejezéssel és a hatósági tisztviselővel, aki a ragadozó vadakra és madarakra pusztán előzetes értesítési kötelezettség mellett vadászatot szervezhetett. A vadászati hatóság szerepét a szabályozás alapján a vármegye töltötte be.

A jobbágyi tartozásokról szóló 1836. évi VII. törvénycikk teljes mértékben, tételesen rögzítette a jobbágyok adózási kötelezettségeit. A törvénycikk a tájegységenként, városonként eltérő adómértékeket és adónemeket nem érintette, de egy általános keretet szabott a jobbágyokat terhelő adókivetésnek. A törvénycikk 6. §-a kimondta, hogy

“A vadak akármelly nemei által okoztatni szokott károknak meggátlására nézve kötelesek a Jobbágyok (kivéven Temes, Torontál és Krassó Vármegyéket, hol ezen tartozásnak jövendőre sem lészen helye) minden telektől, s ehhez aránylag, nem külömben nyolcz Zsellért egy telekkel egybehasonlítva, ezeknek részéről is egy személyt, urbéri munkáikon felül, a jövettel és a menetel idejét is beleszámítva, 3 napi vadászatbéli szolgálatra küldeni, melly végett, (magoknak fegyverök rendszerint nem lehetvén) azt valamint puskaport, és ólmot is adni fog nékiek az Uraság, úgy mindazonáltal, hogy ezen vadászatbéli tartozás sem más szolgálat nemére ne fordíttathassék, se a Jobbágy által pénzen vagy természetényekkel meg ne váltathassék, azonban a vadászatbéli s illetőleg az ártalmas vadaknak kiirtásában szükséges segéd-munkákra, következőleg a hajókra is, alkalmaztassék.”

A rendelkezés a vadkárelhárító vadászatokban való segédkezésre kötelezte a jobbágyokat, amelynek idejét 3 napban határozta meg. A 3 nap sem természetben, sem pénzben nem volt megváltható. Itt is látszik, hogy vannak privilegizált helyzetben lévő területek: ez a három vármegye, mint olvashatjuk a jogszabály szövegéből, korábban sem tartozott ilyen kötelezettséggel. Rendkívül érdekes, hogy Mária Terézia úrbéri rendeletével egy az egyben összecseng a jogszabály szövege. Ebből is látszik, hogy a hazai viszonyokhoz igazodó, a magyar szokásjoggal megférő szabályokat a magyarok életben tartották.

A XVIII. századtól kezdve egyre több hivatásos vadászt és erdészt foglalkoztattak. A két tevékenységi kör sokáig egybe forrt. A vadgazdálkodási szemlélet előtérbe kerülésével a vadászok ún. lődíjban részesültek, tehát a ragadozók irtásáért pénzt kaptak.¹⁵⁰ Letelepített vadászok voltak többek között Sárospatakon, Várgesztesen és Tatán. A német hatás erősen érvényesült, a magyar vadász szaknyelv alapszavai között számos német kifejezést találunk,

¹⁵⁰ Csöre Pál: A magyar vadászat története Mezőgazda Kiadó Budapest 1994., 153. o.

hiszen kereskedelmi-gazdasági kapcsolatban leginkább a német ajkú területekkel állt az ország. Így a német kifejezések terjedtek el a vadászatban is. A közigazgatásban is sokáig használták a német nyelvet. A vadászok ebben a korban gyakran írástudatlanok voltak, a fővadászok viszont tiszti rangban álltak.¹⁵¹ A városok is foglalkoztattak saját erdészeti-vadászati alkalmazottat.¹⁵² Az első vadásztársaság a Szent-Gáli Királyi Nemes Vadász Kompánia a XIII. században alakult, amelynek tagjai évszázadokon át őrizték kiváltságaikat. Azonban ezen társaságon kívül nem volt számottevő hajlandóság ilyen társaságok alapítására egészen az 1800-as évekig.¹⁵³

Az 1800-as évek első harmadában számos agarász társaság alakult. Az agarásztársaságok keretein belül tudtak vadászati lehetőséghez jutni a polgárok. 1842-ben megalakult a Szabolcsi Agarász Egylet. A falkavadászat angol változatát 1824-ben Széchenyi István honosította meg Magyarországon. Az agarászat mellett a sport magával hozta a lovassport fejlődését is a vadászlovak kiképzése miatt. Mindemellett az agarász versenyek alkalmat adtak kiemelt jelentőségű társadalmi és politikai találkozók, megbeszélések megtartására is. Az Egylet a világháborúkig működött kisebb-nagyobb változtatások mellett.¹⁵⁴ A falkavadászat lényege az, hogy a vadászok fegyver nélkül lovon kutyáikkal üzik a vadat úgy, hogy azt, amikor kifáradt, a vadász elejti. Az országban ekkoriban előszeretettel rendeztek versenyagarászatokat. Az 1860-as években a politikai egyletek alakítása tilos volt, így az agarászegyletek berkein belül a versenyek jó alkalmat adtak politikai tárgyú megbeszélésekre is. A versenyagarászatok nyelve vegyes volt. Magyar-angol kifejezések keveredtek benne, mivel ez a fajta vadászati mód angol eredetű, így a szakkifejezéseket onnan átvéve, azokat nem magyarosítva használták.¹⁵⁵ Erre kiváló példát ad Gróf Forgách Sándor zárójelentése, amely így írt egy agarászversenyről: „Ezen abszolúte check nélküli s from end to end killingpaceben lovagolt run tartalma 23 perc volt; új bizonyosságul szolgálván ama, róka vadászok által jól ismert régi valóságnak, hogy rókánál minden egy jó starttól függ.”¹⁵⁶ Ezek

¹⁵¹ Csőre Pál: A magyar vadászat története Mezőgazda Kiadó Budapest, 1994., 155. o.

¹⁵² Csőre Pál: A magyar vadászat története Mezőgazda Kiadó Budapest, 1994., 156-157. o.

¹⁵³ Csőre Pál: A magyar vadászat története Mezőgazda Kiadó Budapest, 1994., 157. o.

¹⁵⁴ Dr. Horváth László: Agarászatok a dualizmus kori Szabolcsban in http://epa.oszk.hu/02400/02451/00028/pdf/EPA02451_Erdeszettorteneti_Kozlemenyek_13_1994_005-020.pdf 5. o. 2018.02.23.

¹⁵⁵ Dr. Horváth László: Agarászatok a dualizmus kori Szabolcsban in http://epa.oszk.hu/02400/02451/00028/pdf/EPA02451_Erdeszettorteneti_Kozlemenyek_13_1994_005-020.pdf 5-6. o. 2018.02.23.

¹⁵⁶ Dr. Horváth László: Agarászatok a dualizmus kori Szabolcsban in http://epa.oszk.hu/02400/02451/00028/pdf/EPA02451_Erdeszettorteneti_Kozlemenyek_13_1994_005-020.pdf 8-9. o. 2018.02.23.

a sorok azt jelentik, hogy a végsőig tartó akadály nélküli gyilkos iramban diktált futam 23 percig tartott. Az egyesületnek tagjai voltak nők és a nézőközönség sorai között is gyakran foglaltak helyet hölgyek, olykor még versenyeztek is. Az értékes díjakon felül az erkölcsi megbecsülés volt a legnagyobb motiváló a jó kutyák tenyésztésére és képzésére. A versenyek a magas költségek miatt kizárólag a jómódú, tehetős emberek számára volt elérhető, akik egyben a legnagyobb adófizetők is voltak. Az első helyekért járó díjak kirívóan magasak voltak. Pl. egy ezüst billikum¹⁵⁷ gyakran több mint 100 Ft nyereményt hozott, egy győzelem akár 200-300 Ft-ot is jelentett.¹⁵⁸ Cernovits Péter futamgyőztes agarát 400 Ft-ért vásárolták meg.¹⁵⁹ Ez abban a korban hatalmas vételárnak számított.

III.4. A vadászati „reformkor”

A vadászati jog területén a vadászat szabályozása egészen 1872-ig változatlan maradt, ugyanakkor az 1848-49-es forradalom és szabadságharc eredményeként létrejött 1848. évi IX. törvénycikk és az azt végrehajtó ún. 1853-as úrbéri pátens átrendezte a tulajdonviszonyokat. A jobbágyság felszabadításával a tulajdoni viszonyok teljes mértékben átrendeződtek, vagyis a jobbágyokhoz kerülő telkek miatt megszűnt a nemesi vadászati előjog. A jobbágyokhoz kerülő telkek tulajdonjogot keletkeztettek, amellyel megszűnt minden egyéb szolgáltatás, mint például a „dézma” (dézma) vagy a robot. Ezzel a jobbágyok telkein értelemszerűen teljes mértékben megszűnt a nemesi vadászat joga. Visszafordíthatatlanul véget ért a nemesi vadászat kora.

Az 1848-49-es szabadságharc idején a vadállomány jelentősen megcsappant. Az élelemszerzés a háborús viszonyok között még nagyobb szerephez jutott, mint a békés időkben. Ez alatt az idő alatt teljesen elpusztították a vadaskerteket, a vadakat pedig mindenki tizedelte. 1848-ban a birtokviszonyok megváltoztak és ezzel a vadászatok száma is ugrásszerűen megnőtt. A hátulról tölthető fegyverek elterjedtek, így a korábbi alacsonyabb technikai színvonalon lévő előlről tölthető fegyverek a szegények számára könnyen

¹⁵⁷ A billikum vagy billikom latin eredetű szó. A poculum vagy pocillum szóból származik. Üvegből vagy fémből készült ivóeszköz. A versenyeken, mint kupát, serleget adták. (A szó eredetére vonatkozó leírás megtalálható in. <http://billikom.szojelentese.com/> 2018.04.23.)

¹⁵⁸ Dr. Horváth László: Agarászatok a dualizmus kori Szabolcsban in http://epa.oszk.hu/02400/02451/00028/pdf/EPA02451_Erdeszettorteneti_Kozlemenyek_13_1994_005-020.pdf 10. o. 2018.02.23.

¹⁵⁹ Dr. Horváth László: Agarászatok a dualizmus kori Szabolcsban in http://epa.oszk.hu/02400/02451/00028/pdf/EPA02451_Erdeszettorteneti_Kozlemenyek_13_1994_005-020.pdf 6. o. 2018.02.23.

hozzáférhetővé váltak. A könnyű fegyverszerzési lehetőség, az erdőállomány rohamos irtása, a tilalmi idők és a tiltott vadászati módok alacsony szabályozottsága a vadállományt tönkretette, számát jelentősen meggyérítette.¹⁶⁰

A szabadságharc után a vadállomány állapotán javítani kellett. Létre jöttek az első szaklapok, folyóiratok, amelyek a vadászat helyzetével, a vadállomány megújításának szükségességével foglalkoztak. Így 1857-ben a Lapok a lovászat és a vadászat köréből majd 1958-ban a Vadász és Versenylap. Ezek az újságok a vadállomány rossz állapotával foglalkoztak és új szabályozás kiadását sürgették. 1858-ban a Magyar Erdészeti Egyesület kapott felkérést egy új vadászati törvénytervezet kidolgozásra, azonban a tervezet nem kapott kötelező érvényű felhatalmazást. Egyre több vadászattal foglalkozó könyv jelent meg. A vadaskerteket felélesztették, új fajok meghonosításával kísérleteztek, mint pl. a siketfajd.¹⁶¹ Az erdők szabályozásában változás következett be, számos erdőt kivágtak. Az erdőállomány folyamatosan csökkent, míg a szántóföld állomány nőtt. Ez a vadak életterét jelentősen megváltoztatta. A nagy vízszabályozások, lecsapolások miatt a vizes élőhelyek száma is csökkent.¹⁶²

A megváltozott társadalmi szerkezet indukálta a változást. A vadászatról szóló 1872. évi VI. törvénycikk váltotta fel az 1802. évi XXIV. törvénycikket. Maga a jogszabály már fejezetekre tagolódott. 5 fejezetből és 44. §-ból állt. A törvénycikk mind külalakjában, mind tartalmában teljesen új szemléletet vezetett be a magyar vadászati jogrend életébe. A törvénycikk kimondta, hogy „*a vadászat joga a földtulajdonjog elválaszthatatlan tartozéka*”.¹⁶³ Önálló vadászterület csak akkor jöhetett létre, ha a földbirtok egy tagban vagy összefüggésben álló részekben legalább 100 hold. Amennyiben ezt a térmértéket nem érte el, akkor volt létre hozható a vadászterület, ha a föld kertművelés alatt álló és körülkerített belső telek, valamint szőlő vagy sziget volt.¹⁶⁴ A jogi szabályozás lehetővé tette, hogy a fenti feltételeknek meg nem felelő, de egy határbeli földbirtokosok társuljanak és közösen vadászterületet hozzanak létre. Mindenképp meg kell említeni, hogy ez a területi szabályozás nagyon enyhe volt. A 100 hold nagyság egy komoly vadgazdálkodási szemléletű, stabil lábakon álló vadászterületnek

¹⁶⁰ Illés Nándor: A vadászat kezelése és gyakorlása in A vadászati ismeretek kézikönyve III. kötet: Grill Károly cs. és kir. udvari könyvkereskedése Budapest, 1895. 22. o.

¹⁶¹ Vadászat Magyarországon Moldován Tamás (főszerk.) kiadja az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, Budapest 1980., 38-40. o.

¹⁶² Csöre Pál: A magyar vadászat története Mezőgazda Kiadó Budapest, 1994., 195-196. o.,

¹⁶³ A vadászatról szóló 1872. évi VI. törvénycikk 1. §-a.

¹⁶⁴ A vadászatról szóló 1872. évi VI. törvénycikk 2. §-a.

kevés. Nem igazodott sem a környezeti viszonyokhoz, sem pedig ahhoz, hogy egy territoriális állat mozgásigénye ennél jóval nagyobb.

A törvény ismerte a vadászati jog haszonbérletbe adását is. A vadkárért való felelősséget viszont még mindig csak korlátozottan ismerte el, így a 7. § kimondta, hogy „*A fővadak (szarvas, dámvad és vaddisznó) által a vetésekben, ültetvényekben, vagy más gazdálkodási és erdészeti ágakban okozott minden kárért azon birtokos vagy haszonbérelő, kinek vadászterületén az említett fővad tenyész, teljes kárpótlással tartozik.*” A kárt a károsultnak 8 napon belül be kellett jelentenie. Kártérítést nem lehetett igényelni a ragadozó, illetve kártékony állatok károkozásáért,¹⁶⁵ mivel azokat a földbirtokos korlátozás nélkül elpusztíthatta. A rendelkezésben szereplő tenyészik szóhasználat viszont a vadgazdálkodás gátját jelentette, ugyanis, ha nem etettek nem volt kártérítési felelősség sem, hiszen akkor a vad nem „tenyészetett”. Mindemellett előremutató szabályozást fektetett le a törvénycikk az orvvadászat terén, valamint tiltott vadászati eszközöket, tiltott vadászati módokat, tilalmi időt, védett fajokat határozott meg. Először jelent meg a vadászterületet talált kóbor házi macska és eb szabad elpusztításának lehetősége.¹⁶⁶ A tilalmakat, illetve a vadászat szabályait megszegőkkel szembeni fellépés hármas felfogású volt. Egyrészt pönalítív módon pénzbírsággal rendelte sújtani azokat, akik engedély nélkül vadásznak, az orvvadászatot, az engedéllyel vadászót megtámadó és akadályozó személyeket, a tilalmi időket megszegőket, továbbá azokat, akik a vadak fiait befogták, a madarak tojásait elszedték, fészkeiket elrombolták, úgyszintén azokat, akik ebeiket szándékosan vitték vadászható térre. Érdekes módon a szabályozás nem ismerte a bűnhalmazatot, tehát minden egyes kihágást külön szankcionált, akkor is, ha egy alkalommal többet követtek el. A pénzbírság összege a kétszeresére emelkedett, ha ismételt elkövetésről volt szó, tehát a törvénycikk ugyan a visszaeső kifejezést nem használta, de azt a gyakorlatban már ismerte. Emellett figyelemre méltó, hogy a rendelkezés ismerte a mögöttes felelősséget, mivel kimondta, hogy, ha olyan személyt ítéltek el, aki gyámság vagy gondnokság alatt állt, akkor helyettük a szülők, a gyám vagy a gondnok volt a felelős. A befolyó pénzbírságokat a törvénycikk ketté osztotta: fele a földbirtokost vagy a haszonbérelőt illette, a másik felét pedig a község szegényei javára kellett fordítani. Amennyiben a tulajdonos vagy a haszonbérelő volt a kihágás elkövetője, illetve, ha nem lehetett megállapítani, hogy a kihágás kinek a tulajdonát érintette, a teljes bírság a község

¹⁶⁵ A vadászatról szóló 1872. évi VI. törvénycikk 15. §-a szerint az alábbiak: „medve, farkas, rókát, hiúz, vadmacska, nyest, vaddisznó, borz, tengeri nyul, hörcsök, ürge, görény, menyét, nyust és vidra”

¹⁶⁶ A vadászatról szóló 1872. évi VI. törvénycikk 16. §-a.

szegényei javára került beszedésre. Mindezek alapján elmondható, hogy ezekkel a rendelkezésekkel egyfajta szociális funkciót is betöltött a bírság. Fontos megjegyezni, hogy a bírság megfizetése a bekövetkezett kár megtérítésén felüli kötelezettség volt. Ha a bírságot nem tudta megfizetni a kötelezett, azt fogságra, tehát elzárásra változtatták át. A szociális elem abban is megjelenik, hogy ha valaki tiltott időben vadat hordozott, árult vagy vett, és azt nála megtalálták, a vadat elkobozták és azt a helyi szegényeknek adták.¹⁶⁷ A bíróság előtti eljárás megindításának elévülési ideje három hónap volt.¹⁶⁸

A másik vetülete a felelősségre vonásnak már a büntetőjog területét érinti, hiszen a törvénycikk 22. §-a kimondta, hogy *„amennyiben az elszámolt esetek a büntető törvényekben is tiltott cselekvényt képeznek, a bűnvádi eljárás külön megindítandó.”*.

A harmadik területe a felelősségre vonásnak, pedig a vadkárok tekintetében értendő, mely jelen dolgozatnak nem tárgya, így a vadkárok megtérítésének szabályozása minden esetben kizárólag per tangensem került és kerül ismertetésre.

Ezen hármas felelősségi rendszer már feltételez egy jól strukturált szervezeti rendszert is. A törvénycikk külön fejezetben tárgyalta a felelősségre vonás eljárási szabályait. Mind a pénzbírság kiszabását, mind a bűnvádi eljárást a bíróságok hatáskörébe utalta. Új elem, hogy a törvénycikkben megjelent az officialitás elve, ugyanis a közrend fenntartása érdekében a hatósági vagy községi közegek hivatalból tehettek feljelentést.¹⁶⁹ Tehát a közigazgatást érintő kérdésekben továbbra is a vármegyék jártak el, ezáltal vadászati hatósági szerepkört is betöltöttek.

Sokat tudhatunk meg a korabeli rendszerről abból a rendelkezésből, miszerint

„a vadászati területre való felvigyázattal megbízott személyeknek hit alatt teendő vallomása teljes bizonyító erővel bir, mig annak ellenkezője be nem bizonyittatik. Az előbbi §-ban említett felvigyázó személyek hitletételre csak akkor bocsáttathatnak, ha:

a) nagykoruak;

b) hamis eskü, hamis tanuságtétel, tolvajság, csalás, sikkasztás és rágalom miatt soha büntetve nem voltak;

¹⁶⁷ A vadászatról szóló 1872. évi VI. törvénycikk 21-33 §§-ai.

¹⁶⁸ A vadászatról szóló 1872. évi VI. törvénycikk 41. §-a

¹⁶⁹ A vadászatról szóló 1872. évi VI. törvénycikk 34. §.

*c) az illetékes hatóság előtt felvigyázói minőségük eleve bejelentetvén, e felől hivatalos bizonyítvánnyal vannak ellátva.*¹⁷⁰

Ebből a rendelkezésből következtethetünk arra, hogy egyrészt helyi hatóságokat hoztak létre, és ezek mellett egyes vadászterületeken az alkalmassági feltételeknek megfelelő hatósági bizonyítvánnyal ellátott „felvigyázattal megbízott” személyek működtek. Lényegében ők voltak azok a személyek, akik a mai vadászmesterek, hivatásos vadászok, fővadászmesterek elődjének tekinthetők. Mindemellett ezek a felvigyázók hatósági jogkörökkel rendelkeztek, hiszen a magát fel nem ismerhetővé tevő, nevét eltagadó, vagy ismeretlen állandó lakhelyű személyeket a legközelebbi községi hatósághoz kísérték, hogy ott kilétüket kiderítsék.¹⁷¹ Ezzel lényegében intézkedési jogosultságot kaptak, quasi az eljárás alól kibújni próbáló személyt intézkedés alá vonták.

A törvénycikk azonban nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Az orvvadászat továbbra is dívott. A vadászatot életformaként üzők, a vadat és a természetet szívből kedvelők változást sürgettek. Ennek következményeként alulról szerveződő reformfolyamat indult el, amelynek kicsúcsosodása az 1881-ben megalakult Országos Magyar Vadászati Védegylet. A Védegylet védnöke Rudolf trónörökös, tiszteletbeli díszelnöke pedig József főherceg volt. Vezetősége a kor legnagyobb hatású személyiségeiből állt. Elnöke kezdetben Nádasdy Ferenc volt, majd halála után Esterházy Miklós. Esterházyt kortársai nem kedvelték, mivel tartózkodó, rideg ember volt. Ráadásul a formálódó magyar öntudat szemében nagy szálla volt, hogy az üléseket csak németül volt hajlandó levezetni. Az egyesület alelnöke az a Keleti Károly volt, aki az Országos Statisztikai Hivatal első alelnöke volt. Halála után Bedő Albert, országos főerdőmester, államtitkár vette át a tisztséget.¹⁷² A Védegylet javaslatára született meg 1883-ban az új vadászati törvény. A Védegylet 1944-ben átmenetileg megszűnt. Szerepét az 1947-ben alapított Magyar Vadászok Országos Szövetsége (MAVOSZ) vette át. A MAVOSZ bár jogilag nem volt az, de szellemiségében, célkitűzéseiben a Védegylet jogutódjának tartotta magát. 1957-től a vadászpolitika aktív alakítója. 1989-ben megszüntették és helyette a történelmi hagyományokra való tekintettel létre hozták az Országos Magyar Vadászati Védegyletet az egysülési jogról szóló 1989. évi II. törvény alapján.¹⁷³

¹⁷⁰ A vadásatról szóló 1872. évi VI. törvénycikk 35-36 §§-ai.

¹⁷¹ A vadásatról szóló 1872. évi VI. törvénycikk 38. §-a.

¹⁷² Vadászat Magyarországon Moldován Tamás (főszerk.) kiadja az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, Budapest 1980., 38-40. o.

¹⁷³ <http://www.vadaszativdegylet.hu/dokumentum/rolunk.html> 2018.04.20.

Itt szükséges annak áttekintése, hogy mikor ki, illetve milyen szerv, személy, tisztség minősül hatóságnak ebben a korszakban. A hatóságok, vagyis a köztörvényhatóságok, később törvényhatóságok területi alapon szervezett közjogi testületek voltak. Lényegében 1950-ig változatlan formában álltak fenn. 1876 előtt kiforratlan, folyamatosan alakuló szervezetrendszerrel beszélhetünk, de az mindenképp leszögezhető, hogy a vármegyék és a szabad királyi városok a legnagyobb szerepet játszó hatóságok voltak. Ezeken felül sajátos szabadságokkal rendelkező területek is kialakultak az évszázadok folyamán, így például a vidékek, székek, kerületek. 1876-ban viszont ezeket az eltérő szabadságjogokat rendezték és mindösszesen négy típusú törvényhatóságot hoztak létre: így megmaradtak a vármegyék, a szabad királyi városok egy részéből törvényhatósági jogú városok jöttek létre és mindezek mellett speciális jogkörök birtoklóit volt Budapest és Fiume.

Az mindenképp leszögezhető, hogy a törvényhatósági rendszer a magyar történelem sajátos vívmánya. Máshol ilyen szervezetrendszer nem jött létre, bár az osztrák hatás egyértelmű érezhető. A törvényhatóságok az állam fenntartásában sajátos szerepet játszottak, lényegében annak alappilléreit adták.

A törvényhatóság 1870-ig részben közigazgatási, részben pedig jogalkotás-befolyásolási funkciót töltött be, gondoljunk csak az országgyűlésekre és azok követére. A törvényhatóság 1870-től azonban 1950-ig kizárólag közigazgatási feladatokat látott el, így megillette saját ügyei önálló vitéle, azaz az önkormányzás. A törvényhatóságok részben államigazgatási feladatokat láttak el, részben pedig politikai funkciót töltöttek be, mivel bármely közérdekű és országos ügyekkel foglalkozhattak. A törvényhatóságok a közigazgatás területi alapját jelentették, egyéb szervezetek illetékessége is hozzájuk kötődött (például bírósági rendszer).

A vármegye élén a főispán, a székely székek, kerületek és vidékek élén pedig a főkirálybíró vagy főkapitánya állt. A szabad királyi városok élén főispán vagy kerületi gróf állt a hatályos jogszabályok értelmében.

A köztörvényhatóságok rendezéséről szóló 1870. évi XLII. törvénycikk egységesítette az addigi igen szerteágazó közigazgatást. A törvénycikk indokolása rögzítette, hogy a kormány nagyobb hangsúlyt kíván fektetni a törvényhatóságok munkájára, hogy azon munkák mielőbb

végrehajtassanak.¹⁷⁴ A jogszabály megalkotásának célját így fogalmazták meg: „*Arról van szó, hogy a szélesebb értelemben vett törvényhatósági önkormányzat a felelős parlamenti kormányzattal összeegyeztessék.*”¹⁷⁵ Ez a mondat nemcsak a célt, hanem a vele együtt járó nehézséget is kiválóan szemléltette. Ez a törvénycikk az alulról érkező társadalmi nyomás hatására jött létre. A feladat óriási volt, a szétagolt, privilégiumokkal tarkított, megannyi szabályozási hiányosságokkal küzdő rendszert újra kellett szabni és egy egységes alapokon nyugvó, jól strukturált, hatásköreiben megosztott és jól elkülönült, munkavégzésen alapuló szisztémát kellett felállítani. Mindezt a feladatot úgy kellett véghez vinni, hogy a nagyon erős vármegyék sérelmet ne szenvedjenek, de megszűnjenek a rendszerben lévő anomáliák, körlevelezések. Ez a jogszabály már 7 fejezetből és 93. §-ból áll. Ez is mutatja, hogy mekkora feladatot rótt a jogalkotóra a különböző érdekek összeegyeztetése.

A jogszabály 1. §-a kimondta, hogy

„a vármegyék, székelyszékek, Jász-Kun, Hajdu- és nagyikindai kerület, Kővár-, Fogaras és Naszód vidéke, a szepesi XVI város kerülete, és a szabad királyi valamint a 88-ik §-ban elősorolt városok, mint önálló törvényhatóságok, jövőre is gyakorolni fogják a törvény korlátai között:

- a) az önkormányzatot,*
- b) az állami közigazgatás közvetítését,*
- c) ezeken felül a törvényhatóságok egyéb közérdekű, sőt országos ügyekkel is foglalkozhatnak, azokat megvitathatják, azokra nézve megállapodásaikat kifejezhetik, egymással és a kormányval közölhetik, s kérvény alakjában a képviselőházhoz közvetlenül felterjeszthetik.”.*

A 88. §-ban meghatározott városok az alábbiak:

„Az erdélyi megyék, a székelyszékek, a Jász-Kun-, Hajdu-, nagy-kikindai kerület, a szepesi XVI város kerülete, Kővár, Fogaras és Naszód vidéke, nemkülönben a következő városok: Kecskemét, Nagyvárad, Versetz, Zilah, Göllniczbánya, Abrudbánya, Vizakna, Vajda-Hunyad, Kézdi-Vásárhely, Hátszeg, Sepsi-Szt-György, Székely-Udvarhely, Bereczk, Csik-Szereda, Szék, Kolos, Ilyefalva, Oláhfalva, Szász-Régen és Fogaras a jelen törvény értelmében szervezkedett törvényhatóságokká alakulnak át. A Királyföld rendezéséről az 1868:XLIII. tc. 10. §-ának rendelete folytán külön törvény intézkedik.”

¹⁷⁴ A köztörvényhatóságok rendezéséről szóló 1870. évi XLII. törvénycikk indokolása, Általános indokolás

¹⁷⁵ A köztörvényhatóságok rendezéséről szóló 1870. évi XLII. törvénycikk indokolása, Általános indokolás

Már e két § terjedelmességéből is jól érzékelhető, hogy mekkora mértékű volt a középkor folyamán sorozatosan megjelenő újabb és újabb privilégiumok száma, amelyek birtokosai foggal-körömmel ragaszkodtak azok megtartásához. Egy rendszer pedig túl sok privilegizált helyzetben lévőket nem tud hatékonyan kezelni. Mindenképp a privilégiumok számának csökkentése irányába kellett elindulni.

A 18. § rögzítette, hogy *„a törvényhatóság egyetemét a bizottság képviseli, s a mennyiben a törvény kivételesen másként nem intézkedik, a hatósági jogokat a törvényhatósága nevében a bizottság gyakorolja.”*

A 19. § értelmében *„a bizottság áll fele részben a törvényhatóság területén legtöbb egyenes államadót fizető azon nagykorú honpolgárokból, kik országgyűlési képviselőválasztásra jogosítva vannak; hason fele részben pedig a választó közönség választottjaiból.”*

A 20. § előírta, hogy

„bizottsági tag általában nem lehet:

a) a ki írni és olvasni nem tud;

b) a ki a törvényhatóság területén legalább két év óta nem bír, vagy ugyanannyi idő óta ott nem lakik és adót nem fizet;

c) a ki a törvényhatóság közjavadalmaikat haszonbérli vagy a törvényhatósággal más számadási viszonyban áll.”

A 21. § értelmében pedig

„a bizottsági tagok számát a törvényhatóság lakosainak száma szabályozza, t. i. vármegyékben, székekben, kerületekben és vidékekben minden 500, törvényhatósági joggal felruházott városokban minden 250 lakos után egy bizottsági tag számíttatik.”.

Az 57. § továbbá előírta, hogy

„A vármegye, székek, vidékek, kerület központi tisztviselői: az alispán, jegyző, tiszti ügyész, árvaszéki elnök és ülnök, pénztárnok, főorvos, főmérnök, levéltárnok, főszámvevő, közgyám, állatorvos. Külső tisztviselők: a szolgabíró, a rendezett tanácsú városok polgármesterei s a helyi viszonyokhoz képest a járási orvos, járási mérnök, járási számvevő, járási közgyám.”.

Ez a szabályozás több szempontból is jelentős az értekezés szempontjából. Az első hatásköröket pontosan körül határoló és egyben elkülönítő szabályozás, amely konkrétan megnevezi, hogy kit tekint hatóságnak és rá milyen feladatköröket telepít.

A rendelkezés 2. §-a kimondja, hogy

„Önkormányzati jogánál fogva a törvényhatóság saját belügyeiben önállólag intézkedik, határoz és szabály-rendeleteket (statutumokat) alkot; határozatait és szabályrendeleteit saját közegei által hajtja végre; tisztviselőit választja; az önkormányzat és közigazgatás költségeit megállapítja, s a fedezetről gondoskodik; a kormánnyal közvetlen érintkezik.”

Ez a § nagyfokú önállóságot biztosít a törvényhatóságoknak. Megállapítja saját önkormányzásuk jogát, vagyis autonómiáját. Biztosítja a saját tisztviselők szabad megválasztását. Ezt az autonómiát a törvénycikk 5. §-a keretek közé szorítja és egyben felállítja a jogszabályi hierarchiát.

„Szabályrendeleteket a törvényhatóság csak önkormányzati hatáskörének korlátai között alkothat. A szabályrendeletek a törvénnyel, s a kormánynak hatályban levő szabályrendeleteivel nem ellenkezhetnek, a községek (faluk, mezővárosok) önkormányzati jogait nem sérthetik, és csak a szabályszerű kihirdetéstől számítandó 30 nap után hajthatnak végre.”

A 6. § a rendeletek kihirdetéséről szól, amely haladó szemléletű, a nagyobb nyilvánosság elérésére és megszólítására fókuszál, mivel kimondja, hogy *„A szabályrendelet, ha csupán helyi érdekű, a törvényhatóság területén, ha közérdekű: az egész országban kihirdetendő.”* Lényegében ez a nyilvánosság biztosítását szolgálta.

A törvénycikk 47. §-a sorolta fel a legnagyobb rangú törvényhatósági elöljárókat, számukra többlet jogot biztosított az alábbiak szerint:

„Az alispán, jegyző, tiszti ügyész, árvaszéki elnök és ülnök, szolgabíró, főpénztárnok, főorvos, főmérnök, levéltárnok, közgyám, számvevő s a rendezett tanácsu városok polgármesterei, törvényhatósági joggal felruházott városokban pedig a polgármester, jegyző, rendőrkapitány, tanácsnokok, tiszti ügyész, árvaszéki elnök és ülnök, pénztárnok, főorvos, főmérnök, közgyám, számvevő és levéltárnok a közgyűlésen üléssel és szavazattal bírnak, habár nem volnának is tagjai a bizottságnak.”

A szervezeti struktúrára az 52. §-ban találunk rendelkezéseket, így:

„A vármegyék és törvényhatósági joggal felruházott városok élén a megyei, illetőleg városi főispán, a székelyszékek élén a főkirálybíró, a kerületek és vidékek élén a főkapitány, a szepesi kerület élén a kerületi gróf áll, kiket a belügyminister előterjesztésére, tekintet nélkül az örökös főispánokra, a király nevez ki és mozdít el. Vármegye főispánja egyidejűleg a megye területén létező s törvényhatósági joggal felruházott városoknak főispáni tisztét nem viselheti. - Egy és ugyanazon főispán azonban több városnak főispánja is lehet.” A szabályozásban ezzel már megjelenik a többszörös tisztségviselés tilalma, amely rendelkezés a hatáskörök egyértelműsítését és az összefonódások elkerülését szolgálja.

Az ellenőrzési, felügyeleti jogkör bírója egyértelműen a főispán. Az 53. § számos jogosultságot és kötelezettséget telepített a főispánra az alábbiak szerint:

„A főispán (főkirálybíró stb.) a végrehajtó hatalom képviselője; mint ilyen ellenőrzi a törvényhatósági önkormányzatot és örökdi a törvényhatóság által közvetített állami közigazgatás érdekei felett, e végből:

- a) a megyei, széki, vidéki, kerületi rendes közgyűlések előtt, az alispánból, főjegyzőből, tiszti ügyészből s az állandó választmány alelnökeiből alakított számonkérő (scontralis) széket tart;*
- b) megvizsgálja személyesen legalább egyszer évenként a hatósági tisztviselők hivatalos eljárását, s megtekinti, a hányszor jónak látja, az alispánhoz vagy polgármesterhez érkezett kormányrendeleteket s más beadványokat;*
- c) vizsgálatot rendelhet a hanyag vagy vétkes tisztviselő ellen, s azt a vizsgálat tartamára felfüggesztheti hivatalától; az alispánt és polgármestert azonban csak a belügyminister jóváhagyásával fűggesztheti fel;*
- d) a felfűggesztett tisztviselőket az alispán, illetőleg polgármester kivételével ideiglenesen másokkal helyettesíti;*
- e) indokolt felterjesztést tesz a kormánynak, ha az alispán vagy polgármester valamely kormányrendeletet végrehajthatónak nem vél, (58. § d) pont); mely felterjesztéshez az alispán, illetőleg polgármester nyilatkozata is csatolandó;*
- f) gyakorolja a tisztujtó székeken a 68. § értelmében és a 43. § g) pontja eseteiben a kijelölés jogát;*
- g) kinevezi a 65. § alatt megnevezett tisztviselőket, s a mutatkozó szükséghez képest a tiszteletbeli tisztviselőket; kinevezi továbbá vármegyékben, székekben, vidékekben,*

kerületekben az alispán meghallgatása után a csendbiztost, a várnagyot s általában a segéd és kezelő összes személyzetet;

h) gyakorolja mindazon jogokat és teljesíti mindazon kötelességeket, melyeket a jelen törvény a főispánra ruház. ”

A hivatali apparátus tagjait a törvénycikk 57. §-a mutatta be. Ezek szerint:

„A vármegye, szék, vidék, kerület központi tisztviselői: az alispán, jegyző, tisztí ügyész, árvasszéki elnök és ülnök, pénztárnok, főorvos, főmérnök, levéltárnok, főszámvevő, közgyám, állatorvos. Kül tisztviselők: a szolgabíró, a rendezett tanácsú városok polgármesterei s a helyi viszonyokhoz képest a járási orvos, járási mérnök, járási számvevő, járási közgyám. A központi tisztviselő a törvényhatóság székhelyén, a kül tisztviselő a járásban (szakaszban) köteles lakni.”

Egyértelműen látható a rendelkezésből, hogy a korábban igen megbecsült vadászattal kapcsolatos pozíciók eltűntek az előkelőségek sorából, egy teljesen más struktúra kezdett körvonalazódni számukra, mely egyelőre a vadásztársaságokhoz, erdészetekhez és a magántulajdonhoz (földtulajdonosokhoz) kötődött. Szerepük a közszférából egyértelműen kezdett áttolódni a magánszféra felé.

A községek rendezéséről szóló 1871. évi XVIII. törvénycikk némely §-ainak a szabad királyi és törvényhatósági joggal felruházott városokra való kiterjesztéséről szóló 1875. évi XXXV. törvénycikkben megadott jogokat a községek rendezéséről szóló 1871. évi XVIII. tc. módosításáról és kiegészítéséről szóló 1876. évi XX. törvénycikk megszüntette a szabad királyi városok jelentős részét, illetőleg egyes törvényhatósági joggal felruházott városokat és azokat a vármegyékbe integrálta. Végül a törvényhatóságokról szóló 1886. évi XXI. törvénycikk 1892-es módosítással kialakította a törvényhatóságok végleges szerkezetét. E törvény értelmében törvényhatóságok a vármegyék, a törvényhatósági joggal felruházott városok, Budapest székes főváros és Fiume városa és kerülete. A rendelkezés 63 vármegyét és 24 szabad királyi várost állapított meg. A centralizáció elérte hatását, csökkentek a privilégiumok, új rend alakult ki a közigazgatásban.

A törvénycikk szigorúbb feltételeket írt elő a bizottsági tagokra, így nem lehetett bizottsági tag az, aki nem magyar állampolgár, aki a 24. életévét még be nem töltötte, vagy az, akinek

kiskorúságát meghosszabbították, aki gondnokság alatt állt, aki írni és olvasni nem tudott, aki a törvényhatóság területén legalább 2 év óta nem bírt, vagy ugyanannyi idő óta ott nem lakott és adót nem fizetett, aki nem bírt azon szellemi vagy anyagi kellékekkel, melyek a képviselőválasztási állandó névjegyzékbe való felvételre jogosítanak.¹⁷⁶ A bizottsági tagok számát a törvényhatóság lakosainak száma szabályozta, vármegyékben minden 500, törvényhatósági joggal bíró városokban minden 250 lakos után egy bizottsági tagot választottak.¹⁷⁷ A vármegye központi tisztviselői is bővültek. Így központi tisztviselő volt az alispán, a főjegyző, az aljegyzők, a tiszti főügyész, az alügyészek, az árvaszéki elnök és ülnökök, a főorvos, a főpénztárnok, esetleg külön gyám- vagy más pénztárnok, az ellenőr, a főszámvevő, alszámvevők, a levéltárnok, az árvaszéki nyilvántartó, az árvaszéki könyvvezető, és az állatorvos. Kültisztviselők pedig a főszolgabíró és szolgabíró, a járási orvos, járási állatorvos, és a járási számvevő.¹⁷⁸

Mindezek alapján egyértelműen látható, hogy a vadászatot érintő ügyekben az ügy természetétől függően eljárhatott lényegében hatósági jogkörben a főispán, a tiszti főügyész, a főszámvevő a fegyverek után fizetendő adó és a vadászjegyek tekintetében, az állatorvos a vadhús vizsgálata és a vadszállítás engedélyezésekor, a fő szolgabíró, a járási állatorvos és a járási számvevő. A vadászattal összefüggő tisztségek teljes mértékben kiszorultak a közigazgatásból, helyette a hivatalnoki rendszer épült ki. A törvényi szabályozás függvényében meghatározott esetekben pedig bírósági peres eljárás került lefolytatásra.

E hatósági szervezeti rendszer ismertetése végett tett kitérő után vegyük górcső alá azt, hogyan is változott a vadászat természetét érintő jogi környezet

A társadalmi szerkezet átstrukturálódásával, a közigazgatási rendszer átalakításával teljes mértékben új jogi környezet alakult ki a vadászat számára is. A vadászat szabályozása tekintetében az 1872-es törvénycikket a Végegylet hathatós közbenjárására a vadászatról szóló 1883. évi XX. törvénycikk váltotta fel. Ez a törvénycikk 6 fejezetből és 50. §-ból és már külön indokolásból állt. A jogszabály a korábbi törvénycikkkel egyezően rögzítette, hogy a vadászati jog a földtulajdon elválaszthatatlan tartozéka. A vadászati jog itt is önálló maradt.

¹⁷⁶ A némely városi törvényhatóságok megszüntetéséről szóló 1876. évi XX. törvénycikk 23. §-a

¹⁷⁷ A némely városi törvényhatóságok megszüntetéséről szóló 1876. évi XX. törvénycikk 24. §-a

¹⁷⁸ A némely városi törvényhatóságok megszüntetéséről szóló 1876. évi XX. törvénycikk 67. §-a

A törvénycikk indokolása így fogalmazta meg az új jogi szabályozás létjogosultságát: „Kétségtelen, hogy hazánkban az 1872. évi VI. törvénycikk rendelkezései üdvösen hatottak az addig elhanyagolva volt vadászati viszonyok javítására, mindemellett a törvény fennállása óta, tiz év alatt tett tapasztalatok arról győznek meg, hogy a törvény határozatai több irányban módosítást szükségelnek. A tett tapasztalatok szerint a fennálló törvény egyik főhiánya abban áll, hogy a vadászatnak az egyhatárbeli kisebb birtokon és községi birtokterületeken való gyakorlását nem szabályozta, mi számtalan visszaélésre adott alkalmat, s hogy másrészt a vadászati jog önálló gyakorolhatását csekélyebb terjedelmű földbirtokhoz kötötte, semhogy azon a vadászat rendszeresen, a vadállomány tervszerű kimélésével - gyakoroltathatott, - s a költségbe és fáradságba kerülő vadtenyésztés eszközölthetett volna. Nem volt gondoskodva oly rendelkezésekről, melyek némely vidékeken esetleg a vadászat nem gyakorlása folytán túlszaporodó vadak által a mezei termékekben okozható károsítások megelőzése szempontjából okvetlenül szükségesek.

A tett tapasztalatok bizonyítják továbbá, hogy a törvényben megszabva lévő tilalmi időszakok, az egyes vadnemek életmódja, párosodása és tenyésztése feltételeinek nem egészen felelnek meg, s hogy azon számos visszaéléssel szemben, mi a vadászat körül előfordul, a törvénynek a kihágások büntetésére vonatkozó némely határozománya szigorítást igényel.”

Összefoglalva a fentieket az indokolásban megfogalmazott érvek alapja a vadászterület nagyságának nem megfelelő megállapítása volt az, amely egyes területeken a vadgazdálkodás teljes hiányához vezetett, így a vadállomány csökkenését eredményezte. A korábbi rendelkezés hibájának róttá fel az indokolás azt is, hogy nem voltak olyan előírások, amelyek a vadállomány túlszaporodását meggátolták volna. Ezek a gondolatok már egyértelműen szilárd vadgazdálkodási szempontokon alapultak: szabályozni szükséges a vadállomány gyérítését és megóvását is, cél lett a szakszerű vadgazdálkodás alapjainak megteremtése. Az indokolás a korábbi jogszabály kritikájaként fogalmazta meg a vadkár szabályozásának hiányosságát is. Ezen felül a korábbi szabályozásnak felrótta, hogy az egyes vadnemek életmódja, valamint szaporodási feltételeinek a vadászati tilalmi idők nem feleltek meg, ezzel tehát kimondta, hogy a vad kíméletének alapja a szaporodási időszakban biztosított védelem. Az elszaporodott orvvadászat miatt pedig szigorúbb törvényi fellépést sürgetett.

Ezen igényeknek megfelelően a jogszabály rögtön a vadászterület nagyságának meghatározására fókuszált. A vadászterület kialakításának feltétele volt a törvénycikk 2. §-a

szerint, hogy

„az egy tagban vagy összefüggésben álló részekben legalább 200 holdra terjed, holdját 1600 négyszögölével számítva, habár több határban fekszik, vagy utak vasutak, csatornák, folyók vagy patakok által hasítottak is; vagy ha a földbirtok kétszáz holdnál kisebb ugyan, de kertileg műveltetik és kerítéssel vagy árkolattal el van zárva, belső telket, szőlőt vagy állandó szigetet képez; az egy tagban legalább - holdját 1600 négyszögöllel számított - 50 holdat tevő földbirtokok tulajdonosai összefüggésben levő földjeikre nézve a vadászati jog gyakorlására egyesülhetnek, a mennyiben az egyesített területek a 200-1600 négyszögöllel számított - holdat megütik.”.

Ez a rendelkezés már jóval nagyobb vadászterület kialakítását írta elő, mint a korábbi szabályozás, ezzel lehetőséget teremtve a tervszerű vadgazdálkodás bevezetésére. Ugyanis a vadászat célja nem lehet a vadállomány lerablása, hanem a vadászat együtt jár a vadállomány kezelésével, azaz a jó genetikai állomány megtartásával és szaporításával. Ugyanakkor a vad túlszaporodása sem kívánatos sem ökológiai, sem társadalmi szempontból sem.

A törvénycikk ismerte a kisebb kiterjedésű ingatlanokon és a községi tulajdonban álló területeken a vadászati jog kényszerhaszonbérletbe adását.

A 3. § értelmében:

“A 2. § alá nem tartozó földbirtokon és a községek tulajdonát képező területeken, az utóbbiak terjedelmére való tekintet nélkül, a vadászati jogot az azon egy határbeli földbirtokosok a községgel együtt legalább is hat évi tartamra bérbe adni kötelesek; az évi tiszta jövedelem a tulajdonosokat birtokaránylag illeti. Ha az arány ily módon nem lenne megállapítható, az egész jövedelem a községet illeti, meg azt közigazgatási czélokra fordítani köteles.

Az egy folytonosságban levő ily terület, ha az 2000 katast. holdnál nem nagyobb, egyben adandó, különben több legalább is 2000 katast. hold részletben is adható bérbe. A bérbeadásnál az 1871:XVIII. tc. 110. §-ban megállapított eljárás szabályai tartandók meg, de a bérszerződés mindig a megyei alispán, törvényhatósági joggal felruházott városokban a tanács jóváhagyása alá terjesztendő, kinek határozata ellen a belügyministerhez felebbezés intézhető.

A községi birtokok vadászati bérlete, az 1871:XVIII. t-cz. 36. §-a b) pontjának intézkedése alá nem esik.

Ha valamely külön vadászterület képező nagyobb erdőterület által egy vagy több birtokosnak 1600 négyszögöllel számítandó 200 holdnál kisebb terjedelmű birtoka legalább három oldalról körülvértetik, az ilykép elszigetelt birtok tulajdonosa a vadászati jogot az azt környező vadászterület birtokosának, vagy haszonbérletjének haszonbérbe adni, ez viszont haszonbérbe venni köteles.

A barátságos egyezség létre nem jötte esetére a 2-ik §-ban megnevezett közigazgatási hatóság határoz.”

A 3. §-ban több a téma szempontjából jelentős kérdéskör jelent meg. Egyfelől a rendelkezés a haszonbérleti időt legalább 6 évben határozta meg. Ez a haszonbérleti idő már lehetővé tette a vadgazdálkodást, hiszen kellően hosszú idő volt a korban ahhoz, hogy a haszonbérlet időt, energiát és pénzt fektessen a vadállomány minőségének megtartásába és fejlesztésébe, mivel az ennyi idő alatt meg is tudott térülni számára. Egy szarvasbika középkora 6 év, ekkorra már teljes pompájában kifejtett agancskoronával rendelkezik. Ráadásul ennyi idő alatt a nőstény állomány megnövelhető, így a szaporulatszám bőséggel fokozható.

Nagyon fontos, hogy a bérbeadás eljárási szabályait is rögzítette a rendelkezés. E szerint a rendelkezés vissza utal a fentebb ismertetett 1871. évi XVIII. törvénycikkre, amely szerint a községi birtokok haszonbérbe adása nem esik az 1871. évi XVIII. törvénycikk 36. § b) pontjának¹⁷⁹ hatálya alá. Tehát a haszonbérlet jogosultja nem esik ki a haszonbérlet miatt a választási névjegyzékből. Ezzel szorgalmazták a haszonbérbe adást. A községi vagyon haszonbérbe adására fő szabály szerint nyilvános árverésen volt lehetőség. Az árverés módját és a kikiáltási árat a képviselő testület határozta meg, azonban ha a közárverés sikerre nem vezetett vagy a község érdeke kivételesen a magánúton való haszonbérbe adás volt, akkor a vagyon „szabad kézből”, azaz nyilvános árverésen kívül is kiadható volt, de ehhez a törvényhatóság jóváhagyására volt szükség. Ez a gyakorlatban úgy nézett ki, hogy a szerződést jóváhagyásra meg kellett küldeni a törvényhatósághoz és csak annak kedvező válasza esetén lépett hatályba a haszonbérleti szerződés.¹⁸⁰ Tehát hatósági kontroll alá vonták a haszonbérleti szerződéseket.

¹⁷⁹ A névjegyzékbe nem vétethetik fel... aki a község közjavádmait haszonbérli, vagy a községgel más szerződési viszonyban áll;

¹⁸⁰ A községek rendezéséről szóló 1871. évi XVIII. törvénycikk 110. §.

Érdekes kérdéseket vetnek fel a törvénycikk 4-5. §§-ai. A birtokszabályozás és az urbéri elkülönülés, azaz a paraszti magánvagyonok kialakulása szerint csoportosítja a vadászati jog jogosultjait.

A 4. § rendelkezése szerint:

„Azon községekben, hol a birtokszabályozás és az urbéri elkülönítés még nem eszközöltetett, a vadászati jog a közös legelőkön, erdőkben és nádasokban a községet, azon erdőkben és nádasokban, melyek a korábbi földesur tulajdonát képezik, habár a volt urbéreseket illető faizás vagy egyéb szolgálomakkal vannak terhelve, kizárólag a volt földesurat; irtványokon udvartelki bérfizetés mellett birt (curialis és censualis) és egyéb urbéri természetű tartozásokkal terhelt ingatlanokon pedig, a törvényhozásnak az ily természetű viszonyok iránti további intézkedéseig a jelenlegi birtokosokat illeti.”

Az 5. § kimondja, hogy

“Azon községekben, hol a birtokszabályozás és urbéri elkülönítés megtörtént és a korábbi földesur a vadászati jogot a volt urbéresek tulajdonában magának jövőre is fentartotta, az ily kikötés érvényét veszti. A volt urbéresek azonban kötelesek, ha a földesur a vadászati jog fentartásaért akár ingatlanban, akár más módon bármi árt adott, ezen szolgálmat azon szabályok szerint megváltani, a melyek az urbéri természetű szolgálmányok megváltására külön törvény által megállapítottak.”

Ezen §-okból arra következtethetünk, hogy megindult a paraszti és a községek saját vagyonának kialakulása. A vadászati jogot, mint szolgálmat jellemezte a törvénycikk, amely megváltható volt. A megváltás pedig kötelesség. Álláspontom szerint ez a rendelkezés a jogi indoka a korban még elenyésző, de később gomba mód szaporodó vadásztársaságok létrejöttének. Innentől kezdve teljes mértékben megszűnt a feudális nagybirtokrendszer, amelyet felváltott a sok magántulajdon. Lényegében aprózódtak a földbirtokok. Természetesen továbbra is voltak olyan földesurak, amelyek nagy birtoktesttel rendelkeztek, de a vadászati jog földtulajdonjához kötésével és a vadászterület nagyságának meghatározásával, mely ugyan nagyobb területnagyságot írt elő, mint a korábbi szabályozás, kénytelen-kelletlen társulni kellett a vadászati jog gyakorlása érdekében.

A törvénycikk 9. §-a tartalmazta a tilalmi időket, melyeket két nagy csoportra bontott. Az általános vadászati tilalmat február hó 1-től augusztus hó 15-ig rendelte el, amely idő alatt hajtókutyákkal (kopó, tacsó, agár, komondor, vagy egyéb hajtó-ebbel) egyáltalán nem volt szabad vadászni. A különös vadászati tilalmi idők az alábbiak:

“Ettől eltérőleg tilos a vadászat:

- a) szarvas-bikára október hó 15-től, dām vad-bikára november hó 15-től július hó 1-ig;*
- b) szarvas, dām vad és őz-tehénre január hó 1-től október hó 15-ig;*
- c) őzbakra január hó 15-től április 1-ig;*
- d) zergére december 15-től augusztus 1-ig; zerge gidára pedig minden időben;*
- e) siket- és nyirfajdkakasra június hó 1-től márczius hó 1-ig, jérczékre pedig minden időben;*
- f) császár-madarakra december hó 1-től, fáczánokra és tűzokokra február hó 1-től, augusztus hó 15-ig”*
- g) foglyokra január hó 1-től augusztus hó 1-éig;*
- h) éneklő madárakra minden időben;*
- i) minden más madárakra a 11. és 12. §-ban meghatározott kivételekkel február hó 1-től augusztus hó 15-ig; a tilalmi időszak alatt sem a vadak fiait elfogni, sem a madarak fészkeit szándékosan érinteni vagy tojásaikat elszedni nem szabad, kivétetvén ez alól azon tulajdonosok vagy bérlők, kik a tojást ép a vadtenyésztés céljából szedetik”*

A 11. § kimondta, hogy *“A madarak közül kivételt képeznek a vándor- és vizimadarak, de ott, hol ez utóbbiak költenek, a párosodás és költés időszaka alatt a tilalom rájuk is kiterjed.”*

A 12. § rögzítette, hogy

“Tiltott időszak alatt is szabad vadászni a seregekben vonuló vadludakra, vadkacsákra, vad- és szelid galambokra, keselyűkre, és sasok, sólymok, kányák, vércsék, héják és ölyvek minden nemeire, valamint a nagy suholyra, s végül a hollókra, szarkákra, varjakra, verebekre és seregélyekre; a seregélyekre azonban csak szőlők és gyümölcsösökben.”

Mint láthatjuk, a vadászati tilalmi idők meghatározásának alapja a vad életciklusa, legfőképpen a vad szaporodási ciklusa, amely már vadgazdálkodási szemlélet takart. Érdekes ehhez kapcsolódó szabályozást adott a 10. §, amely szerint *“A tilalmi időszakban az első 14 napot kivéve, vadat általában, vagy ha a tilalom csak némely vadra vonatkozik, ilyet árulni, venni, vagy nyilvános helyiségekben étlapra jegyezni nem szabad.”*. Ezzel a szabályozással

kívánták visszaszorítani a vadhús felvelő piacot, így biztosítva a kíméleti idők megtartását. Az 1883. évi 38872. számú belügyminiszteri rendelet foglalkozott a vadak szállításával. E szerint vadat a 10. §-ban meghatározott időket kivéve, azaz a 14 nap elteltével csak úgy lehetett szállítani, ha a szarvas, dāmivad és őz nemző szervei látszanak, valamint a szállításukra az illetékes községi elöljáróság által láttamozott bizonyítvány állt rendelkezésre. A bizonyítványok tartalmaznia kellett a vad nemét és mennyiségét.¹⁸¹ Az illetékes községi elöljáró pedig a már fentebb hivatkozott tiszti vagy járási állatorvos volt.

Megjelentek a tiltott vadászati módok is. Ezek a rendelkezések a vad kíméletét, így a vadgazdálkodási szempontokat szolgálták. A 15. § az alábbiakat rögzítette:

„Szabad időben is tiltatik minden szőrmés vagy szárnyas hasznos vadat törökkel, hálókkel, hurkokkal elfogni vagy megölni, különösen tűzokokat ólmos esők alkalmával behajtani vagy agyonverni. Kivétetnek a fenyves-madarak, melyeket hurokkal és léppel fogni szabad időben megengedtetik.” A hurkok és hálók alkalmazása döntő többségben ma is tilos.

A törvénycikk a vadkár tekintetében némiképp a korábbi szabályozáshoz képest szűkebb rendelkezést tartalmazott, mivel csak két vadfaj vonatkozásában látta igényelhetőnek a vadkár megtérítését: így kizárólag a szarvas és a dāmivad károkozására. A felelősség alapja pedig nem a vad vadászterületen való „tenyészése”, hanem az alapozta meg, hogy a károkozó vad mely vadászterületen „tenyésztetik”. A „tenyésztetik” kifejezés számos jogértelmezési problémát okozott és megannyi vitát generált. A vadkár igényérvényesítéséhez kapcsolódó bejelentési kötelezettség tovább élt, de *„a vetésekben okozott kárnak becslése mindig oly időben eszközölendő, midőn az termékmennyiségben megállapítható.”*¹⁸² E szabályozás függvényében is egyértelmű, hogy ismét számtalan jogi problémát vetett fel az a kérdés, hogy mikor állapítható meg a kár, vagyis mikor kell annak bekövetkeztét bejelenteni. A 4904/1918. M. E. számú rendelet kiterjesztette ugyan a kártérítési felelősséget a medvére és a vaddisznó által okozott kárra azzal, hogy a károsult mezőgazdasági ingatlannal szomszédos erdőterület vadászati jogosítottját terhelte annak megfizetése. Több kötelezett arányos teherviselés mellett tartozott helyt állni a kárért. Ez a rendelkezés 1922-ig volt hatályban.¹⁸³ Egyebekben nem érintette további változtatás az 1883. évi XX. törvénycikk előírásait, amely így egészen 1945-ig hatályban volt.

¹⁸¹ Az 1883. évi törvénycikk a vadásatról kiegészítve a reá vonatkozó törvényekkel és rendeletekkel Az Eggenberger-féle Könyvkereskedés Kiadása (Hoffman és Molnár.) Budapest, 1888. 11-12. o.

¹⁸² A vadásatról szóló 1883. évi XX. törvénycikk 7. §-a.

¹⁸³ Hatályon kívül helyezte az 5230/1922. M. E. rendelet.

A ragadozókra és kártékony vadfajokra vonatkozó korlátozás nélküli „pusztítási” lehetősége tovább élt azzal, hogy a vaddisznó is a pusztítandó vadfajok közé került azokon a területeken, ahol nagyobb jelentőségű kárt okoztak. Amennyiben ennek a „pusztítási” kötelezettségnek nem tettek eleget, a közigazgatási bizottság, mint hatóság határidő tűzése mellett szólította fel a mulasztót. A felszólítás eredménytelensége esetén hivatalbóli vadászat került elrendelésre. A hivatalbóli vadászatot a jogalkotó speciális rendelkezésként kezelte, hiszen annak szabályai külön fejezetbe kerültek elhelyezésre. A törvénycikk értelmében a hivatali vadászat a ragadozó vadak elpusztítására irányult. Az ilyen vadászatonkat a közigazgatási bizottság, illetve annak elnöke engedélyezte, az engedély megadásáról a vadászterület tulajdonosának vagy bérlőjének egyidejű értesítése mellett a belügyminiszterhez indokolt jelentést kellett tenni. A belügyminiszter törvényességi kontrollt gyakorolt, hiszen ha a közigazgatási bizottság, illetve annak elnöke a hivatalból való vadászatot alapos indok nélkül engedélyezte, a közigazgatási bizottságtól ezt a hivatalbóli vadászat elrendelésének jogosultságát meghatározott időtartamra magához vonhatta. Fontos szabály az ilyen vadászatonkat érvényesülő protokoll tekintetében, hogy ekkor ragadozó vadakon kívül más vadat löni nem volt szabad. Aki ezt az előírást megszegte, azt a további vadászati tevékenységtől eltiltották és pénzbüntetéssel sújtották. Ezeken a hivatalos vadászatonkat elejtett ragadozó és dúvadak mindig azon tulajdonost vagy bérlőt illették meg, akinek területén azokat elejtették. A hajtók pedig a hatóság rendeletére tekintettel azon községek lakói voltak, akik érdekében a vadászat engedélyezésre került. A törvénycikk rögzítette, hogy ezeket a vadászatonkat hatósági felügyelet alatt tartásuk meg, a főispánnak, alispánnak, polgármesternek pedig meghívót kellett küldeni. Azokban a megyékben, ahol a ragadozó vadak nagyon elszaporodnak, azok pusztítására, illetve elejtésére a közigazgatási bizottság indokolt felterjesztése alapján a belügyminiszter jutalomdíjakat (praemiumokat) állapíthatott meg.¹⁸⁴ A hivatali vadászat intézményét ma is ismeri a hatályos törvény, amely hatósági vadászat elnevezéssel taglalja az elrendelés feltételeit.

Az orvvadászatot nagyon szigorúan rendelte büntetni a törvénycikk. Az engedély nélküli vadászat 10-50 Ft-ig, ha a vadászat lóháton történt 20-100 Ft-ig volt büntethető. Ha az orvvadászat éjjel, kerített helyen, vagy tiltott módon történt vagy az orvvadász álcázta magát, továbbá, ha nevét eltagadta, álnevet használt, valamint a tetten érő személyt félrevezette,

¹⁸⁴ A vadászatról szóló 1883. évi XX. törvénycikk IV. fejezete.

megfenyegette, rá fegyvert fogott vagy vele szemben erőszakot alkalmazott, akkor a büntetés 100-200 Ft pénzbüntetés volt. A tilalmi időt megszegők büntetése 5-50 Ft volt. A bűnhalmazatot nem ismerték, így minden egyes kihágást egyesével bírálták el és külön-külön büntették. A visszaesést viszont ismerte a törvénycikk, ugyanis az ismételt elkövetés esetén a büntetés duplázását írta elő, amely azonban nem haladhatta meg a 300 Ft-ot. A pénzbüntetések fele a feljelentőt illette, a másik felét a község szegényeinek javára kellett fordítani. Ez a rendelkezés rendkívüli szociális érzékenységről tesz tanúbizonyságot, amellet, hogy a felderítést a pénzbüntetésből való részesedéssel kívánták ösztönözni, a befolyt pénzüsszeget a legszerencsétlenebb helyzetben lévőkre fordították. Amennyiben a pénzbüntetést nem lehetett behajtani, azt elzárásra változtatták át. 2-10 Ft-ig 1 napi elzárást szabtak ki, a 10 Ft feletti összegre pedig minden 10 Ft-onként további 1-1 napi elzárást állapítottak meg.¹⁸⁵

A büntetéseket a bíróság szabta ki. A közrend felállítására rendelt hatóság és a községi előljáró feljelentésére hivatalból voltak kötelesek eljárni. A vadászati területre felvigyázattal megbízott személy hit alatt teendő vallomása teljes bizonyító erejű volt. Az eljáró hatóságot az elkövetés helye alapozta meg.¹⁸⁶

Érdekes jogtechnikai megoldást hozott az erdők fenntartásáról szóló 1879. évi XXXI. törvénycikk, amely egy bűjtatott rendelkezéssel az állami erdőfelügyeleti osztály hatáskörébe utalta a vadászat, illetve a vadászati egyesületek felügyeletét, így tehát részben a földművelésügyi minisztérium alá tartozott a vadászat. A törvénycikk 25. §-a határozta meg a közigazgatási szervezeti felépítést, valamint a feladat és hatásköröket az alábbiak szerint:

“Az elsőfokú erdőrendészeti hatóságot a közigazgatási bizottság gyakorolja s ennélfogva:

1. Örökdik a felett, hogy az erdők kezelésénél a törvény határozatait és az ebből folyó ministeri rendeletek, szorosan megtartassanak és a törvény szerint hozzá utasított gazdasági tervek (3. és 17. §) szorosan követessenek. - Ez utóbbi czélból a közigazgatási bizottság a hozzá benyújtott gazdasági tervek egyik jóváhagyott példányát magánál megtartja. Ha az illető erdőbirtok több törvényhatóság területén fekszik, mindegyik érdekelt törvényhatóságnál a gazdasági terv egy jóváhagyott példánya teendő le;

2. a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi minister által kiadott rendeleteket és utasításokat végrehajtja;

¹⁸⁵ A vadászatról szóló 1883. évi XX. törvénycikk V. fejezete.

¹⁸⁶ A vadászatról szóló 1883. évi XX. törvénycikk VI. fejezete.

3. a törvény által hozzá utasított esetekben rendeleteket és utasításokat bocsát ki, melyeket tudomásvétel végett a szomszéd törvényhatóságokkal is közöl, és a tudomására jutott törvényellenes cselekményeket, az illető kir. erdőfelügyelő véleményének meghallgatása után, azonnal betiltja; halasztást nem tűrő esetekben azonban a kir. erdőfelügyelő véleményének meghallgatása előtt is intézkedhetik, erről a kir. erdőfelügyelőt egyidejűleg értesítvén;
4. a közigazgatási bizottság esketi fel az erdőtiszteket és örködik a felett, hogy az alkalmazott tiszti és altiszti személyzet a 36. és 37. §-okban körülírt kötelekkel birjon, egyszersmind pontos névjegyzéket vezet a törvényhatóság területén alkalmazott, összes felesketett erdőtisztek és erdőőrökről;
5. intézkedik az erdőégés támadásának vagy terjedésének, valamint az erdei rovarok pusztításainak megakadályozása iránt;
6. a felügyelete alatt álló erdők állapotáról a törvényhatóságnak évenként jelentést tesz;
7. teljesíti mindazt, a mit a jelen törvény különösen hatáskörébe utal.”

A másodfokú legfőbb erdészeti hatóság országos hatáskörrel a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter, aki utasításokat és szabályrendeleteket bocsáthatott ki. Tehát az erdészet és a vadászat legfőbb irányítója és egyben vezetője volt. A miniszter az erdőterületeket kerületekre osztotta fel, amelyeket közvetlen miniszteri kinevezéssel királyi erdőfelügyelők vezettek. A királyi erdőfelügyelő lényegében a törvényesség őre volt. A királyi erdőfelügyelő területi beosztottjai az erdőtiszt és az erdőőr voltak. Az alkalmazás feltételei nagyon szigorúak voltak.

A 36. § szerint

“Erdőtiszt a 17. §-ban megnevezett erdőbirtokosok erdeiben csak oly egyén lehet a ki:

- a) fedhetlen életű,
- b) az erdőakadémiai tanfolyamot teljesen és sikerrel bevégezte, s az erdészeti államvizsgát belföldön letette.

A jelen törvény hatályba-léptét megelőzőleg alkalmazásba lépett erdőtisztek azonban ezen minőségükben a jelen § b) pontjában megszabott elméleti képesség igazolása nélkül is meghagyhatók; azonban előléptetésben csakis a b) pontban említett erdészeti államvizsga letétele után részesülhetnek.”

A 37. § értelmében pedig:

“Erdőőr, ki egyuttal a vadászatra való felügyeletet is gyakorolhatja, csak oly egyén lehet, a ki:

a) fedhetlen életű;

b) életének 24-ik évét betöltötte;

c) a 17. §-ban megnevezett birtokosok erdeiben, e törvény kihirdetésétől számított 10 év letelte után, kizárólag csak oly egyének lesznek alkalmazhatók, kik a fenn elősorolt kelléken felül, bizonyítvánnyal képesek igazolni, hogy az erdőőri szakvizsgát a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi minister által, a belügyi ministerrel egyetértőleg kiadandó utasítás szerint, jó sikerrel kiállották.”

Az erdőtisztek a közigazgatási bizottság előtt, az erdőőrök pedig a szolgabíró előtt esküt tettek. Az eskü szövege a 38. §-ban foglaltak szerint az alábbi:

*Én N. N. esküszöm a mindentudó és mindenható Istenre, hogy a gondviselésem alá bizott erdőre, **a vadállományra** és szóval mindenre, a mi az erdőhöz tartozik, szorgalommal és feltétlen hűséggel felvigyázok, és azt bármínemű kártól lehetőleg megvédem; - hogy azokat, kik az erdőt vagy bármi ahhoz tartozót valamiképen károsítani megkísérlenék, vagy tetteleg károsítanák, személyválogatás nélkül, a törvény értelmében megzálogolom és lelkiismeretem szerint késedelem nélkül feljelentem és bevallom; ártatlanra soha semmit reá nem fogok, az erdőőrizetet vagy szolgálatomat előljárom tudta és beleegyezése avagy mellőzhetlen szükség nélkül el nem hagyom, s mindarról, a mi gondviselésem alá bizatik, minden időben számot adok. Isten engem úgy segéljen.”*

Tehát a vadászat és az erdészeti közigazgatási értelemben vett összefonódása tagadhatatlan. A korábbi vadász tisztségek először teljesen eltűntek, majd beintegrálódtak az erdészettel kapcsolatos hivatalos személyek feladat köreibé. Az erdőtisztek és az erdőőrök szolgálatuk teljesítése során közbiztonsági közegnek tekintendők, löfegyvert viselhettek és fegyverük a vadászjegy adó megfizetése alól mentesek voltak.¹⁸⁷

A fenti rendelkezésekből egyértelműen látható, hogy a vadászati felvigyázat az erdészekhez került, méghozzá a szervezeti struktúra legalsó szintjére, az erdőőrökhöz. A vezetés a királyi főerdőmesteré, aki felügyel, ellenőriz is egyszemélyben. A törvénycikk indokolása kitért arra is, hogy a vadász szakemberekre azért volt szükség, mert nem voltak erdészeti szakemberek.

¹⁸⁷ Az erdők fenntartásáról szóló 1879. évi XXXI. törvénycikk 40. §.

Az erdészeti szakemberek kinevelése, iskoláztatása pedig hosszú idő. Ezért tartották célszerűnek a vadászat és az erdészet összekapcsolását.

E körben érdemes kitérni arra a szintén hatósági feladatra is, ami az adózási rendszerrel és az adókivetéssel áll összefüggésben. A vadászfegyvereket érintő első szabályozás az adózás vonatkozásában született meg. A vadászatnak és vadászatra használható fegyvereknek megadóztatásáról szóló 1875. évi XXI. törvénycikk írta elő először a vadászati jogosultság igazolására a vadászjegy létét és határozta meg annak kiváltása érdekében fizetendő „bélyeg” mértékét. Ez két szempontból is hasznos az államnak: egyrészt a vadászjegy egyfajta lajstrom, mivel az sorszámozott. Így pontosan tudták hány vadász van az országban és kik azok. Másrészt pedig számon lehetett tartani a magánkézben lévő fegyvereket, melyek tartása kiváló adóforrás, így állami bevételt képező tényező.

A vadászjegy kiváltása minden vadászati jogosultsággal, akár saját jogon, akár egyéb módon (pl. vadásztársaság) rendelkező személy számára kötelező volt. Kiadása hatósági feladat, amelynek feltételeit a 2. § az alábbiak szerint rögzíti:

„A vadászati jegyeket megyékben az alispán, kerületekben, székekben, vidékekben és Horvát-Szlavonországban a törvényhatóságnak az azzal egyenlő állású első tisztviselője, sz. kir. és törvényhatósági joggal felruházott városokban a polgármester adja ki, kik, a mennyiben, tekintettel az alább következő 5. §-nak rendeletére, szükséges, a megkivántató értesülést az alájuk rendelt közegektől hivatalos uton szerzendik meg.”

Ebből a szabályozásból nyomon követhető, hogy a hatósági feladatokat az állam - és közigazgatás különböző szervezeti szegmensei között osztották meg, a mai szervezeti struktúrától teljesen idegen módon. Inkább nevezhetnénk kezdetlegesnek a rendelkezést, ugyanakkor helyi szinten gyorsabb és hatékonyabb ügyintézkést tudott biztosítani, valamint helyi bevételi forrást is teremtett ez a megoldás.

A vadászjegyet 50 krajcár megfizetése mellett írásbeli formanyomtatványon kellett igényelni. A törvénycikk nem zárkózott el a külföldiek vadászatától sem azzal, hogy szintén 50 krajcár megfizetése mellett kizárólag magyar állampolgár kezességvállalásával, a magyar állampolgárra illetékes közigazgatási hatóság előtti folyamodvány kitöltésével lehetett vadászjegyet váltani számukra. A magyar állampolgár kezesként felelt a külföldi vadászati tevékenységéért. A vadászjegy kiadását meg kellett tagadni, ha a kérelmező a 20. életévét nem töltötte be, kivéve, ha helyettük az atyjuk, illetőleg gondnokuk volt a kérelmező. Nem

kaphatott vadászjegyet az elmebeli fogyatkozás miatt lőfegyverek biztos kezelésére képtelen személy és az sem, akit az 1872. évi VI. törvénycikkben körülírt valamely kihágás, vagy a jelen törvénycikkben meghatározott kihágások egyike miatt jogerősen elmarasztaltak, a büntetés végrehajtása, illetőleg letelte után egytől öt évig, valamint azok, akiket fegyverrel elkövetett bűntettért vagy rablásért, zsarolásért jogérvényesen elmarasztaltak. Amennyiben a vadászjegy kiállítására irányuló kérelmet elutasították, az elutasító döntéssel szemben a belügyminiszterhez, illetőleg Horvát-Szlavon-Dalmátországok bánjához lehetett fellebbezni. Ha a kizáró ok a vadászjegy kiadása után derül ki vagy merül fel, azt azonnali hatállyal visszavonták. A vadászati jegy névre és személyre szólt, másra át nem ruházható, a magyar korona országainak egész területén rendszerint egy évre, január 1-jétől december végéig volt érvényes, mely megújítható volt további díj fizetése ellenében. A vadak gondozására, vadászterületek őrzésére állandóan alkalmazott egyéneknek 3 évre állítottak ki vadászati jegyet egyszeri 50 krajcár megfizetése terhe mellett. Figyelemre méltó rendelkezés az, hogy, aki maga számára vadászati jegyet már szerzett, a vadászatok alkalmával segédszemélyek gyanánt használandó cselédei számára legfeljebb 3 cseléd-vadászjegyet is kiválthatott. Ezeken a jegyeken a gazda nevét tüntették fel és a gazda jegyével megegyező időtartamra került kiállításra. Ezeket a cseléd-vadászjegyeket is meg lehetett újítani. Az állami és törvényhatósági közbiztonsági közegek, valamint a pénzügyőrök kötelesek voltak, a vadászati jog tulajdonosai, haszonbérleti és az erdők és mezők felügyeletével megbízott személyek számára pedig törvény adta lehetősége volt a vadászokat ellenőrizni, így a vadászati jegy bemutatására szólíthatták fel a vadászokat. A törvénycikk rögzítette, hogy 1875-től kezdve a vadászatra használható lőfegyverek után évenként fizetni kell: minden darab egycsővű puskáért 1 forintot, minden darab kétsővű puskáért 2 forintot. Közintézetekben, nyilvános gyűjteményekben, közhatóságoknál őrzött, vagy emlék- vagy családi ereklyeképpen tartott lőfegyverek adómentesek voltak, csakúgy mint az állami és törvényhatósági, városi és állandóan alkalmazott községi csend- és rendőröknek, a pénzügyőröknek, a fegyőröknek szolgálati használatra rendelt, s a közös hadsereg és honvédség tisztjeinek és legénységének vadászatra nem használt lőfegyverei, úgyszintén a kizárólag céllövészetre használt, valamint a puskaműveseknél és lőfegyver-árusoknál eladásra szánt lőfegyverek is. E rendelkezések megszegése vagy visszaélés esetén pénzbírságot szabott ki a hatóság, amelynek egyharmad része az állampénztárt, egyharmad része a feljelentőt, egyharmad része azon község pénztárát illette, melyben az adó alól elvont fegyver elfedeztetett.¹⁸⁸

¹⁸⁸ A vadászatnak és vadászatra használható fegyvereknek megadóztatásáról szóló 1875. évi XXI. törvénycikk

A fegyveradóról és vadászati adóról szóló 1883. évi XXIII. törvénycikk hatályon kívül helyezte a fenti rendelkezéseket és rögzítette, hogy fegyveradót fizet mindenki a birtokában levő vadászatra használható lőfegyverek és azon fegyverek után, melyek családtagjai, vadászcselédjei, a vadak gondozására és erdőterületek őrzésére alkalmazott cselédjei, valamint mező-, szőlő vagy erdőgazdaságban alkalmazott csőszök, pásztorok és erdőkerülők birtokában vagy használatában vannak. A fegyveradón kívül vadászati adót fizetett az, aki a vadászati jogot és annak gyakorlását szabályozó törvények által a vadászat gyakorlására jogosított és ezen joggal a törvényszabta korlátok között akár saját földbirtokán, akár más földjén élni kíván. Az, aki fegyvert nem tartott, de lóháton és bármilyen ebekkel vadászik, csak vadászati adót fizetett. Nem kellett fegyveradót fizetnie az uralkodó család tagjainak, közintézetekben, nyilvános gyűjteményekben, közhatóságoknál őrzött fegyverek, az emlékvagy családi ereklyeként tartott fegyverek után, az olyan fegyvergyűjtemények után, melyekben már használaton kívül lévő, régi szerkezetű fegyverek vannak, tartatnak, a kizárólag céllövészetre használt fegyverek után, a csendőröknek, az állami rendőröknek, törvényhatósági, városi, állandóan alkalmazott községi rendőröknek, fegyőröknek, pénzügyőröknek fegyverei, a felesketett erdőtiszteknek és a királyi erdőfelügyelőségi személyzetnek szolgálati használatra rendelt fegyverei után, a közös hadsereg és honvédség tiszteinek és legénységének vadászatra nem használt fegyverei és a puskaműveseknél és lőfegyver-árusoknál eladásra szánt fegyverek után. Nem kellett vadászati adót fizetni az uralkodó család tagjainak, a külhatalmak követei és consulai, valamint a követségek és consulátusok személyzetének tagjai után, a vadászcselédek, a vadak gondozására és vadászterületek őrzésére alkalmazott cselédek, a mező-, szőlő- és erdőgazdaságnál alkalmazott csőszök, pásztorok, erdőkerülők és a hatóságilag felesketett erdőtisztek, erdőőrök és a királyi erdőfelügyelőség személyzete után. A mentességek igazolására vadászati ingyen jegyet, valamint fegyveradó-bizonyítványt állítottak ki. A fegyveradó mértéke a korábbival egyező egy, illetve két forint volt. A vadászati adó egy évre tizenkét forint volt. Mindkét adóra nézve az adóév augusztus 1-jétől a következő év július 31. napjáig állt fenn. Akik csak fegyveradót fizettek, a községi közegek (községi jegyzők, városi adóhivatalok), akik pedig fegyveradót és vadászati adót is fizettek, a királyi adóhivatalok tartották számon és lajstromozták. A vadászati jegy továbbra is másra át nem ruházható és egy adóévre, ideiglenes vadászat esetén 30 napra volt érvényes. A vadászati jegyet a királyi adóhivatal

állította ki. A külföldiek vadászatának szabályozása a korábbival azonos módon történt. A vadászati jegy kiállításának megtagadhatósági köre a korábbi gyakorlathoz képest nem változott, viszont fellebbezni nem a miniszterhez, hanem a közigazgatási bizottsághoz, Horvát-Szlavonországokban a bánhoz lehetett. A vadászati jegy létének ellenőrzése a korábbi joggyakorlatot követte, azaz az állami és törvényhatósági közbiztonsági közegek, valamint a pénzügyőrök voltak kötelesek, a vadászati jog tulajdonosai, haszonbérleti és az erdők és mezők felügyeletével megbízott személyek pedig jogosultak ellenőrizni.¹⁸⁹ A nyilvántartások vezetési kötelezettsége viszont bővült, ugyanis nyilvántartást kellett vezetni azokról, akik fegyveradót fizettek, azokról, akik adómentes fegyvereket birtokoltak, valamint azokról, akik a vadászati adót és fegyveradót a királyi adóhivatalnál fizették. Előírta a rendelkezés azt is, hogy a fegyveradót, valamint a fegyveradót és vadászati adót fizetők névjegyzékét ellenőrzés céljából a csendőrségnek adják ki. A nyilvántartást a községi előljáró (a városi adóhivatal főnöke) vezeti. A községi előljárók feladata továbbá annak ellenőrzése is, hogy olyan személyek, akik nem rótták le a fegyveradót, ne birtokolhassanak fegyvert.¹⁹⁰

III.5. Vívmányok és hátrányok - a XX. század gyötrelei

III.5.1. A vadászélet kiteljesedése, fejlődés a korábbi szabályozás talaján

Az 1900-as évek elején közel 23 500 vadászterület volt. Addigra a vadászati módok is már a mai formájukat öltötték, így ismert volt a lesvadászat, cserkelés és a hajtás. Az agarászat teljesen háttérbe szorult, a solymászat pedig szinte teljesen eltűnt, csak Odescalchi herceg tett kísérletet a Nyírségben ennek a vadászati módnak a megőrzésére. 1880-ban megjelent az első folyóirat a *Vadászlap*. 1881-ben létre hozták az Országos Magyar Vadászati Védegyletet, majd 1903-ban az Országos Magyar Vadászszövetséget, végül 1917-ben a „Hubertus” Magyar Vadászok Országos Egyesületét. Az I. világháborút 1920-ban lezáró trianoni békeszerződés következtében Magyarország elvesztette területe kétharmad részét. Az erdők területe ezáltal jelentősen lecsökkent, így az ország vadállománya is jelentősen megcsappant. Erre tekintettel tovább fokozódott a vad védelme iránti igény, mivel a háború óriási pusztításai a vadállományban is hatalmas károkat okozott. A tilalmi időket 1925-től már nem

¹⁸⁹ A fegyveradóról és vadászati adóról szóló 1883. évi XXIII. törvénycikk 1., 2., 3., 4., 5., 6., 8., 9., 13., 14., 25., 26., 27., 30., 36., 37., 38., 39. §§-ai.

¹⁹⁰ A fegyveradóról és vadászati adóról szóló 1883. évi XXIII. törvénycikk 22-23. §.

törvény, hanem földművelésügyi miniszteri rendelet határozta meg. Betiltották a lóhátan agarakkal való vadászatot. Egyre több vadfajt vontak teljes vadászati tilalom alá. 1930 körül mintegy 28 000 magyar vadász volt. Ezen időszakban pedig a Vadászati Útmutató szerint hozzávetőlegesen 100 vadásztársaság volt az országban. 1930-ban Párizsban létre jött a Nemzetközi Vadászati Tanács (Conseil International de La Chasse, azaz CIC). Magyarországot a Nemzeti Vadászati Védegylet képviselte. Megindult a vadászati szakoktatás az Esztergomban és a Királyhalmán felállított erdészeti szakiskolákban. Felmerült a gondolat, hogy a sportvadászoknak vadászvizsgát kelljen tenni, amely a vadászjegy kiadásának később feltétele lett. Tehát ezen átrendező szervezeti struktúra újfajta államhatalami szervezési elképzelések megjelenése iránti igényt indukált, azonban ismét háború tört ki. A II. világháború még hatalmasabb károkat okozott, mint az első világháború.¹⁹¹

A vad védelmének igénye, mint ahogy azt a törvénycikkeknel ismertettem csupán a kíméleti időkben, valamint a tiltott vadászati módok előírásaiban volt felelhető, amely rendelkezések a korábbiakhoz képest jelentős előrelépést jelentettek, ugyanakkor nem foglalkoztak a vadállomány szabályozásával, az elejthető vadak számával, a vadak gondozásával, így etetésről, szók, dagonyázók létesítéséről még sokáig nem is beszélhetünk. A két világháború közötti időben az orvvadászok jelentősen csökkentették a vadállományt. A Tanácsköztársaság fennállásának 133 napja alatt igyekezett fellépni az orvvadászattal szemben. A Népgazdasági Tanács 95/1919. számú rendelete a vadászati jogot jelentősen átalakította. Kimondta, hogy a vadászati jog a Tanácsköztársaságé. Részletesen szabályozta a vadászigazolvány kiváltásának rendszerét. A korábbi haszonbérletek hatályát megszüntette. A rendelkezés a gyakorlatban azonban semmilyen hatással nem volt, mivel a rendelet megalkotását követő pár napon belül a Tanácsköztársaság megbukott.

A tilalmi időket ezt követően rendeletekben szabályozták, amelyek kibővítették, illetve megváltoztattak egyes tilalmi időket, mint pl. a nyúl vadászatát nem augusztus 15-ig, hanem szeptember 14-ig tiltották. Ilyen tilalmi időket tartalmazó rendeleteket sorra hoztak. A magyar királyi földművelésügyi miniszter 1927. évi 73.600 számú rendeletében a muflonra¹⁹², a

¹⁹¹ Magyarország a XX. században Kolléga Tarsoly István (főszerk.) Babits Kiadó Szekszárd, 1996-2000III. kötet in. <http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/603.html> 2018.04.20.

¹⁹² Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in. https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1927/?pg=1713&layout=s&query=vad%C3%A1szat 2018.04.22.

magyar királyi földművelésügyi miniszter 1929. évi 18.000. számú körrendelete a szarvasbikára, szarvastehénre, őzgidára, fácánra, fogolyra¹⁹³, a magyar királyi földművelésügyi miniszter 1932. évi 60.600. számú rendelete az általános vadászati tilalomra, valamint a szarvasra, a dámra, az őzre, a zergére és a muflonra, a mezei nyúlra a siket- és fajdra, a császármadárakra, a tűzokra, a fogolyra, fürje és harisra, továbbá az erdei szalonkára, vízimadárakra és galambra tartalmazott rendelkezéseket. Ezen felül ebben a rendeletben kimondták, hogy tilos fényszóróval vadászni¹⁹⁴, amely rendkívül előre mutató, korát jócskán meghaladó rendelkezés. A magyar királyi földművelésügyi miniszter 1933. évi 38.500 számú rendelete szintén a tilalmi időket szabályozta, mely szerint az általános vadászati idő január 01. napjától július 31. napjáig tart és ezalatt is engedte a kotorékebek használatát. A magyar királyi földművelésügyi miniszter 1934. évi 48.500 számú rendelete ismét újra szabályozta a tilalmi időket. Ezen felül előírta, hogy szarvasra, dámra, muflonra és őzre kegyelemlövést csak golyóval szabad leadni.¹⁹⁵ A magyar királyi földművelésügyi miniszter 1935. évi 81.462. számú rendelete a szarvastehénre állapított meg tilalmi időt.¹⁹⁶ A magyar királyi földművelésügyi miniszter 1936. évi 71.600 számú rendelete ismét módosította a szarvas vadászat tilalmi idejét.¹⁹⁷¹⁹⁸ A magyar királyi földművelésügyi miniszter 1935. évi 84.650. számú rendelete a szarvasbika tilalmi idejét szabályozta újra.¹⁹⁹ A magyar királyi földművelésügyi miniszter 1937. évi 138.179 számú rendeletével módosította a fogoly, a 23.618. számú rendeletével pedig a szalonka vadászati tilalmi idejét.²⁰⁰ A történelmi események időközben haladtak. Az országhoz visszakerültek Kárpátaljai területek. Ez

¹⁹³ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1929/?pg=418&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

¹⁹⁴ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1932/?pg=950&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

¹⁹⁵ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1934/?pg=858&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

¹⁹⁶ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1935/?pg=889&layout=s&query=81.462 2018.04.24.

¹⁹⁷ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1936/?pg=1051&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

¹⁹⁸ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1934/?pg=858&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

¹⁹⁹ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1935/?pg=1208&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

²⁰⁰ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1937/?pg=1449&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

indukálta a magyar királyi minisztérium 1939. évi 5.710. M. E. számú rendeletének kiadását a Magyar Szent Koronához visszatért kárpátaljai területen, amely a vadászat gyakorlásának szabályozásáról szólt és szintén tilalmi időket fogalmazott meg további rendelkezéssel.²⁰¹ Még ebben az évben ismét újra szabályozták a tilalmi időket a magyar királyi földművelésügyi miniszter 1939. évi 33.000. számú rendeletével²⁰² és a kárpátaljai területekre pedig a 176.400 számú rendeletével²⁰³. A magyar királyi minisztérium az elpusztult vadállomány helyreállítása végett meghozott 1940. évi 5.610. M. E. rendeletével az 1944. augusztus 01. napja előtt lejáró haszonbérleti szerződéseket meghosszabbította.²⁰⁴ A magyar királyi földművelésügyi miniszter az 1940. évi 145.900 számú rendeletével ismét változtatta a vadászati tilalmi időket, majd ugyanebben az évben a 194.100. számú rendeletével ugyanezt tette a kárpátaljai területekre nézve²⁰⁵. Még ugyanebben az évben a 197.565. számú²⁰⁶, valamint a 246. 832. számú²⁰⁷ rendeletével a mezei nyúl vadászati tilalmi idejét is újra szabályozta. Ebben az évben került visszacsatolásra Erdély is, így a magyar királyi földművelésügyi miniszter az 1940. évi 199.685. számú rendeletében szabályozta a vadászati tilalmi időket ezeken a területeken.²⁰⁸ 1941-ben a magyar királyi földművelésügyi miniszter az 1941. évi 153.600. számú rendeletével a visszacsatolt keleti és erdélyi területeken az erdei szalonkára vonatkozó vadászati tilalmakat szabályozta.²⁰⁹ A magyar királyi pénzügyminiszter 1941. évi 56.782. számú rendeletében határozta meg ezeken a területeken a vadászjegyek után

²⁰¹ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1939/?pg=974&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

²⁰² Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1939/?pg=1620&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

²⁰³ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1939/?pg=1632&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

²⁰⁴ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1940/?pg=1978&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

²⁰⁵ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1940/?pg=2222&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

²⁰⁶ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1940/?pg=3017&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

²⁰⁷ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1940/?pg=3745&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

²⁰⁸ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1940/?pg=3729&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

²⁰⁹ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1941/?pg=790&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

fizetendő illeték összegét.²¹⁰ A magyar királyi minisztérium az 1941. évi 3.940. M.E. rendelettel szabályozta a vadászatot a visszacsatolt keleti és erdélyi országrészben hasonlóan a magyar viszonyokhoz, azonban néhány eltérést alkalmaztak. A rendeletben előírták a vadászati haszonbérleti szerződések 30 napon belüli bemutatását a törvényhatóság első tiszti szolgálja előtt. Felállították a vadászati felügyelői tisztséget, akik a vadállományt, a vadvédelmet és a vadászat gyakorlását figyelték. A vadászati felügyelő a törvényhatóságok előtt tanácsadó, szakértő szerepben járt el. Mindemellett vadlelövési keret bevezetését állapították meg.²¹¹ Délvidék visszafoglalásával újabb rendelet látott napvilágot. A magyar királyi minisztérium 1941. évi 6.80. M. E. számú rendelete elrendelte ezen területeken a földhaszonbérletek felülvizsgálatát. A Délvidékre vonatkozó szabályozás a magyar szabályozás helyi viszonyokra való átültetése volt. Itt is vadászati felügyelői tisztséget állítottak fel.²¹² A magyar királyi földművelésügyi miniszter 1941. évi 239.823. számú rendelete a visszacsatolt keleti és erdélyi országrészben a szarvastehén vadászatát ismét szabályozta.²¹³ A magyar királyi földművelésügyi miniszter a 20.000. számú rendelete a vadászati tilalmi időket újra szabályozta²¹⁴, míg a 11.104. számú rendelete a fácánkakas²¹⁵, a 292.738. számú rendelete a szarvastehén és a szarvasborjú vadászatát²¹⁶ szabályozta. A magyar királyi földművelésügyi miniszter 84.800. számú rendelete elrendelte, hogy az erdőőri szakvizsga anyag része legyen a vadászati és a fegyvertani alapismeretek.²¹⁷ A magyar királyi minisztérium 1942. évi 6.520. M. E. rendeletével a farkas kötelező írtását rendelte el.²¹⁸ A

²¹⁰ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1941/?pg=1113&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

²¹¹ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1941/?pg=1451&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

²¹² Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1941/?pg=2248&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

²¹³ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1941/?pg=4245&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

²¹⁴ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1942/?pg=2018&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

²¹⁵ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1942/?pg=548&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

²¹⁶ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1942/?pg=3293&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

²¹⁷ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1942/?pg=2022&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

²¹⁸ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.

magyar királyi földművelésügyi miniszter az 1943. évi 36.724. számú rendeletével a kacsákra vonatkozó vadászati tilalmi időt szabályozta²¹⁹, a 38.000. számú rendelete pedig megállapította az adott évre vonatkozó tilalmi időket²²⁰, majd azokat a 38.400. számú rendeletben ismét módosította²²¹. A magyar királyi földművelésügyi miniszter 1944. évi 57.100. számú rendelet a mezei nyúlra vonatkozóan ismét módosította a vadászati tilalmi időket²²², majd az 58.400. számú rendelet a vadászati tilalmi időket újra szabályozta.²²³ A magyar királyi földművelésügyi miniszter 1945. évi 1.872. F.M. számú rendelete kimondta, hogy vadászni további rendelkezésig tilos.²²⁴

A vadászati tárgyú rendeletek kiadása a földművelésügyi miniszter feladata és hatásköre volt. Egyéb minisztérium csak ritkán, mint láthattuk, a hatásköréhez kapcsolódó rendeleteket adott ki. A magyar királyi belügyminiszter 1927. évi 1.110 kihirdetési számú körrendeletében a vadászati kihágásokra soron kívüli ügyintézkést rendelt el annak ellenére, hogy azok magánvádra üldözendő kihágások voltak.²²⁵

A 153.113/1927 magyar királyi belügyminiszteri körrendelet a haszonbérleti szerződésekre adott iránymutatásokat. Ezek szerint a haszonbérlet kezdete augusztus 01. napja, legrövidebb időtartama 10 év. Az árverési feltételeket legalább egyszer egy szaklapban közzé kell tenni. A vadászterület még a község engedélyével sem adható albérletbe. Ezeken kívül a vadállomány

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1942/?pg=2959&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

²¹⁹ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1943/?pg=519&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

²²⁰ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1943/?pg=2247&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

²²¹ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1943/?pg=2252&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

²²² Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1944/?pg=30&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

²²³ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1944/?pg=30&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

²²⁴ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1945/?pg=306&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

²²⁵ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1927/?pg=2430&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

megőrzésére: a nyulakra és a foglyokra ad szabályozást a körrendelet.²²⁶ A körrendelet vadőr alkalmazását írja elő. A körrendelet helyi szabályozásban való kaidása az alispán és a polgármester feladata volt.²²⁷

A vadászat legfőbb irányítója a földművelésügyi minisztérium volt, de a minisztériumban 1924-ben megszüntették az önálló vadászati osztályt. A vadászat 1937-ben az állattenyésztési ügyekért felelős főosztályhoz került. Ismét felvetődött az erdészet és vadászat összekapcsolása, amely ellen hevesen tiltakoztak a vadászok. Többen vadászati felügyelőségek felállítását sürgették.²²⁸

A vadhús és a vadállatok bőrének értékesítése ekkoriban jelentős export bevételeket generált. 1902-ben a vadászati export több mint 3.000.000,- koronát tett ki. Ez az ágazat a világháború után gyorsan életerőre kapott. 1918-ban több, mint 9.700.000,- korona volt a vadászati export értéke. Az. I. világháború után virágzott a bérvadászat. A külföldi vadászok hatalmas összegeket fizettek azért, hogy Magyarországon vadászhasznalnak.²²⁹

1910-ben Bécsben Vadászati Világkiállítást szerveztek. A kiállításon Magyarország elsőprő sikert aratott. A magyar részvételről külön kiadvány is készült. A magyarok pavilona, amely egy konkrét épület teljesen berendezve volt, a maga nemében a kor leírások alapján lélegzetelállító volt. Páratlan szépségét és kifinomultságát a kiadványból vett két kép is tanúsítja.

²²⁶ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1927/?pg=235&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.22.

²²⁷ Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1927/?pg=236&layout=s&query=vad%C3%A1szat 2018.04.22.

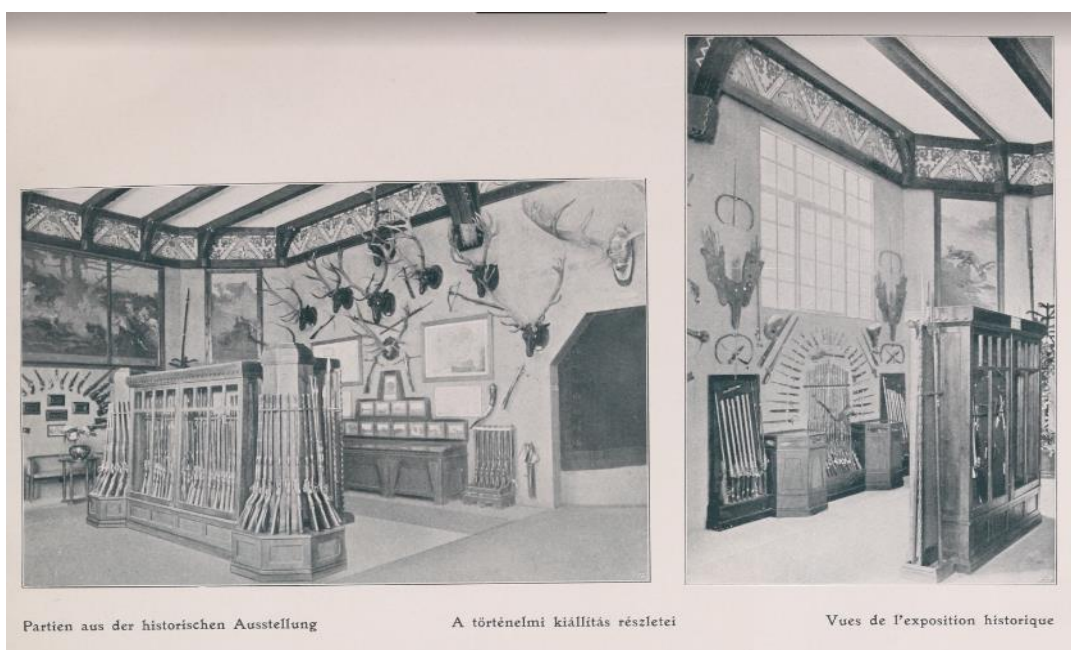
²²⁸ Csőre Pál: A magyar vadászat története Mezőgazda Kiadó Budapest, 1994., 214-215. o.

²²⁹ Csőre Pál: A magyar vadászat története Mezőgazda Kiadó Budapest, 1994., 214-215. o.

Kép6: A magyar pavilon

Forrás: Magyarország a Weni nemzetközi vadászati kiállításon Hornyánszky Viktor cs. és kir. nyomdája Budapest 20.o.

Kép7: A magyar pavilon

Forrás: Magyarország a Weni nemzetközi vadászati kiállításon Hornyánszky Viktor cs. és kir. nyomdája Budapest 20.o.

III.5.2. A II. világháború utáni élet

Az I. világháború után átrendeződött a földbirtokrendszer, az ország földállományának már 53,5%-a volt törpe és kisbirtok, azaz 100 katasztrális holdnál (kh) kisebb.²³⁰ Ez indukálta, hogy a községi haszonbérletek száma megnőtt, mivel a vadászati törvény értelmében a legkisebb kialakítható vadászterület nagyság 200 holdban került meghatározása. A vesztes II. világháború ismét nagy sebet ejtett az országon. A területében és lakosainak számában megfosztott, gazdaságilag, vadállományában kifosztott országnak talpra kellett állnia.

A világháború után a vadászat szabályozásáról szóló 4640/1945. M. E. rendelet²³¹ hozott új fordulatot a vadászat szabályozása terén. A rendelet a vadászati jogot a földtulajdonjogtól újra elválasztotta és az.1. §-a kimondta, hogy

„a magánosok, a városok, a községek, a hegyközségek, a közbirtokosságok, a volt úrbéres birtokosságok, az erdőbirtokosságok, a legeltetési társulatok s az egyéb közületek tulajdonában álló mező- és erdőgazdasági területekre — közöttük a nagybirtokrendszer megszüntetése és a földműves nép földhözjuttatása során egyeseknek kiosztott mezőgazdasági, továbbá állami vagy községi tulajdonba került erdőgazdasági ingatlanokra is —, valamint a nádasokra a halastavakra és az állandó szigetekre vonatkozóan a vadászati jog a magyar államra száll át”.

A rendelet hatálya nem terjedt ki a bekerített szőlőre, gyümölcsösre, valamint az egyéb különleges termelési ágú ingatlanok kerítéssel óvott területére, kivéve a vadaskertet. A rendelet csak akkor tekintette bekerítettnek a helyet, ha azt a vad bejutását megakadályozta, kapuval lezárt drótsövény, fakerítés vagy egyéb kerítés vette körül és ahhoz szabad út nem vezetett. A vadászati jogot a földművelésügyi miniszter kizárólagos hatáskörébe utalta. A vadászati lehetőség kizárólag azt illette meg, aki a földművelésügyi miniszter által jóváhagyott alapszabállyal rendelkező vadásztársaság tagja volt. Egy vadász egyszerre több vadásztársaság tagja lehetett. A vadásztársaság taglétszáma maximalizálva volt, így síkvidéki

²³⁰ Csőre Pál: A magyar vadászat története Mezőgazda Kiadó Budapest, 1994., 223-224. o.

²³¹ Magyar rendeletek tára in.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1945/?pg=667&layout=s&query=vad%C3%A1szat
2018.04.24.

apróvadas vadászterületen minden 300 katasztrális holdra²³², dombos vagy hegyes vidéken levő vadászterületen minden 500 kataszteri holdra, nagyvadas vadászterületen minden 1000 kataszteri holdra egy tag juthatott. A vadásztársaságok csak közgyűlésen voltak alapíthatók, de csakis kizárólag úgy, hogy a földművelésügyi minisztérium vadászati ügyosztályának a vezetője volt a levezető elnök és az alapszabályt a földművelésügyi miniszternek jóváhagyásra be kellett mutatni. A vadászjegyet csak az válthatta ki, aki vadásztársaságnak a tagja, a vadászat nem keresőtevékenysége és 1945. május 1. után kiállított fegyvertartási engedélye volt.²³³

A rendelet szabályozta a tiltott vadászati módokat, amelyek az addig felgyülemlett ismeretanyagon és a gyakorlati tapasztalatokon alapultak. A rendelet 12. § (2) bekezdése értelmében:

„Tilos a vadászat:

- a)fényszóró alkalmazásával;*
- b)nagyvadra (szárvas, dámvad, őz, vaddisznó) söréttel, postával, vágott ólommal, vagy 6.5 mm-nél kisebb öbnagyságú golyósfegyverrel;*
- c)repülőgépről, gépkocsiról, általában motoros járműről;*
- d)6 mm-nél nagyobb öbnagyságú önműködő (automata) golyósfegyverrel;*
- e)vizivad kivételével hasznosvadra lesgödörből, továbbá*
- f) kopóval, vagy más hajtóeggel*

A 12. § (3) bekezdése eszt annyival egészítette ki, hogy *„Leshelyet (magaslest) a "szomszédos vadászterület határától 300 méteren belül felállítani, úgyszintén — vaddisznó és szarvastehén kivételével —nagyvadra hajtóvadászatot tartani tilos.”*

Azzal, hogy a vad és a vadászati jog az államra szállt, a kártérítési szabályok is megváltoztak, hiszen kártérítésre kötelezett az állam lett. A kifizető a kincstár volt. Ám a jogalkotó igen rafinált megoldáshoz folyamodott kiadásainak csökkentése érdekében és bevezette a vadkárjárulékot, amelyet minden haszonbélró és löttvadkereskedő köteles volt fizetni.²³⁴ A haszonbélrlők pedig a vadásztársaságok, a vadászati közösségek voltak. Ezzel a vadászok is

²³² Egy kataszteri vagy katasztrális hold 1600 négyszögöl, azaz 0,575464 hektár, vagy 5754,64152861 négyzetméter. Egy hektár 1,7377 katasztrális hold. in. <http://atvaltas.hu/terulet/katasztralis-hold/hektar> 2018.04.27.

²³³ A vadászat szabályozásáról szóló 4640/1945. M. E. rendelet 1-9. §§-ai.

²³⁴ A vadászat szabályozásáról szóló 4640/1945. M. E. rendelet 17. §-a.

érdekeltté váltak a vadállomány kezelésében, hiszen, ha a vad elszaporodik, megnő a vadkár is és ezzel együtt nő a fizetési kötelezettség is. Az alacsonyan tartott vadállomány pedig nem alkalmas a vadászatra.

A rendelet foklalkozott a vadászattal összefüggő bűncselekményekkel is.

A rendelet igazi nívója az, hogy teljesen átszabta a vadászati hatóságot az alábbiak szerint:

„10. §. (1) A vadásztársaságok ellenőrzésére, a vadtenyésztés és a vadászat előmozdítására a földművelésügyi miniszter a pénzügyminiszterrel egyetértve vármegyei, szükség esetén járási vadászati felügyelői állásokat szervez.

(2) A vadászati felügyelői állások megszervezéséig a földművelésügyi miniszter a pénzügyminiszter hozzájárulásával ideiglenes jelleggel tiszteletdíj mellett alkalmaz vármegyei és járási vadászati felügyelőket.

(3) A vármegyei vadászati felügyelő:

- a) figyelemmel kíséri mindazokat a jelenségeket, amelyek a vadtenyésztést, a vadállomány védelmét és a vadászati jog gyakorlását érintik;*
- b) megfigyelési eredményéről havonként és a szükséghez képest esetenként is jelentést tesz a földművelésügyi miniszternek ;*
- c) a kivételes vadlelövési kérelmekről esetleg a vadlelövési keret megállapításáról véleményt nyilvánít és a földművelésügyi miniszternek javaslatot tesz;*
- d) vadászati kihágási ügyekben szakértőként közreműködik;*
- e) vadászati kérdésekben a hatóságnak szaktanácsal, véleménnyel és javaslattal szolgál.*

(4) A járási vadászati felügyelő működési köre egy, vagy több járás, illetőleg törvényhatósági jogú város területére terjed ki, munka- és feladatköre ugyanaz, mint a vármegyei vadászati felügyelőé, szolgáltatilag azonban közvetlenül a vármegyei vadászati felügyelőnek van alárendelve.

(5) A vadászati felügyelők szolgálatuk megkezdésekor a vármegye alispánja előtt fogadalmat tesznek”.

A vadászati hatósági szerepkört immár egyértelműen a vadászati felügyelő és szervezete töltötte be. A vármegyei vadászati felügyelői poszt előkelő rangját jelezte, hogy közvetlen földművelésügyi miniszteri kinevezése volt azzal, hogy a kinevezést a pénzügyminiszternek jóvá kellett hagynia. A közigazgatásban még létező vármegyékhez igazították a vadászati

felügyelői posztot, lényegében beintegrálták ezt a tisztséget a meglévő közigazgatási alapokba. A vadászati felügyelő hatásköreit a (3) bekezdés tételesen taglalta. Az ebben a bekezdésben meghatározott feladatok biztos lábakon álló, stabil rendszer kiépítését tették lehetővé, amelyet erősen áthatott a központról érkező nagyfokú kontroll iránti igény. A vadászati felügyelői rendszeren keresztül szinte az egész vadászság napra pontosan nyomon követhető volt. Lényegében a vadászati felügyelő megkerülhetetlen, teljhatalmú úr volt a vadászok felett. A szervezeti struktúra egyértelmű: irányító a pénzügyminiszter, felügyelő-vezető a megyei vadászati felügyelő, beosztottja a járási vadászati felügyelő. A szervezet egyszerű, átlátható, a feladat- és hatáskörök jól elkülönültek, az utasítás adási jog egyértelműen hierarchikus volt. A rendelet a klasszikus centralizált, piramis szerkezetű, egyszerű felépítésű közigazgatási modellt vezette be a vadászatra.

A rendelet további kötelezettséget telepített a vadásztársaságokra. A 11. § (1) bekezdése ugyanis kimondta, hogy

„A vadásztársaság köteles vadászterületének megfelelő őrzéséről gondoskodni és evégett 3000 kat. holdig egy, minden további megkezdett 3000 kart. hold után pedig még egy-egy szakvizsgázott, vagy legalább három évi gyakorlattal rendelkező és a hatóság által felesketett vadőrt alkalmazni.”

A vadőri állás betöltéséhez pedig a vadászati felügyelő jóváhagyására volt szükség, hiszen az ő javaslatra az elsőfokú közigazgatási hatóság döntött.²³⁵ Mindemellett a kötelezően felállítandó vadkárbecslő bizottságok 4 tagjából egyet a vadászati felügyelő jelölt ki. A vadkárbecslő bizottság tagjai voltak még: 2 tag a károsult részéről és 1 tag a vadásztársaság részéről.²³⁶ Ezzel a kör bezárult, a kontroll toálissá vált. Biztosított a felügyelet, az ellenőrzés, a vezetés és az irányítás.

Mindemellett az 1948-ban felállított Magyar Vadászok Országos Szövetsége (rövidített elnevezése MAVOSZ) egyeduralmához kétség sem fűződhetett, mivel minden vadásznak és vadásztársaságnak kötelező volt a tagság. Mindemellett a rendelet előírása alapján vadászati felügyelői állásokat kellett szervezni minden megyében, szükség esetén a járásokban is. A vadászterületek besorolása kettős: voltak nagyvadas és apróvadas területek. Így megindult a

²³⁵ A vadászat szabályozásáról szóló 4640/1945. M. E. rendelet 11. § (3) bekezdése.

²³⁶ A vadászat szabályozásáról szóló 4640/1945. M. E. rendelet 19. §-a.

szubjektív alapon történő kizárás a vadászatból, hiszen az “osztályidegen” személyek nem kaphattak fegyvertartási engedélyt. Ebben az időszakban becslések szerint mintegy 1 500 vadásztársaság volt, melyek egy részét feloszlatta a Belügyminisztérium, mivel a vadásztársaság alapszabályát nem hagyták jóvá, így az nem jöhetett létre, tovább nem működhetett. A vadászati jogot kezdetben még nyilvános árverés útján 12 évre adták haszonbérbe. Később a nyilvános árverés is eltűnt. Az “osztályidegenek” eltávolításával a vadászok számát 1961-re 17 773 főre csökkentették.²³⁷ Az állami erdőgazdaságok, majd később az állami gazdaságok egy része a kezelésében tartott területeken gyakorolhatta a vadászati jogot. Ezeket a mindennapi szóhasználat rezervátumoknak nevezte. 1950-ben már az volt a cél, hogy a nagyvadas vadászterületeket fokozatosan állami rezervátumokká alakítsák (a vadászat átszervezéséről szóló 473/24/1950. számú népgazdasági tanácsi határozat). Az állami erdőgazdaságok, valamint egyéb szervek területén azután külön állami vadgazdaságok alakultak, amelyeket az 1960-as évek végén ismét összevontak azokkal az erdőgazdaságokkal, amelyeknek a területén működtek. Ezek a vadgazdaságok voltak azok a kiemelt, protokollnak is nevezett területek pl. Tolna megyében Gemenc és Gyulaj, Fejér megyében Soponya, Pest megyében Gödöllő, Galgamácsa, Telki. Ezeken a területeken a párt- és állami vezetők vadásztak.”²³⁸ A vadgazdálkodásban is a tervgazdálkodás érvényesült. Központi tervelőírásokat adtak a megyéknek, akik azokat felhasználva lebontották az egyes vadásztársaságoknak. A Földművelésügyi Minisztérium Vadászati és Halászati Igazgatósága látta el a felügyeletet, tehát ténylegesen, mint központi vadászati hatóság működött a megyei felügyelőkkel.²³⁹

A nagyvadak kártétele ellen kötelező védekezésről és a gazdaságban okozott vadkár megtérítéséről szóló 138/1950. (V. 13.) MT számú rendelet lényegében csak további kiegészítéseket fogalmazott meg a hatályban lévő rendelkezéshez. A rendelet a vadkárt helyezte középpontjába és életre hívta a vadkárelhárító vadászatok megtartását a szarvas, a dām vad és a vaddisznó károkozása reális lehetősége esetén. Ha a föld művelője a védekezési kötelezettségének eleget tett és mindennek ellenére a kár bekövetkezett, az állam a mezőgazdasági terményekben esett kárért kártérítést adott. Ha a vadásztársaság elmulasztotta

²³⁷ Magyarország a XX. században Kolléga Tarsoly István (főszerk.) Babits Kiadó Szekszárd, 1996-2000 III. kötet in..<http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/605.html> 2018.04.24.

²³⁸ Magyarország a XX. században Kolléga Tarsoly István (főszerk.) Babits Kiadó Szekszárd, 1996-2000 III. kötet in..<http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/605.html> 2018.04.24.

²³⁹ Magyarország a XX. században Kolléga Tarsoly István (főszerk.) Babits Kiadó Szekszárd, 1996-2000 III. kötet in..<http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/605.html> 2018.04.24.

a védekezést, további vadkárjárulék fizetésére volt kötelezhető. A vadkárral összefüggő eljárások lefolytatására a községi és városi tanácsok voltak illetékesek, azzal, hogy a kárigény bejelentésére a kár bekövetkezésétől számított három nap állt rendelkezésre. E határidő jogvesztő volt. A tanács hozott döntést arról, hogy a kár valóban bekövetkezett-e, az vadkárnak tekinthető-e, ha és amennyiben igen, akkor mekkora a kártérítés összege. A végleges döntést a megyei tanács végrehajtó bizottságának mezőgazdasági osztálya hozta meg. A rendelet kizárta a bírói út igénybe vételének lehetőségét és kizárólagosan államigazgatási jogorvoslati út igénybe vételét tette lehetővé.²⁴⁰

A rendelet 3. §-a azonban némi módosítást eszközölt a korábbi rendszeren az alábbiak szerint:
„3. § (1) A vadkárok ügyében a községi és városi tanácsok járnak el. Ezek működésének megkezdéséig vadkárbecslő bizottságokat kell alakítani.

(2) A mezőgazdasági igazgatóság minden olyan községben és városban, amelynek határában vadkár előfordul, az 1950. évi június hó 1. napjáig köteles a bizottságot megszervezni. A bizottság három tagból áll; egy-egy tagját és egy-egy póttagját a mezőgazdasági igazgatóság, a DÉFOSZ helyi szervezete és az illetékes erdőgazdasági nv. küldi ki. Elnöke a mezőgazdasági igazgatóság kiküldöttje, aki felelős a bizottság munkájáért. A bizottság tagjait a büntetőtörvények alkalmazása szempontjából közhivatalnoknak (1940. évi XVIII. tv. 3. §-a) kell tekinteni.

(3) A vadkárbecslő bizottság (tanács) tagja saját ügyében, egyenesági rokona, unokatestvérig bezárólag oldalági rokona, valamint sógora ügyében nem járhat el.”

Tehát ezzel megváltoztatták a rendszert, felállították a mezőgazdasági igazgatóságot, amelynek feladata volt a vadkárelhárító bizottságok megszervezése. A bizottság már nem 4, hanem 3 tagból állt és itt is a központi államhatalom jutott szerephez, hiszen a 3 tagból 2 hivatali (egy a mezőgazdasági igazgatóság, egy az erdőgazdasági nemzeti vállalat /n.v./) küldött volt. A DÉFOSZ pedig a Dolgozó Parasztok és Földművesek Országos Szövetsége volt. Akkoriban nehezen lehetett volna feltételezni, hogy a DÉFOSZ küldötte nem a párt embere volt. Ezzel már a vadkárbecslés is az egyeduralkodó központi hatalom kezében volt, aki megbecsülte azt a kárt, amelyet a központi kasszából magának kellett később kifizetnie.

²⁴⁰ A nagyvadak kártétele ellen kötelező védekezésről és a gazdaságban okozott vadkár megtérítéséről szóló 138/1950. (V. 13.) MT számú rendelet 1., 2., 4., 5. §-ai.

III.5.3. Vadászat a kommunizmus idején

A totális államosítás irányába való további elmozdulást jelentett a vadászatról és a vadgazdálkodásról szóló 1957. évi 43. számú törvényerejű rendelet, amely X. fejezetből és 51. §-ból állt.

A rendelet rögtön megalkotásának célkitűzésével nyitott, amely az alábbi: *„E törvényerejű rendelet célja, hogy a vadgazdálkodást és a vadászatot mint termelési tevékenységet a népgazdaság, különösen a mező- és erdőgazdaság szocialista fejlesztésének követelményeivel összhangban szabályozza.”* Tehát a törvényerejű rendelet a vadászatot termelési tevékenységként fogta fel, amelynek a szocialista fejlesztési édekeket kellett szolgálnia.

A rendelet, a történelem folyamán először, fogalommeghatározásokkal kezdett. Így meghatározta a vadászat fogalmát is. Az 1. § megfogalmazásában a *„vadászat a vad elejtése, elfogása, illetve az erre irányuló közvetlen tevékenység”*. A rendelet a vadászat fogalmán csak a vadászat legszűkebb értelmezését érti, tehát kizárólag a vadász által kifejtett közvetlen tevékenységet. A rendelet rögtön leszögezte a pártrendszer alapjait itt is alátámasztó tézist, miszerint minden a népé, így a vad is a *„nép vagyónaként az állam tulajdona”*²⁴¹. A törvényerejű rendelet a fogalom meghatározások után azonnal a szervezeti struktúrára tért, kimondja, hogy a vadászat felett a főfelügyeletet a földművelésügyi miniszter gyakorolta. Érdekes, hogy nem azt mondta ki a rendelkezés, hogy a földművelésügyi miniszter irányítja. Ennek megvan az oka, amelyet a 4. § (2) bekezdése ad meg, amely kimondta, hogy: *„A vadászati jog hasznosítását és a vadászati jog gyakorlását - nagyvadas vadászterületek tekintetében az Országos Erdészeti Főigazgatóság vezetőjével egyetértésben - a földművelésügyi miniszter szabályozza”*. Tehát lényegében jogilag miniszteri szintre emeli az Országos Erdészeti Főigazgatóságot, amely nem tanácsadó, nem szakvéleményt adó szervezet ezáltal, hanem egyetértési joggal bíró, a klasszikus közigazgatási jogi felfogásban egy végrehajtó szerepet betöltő, a hierarchiában a minisztérium alatt álló szervezetből egyenrangú partnerré vált. Ezt a nagyon erős hatalmat a rendelet még fokozza is, amikor a 4. § (3) bekezdésében kimondta, hogy:

„A vadgazdálkodás és a vadászat közvetlen irányítását állami tulajdonban és kezelésben tartott erdőkben az Országos Erdészeti Főigazgatóság vezetője, egyéb állami kezelésben lévő

²⁴¹ A vadászatról és a vadgazdálkodásról szóló 1957. évi 43. számú törvényerejű rendelet 2. §-a.

vadászterületen a terület felett felügyeletet gyakorló miniszter (országos hatáskörű szerv vezetője; továbbiakban: miniszter) látja el.”

Ezzel az Országos Erdészeti Főigazgatóság hihetetlen mértékű hatalmat kapott a kezébe. Lényegében ki nem mondottan, de a gyakorlatban miniszteri jogkörökkel és hatáskörökkel rendelkező teljhatalmú szervezet volt, amely nélkül a földművelésügyi miniszter egy tapodtat sem tudott lépni.

A törvényerejű rendelet a vadászjegy kiváltásánál is új szabályokat hozott: így vadászjegyet csak 18. év feletti magyar állampolgár kaphatott, aki jóváhagyott alapszabállyal rendelkező vadásztársaság tagja volt, a vadászat nem kereső foglalkozása volt, hanem lényegében hobbi. Ezen felül büntetlen előéletűnek kellett lennie az illetőnek. A vadászjegy kiadásánál figyelembe veendő bűncselekményeket tételesen felsorolták.

Mi is volt ebben a szabályozásban a novum? Ezt jól körül írja a rendelet 11. §-a:

(1) Az egyesületekről szóló 1955. évi 18. törvényerejű rendelet rendelkezéseit a vadásztársaságokra nézve a jelen törvényerejű rendeletben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) Vadásztársaságot üzemek, termelőszövetkezetek (termelőszövetkezeti csoportok), állami hivatalok (intézetek, intézmények), állami vállalatok, gépállomások, állami gazdaságok, szövetkezeti vállalatok dolgozói, földművesszövetkezetek tagjai és dolgozói, szakszervezetekbe és más tömegszervezetekbe tömörült dolgozók, valamint egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztok alakíthatnak.

(3) Vadásztársaság csak a jogszabályokban megállapított mintaalapszabály szerint alakulhat meg.

Tehát a vadásztársaság csak minta alapszabállyal működhetett, amely a vadászati szabad gondolkodást teljesen eltörölte, minden az egységesítés álcája alatt totális kontroll alá vonásról szólt. Nem volt elegendő a minta alapján való alapítás, hanem még azt engedélyeztetni is kellett. Az a rendelkezés, amely megszabta, hogy egyáltalán kik alapíthatnak vadásztársaságot, pedig áttételesen az osztályidegenek eltávolítását szolgálta. A kontrollrendszer megszabta, hogy ki, milyen formában, mikor és mit tehet. Mindezekon felül a törvényerejű rendelet azt is meghatározta, hogy egy vadász egyidejűleg csak egy nagyvadas és egy apróvadas vadásztársaság tagja lehetett. Ezzel összefüggésben a földművelésügyi minisztert tovább korlátozta hatásköreiben a rendelet, ugyanis a vadásztársaságok

taglétszámát az érdekelt miniszterekkel egyetértésben a MAVOSZ meghallgatásával szabályozta. A MAVOSZ még a haszonbérleti szerződéseket is véleményezte, a haszonbérlet feltételeit a földművelésügyi miniszter csak a MAVOSZ véleményével állapíthatta meg.²⁴² A vadásztársaságoknak kötelező volt vadőrt alkalmazni, aki ezt a tevékenységét hivatásszerűen gyakorolta. Alkalmazásához szintén a MAVOSZ hozzájárulása kellett.²⁴³

A MAVOSZ a vadászok és vadásztársaságok érkepviselete volt. Minden vadásznak, vadőrnek és vadásztársaságnak a tájának kellett lennie kötelező jelleggel. A MAVOSZ feladata *„a vadászok nevelése, oktatása és a vadászati kultúra fejlesztése; a vadászok mozgósítása azoknak a vadgazdálkodási és vadászati feladatoknak a megvalósítására, amelyeket a jogszabályok, továbbá a földművelésügyi miniszter a MAVOSZ-ra ruház.”* Tehát a MAVOSZ volt a kontroll rendszer ostora társadalmi, érkepviseleti szervezet látszata mögé bújva. A MAVOSZ felett a főfelügyeletet a belügyminiszter és a földművelésügyi miniszter együttesen gyakorolta, bár mint láthattuk, a földművelésügyi miniszter szerepe és súlya igen csekélynek mondható.

Mindezek alapján elmondható, hogy a földművelésügyi miniszternek elméletileg a legfőbb irányítónak kellett volna lennie, aki ennek ellenére alárendelődött az Erdészeti Főigazgatóságnak és a MAVOSZ-nak is, mindemellett az ügyben érintett minisztertársaival is egyezkednie kellett. Ezzel a vadászati hatósági irányítási, felügyeleti, ellenőrzési szerep egyértelműen az erdészethez került, amely mellett jelentős súllyal szerepelt a MAVOSZ. A földművelésügyi miniszter pedig az elméletben rangban és hatáskörben alatta álló két szervezetnek asszisztált.

A törvényerejű rendelet a vadgazdálkodást és a csak hosszúlejáratú és éves tervek alapján engedte folytatni. A hosszúlejárat 10 évet jelentett. Ezek voltak az ún. 10 éves vadgazdálkodási tervek.²⁴⁴

A vadvédelem és a vadgazdálkodás célkitűzéseinek szem előtt tartásával a 19. § (1) bekezdésében előírták, hogy *„a vadászatra jogosult köteles a hasznos vadállomány fejlődését rendszeres vadtenyésztési és vadvédelmi tevékenységgel előmozdítani”*. Azt, hogy ez pontosan mit is takart, a §. (2) – (3) bekezdése határozta meg akként, hogy a feladatokat két csoportra

²⁴² A vadászatról és a vadgazdálkodásról szóló 1957. évi 43. számú törvényerejű rendelet 14. § (2) bekezdés.

²⁴³ A vadászatról és a vadgazdálkodásról szóló 1957. évi 43. számú törvényerejű rendelet 33-34. §§-ai

²⁴⁴ A vadászatról és a vadgazdálkodásról szóló 1957. évi 43. számú törvényerejű rendelet 2. §-a

bontották a szerint, hogy apróvadas vagy nagyvadas területről volt szó. Mindkettőben azonos a vadállomány okszerűségi határokig való kímélete és fejlesztése, az etetés biztosítása, az élőhely védelme, valamint a kártékony állatok elszaporodásának megakadályozása. Az apróvadas területeken emellett csenderesek²⁴⁵ létesítését írták elő. A nagyvadas területeken pedig cserkészútvonalhálózat kiépítését, a források karban tartását, vadföldek létesítését és nagyvadetetők, szóók felállítását rendelték el. A vadgazdálkodás alapja a tenyészvadak tartása, a megfelelő ivararány kialakítása és megtartása volt.²⁴⁶

Fontos újítása volt a tvr-nek az, hogy vadévelmi rezervátumok létesítését írta elő. Ezeket az állami kezelésben lévő vadászterületeken kellett kialakítani, ahol a vadgazdálkodást és a vadászatot mintaszerűen kellett folytatni. A vadvédelmi rezervátumok létesítését a földművelésügyi miniszter írhatta elő a természeti ritkaságnak minősülő vagy a megfogyatkozott állományú vadfajok védelme érdekében. Ezeken a különleges területeken a vadászat tilos volt.²⁴⁷

A vadászatról és a vadgazdálkodásról szóló 1957. évi 43. törvényerejű rendelet végrehajtásáról szóló 5/1958. (II. 13.) FM számú rendelet több szempontból is érdekes. A rendelet első sora már rögtön leszögezte, hogy az a belügyminiszter, a pénzügyminiszter és az Országos Erdészeti Főigazgatósággal egyetértésben, a vadkárbecslő bizottságok tekintetében pedig az igazságügyminiszterrel egyetértésben született meg. A végrehajtási rendelet előírta, hogy a kártérítési igényt a községekben, városokban kialakított vadkárbecslő bizottságok elnökeihez kell bejelenteni a kár bekövetkezésétől, vagyis a kártételtől számított három napon belül. A vadkárbecslő bizottság előzetes, helyszíni kárbecslési eljárást folytatott le a bejelentéstől számított nyolc napon belül. A végleges kármegállapítási eljárást gabonafélék esetén július 31-ig, egyéb termények tekintetében október 31-ig kellett befejezni. A bizottság által elkészített jegyzőkönyveket a megyei tanács végrehajtó bizottság mezőgazdasági osztályának kellett felterjeszteni nyolc napon belül. A mezőgazdasági osztály a javaslatokat felülbírált, a kár és a kártérítés összegét, valamint a károsult termelőket és a kártérítésre kötelezetteket véglegesen megállapította, és elrendelte a kártérítési összegnek a károsult

²⁴⁵ Bózót, cserje, bozótos sűrűség. in Magyar Értelmező Kéziszótár A-L Juhász József, Szőke István, O. Nagy Gábor, Kovalovszky Miklós (szerk.) A-L 7. változatlan kiadás Akadémia Kiadó Budapest 1987. 192. o. Feltehetően azért kellett létesíteni, hogy ott a vad nyugalomát, pihenését és szaporodási környezetét biztosítsák.

²⁴⁶ A vadászatról és a vadgazdálkodásról szóló 1957. évi 43. számú törvényerejű rendelet 20-21. §§-ai.

²⁴⁷ A vadászatról és a vadgazdálkodásról szóló 1957. évi 43. számú törvényerejű rendelet 30-32. §§-ai.

termelők részére harminc napon belül való megfizetését. Jogorvoslatra továbbra is kizárólag államigazgatási úton volt lehetőség.²⁴⁸ Ez a végrehajtási rendelet egyéb hatósági feladatmegosztást is felállított, amely igen összetett, a klasszikus vezetés-irányítás-felügyelet-ellenőrzés fogalomrendszer alá nehezen besorolható struktúrát állított fel. Itt is összemosódik az irányítás és a vezetés. A rendelet 2. §-a előírta, hogy

„A vadászterületek jellegének és határainak megállapítására a földművelésügyi miniszter- a nagyvadas vadászterület határainak megállapítása tekintetében az Országos Erdészeti Főigazgatóság vezetőjével egyetértésben kiadott - felhívás alapján a megyei tanács végrehajtó bizottságának mezőgazdasági osztálya (továbbiakban: megyei mezőgazdasági osztály), illetőleg - nagyvadas vadászterületekre nézve - az érdekelt állami erdőgazdaság (továbbiakban: erdőgazdaság) tesz javaslatot.”

Ez a rendelkezés jól szemlélteti a feladatköröket. A vadászati hatóság a megyei mezőgazdasági osztály volt, amely a földművelésügyi miniszter felhívása, azaz valójában utasítása alapján járt el. Ebben a körben a földművelésügyi miniszter nemcsak irányító, hanem vezető is, hiszen operatív munkát végzett, egyeztetett az Országos Erdészeti Főigazgatósággal is. Itt is látszik, hogy a Főigazgatóság hatalma óriási, nélküle a földművelésügyi miniszter nem hozhatott döntést, tehát a valóságban az irányítási feladatokat a Főigazgatóság látta el, a földművelésügyi miniszter pedig vezető volt. A végrehajtó pedig a mezőgazdasági osztály. A megyei mezőgazdasági osztály adta ki a vadászjegyet. Az illetékmentességi okokat a pénzügyminiszter állapította meg.²⁴⁹ Vadászfegyvert csak belügyminiszteri engedéllyel lehetett vásárolni és tartani is.²⁵⁰

Visszakanyarodva a törvényerejű rendelethez, elmondható, hogy az megteremtette annak lehetőségét, hogy a külföldi vadászokat fogadni lehessen. 1954-ben felállították az önálló főhatóságként működő Országos Erdészeti Főigazgatóságot (rövidített elnevezése OEF), mely a vadászat legfőbb irányítója lett, így a vadászat kikerült a földművelésügyi miniszter irányítása alól az erdőről és a vadgazdálkodásról szóló 1961. évi VII. törvény 35. §-a alapján. Érdekes a törvény szövegezése miszerint: *“A vadgazdálkodás és a vadászat, valamint a vadállomány hasznosítása egységes irányítását az Országos Vadgazdálkodási és Vadászati Tanács (a továbbiakban: Tanács) által megállapított irányelvek alapján az országos erdészeti*

²⁴⁸ A vadásatról és a vadgazdálkodásról szóló 1957. évi 43. törvényerejű rendelet végrehajtásáról szóló 5/1958 (II. 13.) FM. rendelet VI. fejezete

²⁴⁹ A vadásatról és a vadgazdálkodásról szóló 1957. évi 43. törvényerejű rendelet végrehajtásáról szóló 5/1958 (II. 13.) FM. rendelet 6. §-a.

²⁵⁰ A vadásatról és a vadgazdálkodásról szóló 1957. évi 43. törvényerejű rendelet végrehajtásáról szóló 5/1958 (II. 13.) FM. rendelet 8. §-a.

hatóság vezetője látja el. A Tanács elnöke az országos erdészeti hatóság vezetője; tagjait a minisztertanács nevezi ki. A Tanács köteles a vadgazdálkodás érdekeit összehangolni az erdő- és a mezőgazdálkodás érdekeivel.”. A vadászati tanfolyamok és a vadőri szaktanfolyamok a MAVOSZ fennhatósága alá tartoztak azzal, hogy az Erdészeti Főigazgatóság vezetőjének egyetértése kellett a tanfolyamok számának, a tananyagának, valamint a vizsgaszabályzatnak a meghatározásához.²⁵¹ A vadásztársaságok mintaalapszabályzatát is a MAVOSZ dolgozta ki. A mintaalapszabályzatot a földművelésügyi miniszter, valamint az Országos Erdészeti Főigazgatóság vezetője egyetértésével a belügyminiszter adta ki.²⁵²

Tehát lényegében egyszemélyi vezetésről és hatósági jogkörgyakorlásról beszélhetünk. Az Országos Erdészeti Főfelügyelőség 1958-ban megalakította az Országos Trófea Bíráló Bizottságot. Még ebben az évben átszervezték az Főigazgatóságot, létrehozták a Vadgazdálkodási Bizottságot. A bizottság az állami erdőgazdaságok és vadgazdaságok üzemi és bérbe adott vadászterületein elejtett vad trófeáját a Nádler-képlet²⁵³ alapján elbírált és ezen felül válogatta és bírálta a hazai bemutatók trófeaanyagát. Még ebben az évben átszervezték az Főigazgatóságot, létrehozták a Vadgazdálkodási Bizottságot.²⁵⁴

A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény életre hívta az erdőkről és a vadgazdálkodásról szóló 1961. évi VII. törvényt (továbbiakban EVT.). Mindkét törvény rögzítette, hogy a vad az állam tulajdona, a vadászterületen elejtett, elfogott, illetőleg elhullott vad pedig a vadászatra jogosított tulajdonába kerül. Az EVT a vadászat szerepéhez és súlyához méltatlanul, mindössze egyetlen fejezetben, a IX. fejezetben foglalkozott a vadászattal. A IX. Fejezet szerint a vadászati jog továbbra is az államot illette, amely állami erdőgazdaságok, állami vadgazdaságok és állami gazdaságok útján saját kezelésben, azaz úgynevezett üzemi kezelésben, vadásztársaságok részére történő haszonbérbeadásban és termelőszövetkezetek részére történő átengedésben, valamint

²⁵¹ A vadászatról és a vadgazdálkodásról szóló 1957. évi 43. törvényerejű rendelet végrehajtásáról szóló 5/1958 (II. 13.) FM. rendelet 7. §-a.

²⁵² A vadászatról és a vadgazdálkodásról szóló 1957. évi 43. törvényerejű rendelet végrehajtásáról szóló 5/1958 (II. 13.) FM. rendelet 9. §-a.

²⁵³ Nadler Herbert neves vadász, vadászíró, a Budapesti Állatkert igazgatója volt. 1925-ben kidolgozta a szarvasagancsok bírálati képletét, amelyet az 1937-ben megrendezett Berliini Kiállításon nemzetközileg is elfogadtak. in. Vadászati Lexikon Gerhard Seilmeier (főszerk.) Alföldi Nyomda Rt. Méliusz Kiadója, Debrecen, 1997. 227. o

²⁵⁴ Csöre Pál: A magyar vadászat története Mezőgazda Kiadó, Budapest, 1994. 156-158. o.

bérkilövés formájában volt hasznosítható. Akik a vadászati jogot, mint vagyoni értékű jogot hasznosításba, azaz, haszonbérbe, átengedésbe vagy bérkilövésbe kapták, lettek a vadászati jog jogosítottjai. Ezzel a törvény teljesen új fogalmat alkotott és vezetett be a vadászati életbe. Mindemellett a törvény életre keltette az Országos Vadgazdálkodási és Vadászati Tanácsot, amely a vadászat és a vadgazdálkodás, valamint a vadállomány hasznosítására fogalmazott meg irányelveket, amely irányelvek alapján a vadászati irányítást az országos erdészeti hatóság vezetője látta el. A törvény 35. § (4) bekezdése értelmében a vadgazdálkodás fejlesztésére a vadgazdálkodással és vadászattal kapcsolatos bevételekből Vadgazdálkodási Alapot lehetett létesíteni. Ennek alapján a kormány elrendelte, hogy az alap által eladott élő vad árából, a termelőszövetkezeti vadásztársaság által fizetett vadgazdálkodás-fejlesztési hozzájárulásból, valamint a bérkilövési díjakból az OEF vezetője létesítsen alapot. A Vadgazdálkodási Alap közel két évtizeden keresztül valóban létezett, de szerepe állandóan csökkent.

Az EVT. megfogalmazásában megalkotásának egyik célja az volt, hogy a vadászat és a vadgazdálkodás minél jobban meg tudjon felelni népgazdasági rendeltetésének és elősegítse a vadgazdálkodási kultúra továbbfejlesztését. Ez kettős feladatot rótt a vadászattal kapcsolatba kerülő szervezetekre, személyekre. Egyfelől biztosítani kellett a népgazdasági érdek érvényre jutását, amelyet azonban sem az EVT., sem annak végrehajtására kiadott 33/1962. (IX. 12.) kormányrendelet nem határozott meg. A vadászatban és a vadgazdálkodásban a népgazdasági érdeket az állami propaganda, valamint a korábbi szabályozás mentén haladva álláspontom szerint abban határozhatjuk meg, hogy a vadászatnak is vadgazdálkodási érdeket kellett szolgálnia. A cél a mintaszerű vadgazdálkodás, a megfelelő ivararányok tartásával a mintaértékű vadállomány kialakítása és fenntartása, ezzel a szocialista eszme alátámasztása. A másik fő célkitűzés a vadgazdálkodási kultúra tovább fejlesztése volt, amely fogalmat szintén nem határoztak meg. Egy biztos, hogy a hangzatos eszmék mögött nagyon szigorú pártállami direkt és indirekt irányítás volt, amely egyértelműen a vadászból és a vadgazdálkodásból a jól működő, a népi közös vagyon eszméjén alapuló népgazdasági termelő erőt próbálta felmutatni. A vadgazdálkodási kultúra tovább fejlesztése külföldi tapasztalatcserék és jó gyakorlatok átvétele nélkül pedig nehezen volt elképzelhető.

A törvény 36. §-ában leszögezte, hogy

„a vadászat gyakorlására, a vadászat és a vadgazdálkodás szervezetére és hatósági irányítására vonatkozó szabályokat, továbbá a vadgazdálkodás részletes szabályait a Minisztertanács állapítja meg, s ennek során a vadásztársaságok tekintetében az

egyesületekre vonatkozó jogszabályoktól eltérő rendelkezéseket is megállapíthat. ”.

Ezzel a központi állami főhatalom a vadászat felett totálissá vált, az irányítási-vezetési rendszer teljes körűen kiépült.

Ezt követően a vadgazdálkodás és a vadászat részletes szabályait az 1/1962. (II. 9.) Korm. rendelet állapította meg. A rendelet már több, vadászattal kapcsolatos fogalmat is meghatározott. A rendelkezés 1. § (1) bekezdése kimondta, hogy a vadászat *„a vad elejtése, elfogása, illetve az erre irányuló közvetlen tevékenység”*. E fogalom teljesen konkrétan megadta az általa használt fogalom kereteit. Itt utalnék vissza az értekezés elején tárgyalt fogalmi meghatározásokra. A rendeletben megadott fogalom a vadászatot a legszűkebben értelmezte, leginkább az értelmező határozatkhoz hasonlóan a vadászat gyökereire fókuszált és elkülönítette a vadgazdálkodást, mint gazdasági tevékenységet. Ugyanezen §. (2) bekezdése pedig rögzítette, hogy a vadgazdálkodás a *„hasznos vad állományának fejlesztésére, a kártékony vad számának megfelelő mértékben való csökkentésére, úgyszintén a vad hasznosítására irányuló tervszerű tevékenység”*. E körben tehát a vadgazdálkodási feladatokat három részre osztotta. Ezek szerint megkülönböztette a vadállomány fejlesztésére, a kártékony vadállomány csökkentésére, valamint a tervszerű vad hasznosításra vonatkozó feladatokat. A kártékony vadállomány csökkentése, a dúvad vadászat már a megelőző szabályozásokban is fel-fel merült, az akkor lefektett vadászati hagyományok tovább vitele és a vadakkal szembeni védekezés jogi megjelenése volt, de már vadgazdálkodási szemlélettel áthatva. A tervszerű vad hasznosítás pedig tovább erősítette a vad, mint hasznosító dolog értékét és bevételi forrás jellegét.

A rendelet rögzítette, hogy vadászati tevékenységet csak és kizárólag vadgazdálkodási egységen lehet folytatni. A rendelkezés a vadgazdálkodási egységet értette a vadászterület fogalom alatt.²⁵⁵

A jogszabály a vadászati hatóság vadászterület kialakítására vonatkozó eljárását részletesen szabályozta. E szerint:

„3. § (1) Az egyes területek vadászterületté minősítésre, vadászterületi jellegnek megállapítására és határainak kijelölésére az országos erdészeti hatóság vezetője részére kell javaslatot tenni. A javaslatot a területileg illetékes megyei, fővárosi, megyei jogú városi tanács végrehajtó bizottságának mezőgazdasági szakigazgatási szerve (a továbbiakban: megyei mezőgazdasági szakigazgatási szerv) és az állami erdőgazdaság együttesen terjeszti

²⁵⁵ A vadgazdálkodásról és a vadászatról szóló 1/1962. (II. 9.) Korm. rendelet 2. §-a.

elő.

(2) *A javaslatok alapján az országos erdészeti hatóság vezetője az ország egyes területeit vadászterületté minősíti, a vadászterületek nagyvadas vagy apróvadas jellegét megállapítja és a vadászterületek határait kijelöli.*

(3) *A vadászterületek határait a vadgazdálkodás követelményeinek figyelembevételével, a vad életfeltételeire, mozgási körére és védelmének biztosítására tekintettel úgy kell kijelölni, hogy a vadászterületeket feltűnő természetes vagy mesterséges határvonalak válasszák el egymástól.”*

E szabályozás részletesen határozta meg a feladat és hatásköröket. A vadászterület kijelölése esetén irányító és elrendelő feladatkörben az országos erdészeti hatóság vezetője, azaz az OEF vezetője járt el. A területileg illetékes megyei mezőgazdasági szakigazgatási szerv és az állami erdőgazdaság együttes javaslatára hozta meg az OEF vezetője a döntést. A vadászterületté nyilvánítás mellett a vadászterület jellegét is meg kellett határozni, azaz nagyvadas²⁵⁶ vagy apróvadas területnek kellett besorolni az adott vadgazdálkodási egységet.

A rendelet megállapította, hogy az állami vadgazdaság a vadgazdálkodást fő üzemágként, míg az állami erdőgazdaság melléküzemágként végezte. Tehát ismételten megkezdődött a vadászat és erdészet kapcsolatának elkülönítése azok szoros egymás mellett élésével. A rendelkezés ezen felül bevezette a vadgazdálkodás-fejlesztési hozzájárulást, amelynek mértékét az Országos Vadgazdálkodási és Vadászati Tanács által megállapított irányelvek alapján az országos erdészeti hatóság vezetője határozott meg. A hozzájárulás nem egységes összeg volt, hanem azt esetenként határozták meg azzal, hogy annak mértéke nem haladhatta meg a haszonbérlo vadásztársaság által a hasonló vadászterület után fizetett haszonbér egyharmad részét. A rendelet továbbra is fenntartotta a vadásztársaságok jóváhagyással minta alapszabály alapján való alapítási terhét. A vadgazdálkodás irányítója továbbra is az országos erdészeti hatóság vezetője volt azzal, hogy a 20 tagú Országos Vadgazdálkodási és Vadászati Tanács által megállapított irányelveket köteles volt figyelembe venni és betartani. A Tanács 10 tagját a Minisztertanács közvetlenül, míg a földművelésügyi miniszter az országos erdészeti hatóság vezetőjének javaslatára a fennmaradó 10 főt nevezte ki. A Tanács ügyviteli feladatait az országos erdészeti hatóság végezte. A vadgazdálkodással kapcsolatos igazgatási feladatokat első fokon a megyei mezőgazdasági szakigazgatási szerv, másodfokon az országos erdészeti hatóság végezte. A felügyeletet az országos erdészeti hatóság látta el.

Vadászni csak vadászjegy birtokában lehetett. Vadászjegyet az a 18. életévét betöltött

²⁵⁶ Nagyvad: gímszarvas, dámszarvas, muflon, őz, vaddisznó.

személy kaphatott, akinek megélhetést biztosító foglalkozása, illetve jövedelme volt, vagy eltartott volt. Ezen felül kötelező volt továbbra is a vadásztársasági tagság és a vadászfegyver tartására szóló érvényes engedély megléte. A rendelet csak azt a személyt tekintette vadásznak, aki a vadászat gyakorlása személyi feltételeinek megfelelt. A rendelet egyebekben az eddigi szabályozáshoz képest novumot nem tartalmazott, de újra kötelezővé tette a felelősség biztosítást, valamint az állami vadászvizsga letételét.²⁵⁷

A vadászati hatóság hatalmát viszont tovább erősítette a jogszabály, amikor is a 20. §-ban kimondta, hogy az országos erdészeti hatóság vezetője az átengedett vadászati jogot elvonhatta, a haszonbérbeadó haszonbérleti szerződését azonnali hatállyal felmondhatta, amennyiben a vadásztársaság a rendeletben foglalt kötelezettségeit felszólítás ellenére sem teljesítette és ezáltal a vadgazdálkodás érdekeit súlyosan veszélyeztette. Ugyanez a jog illette meg az OEF vezetőjét akkor is, ha a vadfejlesztési hozzájárulást, továbbá a haszonbért határidőig nem fizették meg, valamint akkor is, ha a vadászati jogot alhaszonbérletbe adták.

A rendelet elrendelte a lőjegyzék kötelező vezetését.²⁵⁸ A lőjegyzék jelenleg is a vadászjegy mellékletét képező okirat, amelyet a vadásznak kötelező jelleggel vezetnie szükséges: az általa elejtett vadakról vezetett nyilvántartás.

A korábbi szabályozáshoz rendkívül hasonlóan szabályozta a kormányrendelet a vadőrök alkalmazásának körét. E körben előírta, hogy az állami vadgazdaságnak, állami erdőgazdaságnak és az állami gazdaságnak az általa kezelt vagy üzemeltetett vadászterületen legalább háromezer hektáronként egy, míg a haszonbérelő és a termelő szövetkezeti vadásztársaság az általa használt vadászterületen területenként legalább egy vadőrt volt köteles alkalmazni. A vadőr kötelezettsége volt a vadállomány őrzése, védelme és ezen felül a gondozása is. A rendelet bevezette a Vadőri Szolgálati Szabályzatot, amelyet az OEF vezetője az érdekelt miniszterrel egyetértésben adott ki. Ez tartalmazta a vadőrök jogait és kötelezettségeit. A vadőrök kinevezésénél továbbra is élt a MAVOSZ jóváhagyási jogköre, valamint az eskütétel.²⁵⁹

A Vadgazdálkodási Alap egy igen speciális jogintézmény volt. Azt a vadgazdálkodás

²⁵⁷ A vadgazdálkodásról és a vadászatról szóló 1/1962. (II. 9.) Korm. rendelet 11-14. §-a.

²⁵⁸ A vadgazdálkodásról és a vadászatról szóló 1/1962. (II. 9.) Korm. rendelet 34. §-a.

²⁵⁹ A vadgazdálkodásról és a vadászatról szóló 1/1962. (II. 9.) Korm. rendelet 41-44. §-a.

fejlesztésére alapították. Forrása a vadgazdálkodással kapcsolatos bevételek voltak. Az alap felhasználásról az Országos Vadgazdálkodási és Vadászati Tanács által megadott irányelvek és a pénzügyminiszter által meghatározott pénzügyi keretszabályok alapján az országos erdészeti hatóság vezetője döntött.²⁶⁰

Nagyon érdekes és egyben figyelemre méltó az, hogy a rendelet szabálysértési rendelkezéseket is tartalmazott. A szabálysértésért kiszabható pénzbírság 3 000 Ft volt. Szabálysértésként rendelték büntetni azt, aki vadászjegy nélkül, illetve úgy vadászott, hogy a vadászat gyakorlására jogosító személyi feltételeknek nem felelt meg, aki tilalmi időben, tiltott módon, helyen, tilalmazott, illetve olyan vadfajra vadászott, amelyre az országos erdészeti hatóság vezetője vadászati idényt nem állapított meg, aki idegen vadászterületen a vadászatra jogosított, illetve az országos erdészeti hatóság vezetőjének engedélye nélkül vadászott. A büntetés enyhébb volt, azaz 1 000 Ft-ig terjedő pénzbírságot lehetett kiszabni azzal a személlyel szemben, aki a hasznos vad tojásait vagy ivadékait elpusztította, aki engedély nélkül a hasznos vadat befogta, vagy a hasznos madár tojásait szedte, vagy élő hasznos vadat szállított, vadászterületen nem honos vadfajtát az országos erdészeti hatóság hozzájárulása nélkül megtelepített, valamint azt is, aki a vadászatra jogosítottat a vadgazdálkodás gyakorlásában akadályozta. Szintén 1 000 Ft-os pénzbírságot lehetett kiszabni abban az esetben is, ha a vadászatra jogosított szervnek a vezetője a vadállományban fellépő fertőző betegség bejelentését elmulasztotta, vagy a fertőző állatbetegség felszámolása érdekében kiadott rendelkezést nem hajtotta végre. Ugyanígy 1 000 Ft-os pénzbírsággal volt sújtható az a vadász is, aki engedély nélkül az éves vadgazdálkodási tervben meghatározottól eltérő fajú és mennyiségű, ivarú vagy minőségű vadat ejtett el vagy fogott be, továbbá azt is, aki tilalom ellenére apróvadás vadászterületen egyéni vadászatot folytatott vagy nagyvadra vadászott, valamint azt is, aki kíméleti területen hasznos vadra vadászott, azon vadat meghajtott vagy arról elterelt.²⁶¹ Ezekből a rendelkezésekből is jól látható, hogy a vadat osztályozták vadra, hasznos vadra és dúvadra, azaz kártékony vadra. A dúvad gyérítés kötelezettség, a hasznos vad és annak származékainak elsajátítása, szállítása, elejtése, elfogása pedig szigorúan ellenőrzött, engedélyhez kötött tevékenység volt. A sem dúvadként, sem hasznos vadként nem szabályozott állatfajok tekintetében pedig az alapvető rendelkezések jutottak érvényre attól függően, hogy azok vadászhatók, nem vadászhatók és nem védettek vagy nem vadászhatók, de védett fajok voltak.

²⁶⁰ A vadgazdálkodásról és a vadászatról szóló 1/1962. (II. 9.) Korm. rendelet 52. §-a.

²⁶¹ A vadgazdálkodásról és a vadászatról szóló 1/1962. (II. 9.) Korm. rendelet 53-35. §§-ai.

A vadkárokra a kormányrendelet külön szabályozást adott, így a szarvas, a dám, a vaddisznó és a muflon legelése, rágása, taposása, kéreghántása és túrása következtében a mezőgazdaságban keletkezett kárért a vadászatra jogosítottra alapította a kártérítési kötelezettséget. A vadászatra jogosított és a mezőgazdasági ingatlan kezelője, használója is köteles volt a vadkár megelőzésére, elhárítására. A rendelet bevezette a „külső vadkár” fogalmát. Ez a rendelet 45. § (2) bekezdésében meghatározott speciális kártérítési jogalap azt mondta ki, hogy a vadászatra jogosított felelősséggel tartozott a szarvas, dám, vaddisznó és muflon által vadászaton kívül személyekben és dolgokban okozott egyéb károkért is. A kötelezett nem volt köteles azonban az ilyen kárt megtéríteni, amennyiben azt a károsult vagy más személy saját felróható magatartása okozott. Ez a felelősség is kimentést nem tűrő jellegű volt, azonban e felelősségi alakzatnál a károsulti közrehatás eredményeként a vadászatra jogosított teljes mértékben is mentesülhetett a felelősség alól. A megtérítés iránti igényt a vadkárbecslő bizottság elnökéhez a kártételtől számított öt napos jogvesztő határidőn belül kellett bejelenteni. A vadkárbecslő bizottságot a tanács végrehajtó bizottsága állította fel. Elnöke a végrehajtó bizottság egyik tagja, további tagjai pedig az érintett mezőgazdasági területek képviselői, nagyvadas területen pedig a vadászatra jogosítottak képviselői. A bizottság tíz napon belül előzetes kárbecslési eljárást, illetőleg a gabonafélék esetén augusztus 31-ig, egyéb termelvények tekintetében november 30-ig megállapítási eljárást folytatott le. A felvett jegyzőkönyvet nyolc napon belül kellett megküldeni a megyei mezőgazdasági szakigazgatási szervnek, amely a megállapításokat felülbírált, a kárt és a kártérítés összegét megállapította és elrendelte a kártérítésnek harminc napon belüli megtérítését a károsult részére. A határozat ellen államigazgatási úton fellebbezésnek nem volt helye, azonban lehetővé vált a határozat bírói peres eljárásban történő megtámadása.²⁶² Nagyon érdekes összefonódása volt ez a rendelkezés a közigazgatási hatósági hatalomnak lényegében egy szakértői területtel. Ma már teljesen elkülönül a két terület, és a vadkár teljes mértékben a két fél szakértői eljárás bevonásával jegyzői, illetve polgári peres eljárásban bírói útra tartozik, a vadászati hatósági szerepvállalás e kérdés megítélésében teljesen megszűnt.

Az 1961. évi VII. törvény átfogó módosítására az 1970. évi 28. számú törvényerejű rendelettel került sor, amelynek eredményeként a vadkárra vonatkozó szabályozás bekerült a törvényi rendelkezések közé. A vadkár fogalmát kiterjesztették, vagyis a vadászatra jogosult a

²⁶² A vadgazdálkodásról és a vadászatról szóló 1/1962. (II. 9.) Korm. rendelet V. Fejezete A vadgazdálkodással kapcsolatos károk megtérítése.

szarvas, a dám, a vaddisznó és a muflon által a mezőgazdaságban okozott károkon túl a mezei nyúl által a gyümölcsösben okozott károkért is objektív felelősséggel tartozott. A vadkár megtérítésére az volt köteles, aki a kárt okozó vad vadászatára jogosult volt, és akinek vadászterületén a károsodás bekövetkezett, illetőleg a vadászterületéről a vad kiváltott. Ez a felfogás a ma hatályos szabályozásban is fellelhető. A földhasználót közreműködési kötelezettség terhelte a vadkárelhárítás során. A bírósághoz való fordulás, azaz a keresetindítási határidő a sérelmes döntés kézhezvételétől számított 30 nap lett. A kézhezvétel egy igen fontos engedmény, ugyanis nem a kézbesítéstől kellett számítani ezt a jogot, hanem a kézhezvételtől, tehát a keresetőségi jogot így kitágították, a jogvesztő 30 nap számítása csak a kézhezvételtől indult.

IV. A hatályos szabályozás

Az 1961. évi VII. törvény több módosítással ugyan, de egészen a jelenleg hatályos, a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény (a továbbiakban: Vtv.) hatályba lépéséig érvényben maradt. Az 1989-es rendszerváltással teljesen átalakult az államszervezet, amely együtt járt a jogi környezet teljes átstrukturálásával is. A vadászat újraszabályozása iránti igény már a rendszerváltást követő időkben felmerült. Az új jogszabályi környezet, valamint a társadalmi változások sorra indukálták a megoldásra váró jogi problémákat. Egy ilyen kérdés volt a vadászati jog jogi hova tartozásának megítélése is. Végül a problémát az Alkotmánybíróság oldotta meg a 46/1992. (IX. 26.) határozatával, amelyben leszögezte, hogy a vadászati jog vagyoni értékű jog. Ezzel a vadászati jog egyértelműen a polgári jog körébe tartozóvá vált. A vadászat újraszabályozása és jogi aktualizálása már nem várattathatott magára tovább. Hosszú előkészítési folyamat és megannyi vita után megszületett az új vadászati törvény.

IV. 1. A Vtv. alapvető rendelkezései

A Vtv. preambuluma számos alapvető, a vadászat megítélésének új szemléletét megalapozó tézissel kezd. E szerint a törvény megalkotásának indokai az alábbiak:

„Az Országgyűlés felismerve azt, hogy valamennyi vadon élő állatfaj a Föld megújuló természeti erőforrásainak, valamint a biológiai életközösségnek pótolhatatlan része, tudatában annak, hogy a vadon élő állat esztétikai, tudományos, kulturális, gazdasági és genetikai értékek hordozója, s ezért - mint az egész emberiség és nemzetünk kincsét - természetes állapotban a jövő nemzedékek számára is meg kell őrizni, a természet védelme, a vadállomány ésszerű hasznosítása érdekében a következő törvényt alkotja:”

A preambulumban a jogalkotó valamennyi vadon élő állatot nemzeti kincsnek nyilvánít. Elismeri a vadon élő állatok esztétikai, tudományos, kulturális, gazdasági és genetikai értékeit. Ez azt jelenti, hogy a vadállomány nemcsak megőrzendő érték, hanem annak mennyiségét és minőségét is a fenntartható fejlődés keretei között a hazai szabályok adta lehetőségeken belül, a nemzetközi egyezményekre, valamint az Európai Unió szabályozásaira tekintettel többlet védelem is illeti, azokkal úgy kell bánni, hogy a jövő generációinak is fennmaradjanak. A vadat a törvény megújuló természeti erőforrásnak tekinti, amely a vadászatban megjelenő gazdasági szemléletet tükrözi.

A Vtv. mind célkitűzésében, mind tartalmában a korábbi törvényektől, rendelkezésektől eltér. Teljeskörű szabályozásra törekszik. Szerkezete is rendkívül formabontó: több helyen találkozunk benne szám és betű kombinációból álló bekezdésekkel, szakasz jelölésekkel. Az I. fejezet a bevezető rendelkezések címet viseli. A fejezet, annak ellenére, hogy a jogalkotó bevezetésnek szánta, igen tartalmas, a vadászat legalapvetőbb fogalmi meghatározásait foglalja magában. Szabályozását tárgykörének meghatározásával így kezdi:

„1. § (1) E törvény Magyarország területén vadon élő állatfajok közül a vadászható állatfajok természetes állapota fenntartásának igényével tartalmazza a vadászati jog gyakorlásának, hasznosításának, a vadászható állatfajok és élőhelyük védelmének, a vadgazdálkodás, a vadászat, továbbá a vad által és a vadászat során, valamint a vadban okozott károk megelőzésének és megtérítésének szabályait, továbbá a vadászati jog jogellenes hasznosítása során alkalmazható bírságokat és egyéb szankciókat, a vadászati igazgatással összefüggő állami feladatokat és hatásköröket.

(2) A vadgazdálkodásért felelős miniszter (a továbbiakban: miniszter) - a természetvédelemért felelős miniszterrel egyetértésben - az e törvény felhatalmazása alapján kiadott rendeletben állapítja meg a Magyarországon honos, előforduló, engedéllyel telepített, vagy átvonuló, természetvédelmi oltalom alatt nem álló nagyvadnak, illetve apróvadnak minősülő vadászható állatfajokat (a továbbiakban: vad).

(3) A törvény hatálya nem terjed ki a természetes környezetben vadon élő nem vadászható állatfajra, valamint az állatkertben élő vadra.”

Azért tartom fontosnak a törvényszöveg szó szerinti idézését, mert ebben az 1. §-ban minden, amit a törvény vadászatnak tekint velősen, tömören benne van. A jogszabályi megközelítés alapja egyértelmű: a Magyarországon élő vadászható fajok természetesen állapotának megtartása. E szempont érvényre juttatása az elsődleges. Ez a nézőpont van kihatással a vadászati jog megítélésére, a vadgazdálkodásra, a vadkárra és a hatósági eljárásra, de még a vad élőhelyének védelmét is ennek az eszmének rendeli alá a törvény. Ez az (1) bekezdés a vadászati törvény alfája és omegája, minden további rendelkezés ennek az egy bekezdésnek a részletezése. Ezzel állnak összhangban a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezései is. A törvény 11. § (1) bekezdése kimondja, hogy

„A vadgazdálkodás, vadászat, halgazdálkodás, halászat és horgászat során biztosítani kell a természet védelméhez fűződő érdekek érvényesülését, a fenntartható használatot, ami a vadon élő vadászható, halászható (horgászható) vad- és halfajok biológiai sokféleségre alapozott fenntartását jelenti.”.

A 16. § (1) bekezdése pedig megfogalmazza, hogy a *„A mező-, erdő-, nád-, hal-, vadgazdálkodás (a továbbiakban: gazdálkodás) során biztosítani kell a fenntartható használatot, ami magában foglalja a tartamosságot, a természetkímélő módszerek alkalmazását és a biológiai sokféleség védelmét.”* Ezek a sorok azt jelentik, hogy minden nemű tevékenységet a természeti területek és értékek kíméletével kell végezni figyelemmel a fajgazdagsára és a biológiai sokféleség fenntartására.²⁶³ Itt hivatkozom vissza a vadászat Etikai Kódexét, amely pontosan ezen elvek mentén fogalmazza meg a vadászat pozitív és negatív oldalát, mint egy érme két oldalát, melyben a vadászat egyszerre véd, azonban maga is veszélyforrás. A Vtv. több esetben is erre az eszmére hivatkozik, mint pl. a vadkárak megelőzésénél előírt kötelezettségekben is.

A vad fogalmát is ebben a §-ban adja meg a törvény. A honfoglalás óta ez az első szabályozás, amely tartalmazza a szabályozás tárgykörét és egzakt módon meghatározza, hogy mit tekint vadnak. A vad fogalmát azonban nem statikusan kezeli a törvény. Kimondja, hogy a vadgazdálkodásért felelős miniszter a természetvédelemért felelős miniszterrel egyetértésben kiadott rendeletben határozza meg a vadászható fajokat. Ez a rendelkezés nagyfokú rugalmasságot tesz lehetővé mind a szabályozás, mind a szervezetrendszer tekintetében, mivel a vadászati törvényt nem kell módosítani azért, mert a vad fogalma alá tartozó állatok köre változik. A jelenleg vadászható vadfajok felsorolását a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény végrehajtásáról szóló

²⁶³ A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 17. §-a alapján.

79/2004 (V.4.) FM rendelet tartalmazza.²⁶⁴ Az Új Ptk.²⁶⁵ az Ötödik Könyv (dologi jog) a Második Rész (a tulajdonjog) XVI. fejezete foglalkozik a vadak és a halak tulajdonjogának megszerzésével. A Ptk. a korábbi szabályozással egyezően kinyilvánítja, hogy a vad az állam tulajdona. A vad annak a vadászatra jogosultnak a tulajdonába kerül, amelyik vadászterületén az elejtés, elfogás vagy elhullás történt. A tulajdonjog megszerzéséhez szükséges, hogy a vadászatra jogosult vadászati jogosultsága kiterjedjen arra a vadra. Amennyiben nincs a vad elejtésére, elfogására, vagy az elhullott tetem elsajátítására jogosultság, akkor az a vadászatra jogosult szerez tulajdont, akinek a területéről a vad kiváltott.²⁶⁶ Tehát a tulajdonjog megszerzésének alapja a vadászati jogra való jogosultság, amelynek meglétét adott fajtánként kell vizsgálni vitás kérdés esetén. Speciális a helyzet a vadaskertekben²⁶⁷, vadfarmokon²⁶⁸, valamint az apróvadtartó- és szaporító telepeken, ahol az üzemben tartó lesz jogosult a vad tulajdonjogára.²⁶⁹

A törvény vadászati jog alatt annak tág, de nem a legtágabb értelmezését érti. E szerint a vadászati jog magába foglalja a vad és annak élőhelye védelmét, a vadgazdálkodást,²⁷⁰ valamint a vadászatot²⁷¹. A vadgazdálkodásnál viszont nem tesz semmilyen korlátozást a törvény, a vadgazdálkodáshoz tartozó valamennyi részterületet a vadászati jogba tartozónak tekint. A vadászat fogalmát in concreto nem kimondva használja, hanem áttételesen, azaz a

²⁶⁴ Nagyvadak: 1. Gímszarvas (*Cervus elaphus*), 2. Dámszarvas (*Cervus dama*), 3. Őz (*Capreolus capreolus*), 4. Muflon (*Ovis gmelini musimon*), 5. Vaddisznó (*Sus scrofa*), 6. Szikaszarvas - Japán szika (*Cervus nippon nippon*), 7. Dybowski szika (*Cervus nippon hortulorum*). Hasznos apróvadfajok 1. Mezei nyúl (*Lepus europaeus*), 2. Üregi nyúl (*Oryctolagus cuniculus*), 3. Fácán (*Phasianus colchicus*), 4. Fogoly (*Perdix perdix*), 5. Nyári lúd (*Anser anser*), 6. Vetési lúd (*Anser fabalis*), 7. Nagy lilik (*Anser albifrons albifrons*), 8. Kanadai lúd (*Branta canadensis*), 9. Nílusi lúd (*Alopochen aegyptiacus*), 10. Tökés réce (*Anas platyrhynchos*), 11. Szárcsa (*Fulica atra*), 12. Erdei szalonka (*Scolopax rusticola*), 13. Balkáni gerle (*Streptopelia decaocto*), 14. Örvös galamb (*Columba palumbus*). Egyéb apróvadfajok: 1. Házi görény (*Mustela putorius*), 2. Nyest (*Martes foina*), 3. Borz (*Meles meles*), 4. Róka (*Vulpes vulpes*), 5. Aranysakál (*Canis aureus*), 6. Pézsmapocok (*Ondatra zibethicus*), 7. Nyestkutya (*Nyctereutes procyonoides*), 8. Mosómedve (*Procyon lotor*), 9. Dolmányos varjú (*Corvus corone cornix*), 10. Szarka (*Pica pica*), 11. Szajkó (*Garrulus glandarius*). Közösségi jelentőségű vadászható állatfajok a következők: 1. Fácán (*Phasianus colchicus*), 2. Fogoly (*Perdix perdix*), 3. Nyári lúd (*Anser anser*), 4. Vetési lúd (*Anser fabalis*), 5. Nagy lilik (*Anser albifrons albifrons*), 6. Kanadai lúd (*Branta canadensis*), 7. Tökés réce (*Anas platyrhynchos*), 8. Szárcsa (*Fulica atra*), 9. Erdei szalonka (*Scolopax rusticola*), 10. Örvös galamb (*Columba palumbus*), 11. Balkáni gerle (*Streptopelia decaocto*), 12. Házi görény (*Mustela putorius*), 13. Aranysakál (*Canis aureus*), 14. Dolmányos varjú (*Corvus corone cornix*), 15. Szarka (*Pica pica*), 16. Szajkó (*Garrulus glandarius*)

²⁶⁵ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban régi Ptk.).

²⁶⁶ Ptk. 5:53. §.

²⁶⁷ Vadaskert: a nagyvadak (gímszarvas, dámszarvas, őz, muflon, vaddisznó) vadászati célú tartása és tenyésztése a vadászterület bekerített részén. (A Vtv. 27/C. § (1) bekezdése alapján.).

²⁶⁸ Vadfarm: vadászterületen vagy vadászterületnek nem minősülő földterületen élelmiszer előállítás céljából a nagyvadfajok (gímszarvas, dámszarvas, őz, muflon, vaddisznó) tartására szolgáló létesítmény. (A Vtv. 27/F. § (1) bekezdése alapján.).

²⁶⁹ A Vtv. 9. §. (4) bekezdése.

²⁷⁰ A Vtv. 2. §. a-b) pontjai.

²⁷¹ A Vtv. 2. §. c-d) pontjaiban meghatározott tevékenységek összessége.

vadászati joghoz tartozónak tartja a vad elejtésére, valamint elfogására irányuló tevékenységet akár az a természetben szabadon él, akár az zárt téri tartás keretében (vadaskert, vadspark, vadfarm) történik. Emellett ide sorolja a hullatott agancs, valamint a vadászható szárnyas vad tojásának gyűjtésére és az elhullott vad tetemének az elsajátítására vonatkozó tevékenységet is.²⁷² A Vtv. majd később, csak az 56. §-ban mondja ki a vadászat fogalmát, mely az alábbi: „a vadnak a törvényben engedélyezett eszközzel, vagy ragadozó madárral, illetve magyar agárral és engedélyezett módon vadász által, vadászterületen történő elejtésére, vagy elfogására irányuló tevékenység”. Tehát a törvény szerkezetében és felépítésében a nagyobb egységtől halad a kisebb felé, a távoli perpspektívából egyre inkább közelít, részletez, aprólékosan kifejt, magyaráz. A Vtv. leszögezi, hogy maga a vadászati jog, mint vagyoneértékű jog, a földtulajdonjog elválaszthatatlan részeként a vadászterületnek minősülő terület tulajdonosát illeti meg. Ha a vízfelület is része a vadászterületnek, a vadászati jog a meder tulajdonjogának elválaszthatatlan része.²⁷³ A törvény ismeri az önálló és a társult vadászati jog fogalmát és a vadászati jog gyakorlásával, hasznosításával összefüggésben kimondja, hogy a kötelezettségeket és jogokat az erdőgazdálkodásra, a halgazdálkodásra, a természetvédelemre, a vízgazdálkodásra, az állatvédelemre, az állategészségügyre, az állattenyésztésre, a termőföld-hasznosításra, valamint a növényvédelemre vonatkozó jogszabályok rendelkezéseivel összhangban kell alkalmazni.²⁷⁴ Érdekes, hogy a Vtv. a vadászati jogot vagyoneértékű jognak tekinti, de nem a jogtudományban általánosan elfogadott vagyoni értékű jog kifejezést használja. Ez azért is különösen érdekes, mert a törvényt ezidáig többször módosították, de ezt a kifejezést az eredeti megszövegezésben hagyták. A jogtudományban általánosan elfogadott nézet szerint az állat dolog²⁷⁵, így birtokba vehető testi tárgy, a tulajdonjog tárgya lehet.²⁷⁶ Mivel a tulajdonjog a polgári jog tárgykörébe tartozik, így a vadászati jogot is a polgári joghoz tartozónak sorolják annak ellenére, hogy több jogágat és egyben jogterülettel is érintkezik. Az orvvadászat és a jogosulatlan vadászat témakörében a büntetőjog és a szabálysértési jog érintett; a vadászati hatósági eljárás a közigazgatási jog körébe tartozik; a vad elsajátítása, a vadászterület bérbe adása, a haszonbérletek a polgári jog körébe esnek, a vad és élőhelyének védelme pedig a környezetvédelem, illetve a természetvédelemmel foglalkozó jogterületekhez tartoznak. A közigazgatási hatósági eljárások, a vadászbalesetek, a környezet-és természetvédelem pedig

²⁷² A Vtv. 2. §. c-d) pontjai.

²⁷³ A Vtv. 3. §-a.

²⁷⁴ A Vtv. 4-5. §§-ai.

²⁷⁵

²⁷⁶

több pontok kapcsolódik a büntetőjoghoz. Speciális a vadásztársaságok alapítása és működése, valamint a vadászati érdekvédelmi szervezetek működése, amelyek az egyesülési jog tárgykörébe tartoznak. A vadászat, mint láthattuk, tartozott már a belügyminisztériumhoz, a földművelésügyi minisztériumhoz, a vidékfejlesztéssel foglalkozó minisztériumhoz. Érinti a környezet és természetvédelmet is, így az ezekkel foglalkozó minisztériumokhoz is sorolható lehetne. A vadászati jog hova tartozását a mai napig nem sikerült egyértelműen meghatározni, de a legelfogadottabb nézet a polgári jog, azon belül az agrárjoghoz sorolondónak tekinti a vad természeti kincs jellegére, az azzal való gazdálkodás, valamint a vadászterületekkel való gazdálkodás miatt.²⁷⁷ Jómagam is a vadászati jogot az agrárjoghoz tartozónak tekintem erős büntetőjogi hatásnak kitéve, bár álláspontom szerint ennek legfőbb indoka a vadállomány, mint állatállomány kezelése, hiszen a vadászatra jogosultat is terheli a jó gazda gondossága²⁷⁸, a vadállomány folyamatos nyomon követése, szabályozása, a megfelelő ivararány biztosítása, a jó génállomány megőrzése és az utókor számára való tovább vitele. Ez a tevékenység megfelelő agrár ismeretek nélkül elképzelhetetlen. A jó vadgazdálkodáshoz ismerni kell a vad természetét, biológiai életciklusát, természeti-környezeti igényeit, szaporodási képességeit. Ez pedig speciális tudást igényel és a Vtv. helyesen ismerte fel a speciális tudás szükségességét. A vadászati jogban együtt él a közjog a magánjoggal, a felek szabad akarata és a közhatalom gyakorlásának kényszerítő ereje, melyet összehangolni, ezáltal közöttük egyensúlyt teremteni igen nagy kihívás a jogalkotó számára. A Vtv. pontosan ezek miatt a kényszerítő erők miatt vált tartalmában szerteágazóvá, a szabályozás pedig mind tárgyában, mind szerkezetében különlegessé. A Vtv. 40. §-ban meg is fogalmazza, hogy vadgazdálkodáson²⁷⁹ kizárólag a vadállomány és az élőhelyének védelmét, valamint a vadállomány szabályozásával kapcsolatos tevékenységet érti. A vadászterületeken pedig tervszerű vadgazdálkodást kell folytatni. A Vtv. tájegységi vadgazdálkodási tervet²⁸⁰, hosszútávú vadgazdálkodási üzemtervet²⁸¹, valamint éves vadgazdálkodási tervet²⁸² különböztet meg.²⁸³ A hivatásos

²⁷⁷

²⁷⁸

²⁷⁹ Csányi Sándor szerint a vadgazdálkodás nemcsak a vadászattal kapcsolatos tevékenységekből áll, hanem magába foglalja a vadállomány védelmét, megfelelő hasznosítását és a vadállományba való beavatkozást védekezés vagy szabályozás formájában. Csányi Sándor: vadbiológia in https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_521_Vadbiologia/ch01s02.html

²⁸⁰ A tájegységi vadgazdálkodási terv 20 évre szóló vadgazdálkodási előírás. Az erdőre vonatkozó részét a tájegységi erdőtevével kell összhangba hozni. A tájegységi vadgazdálkodási terv a vadgazdálkodási tájegységekhez igazodik, amelyeket a vadászterületek kialakításánál tárgyalok. (A Vtv. 42-43. §.)

²⁸¹ A vadgazdálkodási üzemtervet a tájegységi vadgazdálkodási terv alapján kell elkészíteni, amely szintén 20 évre szól. Részletesen a tájegységi fővadász hatásköreinél ismertetem. (A Vtv. 44. §. (1) bekezdése.)

²⁸² Az éves vadgazdálkodási tervet a vadászatra jogosult a vadgazdálkodási üzemterv alapján készíti, amelyet jóváhagyásra meg kell küldenie a vadászati hatósághoz, így ezt a vadászati hatóság jogköreinél tárgyalom. (A Vtv. 47. §. (1) bekezdése.)

vadász a vadgazdálkodási üzemterv és az éves vadgazdálkodási terv végrehajtásának szakirányítója. A vadászatra jogosultnak legalább egy, és négyezer hektáronként további egy hivatásos vadászt kell alkalmaznia.²⁸⁴

A törvény pontos fogalmat ad arra nézve is, hogy kit tekint vadászatra jogosultnak, így önálló vadászati jog esetén vadászatra jogosult a vadászterület tulajdonosa, míg társult vadászati jog esetén vadászatra jogosult a vadászterület tulajdonosainak közössége. A vadászterület határát megállapító határozat alapján az érintett földtulajdonosok vadászati közösséget alkotnak. A vadászati jog haszonbérbeadása esetén vadászatra jogosultnak a haszonbérletet kell tekinteni.²⁸⁵ A jogalkotó nagyon fontos kötelezettséget telepít a vadászatra jogosultra, amikor kimondja, hogy a vadászatra jogosult köteles az őt megillető vadászati jogot gyakorolni, ennek hiányában pedig hasznosítani.²⁸⁶ Álláspontom szerint a vadászati jog az egyetlen olyan dologi haszonvét, amelynek gyakorlása nemcsak jogosultság, hanem egyben állami kényszerítő erővel kieszközlhető kötelezettség is. Ezt a Vtv. 2015. évi módosítása vezette be. Addig a vadászati jog csak jogosultság volt, onnantól kezdve azonban rendkívül erős közhatalmi kényszerítő erő áll e jogosultság mögött. Ezzel a vadászati jog meglátásom szerint kétpólusúvá vált, amely körkörös jogosultságok és állami kikényszeríthető erővel rendelkező kötelezettségek halmazává vált. Amennyiben a vadászatra jogosult nem kívánja maga gyakorolni a jogait, akkor a vadászati jogot haszonbérbe adhatja a Ptk. mezőgazdasági haszonbérletre vonatkozó szabályai szerint azzal, hogy az alhaszonbérbe való adást a Vtv. kizárja.²⁸⁷ Ebben a tekintetben a Ptk. a generális szabályozás, míg a Vtv. a speciális. A vadászati jog haszonbérletje lehet a vadásztársaság, amely érvényes vadászjeggyel rendelkező tagokból áll. Lehet haszonbérlet a vadásztársaságok érdekképviselői szerve, a természetvédelmi kezelésért felelős központi költségvetési szerv, a mezőgazdasági, erdészeti, vadgazdálkodási oktatást folytató középiskola és felsőoktatási intézmény, a mezőgazdasági, illetve erdőgazdálkodás ágazatba sorolt, Magyarországon bejegyzett gazdasági társaság, szövetkezet, erdőbirtokossági társulat, feltéve, ha a vadászterület legalább 25%-át, vagy a vadászterületből legalább 300 hektárt mezőgazdasági, erdőgazdálkodási vagy

²⁸³ A Vtv. 41. §. (2) bekezdése.

²⁸⁴ A hivatásos vadász szerepét a vadászati hatóság részben tárgyalom. (A Vtv. 50. §.)

²⁸⁵ A Vtv. 6. §-a.

²⁸⁶ A Vtv. 7. §-a.

²⁸⁷ A Vtv. 15. §. (1a) bekezdés.

természetvédelemmel összefüggő tevékenység céljából használja.²⁸⁸ Ez a rendelkezés segíti a vadász szakemberek képzését, a zárt téri állattartás terjedését.

A törvény kógens szabályozással adja meg a vadászterület fogalmát, miszerint a hasznosítási formától függetlenül vadászterület az a földterület, valamint vízfelület, amelynek kiterjedése a háromezer hektárt eléri, és szemközti határvonalainak távolsága legalább háromezer méter, és ahol a vad a szükséges táplálékot megtalálja, természetes szaporodási feltételei, valamint természetes mozgásigénye, búvóhelye, nyugalma adott.²⁸⁹ Nem minősülhet vadászterületnek a település közigazgatási belterülete, a lakóingatlanul szolgáló bekerített külterületi ingatlan, a tanya, a major, a temető, a nem mező-, erdő- vagy vadgazdálkodási célból bekerített hely, a repülőtér, a közút és annak a fel-, illetve lehajtója által határolt terület, továbbá a vasút.²⁹⁰ A vadászterület kialakításának feltétele a vadgazdálkodási tájegységekhez²⁹¹ való illeszkedés.²⁹²

Magyarországon a Vadgazdálkodási Adattár adatai szerint 5 régióban összesen 49 tájegység található. A számozás a régió számozásával kezdődik, majd egytől növekvő sorrendben jelöli a vadgazdálkodási tájegységeket. A vadgazdálkodási tájegységeket a 13/2016 (III.2.) FM rendelet szabályozza.

²⁸⁸ A Vtv. 16. §. (1) bekezdése.

²⁸⁹ A Vtv. 8. §. (1) bekezdése.

²⁹⁰ A Vtv. 8. §-a (2) bekezdése.

²⁹¹ A vadgazdálkodási tájegységek a legnagyobb vadgazdálkodási földrajzi egységek, amelyek a vadgazdálkodás területi határait jelentik. A vadgazdálkodási tájegységek határai nem feltétlenül egyeznek a megyehatárokkal.

²⁹² A Vtv. 8. § (3) bekezdése.

Magyarország vadgazdálkodási tájegységei

Kép8.: Magyarország vadgazdálkodási tájegységei

Forrás:http://ova.info.hu/adattar/vg_taj/tajegys-ORSZ-20160224-feketefehér2.jpg 2020.07.27.

A törvény külön rendelkezik a vadászati igazgatásról. Kimondja, hogy a vadászati hatósági feladatokat ellátó személyek részére egyenruhát, az igazolvánnyal azonos sorszámú szolgálati jelvényt, a vadászati hatóság alkalmazásában álló vadászati hatósági feladatokat ellátó személyek részére pedig szolgálati vadász- és maroklőfegyvert is biztosítani kell. A vadászati hatósági feladatokat ellátó személy feladatainak ellátása során jogosult külön térítés fizetése nélkül magánúton közlekedni, a vadászterületet bejárni, a vadásztól felvilágosítást, adatot, igazolást kérni, a vadat veszélyeztető, vagy annak számító tevékenység abbahagyását, illetve a tevékenységtől való tartózkodást elrendelni és a vadállomány egészségi állapotát veszélyeztető beteg, sérült vagy elhullott vad elszállítását elrendelni. A törvény biztosítja a hatósági személyek számára a lőfegyver használatot akár önvédelemre is.²⁹³ Ebben a rendelkezésben valószínűleg a jogalkotó elírta az igazolás kifejezést, ugyanis a vadászt a vadászati hatóság igazoltathatja. A vadász ugyanis semmiféle igazolás kiadása iránti jogkörrel nem rendelkezik.

²⁹³ A Vtv. 89. §.

A törvény elhatárolja az egyes hatás-, és feladatköröket. Ezek szerint a miniszter a vadgazdálkodással, a vad, valamint élőhelyének védelmével, a vadászattal összefüggő irányítási és szabályozási feladatkörében eljárva kidolgozza a vadászati jog hasznosításának hosszú távú fejlesztési irányelveit, és gondoskodik ezek megvalósításáról, a vadászati jog hosszú távú hasznosítási irányelveivel összhangban kidolgozza az ezzel összefüggő támogatások rendszerét, és gondoskodik a támogatásoknak a külön jogszabályban foglaltak szerinti felhasználásáról, ellátja a nemzetközi vadászati együttműködésből adódó kormányzati feladatokat, és kapcsolatot tart a nemzetközi vadászati szervekkel. Ezen felül Adattárakat működtet, nyilvántartást vezet a vad, vadhús felvásárlásakor, feldolgozásakor, forgalomba hozatalakor a beszerzési forrásról. A miniszter a vadászati igazgatással összefüggő egyes szervezési feladatait a vadászati hatóság útján látja el. A vadászati hatóság feladatkörét a törvény egyrészt külön §-ban szabályozza, ugyanakkor a törvény különböző pontjain egy-egy utalást találunk további feladataira vonatkozóan.²⁹⁴

IV.2. A vadászati hatóság 2010-2014 között

A vadászati hatóság működését a 2010-2014 közötti közigazgatási szervezeti rendszerbe helyezve, ahhoz igazodóan mutatom be a továbbiakban. 2010-ben jelentősen átalakult a közigazgatás, amely átszervezte a vadászati közigazgatást is.

2011. január 01. napjától a fővárosi és a megyei közigazgatási hivatalok jogutódjaként megalakult a fővárosi és a 19 megyei kormányhivatal.²⁹⁵ A kormányhivatal integrálta a területi államigazgatási szervek egy részét.

A fővárosi és megyei kormányhivatal a Kormány általános hatáskörű területi államigazgatási szerve, amelynek élén a kormány megbízott áll. A megyei kormányhivatal székhelye a megyeszékhely város, a fővárosi kormányhivatal és a Pest megyei kormányhivatal székhelye pedig Budapest. A fővárosi és megyei kormányhivatal a kormány megbízott által közvetlenül

²⁹⁴ A Vtv. 90-91. §§-ai.

²⁹⁵ Lásd a fővárosi és megyei kormányhivatalokról, valamint a fővárosi és megyei kormányhivatalok kialakításával és a területi integrációval összefüggő törvénymódosításokról szóló 2010. CXXXVI. törvényt, valamint a fővárosi és megyei kormányhivatalokról szóló 288/2010. (XII. 21.) Korm. rendeletet

vezetett szervezeti egységekből, azaz törzshivatalból, valamint ágazati szakigazgatási szervekből, azaz szakigazgatási szervekből áll. A szakigazgatási szervek törvény vagy kormányrendelet rendelkezése alapján önálló feladat- és hatáskörrel rendelkező szervezeti egységekkel rendelkezhetnek. A fővárosi és megyei kormányhivatal szervezeti egységeként működő szakigazgatási szerveket a Kormány rendeletben állapítja meg. A szakigazgatási szerv, továbbá a törvény vagy kormányrendelet alapján a szakigazgatási szerv önálló feladat- és hatáskörrel rendelkező szervezeti egysége a jogszabályban megállapított hatáskörét önállóan gyakorolja.²⁹⁶

A fővárosi és megyei kormányhivatal szervezeti egységeként működő ágazati szakigazgatási szervek a szociális és gyámhivatal a szociális, gyermekvédelmi, gyermekjóléti, és gyámügyi feladatok ellátására, az építésügyi hivatal az állami főépítési feladatok és az építésfelügyeleti hatósági feladatok ellátására, az igazságügyi szolgálat a pártfogó felügyelői, jogi segítségnyújtási, és áldozatsegítési feladatok ellátására, a növény- és talajvédelmi igazgatóság a növényvédelmi, talajvédelmi, növénytermesztési és növényi termékek, esetében élelmiszer-biztonsági hatósági és zöldség-gyümölcs ellenőrzési feladatok ellátására, az erdészeti igazgatóság az erdészeti igazgatási feladatok ellátására, a földművelésügyi igazgatóság a mezőgazdasági igazgatási, vadászati és halászati hatósági feladatok ellátására, az élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi igazgatóság az élelmiszer-biztonsági, élelmiszer-minőségellenőrzési feladatok ellátására, a takarmányellenőrzési élelmiszerlánc-felügyeleti, és állategészségügyi, illetve egyes állattenyésztési és borászati feladatok ellátására, a földhivatal az ingatlanügyi feladatok ellátására, az egészségbiztosítási pénztári szakigazgatási szerv az egészségbiztosítási pénztári feladatok ellátására, a nyugdíjbiztosítási igazgatóság a nyugdíjbiztosítási és a hatáskörébe tartozó más pénzbeli ellátásokkal kapcsolatos feladatok ellátására, a munkaügyi központ a foglalkoztatási, munkaügyi, munkaerő-piaci feladatok ellátására, a munkavédelmi és munkaügyi szakigazgatási szerv a munkaügyi ellenőrzési és a munkavédelmi feladatok ellátására, a fogyasztóvédelmi felügyelőség a fogyasztóvédelmi feladatok ellátására, a kulturális örökségvédelmi iroda a kulturális örökségvédelmi feladatok ellátására, a népegészségügyi szakigazgatási szerv a népegészségügyi feladatok ellátására, a mérésügyi és műszaki biztonsági hatóság mérésügyi és műszaki biztonsági feladatok ellátására, a közlekedési felügyelőség a közlekedési hatósági feladatok ellátására. Mindezekon felül kormányrendelet egyéb feladatok ellátására is létre

²⁹⁶ A fővárosi és megyei kormányhivatalokról, valamint a fővárosi és megyei kormányhivatalok kialakításával és a területi integrációval összefüggő törvénymódosításokról szóló 2010. CXXVI. törvény 2-3. §§-ai.

hozhat szakigazgatási szervet.²⁹⁷

A szakigazgatási szerv vezetője kinevezéséhez és felmentéséhez a szakmai irányító szerv vezetőjének egyetértése szükséges. A szakigazgatási szerv vezetője minisztériumi főosztályvezetői besorolású, határozatlan időre kinevezett kormánytisztviselő, felette a munkáltatói jogokat a kormány megbízott gyakorolja.²⁹⁸

A megyei földművelésügyi igazgatóságok elődei az FVM megyei földművelésügyi hivatalai voltak, melyek a megyei önkormányzatok mezőgazdasági osztályaiból jöttek létre 1991-ben. A Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal 2007. januárjában került felállításra. A szervezet átalakult, 2012. március 15. napjától Nemzeti Élelmiszerláncbiztonsági Hivatal (továbbiakban NÉBIH) látta el ezeket a feladatokat. 2016. március 4-től 2016. december 31. napjáig, igen rövid ideig a Földművelésügyi Igazgatóság a NÉBIH szerveként a földművelésügy, a vízgazdálkodás, a vadászat és a halászat egységes és állandó felügyeletét látta el. A NÉBIH vadászati hatóságként járt el. Szakhatóság volt az Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőség²⁹⁹.³⁰⁰ A NÉBIH vadászati hatóságként eljárhatott a vadászterület különleges rendeltetésének megállapítása, vadaskert és vadaspark bekerítése, vadfarm létesítésére, a vadászterületek nyilvántartására, nem honos állatfaj telepítésére irányuló eljárásokban. Ezen felül bizonyos feltételek fennállása esetén megtilthatta egyes vadfajok vadászatát, vagy tilalmi időben vadászatot engedélyezhetett. Ezen felül, mint vadászati hatóság vadászvizsgára felkészítő tanfolyam indítását engedélyezhette. A NÉBIH, mint vadászati hatóság a rendkívüli értékű trófeát nemzeti értékke nyilváníthatta.³⁰¹ Ez az új szervezeti struktúra nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Rövid fenállása alatt nem tudott jelentős eredményeket felmutatni. A jelenleg hatályos szabályozás értelmében a kormányhivatalok és annak keretében a járási hivatalok jogosultak eljárni. A közigazgatás

²⁹⁷ A fővárosi és megyei kormányhivatalokról szóló 288/2010. (XII. 21.) Korm. rendeletet 2. §-a.

²⁹⁸ A fővárosi és megyei kormányhivatalokról, valamint a fővárosi és megyei kormányhivatalok kialakításával és a területi integrációval összefüggő törvénymódosításokról szóló 2010. CXXXVI. törvény 14. §-a.

²⁹⁹ Az Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőség 1990. december 1-jén alakult a Környezetvédelmi Főfelügyelőség, a Környezet- és Természetvédelmi Főfelügyelőség, az Országos Vízügyi Főigazgatóság, valamint az Országos Környezet- és Vízügyi Főfelügyelőség jogutódjaként. Az OKTF a vidékfejlesztési miniszter irányítása alatt áll. Részben nálló költségvetési szerv. Illetékessége az ország egészére kiterjed. Környezetvédelmi, természetvédelmi, vízvédelmi hatósági és igazgatási feladatokat lát el. Lásd a Környezetvédelmi Főfelügyelőségről és a környezetvédelmi felügyelőségekről szóló 1/1990. (XI.13.) KTM rendelet.

³⁰⁰ Lásd a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatalról szóló 22/2012. (II.29.) korm. rendelet. A vadászati hatósági kijelölés a komr. rendelet 5. § (1) bekezdésének f) pontján alapul. Az Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőség szakhatósági kijelölése a korm. rendelet 26-28. §§-ain alapulnak.

³⁰¹ A Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatalról szóló 22/2012. (II.29.) korm. rendelet 15. § (1) bekezdése.

modernizációja révén létrejött kormányablakoknál formanyomatványok segítségével van lehetőség ügyet intézni, így a kormányhivatalhoz a kormányablaknál a vadgazdálkodási üzemterv jóváhagyása, módosítása iránt, az altató-, bénítólövedékes fegyver használatának engedélyezése iránt, az egyes vadfajok állományának meghatározott határidőn belüli csökkentésére vagy a szükséges védőintézkedések megtételére irányuló, az emlősök kotorékainak és egyéb zárt búvóhelyek füstképzéssel történő zavarásának, illetve elgázosításának engedélyezése iránt, a hatósági vadászat elrendelése iránt, a kíméleti területen vadászat engedélyezése iránt lehet kérelmet előterjeszteni. A kormányablak intézkedik a speciális, a közösségi jelentőségű vadászható vadfaj vonatkozásában a Vtv. 28. § (4) bekezdésében, 38. § (3) bekezdésében és 39. § (3) bekezdésében foglalt tevékenységek engedélyezése iránt is, vagyis ide tartozik többek között a tojásgyűjtési, a kotorék gázosítása iránti, több csapdázási, hálóbefogási engedély iránti kérelem elbírálása is. Az engedély hiányának komoly büntetőjogi következményei lehetnek, adott esetben környeztkárosítás, természetkárosítás, állatkínzás is. Szintén a kormányablaknál intézhető a külterületen lévő ingatlanon fekvő vadászterület kiterjedésének megállapításánál figyelembe vehető földterület minősítése iránti, a meghatározott vadfaj esetén vadászati tilalmi időben vadászat engedélyezése iránti, a Natura 2000 gyepterületeken vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításának engedélyezése iránti, a tudományos kísérlet, lakott területről történő eltávolítás céljából és egyéb humán-, illetve állat-egészségügyi célból vadbefogásra kábító és bénító vegyszer, valamint lőszer alkalmazásának engedélyezése, a tudományos kutatás céljából vadászati módok, vadászati idények alóli felmentés iránti, a vadasparkokban állományszabályozó vadászat elrendelése iránti kérelem, a vadászati jog haszonbérletére kötött szerződés jóváhagyása iránti kérelem, av adászterület legkisebb kiterjedésétől való eltérés engedélyezése iránti, a vadászterület részének vagy egészének kíméleti területté nyilvánítása iránti, a vaddisznó és róka fényszóróval történő vadászatának engedélyezése iránti, a vaddisznó vadfarmról, vadasparkból vadaskertbe történő kihelyezése iránti kérelem, valamint a vadfaj gyérítésére szelektív méreg alkalmazásának engedélyezése iránti eljárás.³⁰²

IV.2.1 A vadászati hatóság feladat és hatásköre

³⁰² A kormányablakban intézhető ügykörök részletes kimutatása.

Első fokú vadászati hatóságként a fővárosi és megyei kormányhivatalok mezőgazdasági szakigazgatási szerveként a földművelésügyi igazgatóságok jártak el. Önállóak, a kormányhivatalok egyedi ügyben nem utasíthatták őket. Illetékességük a kormányhivatalok illetékességéhez kötődött.³⁰³ Ez a struktúra 2019. január 1-jéig állt fent.

A földművelésügyi igazgatóságokat két részre osztották: a földművelésügyi osztályra, valamint a vadászati és halászati osztályra. Az igazgatóságok elsőfokú vadászati hatóságként jártak el a vadászatra jogosult nyilvántartásba vétele³⁰⁴, a földtulajdonosok vadászati közössége képviselőjének nyilvántartásba vétele, erről szóló igazolás kiadása³⁰⁵, a földtulajdonosok gyűlése által a Vtv. 12. §³⁰⁶ szerint hozott határozatok nyilvántartása³⁰⁷, a társult vadászati jog esetén a 12. § szerinti kérdésekben való határozat meghozatalára irányuló földtulajdonosi gyűlés összehívásának kezdeményezése esetén az összehívásra vonatkozó hirdetmény közzététele³⁰⁸ a vadászati jog haszonbérletére kötött szerződés jóváhagyása, a vadászterület határának megállapítása³⁰⁹, a vaddisznó vadasparkból³¹⁰ vagy vadfarmról történő kihelyezésének engedélyezése³¹¹, a vadasparkban történő vadászat engedélyezése³¹², a vadászati jog kényszerhasznosítására irányuló eljárás³¹³, a közösségi jelentőségű vadászható vadfajnak nem minősülő vadászható vadfaj kitorékai és egyéb zárt búvóhelyek füstképzéssel történő zavarásának, illetve elgázosításának engedélyezése állat-egészségügyi, vadvédelmi, illetve állományszabályozási okból³¹⁴, szelektív méreg alkalmazásának engedélyezése³¹⁵, mesterséges apróvad-tenyésztési tevékenység folytatásának, vad zárttéri tartásának, vad vadászterületek közötti szállításának, valamint vad vadászterületre történő kiengedésének engedélyezése³¹⁶, a vadászatra jogosult felhívása a vad- és élőhelyvédelmi kötelezettségeinek

³⁰³ A fővárosi és megyei kormányhivatalokról, valamint a fővárosi és megyei kormányhivatalok kialakításával és a területi integrációval összefüggő törvénymódosításokról szóló 2010. CXXVI. törvény 14. §-a.

³⁰⁴ Lásd. Vtv. 6. § (4) bekezdését.

³⁰⁵ Lásd Vtv. 12. § (2) bekezdését.

³⁰⁶ A tulajdonosi képviselet formájáról, a képviselőről, a vadászterület határának megállapításáról, módosításáról, a vadászati jog gyakorlásáról, a hasznosítás módjáról.

³⁰⁷ Lásd Vtv. 13. § (3) bekezdését.

³⁰⁸ Lásd. Vtv. 14. § (1) bekezdését.

³⁰⁹ Lásd Vtv. 19. § (1) és (3) bekezdéseit és a 20. § (2)-(4) bekezdéseit.

³¹⁰ vadaspark: a vadászterület kutatási, oktatási és bemutatási célú bekerített része (A Vtv. 27/D. § (1) bekezdése).

³¹¹ Lásd Vtv. 22. § (1) bekezdését.

³¹² Lásd Vtv. 25. § (2) bekezdését.

³¹³ Lásd Vtv. 27. § (1)-(2) bekezdéseit, a (3) bekezdés b) és c) pontjait, valamint a (4) és (7) bekezdéseit.

³¹⁴ Lásd Vtv. 28. § (6) bekezdését.

³¹⁵ Lásd Vtv. 30. § (2) bekezdését.

³¹⁶ Lásd Vtv. 32. § (1) bekezdését.

teljesítésére³¹⁷, a vad-, illetve állományvédelmi okból a vadászati idényen belül meghatározott vadászterületeken egy vagy több vadfaj vadászatának korlátozása vagy megtiltása, illetőleg meghatározott vadfaj esetén vadászati tilalmi időben vadászat engedélyezése vagy a vadászatra jogosult vadászatra kötelezése³¹⁸, az egyes, a közösségi jelentőségű vadászható vadfajokat érintő tevékenységek engedélyezése, elrendelése, és e tevékenységek végrehajtásának ellenőrzése, illetőleg a végrehajtásra vonatkozó jelentéstételi kötelezettség előírása³¹⁹, a vadászterület vagy a vadászterület meghatározott részének vadászati kíméleti területté minősítése, illetőleg a vadászati kíméleti területen vadászat engedélyezése³²⁰, a vadgazdálkodási üzemterv jóváhagyása, esetleges módosításáról történő határozathozatal³²¹, az éves vadgazdálkodási terv jóváhagyása³²², a hivatásos vadász alkalmazására vonatkozó kötelezettség alóli felmentés megadása, illetőleg felsőfokú végzettségű hivatásos vadász igénybevételének előírása³²³, a hivatásos vadászok nyilvántartása, részükre hitelesített szolgálati napló átadása³²⁴, az adott esetben a hivatásos vadász alkalmazásáig a jogosult vadászterületén a vadászat felfüggesztése, továbbá a szükséges munkálatok elvégzése³²⁵, kötelezettségzegés esetén a hivatásos vadász szolgálati igazolványának, jelvényének és szolgálati naplójának bevonása³²⁶, a nagyvadfajok megjelölésére szolgáló azonosítójel³²⁷ kibocsátása³²⁸, a vadászati napló és a teríték-nyilvántartás vezetésének ellenőrzése³²⁹, a vadászati engedély kiállítása³³⁰, a vadászjegy, a vadászati engedély, az egyéni lőjegyzék, az azonosítójel, valamint a vadászlőfegyver-tartási engedély ellenőrzése³³¹, a vadászjegy, a vadászati engedély visszavonása³³², altató-, bénítólövedékes fegyver használatának engedélyezése³³³, fényszóróval történő éjszakai vadászat engedélyezése³³⁴, trófeabírálat³³⁵, állományszabályozó vadászat elrendelése a vadállomány túlszaporodása miatt a vadkárok

³¹⁷ Lásd Vtv. 35. § (3) bekezdését.

³¹⁸ Lásd Vtv. 38. § (3) bekezdését.

³¹⁹ Lásd Vtv. 38/A. § (1) bekezdését, valamint a (2) bekezdés e) pontját és a (3) bekezdését.

³²⁰ Lásd Vtv. 39. § (1) és (3) bekezdéseit.

³²¹ Lásd Vtv. 45. § (2)-(3) bekezdéseit.

³²² Lásd Vtv. 47. § (1) és (3) bekezdéseit..

³²³ Lásd Vtv. 50. § (3)-(4) bekezdéseit.

³²⁴ Lásd Vtv. 51. § (1) bekezdését, valamint az 52. § (1) bekezdését.

³²⁵ Lásd Vtv. 52. § (2) bekezdését.

³²⁶ Lásd Vtv. 53. § (2) bekezdését.

³²⁷ Ez az úgynevezett krotália.

³²⁸ Lásd Vtv. 57. § (1) bekezdését.

³²⁹ Lásd Vtv. 57. § (1) bekezdését.

³³⁰ Lásd Vtv. 62. § (2) bekezdését, valamint a 63. § (2) bekezdését.

³³¹ Lásd Vtv. 64. § (1) bekezdését.

³³² Lásd Vtv. 65. § (1)-(3) bekezdéseit.

³³³ Lásd Vtv. 67. § (4) bekezdését.

³³⁴ Lásd Vtv. 71. § (4) bekezdését.

³³⁵ Lásd Vtv. 73. § (1)-(3) és (5) bekezdéseit; 74. § (1)-(2) bekezdéseit.

megelőzése érdekében³³⁶, a vadászatra jogosultnak az egyes vadfajok állományának meghatározott határidőn belüli csökkentésére vagy a szükséges védőintézkedések megtételére kötelezése, ennek nem teljesítése esetén hatósági vadászat elrendelése³³⁷, vadgazdálkodási bíróság, vadvédelmi bíróság kiszabása³³⁸, a vad, vadhús felvásárlására, feldolgozására, forgalomba hozatalára vonatkozó nyilvántartás vezetésének ellenőrzése³³⁹, valamint a vadászati igazgatással összefüggő egyes szervezési feladatok ellátása³⁴⁰ során. Foglalkoztak a vadászjegy és vadászati engedély kiadásával, visszavonásával, nyilvántartást vezettek a vadászterületekről, a jogosult nevéről, címéről, valamint a vadászati jog haszonbérleti szerződésekről, gondoskodtak a vadászvizsga megszervezéséről, nyilvántartást vezettek a hivatásos vadászokról, hitelesítették és ellenőrizték a vadászati naplót, trófeabírálatot végeztek és arról hatósági bizonyítványt állítottak ki (a vadász köteles az elejtett vadak trófeáit bemutatni a Földművelésügyi Igazgatóságnak, aki a trófeabírálat eredményéről a vad elejtője részére hatósági bizonyítványt ad ki, ellenőrzi az állami támogatások felhasználását).

IV.2.2. A vadászati hatóság eljárása az eljárási reformig

A vadászati hatóság eljárását a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) határozta meg 2015-ig.

A Ket. 12. § (2) bekezdése értelmében közigazgatási hatósági ügy minden olyan ügy, amelyben a közigazgatási hatóság az ügyfelet érintő jogot vagy köteleiséget állapít meg, adatot, tényt vagy jogosultságot igazol, hatósági nyilvántartást vezet, vagy hatósági ellenőrzést végez, továbbá a tevékenység gyakorlásához szükséges nyilvántartásba vétel és a nyilvántartásból való törlés, ha törvény valamely tevékenység végzését vagy valamely foglalkozás gyakorlását köztestületi vagy más szervezeti tagsághoz köti. Nem hatósági ügy a fegyelmi és az etikai ügy.

Az eljárások az ügyfél kérelmére vagy hivatalból voltak megindíthatók. A Ket. 29. § (2) bekezdése az officialitás elvét rögzítette speciális esetekben, így a hatóság köteles volt a

³³⁶ Lásd Vtv. 79. § (1) bekezdés d) pontja.

³³⁷ Lásd Vtv. 80. § (2) és (4) bekezdését.

³³⁸ Lásd Vtv. 83. § (1) bekezdés; 84. § (1) bekezdését.

³³⁹ Lásd Vtv. 91. §-át.

³⁴⁰ Lásd Vtv. 92. § (1) bekezdését.

hatáskörébe tartozó ügyben illetékességi területén hivatalból megindítani az eljárást, ha ezt jogszabály előírta, vagy erre felügyeleti szerve utasította, vagy a bíróság kötelezte, továbbá életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzetről szerzett tudomást.

A Vtv. felhatalmazása alapján a vadászati hatóság hivatalból eljárást kezdeményezhetett, ha a vadászterület határának megállapítására, megváltoztatására irányuló kérelem nem felelt meg az e törvényben foglalt feltételeknek, illetőleg, ha az érintettek a vadászati hatóság által közölt időpontig a Vtv.-ben foglaltaknak megfelelő tartalmú egyezséget nem kötöttek. Ebben az esetben a vadászati hatóság a vadászterület határát a vadászati jog kényszerhasznosítására vonatkozó szabályok szerint hivatalból állapította meg.³⁴¹ Emellett, ha a vadasparkban történő vadászatra vonatkozó engedélyben szereplő vadlétszám és ivararány másképp nem volt helyre állítható, a vadászati hatóság kérelemre vagy hivatalból vadállomány-szabályozó vadászatot rendelhetett el.³⁴² Tehát ebben az esetben is lehetősége volt a vadászati hatóságnak a máshogy helyre nem állítható egyensúly visszaállítása iránt hivatalbóli eljárást kezdeményezni. Továbbá, ha a vadászterületnek minősülő föld tulajdonosa, illetőleg a vadászatra jogosult az önálló vagy társult vadászati jog gyakorlási vagy hasznosítási kötelezettségének a vadászati hatóság felszólítását követően sem tett eleget, vagy vad- és élőhelyének védelmére előírt kötelezettségeit megszegte, a vadászati hatóság a vadászati jog kényszerhasznosításáról határozhatott.³⁴³ E körben a kényszerhasznosítás is az officialitás elve mentén realizálódhatott. Mindezekon felül, ha a vadgazdálkodási üzemterv elkészítésekor nem ismert a vadállomány, valamint ha az élőhely állapotában bekövetkezett változás ezt indokolta, a vadászati hatóság kérelemre vagy hivatalból a vadgazdálkodási üzemterv módosításáról határozhat.³⁴⁴ A Vtv. rendelkezései alapján a vadászati hatóság igen erős jogkörrel rendelkezik, ezzel megteremtve a stabilitást, biztonságos és előre mutató vadgazdálkodás fenntarthatóságát. A vadászati hatóság kérelemre vagy hivatalból legfeljebb egy évre bevonhatja a hivatásos vadász szolgálati igazolványát, jelvényét és szolgálati naplóját, ha a hivatásos vadász feladatainak ellátásával kapcsolatos kötelezettségeit megszegi³⁴⁵, vagy ha a hivatásos vadász a vadászati jog szakszerű gyakorlásának, illetőleg hasznosításának biztosítása érdekében szakmailag nem segíti elő a vadgazdálkodási üzemtervben és az éves vadgazdálkodási tervben foglalt előírások teljesítését, nem látja el a vadállomány és

³⁴¹ Lásd Vtv. 20. § (4) bekezdését.

³⁴² Lásd Vtv. 25. § (2) bekezdését.

³⁴³ Lásd Vtv. 27. § (1) bekezdését.

³⁴⁴ Lásd Vtv. 45. § (3) bekezdését.

³⁴⁵ Lásd Vtv. 53. § (2) bekezdését.

élőhelyének védelmével kapcsolatos szakfeladatokat, nem működik közre a vadászat rendjének, valamint a vadászetikai szabályok megtartásában, megállapításait, intézkedéseit a szolgálati naplóban nem rögzíti. Tehát ebben az esetben a vadászati hatóság quasi törvényességi felügyeletet gyakorol igen erős pönalizált eszközzel a hivatásos vadászok munkája felett.

A Vtv. 80. § (1) bekezdése értelmében

„Ha egyes vadfajok állománya a mezőgazdasági vagy erdőgazdálkodási tevékenység folytatását, az élőhelyen található termékeket, terményeket, a mesterséges vizek halállományát, a vadászterület biológiai életközösségét, valamint a védett természeti területet jelentősen veszélyezteti, kezdeményezhető az adott vadfaj állományának csökkentése.”

Ilyen esetekben a vadászati hatóság a károsult kérelmére, továbbá az erdészeti vagy természetvédelmi hatóság kezdeményezésére, vagy hivatalból kötelezi a jogosultat az egyes vadfajok állományának meghatározott határidőn belüli csökkentésére vagy a szükséges védőintézkedések megtételére. Az általános ügyintézési határidő 21 nap, de ennél rövidebb határidőt bármely jogszabály, ettől hosszabbat pedig csak törvény vagy kormányrendelet állapíthat meg. A 328/2010 (XII. 27.) Korm. rendelet 13. § (3) bekezdése a vadászati hatósági eljárásra speciális kivételt állapít meg, ugyanis a Vtv. 19. § (1) bekezdése szerinti, a vadászterület határának megállapítására irányuló hatósági eljárás ügyintézési határidejét 2 hónapban határozza meg. A vadászati hatóság elsőfokú határozatával szemben a Ket. 97. § (1) bekezdése alapján kérelemre induló jogorvoslatnak vagy hivatalból való felülvizsgálatnak volt helye. A földművelésügyi igazgatóságok, mint elsőfokú vadászati hatóságok döntése esetén a NÉBIH járt el másodfokon. A másodfokú hatósági jogkör mellett NÉBIH a 22/2012. (II. 29.) Korm. rendelet 15. § (1) bekezdése alapján vadászati hatóságként eljár a vadászterület különleges rendeltetésének megállapítása³⁴⁶, a vadászterület vadaskert létesítése céljából történő bekerítésének engedélyezése, annak felülvizsgálata és visszavonása³⁴⁷, a vadászterület vadaspark létesítése céljából történő bekerítésének engedélyezése, annak felülvizsgálata és visszavonása³⁴⁸, a vadfarm létesítésének engedélyezése³⁴⁹, a vadászterületek nyilvántartása³⁵⁰, a vadászterületen Magyarország állatföldrajzi környezetében nem honos állatfaj vadászati

³⁴⁶ Lásd Vtv. 21. § (2) bekezdését.

³⁴⁷ Lásd Vtv. 22. § (3) és (6) bekezdését.

³⁴⁸ Lásd Vtv. 24. § (2)-(3) bekezdését.

³⁴⁹ Lásd Vtv. 25/A. § (2) bekezdését.

³⁵⁰ Lásd Vtv. 26. §-át.

célú telepítésének engedélyezése³⁵¹ iránt. Mindemellett jelentést küldött az Európai Bizottság részére a Vtv. 38/A. § (1) bekezdésében³⁵² meghatározott tevékenységek lefolyásáról és eredményéről.³⁵³ E hatáskörben eljárva a közigazgatási eljárásban hozott döntése ellen közigazgatási eljárás keretében fellebbezésnek helye nem volt.³⁵⁴

A NÉBIH felügyeleti szerve kezdetben a Vidékfejlesztési Minisztérium, majd a 2014-től a Földművelésügyi Minisztérium, amelyen belül a vadgazdálkodáshoz kapcsolódó szakmai irányítást az Élelmiszerlánc-felügyeleti és Agrárgazgatásért Felelős Államtitkárság Erdészeti, Halászati és Vadászati Főosztálya látta el. Mára már a NÉBIH a minisztériumok átszervezésével az Agrárminisztérium alá tartozik. Közvetlen felügyeletét az Élelmiszerlánc-felügyeletért Felelős Államtitkárság látja el.³⁵⁵

IV.2.3. Speciális felelősség – avagy a hatóság is perelhető lett volna?

Speciális rendelkezés, hogy maga a vadászati hatóság is lehet kárviselésre kötelezett fél. A kártérítési kötelezettséget megalapozhatja a vadászterület határvonalának megállapítására irányuló hatósági eljárás, a vadászati jog kényszerhasznosítására irányuló hatósági eljárás, a vadászati kíméleti területen a vadkárelhárító vadászat engedélyezésére irányuló hatósági eljárás, a vaddisznó fényszórával történő éjszakai vadászata engedélyezésére irányuló hatósági eljárás, valamint az állományszabályozó vadászat elrendelésére irányuló hatósági eljárás.

³⁵¹ Lásd Vtv. 33. § (2) bekezdését.

³⁵² „Amennyiben nincs más kielégítő megoldás és az érintett vadászható vadfajok állományának az (5) bekezdésben meghatározott kedvező védelmi helyzete nem sérül, közösségi jelentőségű vadászható vadfaj vonatkozásában a vadászati hatóság a szükséges mértékben és módon a 28. § (4) bekezdésében, a 30. § (2) bekezdésében, a 38. § (3) bekezdésében és a 39. § (3) bekezdésében foglalt tevékenységeket a következő - madárfaj esetében csak az a)-f) pontban szereplő - okból engedélyezheti, illetve rendelheti el:

a) közegészségügyi, illetve közbiztonsági okból,

b) a légi közlekedés biztonsága érdekében,

c) a légi közlekedés biztonsága érdekében, az állatállomány, az erdők, a halállományok, a vizek súlyos károsodásának megelőzése érdekében,

d) kutatás és oktatás, állományfeljavítás, vissztelepítés és az ezekhez szükséges tenyésztés céljából,

e) egyes vadászható madárfajok - az érintett állomány nagyságához mérten - kisszámú szelektív befogásának, tartásának, illetve hasznosításának érdekében,

f) a vadon élő állatok és növények, valamint a természetes élőhelyek védelme érdekében, vagy

g) más kiemelkedően fontos társadalmi, gazdasági közérdek, valamint a köz- és magántulajdon súlyos károsodástól való megóvása érdekében.”

³⁵³ Lásd Vtv. 38/A. § (4) bekezdése.

³⁵⁴ Lásd Vtv. 88. §-a.

³⁵⁵ Lásd a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatalról szóló 22/2012. (II.29.) korm. rendelet 1. §-a változásait.

A jelenleg hatályos jogszabályi rendelkezések alapján a vadászati jog a földtulajdon elválaszthatatlan része, így a vadászterületnek minősülő terület tulajdonosát illeti meg. Tehát, amíg a vadászati hatóság a vadászterület határvonalának megállapítására vonatkozóan jogerős határozatot nem hoz, addig a vadászati jog nem él, így annak jogosultja sincs, tehát a vadászati tevékenység sem gyakorolható. A vadászterület határának megállapítása főszabály szerint a vadgazdálkodási üzemterv időtartamára szól. A hatósági eljárás kérelemre indul, amely kérelmet a kialakítandó vadászterület tulajdonosának, illetőleg társult vadászati jog esetén a kialakítandó vadászterület tulajdonosai képviselőjének kell benyújtani. Megállapítható, hogy sem a Vtv, sem annak végrehajtási rendelete nem tartalmaz kötelező határidőt a vadászterület határának megállapítására irányuló hatósági eljárás megindítására. Emellett szabályozási deficit áll fenn, mivel sem a törvény, sem a végrehajtási rendelet nem tartalmaz a kérelem tartalmára, és mellékleteire vonatkozó taxatív felsorolást. A jogalkotó egy úgynevezett „gumi szabállyal” kívánta áthidalni ezt a hiányosságot, amikor is a Vtv. 12. § (1) bekezdés b) pontjában rögzíti, hogy a kérelmet a „*törvényben foglaltaknak megfelelő*” tartalommal kell előterjeszteni, amelyre vonatkozóan a törvény egyéb passzusai nem nyilatkozik. Iránymutató szabályozást a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény végrehajtásának szabályairól 79/2004. (V. 4.) FVM rendelet (továbbiakban Vhr.) 11. § (1) bekezdése jelent, amely szerint a vadászterület határának megállapítására irányuló kérelem esetében a vadászati hatóság vizsgálja, hogy a kialakításra tervezett vadászterület határa megfelel-e a törvényi feltételeknek, a vadászterület kialakításával keletkezik-e zárványterület, keletkezik-e az érintett vadászterületek között területi átfedés, a Vhr. 2. § (3) bekezdésében felsorolt mellékletek³⁵⁶ megvannak-e, illetve azt, hogy azok a vadászterület kialakítási szabályainak megfelelnek-e. A vadászati hatóság a kérelemnek köteles helyt adni, amennyiben a javasolt határ megfelel a Vtv-ben írt

³⁵⁶ „A jogosultak hatósági nyilvántartásba vétele iránti kérelmet a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (a továbbiakban: országos hatáskörű vadászati hatóság) által rendszeresített és honlapján közzétett, az 1. számú mellékletben meghatározott adattartalmú formanyomtatványon kell benyújtani. A kérelemhez mellékelni kell:

- a) a Vtv. 12. § (1) bekezdés a) és c) pontjaiban foglaltakról hozott hatályos határozatok példányát;
- b) a 6. §-ban meghatározott, a földtulajdonosok vadászati közössége működésére vonatkozó szabályzat két tanúval hitelesített példányát;
- c) a jogosult által elfogadott, a 44. § (1)-(2) bekezdésében, valamint a 65. § (1)-(2) bekezdésében meghatározottakat magába foglaló, a vadászat helyi részletes rendjét tartalmazó szabályzat (a továbbiakban: helyi szabályzat) két tanúval hitelesített példányát;
- d) a vadászati jog haszonbérbe adása esetén a haszonbérleti szerződést;
- e) a jogosult által a vadászterület meghatározott részére kötött bér vadászati szerződést;
- f) a vadászterületen a teljes vadászati évben vadászni jogosult vadászok névsorát, lakóhelyét és vadászjegyük vagy - legalább egy teljes vadászati évre szóló bér vadászati szerződés esetén - a vadászati engedélyük számát.”

feltételeknek, és a szomszédos vadászterülettel való érintkezés esetében az érintettek Vtv-ben írtaknak megfelelő tartalmú egyezséget kötnek, viszont ha a kérelem nem felel meg a Vtv-ben foglalt feltételeknek, vagy ha az érintettek a vadászati hatóság által közölt időpontig megfelelő tartalmú egyezséget nem kötnek, a vadászati hatóság a vadászterület határát a vadászati jog kényszerhasznosítására vonatkozó szabályok szerint hivatalból állapítja meg.

A vadászati jog kényszerhasznosítására irányuló hatósági eljárás elsődleges célja a vadvédelmi, vadgazdálkodási tevékenység folyamatosságának fenntartásával a vad- és élőhely védelmének, valamint a vadkárok megelőzésének biztosítása. Kényszerhasznosítás csak ultima ratio lehet, vagyis csak kivételes esetben és az arányosság betartása mellett kerülhet rá sor.

A Vtv. 39. § (3) bekezdés szerinti engedély megadására, azaz vadászati kíméleti terület kialakítására irányuló kérelmet a vadászatra jogosult nyújthat be. A földhasználó kíméleti terület tekintetében is a Vtv. 79. § (1) bekezdés d) pontja szerinti állományszabályozó vadászat elrendelésének kezdeményezésére jogosult. A fényszóróval történő engedély nélküli vadászat ugyancsak a vadászat rendje megsértésének minősül. A vadászati hatóság vadkár elhárítás céljából és kizárólag a vaddisznó vadászata esetén engedélyezheti a fényszóróval történő éjszakai vadászatot. Kérelmet szintén csak a vadászatra jogosult terjeszthet elő. A földhasználó a vadkárok megelőzése érdekében jogosult a vadállomány túlszaporodása miatt a vadászati hatóságnál állományszabályozó vadászat elrendelését kezdeményezni. A kapcsolódó generális szabályokat a Vtv. 80. §-a határozza meg, amely alapján az állományszabályozó vadászat elrendelése nem csak kérelemre, hanem az erdészeti vagy természetvédelmi hatóság kezdeményezésére, vagy hivatalból is történhet. A vadászatra jogosult az elrendelt vadászatot a kötelezettséget megállapító határozatban meghatározott határidőn belül köteles megtartani. Amennyiben e kötelezettségének nem, vagy nem a határozatban meghatározott módon tesz eleget, úgy a vadászati hatóság a vadászatra jogosult költségére határozatban hatósági vadászatot rendelhet el. A hatósági vadászat elrendeléséről szóló határozatban a vadászati hatóságnak meg kell határoznia a vadászat feltételeit, így az elejthető vadfajok körét, az elejtés módját, eszközeit, a hatósági vadászat rendjét, a megbízott személyét vagy a kirendelés szükségességét.

Ezek vonatkozásában leszögezhető, hogy amennyiben a vadászati hatóság nem megfelelően

jár el, bár a jogszabálysértést és a nem megalapozott döntést a szabályozási anomáliák miatt nehéz bizonyítani, sikeres bizonyítási eljárás lefolytatása esetén államigazgatási jogkörben okozott kárért való felelősségre vonható és marasztalható a vadászati hatóság.

IV. 3. A vadászati hatóság 2015-től napjainkig

Mint láthattuk, a vadászati hatóság feladat-és hatásköreinek szabályozása, valamint eljárása több helyen ellentmondásos, anomáliáktól tarkított volt. A szabályozási környezet változása elkerülhetetlen volt. 2015-től átfogó reform sorozat söpört végig a jogalkotáson, amely utóhatásaként még 2020 elején is újabb és újabb átszervezések történtek. A fővárosi és megyei kormányhivatalokról, valamint a járási (fővárosi kerületi) hivatalokról szóló 66/2015 (III.30.) korm. rendelet átalakította a kormányhivatalok és a járási hivatalok feladatkörét és egyben hatályon kívül helyezte a 288/2010 (XII.21.) korm. rendeletet. A megyei kormányhivatalok mezőgazdasági feladatainak meghatározásáról szóló 68/2015 (III.30.) korm. rendelet a megyei kormányhivatal, mint elsőfokú vadászati hatóság hatáskörébe utalta 2015. április 1-jei hatállyal:

- a vadászatra jogosultakról való nyilvántartás vezetését,
- a földtulajdonosok képviselőjének nyilvántartásba vételét,
- onnan való törlését, a haszonbérlo nyilvántartásba vételét és a vadgazdálkodási üzemterv elfogadását,
- a vadászterület határának a megállapítását,
- a vadászterület határának megváltozását,
- vaddisznó vadaskertbe vadfarmról vagy vadsparkból való kihelyezésének engedélyezését,
- vadsparkban vadászat engedélyezését,
- vadászati jog kényszerhasznosításának elrendelését,
- a hatósági vadászat engedélyezését,
- állomány szabályozási célból szelektív méreg kihelyezésének engedélyezését,
- a vadászatra jogosulttal szemben a kötelezettségeinek elmulasztása miatti fellépést,
- vadászterület vagy annak részének vadászati kíméleti területté való minősítését,
- a vadgazdálkodási terv jóváhagyását, elsőfokú végzettségű hivatásos vadász alkalmazásának előírását,
- a vadászati napló és a teríték-engedély ellenőrzését,

- a vadászati engedély kiállítását, ellenőrzését,
- a trófea bírálatát,
- állományszabályozó vadászat elrendelését,
- védőintézkedések megtételére való kötelezést,
- statisztikai adatok gyűjtését,
- a hivatásos vadászokról nyilvántartás vezetését,
- vadkárbecslő szakértői névsor összeállítását.³⁵⁷

A vadászati hatósági jogkört érintő egyes kormányrendeletek módosításáról szóló 37/2016 (III.3.) korm. rendelet ismételten módosította a vadászati hatóságok rendszerét, amely mindösszesen 2016. március 4. napjától 2016. július 2. napjáig, azaz közel 4 hónapig volt hatályban. A kormányrendelet 1. §-a szerint országos illetékességgel elsőfokú vadászati hatóságként a NÉBIH:

- nyilvántartást vezet a vadaskertről és a vadasparkról,
- engedélyezi a vadászvizsga felkészítő tanfolyamot,
- vadaskert és vadaspark létesítése érdekében a vadászterület bekerítését engedélyezi és azt évente felülvizsgálja, szükség esetén az engedélyt visszavonja,
- vadfarm létesítését engedélyezi, nem honos állatfaj vadászati célú telepítésének engedélyezése,
- jelentést tesz az Európai Bizottság felé

E rendelkezéseket a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény 12. §-a alapján hatályon kívül helyezték, mivel a rendelkezés alapjául szolgáló 22/201 (II.29) korm. rendelet módosult. A módosítás következményeképp a NÉBIH feladata, mint országos illetékességű vadászati hatóság az alábbiak:

- vadaskertek, vadasparkok nyilvántartása
- a vadászvizsga felkészítő tanfolyam engedélyezése
- zárttéri vadtartás engedélyezése, nagyvad zárt térből zárt térbe való szállításának engedélyezése
- fellépés a nagyvadtartó jogsértő magatartásával szemben

³⁵⁷ A megyei kormányhivatalok mezőgazdasági feladatainak meghatározásáról szóló 68/2015 (III.30.) korm. rendelet 13. §-a.

- vadaskert létesítése, bekerítése iránti engedély kiadása, évenkénti felülvizsgálata, visszavonása
- vadaspark bekerítése iránti engedély kiadása, évenkénti felülvizsgálata, visszavonása
- vadasparkban vadászat engedélyezése
- vadfarm létesítésének engedélyezése, az engedély visszavonása
- nem honos vadfaj telepítésének engedélyezése, ilyen csad vadaskertbe telepíthető
- jelentéstétel az Európai Bizottság felé

A rendelkezésekből jól látható, hogy a vadászati hatósági feladatok rendszere nem volt kiforrot, azok folyamatosan változtak, hol bővültek, mint pl. a zárt téri vadállat tartása, hol szűkültek, hol másik szervezeti struktúrához kerültek. Ez a folyamatos változás a rendszert nagymértékben sebezhetővé tette. A szabályozás a jogbiztonság követelményének nem tudott eleget tenni, szükséges volt tehát a szabályozás letisztulására és stabil szabályozási keretek kialakítására.

A földművelésügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 383/2016 (XII.2.) korm. rendelet ismételten átszabta a vadászati hatóság rendszerét. A rendelet 59. §-a értelmében vadászati hatóságként a Kormány a minisztert, a NÉBIH-et, a Pest Megyei Kormányhivatalt és a megyeszékhely szerinti járási hivatalt jelölte ki 2017. január 1-jétől. Első fokú hatóság a megyeszékhely szerinti járási hivatal, mint területi vadászati hatóság 2020. február 29. napjáig. Március 1-jétől már a kormányhivatalok látják el ezt a feladatot. A Pest Megyei Kormányhivatal Érdi Járási Hivatala illetékessége, mint vadászati hatóság, Budapestre és Pest megyére terjedt ki. Ezen felül Csongrád megyében nem a megyeszékhelyen, hanem Hódmezővásárhelyen volt a vadászati hatóság székhelye. A másodfokon eljáró vadászati hatóság a Pest Megyei Kormányhivatal volt, azonban március 1-jével ezt a rendelkezést hatályon kívül helyezték. Ha a vadászterület két vagy több területi vadászati hatóság illetékességi területén található, az a területi vadászati hatóság jár el, amelynek illetékességi területén a vadászterület nagyobbik hányada található. Két vagy több területi vadászati hatóság illetékességi területét érintő vadászterületre vonatkozó ajánlást az a területi vadászati hatóság készíti el, amelynek illetékességi területén az ajánlással érintett vadászterület nagyobb hányada található.³⁵⁸ Országos illetékességű vadászati hatóság a

³⁵⁸ A földművelésügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 383/2016 (XII.2.) korm. rendelet 60. §-a.

kormányrendeletben hatáskörébe utalt hatósági ügyben a Pest Megyei Kormányhivatal. A kormányrendelet a vadaskertek és vadasparkok nyilvántartása, a zárttéri vadtartások engedélyezése, nagyvad zárt térből zárt térbe történő szállításának engedélyezése, a nagyvadtartói létesítési engedély visszavonás és a zárttéri nagyvadállomány felszámolása, a vadaskert létesítési engedélye, annak módosítása, visszavonása, vadaspark létesítési engedélye és annak visszavonása, vadasparkban való vadászat engedélyezése, vadfarm létesítésére engedély kiadása és visszavonása, nem honos vadfaj vadászati célú telepítésének engedélyezése iránti eljárásokat, valamint az Európai Bizottság felé való jelentések elkészítését utalja a Pest Megyei Kormányhivatal hatáskörébe.³⁵⁹ A vadászvizsgát megelőző tanfolyam indítására már nem a NÉBIH, hanem a miniszter ad engedélyt. A NÉBIH jogosult a zárttéri vadtartás ellenőrzésére. Ez a rendelkezés nem érinti a területi, illetve az országos vadászati hatóság ellenőrzési és intézkedési jogosultságát.³⁶⁰

Az Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőséget 2017. január 1-jével jogutódlással megszüntették. A jogutód a Pest Megyei Kormányhivatal lett. Az Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőség megszűnéséről a központi hivatalok és a költségvetési szervi formában működő minisztériumi háttérintézmények felülvizsgálatával kapcsolatos intézkedésekről szóló 1312/2016. (VI. 13.) Korm. határozat 1. mellékletének 2. pontjának c része rendelkezett. Ezek szerint az Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőség jogutódlással, a Pest Megyei Kormányhivatalba történő beolvadással megszűnt, azzal hogy az Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőség keretein belül működő Nemzeti Hulladékgazdálkodási Igazgatóság a Földművelésügyi Minisztériumba olvadt be. A megyei kormányhivatalok környezetvédelmi feladatai a továbbiakban megyei illetékesség szerint kerülnek ellátásra. Ezzel az Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőség szakhatósági szerepe a vadászati hatósági eljárásokban megszűnt.

Összefoglalva a korábbiakat a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek ökológiai gazdálkodási követelmények szerinti tanúsításáról, előállításáról, forgalmazásáról, jelöléséről és ellenőrzésének eljárásrendjéről szól 34/2013 (V. 14.) VM rendelet és a 2019. január 1-jétől átszabott közigazgatás a hatásköröket a NÉBIH, a Pest Megyei Kormányhivatal és az

³⁵⁹ A földművelésügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 383/2016 (XII.2.) korm. rendelet 61. §-a.

³⁶⁰ A földművelésügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 383/2016 (XII.2.) korm. rendelet 62. §-a.

élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi hatáskörben eljáró járási hivatalok, illetve a növény- és talajvédelmi hatáskörben eljáró járási hivatalok között osztotta meg. 2020. január 1-jével pedig ismételten átalakították a kormányhivatalok működését. 2020. május 13-ával pedig átalakult a feladatkör a földművelésügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 383/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet értelmében.

A jelenlegi szervezeti és feladatmegosztási rendszerrel a vadászati hatóságok alábbi hatás-és feladatköri megosztást bemutató ábrát készítettem el.

Miniszter	NÉBIH	Pest Megyei Kormányhivatal	Kormányhivatal
első fokú eljárás kizárólagos és kivételes: csak a vadászvizsgát megelőző tanfolyam szervezés engedélyezése	zárttéri vadtartás ellenőrzése	első fokon területi szerv	első fokú területi szerv
másodfokú felügyeleti szerv	állategészségügyi ellenőrzés, forgalomba hozatal engedélyezése	országos hatáskörű speciális jogkörű szerv A Vtv. a) 26. § d) pontjában, b) 27/A. § (1) és (6) bekezdésében, c) 27/B. § (4) bekezdésében, d) 27/C. § (3)-(5) és (7) bekezdésében, e) 27/D. § (2) és (3) bekezdésében, valamint 27/E. §-ában, f) 27/F. § (2) és (4) bekezdésében, g) 28. § (7) bekezdésében, h) 38/A. § (4) bekezdésében	zárttéri vadtartás ellenőrzése

	a kormányhivatalok szakmai irányítója, képzések, továbbképzések, iratminták, megbeszélések	nyilvántartást vezet a hivatásos vadászokról ³⁶¹	
		zárttéri vadtartás engedélyezése, ellenőrzése	

Az első fokon eljáró vadászati hatóság a vadászterület fekvése szerint illetékes megyei kormányhivatal. Megnevezése területi vadászati hatóság. E jogkörben eljárva a Pest Megyei Kormányhivatal illetékessége Pest megyére és Budapest fővárosra terjed ki. A területi vadászati hatóság felettese, másodfokon eljáró szerv a miniszter, mint felügyeleti szerv. Egyes esetekben nincs helye fellebbezésnek, hanem bírósági út igénybe vételére van lehetőség. A Pest Megyei Kormányhivatal országos hatáskörű speciális szerv egyes esetekben. A NÉBIH hatáskörét jelentősen lecsökkentették, a zárttéri vadtartás tekintetében ellenőrzési jogosultságokkal bír, ugyanakkor ez nem jelenti azt, hogy a zárttéri vadtartás szabályainak megtartását a kormányhivatal ne ellenőrizhetné.

A szakkérdések rendszere is átalakult. Ezek szerint:

- a védett természeti területen, Natura 2000 területen található nemzetközi vagy kiemelt jelentőségű vízi élőhelyeken történő vízivad vadászat rendjének szabályozására irányuló eljárásban;
- a vizes területek védősávjának ólomsörét használatának vonatkozásában való kijelölésére irányuló eljárásban, ha a vizes terület védett természeti területen, Natura 2000 területen található;
- a védett természeti területen a szelektív méregnek a vadgazdálkodási, humán- vagy állategészségügyi indokok alapján történő alkalmazására irányuló engedélyezési

³⁶¹ Lásd az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról 2012. évi CXX. törvény 9. § (3) bekezdés b) pontja.

eljárásban, a mesterséges vadtenyésztési tevékenység folytatására, a vad zárttéri tartására, valamint vad vadászterületre történő kiengedésére irányuló engedélyezési eljárásban;

- vadászati idény védett természeti területen történő meghosszabbítására, rövidebb időszakban történő megállapítására, egy vagy több vadfaj vadászatának a vadászati idényen belüli megtiltására vagy korlátozására irányuló eljárásban;
- a vadászati tilalmi időben apróvad fajra vonatkozó vadászat védett természeti területen, vízivad esetén védett természeti területen vagy Natura 2000 területen való engedélyezésére és elrendelésére irányuló eljárásban
- a Magyarország állatföldrajzi környezetében nem honos állatfaj vadászterületen történő vadászati célú telepítésének engedélyezésére irányuló eljárásban
- a vadaskert és a vadaspark védett természeti területen, barlang védőövezetében történő létesítése iránti eljárásban
- valamint az apróvad vadászata esetén a vadászati idény védett természeti területen történő meghosszabbítására, rövidebb időszakban történő megállapítására, egy vagy több vadfaj vadászatának a vadászati idényen belüli megtiltására vagy korlátozására irányuló eljárásban

szakkérdésként kell vizsgálni, hogy a tevékenység a természet védelmére vonatkozó nemzeti és európai uniós jogi követelményeknek a kérelemben foglaltak szerint megfelel-e.³⁶²

Ezen felül a természet védelmére vonatkozó nemzeti és európai uniós jogi követelményeknek a megkeresésben foglaltak szerint megfelel-e

- a vadászat engedélyezése
- a védett természeti területre vonatkozó vadgazdálkodási üzemterv jóváhagyására irányuló eljárásban a vadgazdálkodási üzemterv
- a vadászterület határának megállapítására irányuló eljárásban, ha a vadászterület védett természeti területet osztana meg, a vadászterület megállapítása.³⁶³

Szakkérdésként kell vizsgálni, hogy a tevékenység a természet védelmére vonatkozó nemzeti és európai uniós jogi követelményeknek a kérelemben foglaltak szerint megfelel-e

³⁶² A földművelésügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 383/2016 (XII.2.) korm. rendelet 76. §, 79. §.

³⁶³ A földművelésügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 383/2016 (XII.2.) korm. rendelet 77. §-a.

- a vadászati jog kényszerhasznosításának elrendelésére irányuló eljárásban, ha a kényszerhasznosított vadászterület határa védett természeti területet oszt meg,
- a madarak fészkének és fészkelésének vadászati célra engedélyezett vagy más eszközzel való zavarására, megrongálására vagy elpusztítására vonatkozó tilalom alóli felmentés megadására irányuló eljárásban.³⁶⁴

Szakértőt az igazságügyi szakértői névjegyzékből kell választani.

Idő közben az eljárásrendet biztosító jogi környezet is megváltozott. Bevezetésre került az Ákr., azaz az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi LV. törvény, amely 2018. január 1-jén lépett hatályba. Az Ákr. teljesen új szemléletet hozott a közigazgatásba, amelynek mögöttes joggyakorlata még nem alakult ki, az jelenleg formálódó félben van. A közigazgatás már nem kizárólag a közhatalom eszköze, hanem tevékenysége során a szolgáltató jellegnek is meg kellene nyilvánulnia. Akár egyet értünk ezzel az új szemlélettel, akár nem, egyet azonban leszögezhetünk: a kor közigazgatási igényei jelentősen megváltoztak. Magyary Zoltán a közigazgatás jog vitathatatlanul egyik legkiemelkedőbb alakja így látta a közigazgatás változását, ezáltal jövőjét 1942-ben:

„Az állam feladatai sokáig csak abból álltak, amit csak közhatalommal lehetett végezni: rendészet, igazságszolgáltatás, honvédelem. ... A XVII. századtól kezdve azonban a gazdasági és társadalmi élet fejlődése következtében a politikai élet is átalakult (a centralizáció növekedése, nagyhatalmak kialakulása, állandó hadsereg tartása, hivatásos bürokrácia kifejlődése, a merkantilizmus politikájának követése, a közoktatás fejlesztése iránti érdeklődés, jobbágyság felszabadítása stb.) és a közigazgatásnak olyan feladatokat is vállalnia kellett, amelyekhez nem volt elég a hatalom, hanem hozzáértés, különböző szakértelem is kellett. Érthető, ha az államhatalom, amely évszázadok alatt az impérium gyakorlását nemcsak megszokta, hanem ki is ismerte és azzal az állammal fenn tudta tartani, az új feladatok megoldásában is ugyanezt a módszert alkalmazta, és az állampolgárokkal szemben való jogállását igyekezett változatlanul fenntartani. ... A közigazgatás ennek következtében megszűnt a jogszabályok egyszerű végrehajtása lenni, és nem számíthat felmentésre pusztán azon az alapon, hogy jogszabályt nem sértett, hanem ehelyett pozitív eredményekért felelős, amelyeket az emberek csak a közigazgatás útján érhetnek el.”³⁶⁵

Ezeket az igényeket és tendenciákat felismerve született meg az Ákr., amelynek a megváltozott társadalmi igényekre való reagálási képességét az idő fogja eldönteni. A közigazgatási eljárás, mint a közigazgatási jog részterülete, feladata az, hogy megmutassa a közigazgatási szervek eljárásának módját, mikéntjét, az irányadó eljárási rendet szabja meg.

³⁶⁴ A földművelésügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 383/2016 (XII.2.) korm. rendelet 78. §-a.

³⁶⁵ Magyary Zoltán: Magyar Közigazgatás A Közigazgatás szerepe a XX. században A magyar közigazgatás szervezete, működése és jogrendje Királyi Magyar Egyetemi Nyomda Budapest 1942. 50.o. alapján

A közigazgatás, mint a végrehajtó hatalom része, az a szervezetrendszer, melynek alapvető feladata a törvényhozó által meghatározott feladatok közhatalommal és egyéb szervezési eszközökkel történő végrehajtása, megvalósítása. Mindezek alapján fő funkciója a törvényhozó döntések közhatalmi erővel való végrehajtása, a közérdek képviselése és annak érvényesítése, a védelmi (pl. polgári védelem) és biztonsági rendszer működtetése és koordinálása, a nemzetközi, gazdasági, közszolgáltatási, valamint az államszervezet működését biztosító egyéb feladatok ellátása. E körben a közigazgatás végzi a jogalkalmazást, a döntés-előkészítést, az állam akaratának megvalósítását, a közszolgáltatások nyújtását az állampolgároknak meghatározott ügyintézési és eljárási folyamatban. Ezen felül szervezet-szabályozási, irányítási tevékenységet végez.³⁶⁶

Az Ákr. új fogalmakat vezetett be a közigazgatásba. Hatóságnak csak azt az államigazgatási szervet tekinti, amely rendelkezik hatósági jogkörrel, azaz olyan speciális jogosítványai vannak, amelyekhez közhatalmi eszközök kikényszerítő ereje társul. Hatóság tehát az a szerv, szervezet vagy személy, amelyet (akit) törvény, kormányrendelet vagy önkormányzati hatósági ügyben önkormányzati rendelet hatósági hatáskör gyakorlására jogosít fel vagy jogszabály hatósági hatáskör gyakorlására jelöl ki. A hatóságtól a hatáskörébe tartozó ügy nem vonható el.³⁶⁷ A hatóság hatáskörébe tartozó ügy a hatósági ügy, amelynek intézése során a hatóság döntésével az ügyfél jogát vagy kötelezettségét megállapítja, jogvitáját eldönti, jogsértését megállapítja, tényt, állapotot, adatot (a továbbiakban együtt: adat) igazol vagy nyilvántartást vezet, illetve az ezeket érintő döntését érvényesíti.³⁶⁸ A hatósági eljárásban pedig ügyfél az a természetes vagy jogi személy, egyéb szervezet, akinek (amelynek) jogát vagy jogos érdekét az ügy közvetlenül érinti, akire (amelyre) nézve a hatósági nyilvántartás adatot tartalmaz, vagy akit (amelyet) hatósági ellenőrzés alá vontak.³⁶⁹

Ennek megfelelően a vadászattal összefüggésben keletkezett ügyeket a vadászati hatóság intézi. A vadászati hatóság rendszere az Ákr. alapján többszintű, vannak központi, területi és helyi szervek. Vannak közöttük általános hatáskörű (pl. a Pest Megyei Kormányhivatal bizonyos esetekben) és speciális szervek (pl. a szakkérdések).

³⁶⁶ Beró Henrietta: Jogi és Közigazgatási ismeretek III. jegyzet TSZC Bláthy Ottó Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája, Szakiskolája és Kollégiuma 2017. 37. o.

³⁶⁷ Ákr. 9. §-a.

³⁶⁸ Ákr. 7. §-a.

³⁶⁹ Ákr. 10. §-a.

A vadászati hatóság hatósági cselekményeinek típusai az alábbiak:

- engedélyezés pl. vadaskert létesítése
- jog megállapítása pl. vadászatra jogosult megállapítása
- kötelezettség megállapítása pl. állománygyérítő vadászat előírása
- nyilvántartások vezetése pl. fővadászok
- hatósági intézkedések pl. vadászati jogosultság kényszerhasznosítása
- hatósági ellenőrzések pl. éves felülvizsgálatok
- igazolás, igazolvány, bizonyítvány kiadása

A hatósági eljárások rendkívül sokfélék lehetnek, azonban alapvető jellemzőik és konkrét céljuk alapján az alábbiak szerint csoportosítom azokat:

1. A hatóság, mint közigazgatási szerv áll szemben a közigazgatási szervezeten kívüli jogalanyokkal és közigazgatási anyagi jogi jogviszonyokat hoznak létre. (pl. vadászterület kialakításának jóváhagyása)
2. Az eljárás célja egymással jogviszonyban lévő jogalanyok e jogviszonyukból eredő konfliktusának feloldása. Ellenérdekű felek vesznek részt, ezért nevezhetjük ezeket jogvita hatósági ügyeknek. Ekkor az eljárás tárgya a már előzőleg létező vagy létrejött anyagi jogviszonyból eredő vitás ügy eldöntése (pl. vita a vadászterületek kialakításánál.)
3. A jogalanyok jogsértő magatartását kell elbírálnia a hatóságnak, és az elbírálás eredményétől függően a jogalany terhére (pénzbírságot és más közigazgatási) joghátrányt alkalmaz. (pl. a vadászatra jogosult nem tesz eleget a Vtv-ben előírt kötelezettségeinek.)³⁷⁰

A vadászati hatósági eljárás szakaszai is ugyanúgy, mint bármely más hatósági eljárásban három elemből állnak: van egy alapeljárás, amelynek célja a kérelem elbírálás, egy jogorvoslati eljárás és egy végrehajtási eljárás.

A vadászati hatóság eljárási ügyintézési határidejére az általános szabályok az irányadók. Ha törvény eltérően nem rendelkezik, az ügyintézési határidő az eljárás megindulásának napján kezdődik. Az ügyintézési határidő az automatikus döntéshozatali eljárásban 24 óra, a sommás

³⁷⁰ Lásd az Ákr. rendszere alapján, valamint Beró Henrietta: Jogi és Közigazgatási ismeretek III. jegyzet TSZC Bláthy Ottó Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája, Szakiskolája és Kollégiuma 2017. 50-51. o.

eljárásban 8 nap, a teljes eljárásban pedig 60 nap. A teljes eljárása meghatározott 60 napnál hosszabb határidőt csak törvény, rövidebb határidőt pedig jogszabály, azaz bármely típusú jogszabály megállapíthat. Az ügyintézési határidőbe nem számít bele az eljárás felfüggesztésének, szünetelésének az ideje, valamint az ügyfél mulasztásának vagy késedelmének időtartama.³⁷¹

V. A vadászati hatóság feladat-és hatáskörei

V.1. A területi vadászati hatóságok, azaz a kormányhivatalok

Első fokú általános hatáskörű hatóság a kormányhivatalok, mint területi vadászati hatóságok. A Pest Megyei Kormányhivatal illetékessége, mint területi vadászati hatóság, Budapestre és Pest megyére terjed ki, emellett országos hatáskörű szerv is speciális jogkörökben eljárva. Ha a vadászterület két vagy több területi vadászati hatóság illetékességi területén található, az a területi vadászati hatóság jár el, amelynek illetékességi területén a vadászterület nagyobbik hányada található. Két vagy több területi vadászati hatóság illetékességi területét érintő vadászterületre vonatkozó ajánlást az a területi vadászati hatóság készíti el, amelynek illetékességi területén az ajánlással érintett vadászterület nagyobb hányada található.³⁷²

V.1.1. Vadászterületek kialakítása

A 2017-es év feladataiban és kihívásaiban a legnagyobb terhet rótták a vadászati hatóságokra. A folyton változó szabályozási háttér ellenére a 10 éves lejáró üzemtervi ciklusok után újra kellett alakítani a vadászterületeket. Ez a feladat erkölcsileg és morálisan is nagy horderejű feladat volt, hiszen most már 20 évre határozzák meg vadászatunk kereteit adó vadászterületek sorsát. A vadászterület határának újbóli megállapításakor a vadászati hatóság a hatályos vadgazdálkodási üzemtervi ciklus utolsó vadászati évének március 31. napjáig, a meglévő vadászterület határokat és a vadgazdálkodási tájegység határait alapul véve, a következő vadgazdálkodási üzemterv időszakára a vadászterület határára vonatkozó ajánlást

³⁷¹ Ákr. 50. §-a.

³⁷² A földművelésügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 383/2016 (XII.2.) korm. rendelet 60. §-a.

tett közhírré. Ez az ajánlás az érintett vadászterület, valamint az érintett vadászterület tájegységéhez tartozó szomszédos, lejáró üzemtervű vadászterületek térképi megjelenítését, azonosításra alkalmas adatait tartalmazta. Az ajánlást a vadászati hatóság hirdetőtábláján, és elektronikus tájékoztatásra szolgáló honlapján legalább harminc napra közhírré kellett tenni. Az ajánlást e települési önkormányzatok hirdetőtábláján, valamint elektronikus tájékoztatásra szolgáló honlapján szintén közzé tették. A Vtv. előírásai szerint a közzétételnek legalább 30 napnak kellett lennie. A korábbi 10 éves üzemtervi ciklusok 2017-ben lejártak. A Vtv. módosításával 20 éves üzemtervi ciklust írtak elő. Az új üzemtervi ciklus 20 év lett, így 2037-ig a vadászterületek kialakításával megkezdődtek az új vadászati ciklusok. Az ajánlással érintett vadászterület földtulajdonosa az ajánlásra a vadászterület határaival kapcsolatos módosító javaslatot, valamint új vadászterület kialakítását célzó javaslatot tehetett. Az érvényes módosító javaslat befogadásáról a vadászati hatóságnak 10 napon belül végzéssel kellett döntenie. A módosítást befogadó döntéssel szemben jogorvoslatot a vadászterület határát megállapító döntéssel szembeni fellebbezésben lehetett előterjeszteni. Amennyiben az ajánláshoz módosító javaslat nem érkezett, a vadászati hatóság hivatalból állapította meg a vadászterület határát. Amennyiben a vadászterületek között átfedésére irányuló érvényes módosító javaslat volt, akkor a vadászati hatóság egyeztetést tartott. Amennyiben ott egyezség született, azt a vadászati hatóság hatósági határozatba foglalta, és megállapította a vadászterület határát. Ha nem jött létre egyezség, akkor a vadászati hatóság hivatalból állapította meg a vadászterület határait.³⁷³ A vadászterület határainak megállapításánál a Vhr. a Vtv-n felüli előírásokat is tartalmaz. Ennek megfelelően egy terület csak akkor lehet vadászterület, ha hasznosítási formájától függetlenül a földterület, valamint a vízfelület kiterjedése a háromezer hektárt eléri, és szemközti határvonalainak távolsága legalább háromezer méter, továbbá, ahol a vad a szükséges táplálékot megtalálja, természetes szaporodási feltételei és természetes mozgásigénye, búvóhelye, nyugalma adott. Ezen felül nem alakulhat ki sem zárványterület, sem Nem minősül vadászterületnek a település közigazgatási belterülete, a lakóingatlanul szolgáló bekerített külterületi ingatlan, a tanya, a major, a temető, a mező-, erdő- vagy vadgazdálkodási célból bekerített hely, a repülőtér, a közút, valamint a közút és annak fel- és lehajtója által határolt terület, továbbá a vasút területe.³⁷⁴ Mindezekon felül nem része a vadászterületnek a zártkert, de az annak részévé nyilvánítható, ha az vadgazdálkodásra alkalmas és azon a vadászati tevékenység

³⁷³ Lásd Vtv. 11/A-11/C. §§-ait.

³⁷⁴ Lásd Vtv. 8. §. (1)-(2) bekezdéseit.

biztonságosan folytatható.³⁷⁵ A vadászterület határa nem terjedhet át a vadgazdálkodási tájegység határán.³⁷⁶ A vadászterület szemközti oldalainak távolsága akkor 3000 m alatti, ha a szemközti vonalak távolsága több mint 2000 m hosszan nem éri el a 3000 m távolságot.³⁷⁷ Ebből a sokrétű előírásból is jól látható, hogy egy vadászterület határának meghatározásakor mennyi eltérő érdeket és előírást kellett figyelembe venni. A feladatot tovább nehezíti, hogy a vadászterület nagyságában legfeljebb 500 hektárral lehet csak eltérni. Meg kell határozni a vadászterület besorolását is, amely lehet vadgazdálkodási, valamint különleges rendeltetésű is.³⁷⁸ A vadászterület kíméleti területté is minősíthető, ha a vad és élőhelyének védelme másként nem biztosítható a vízivad fészkelésének és vonulásának területén, a halastó vagy a természetes víz területét a lehalászás idejére. Ezen felül az emberi környezet nyugalma és közbiztonsága érdekében vadászati kíméleti területnek nyilvánítható a település környezetének meghatározott része is. A kíméleti területeken tilos a vadászat.³⁷⁹ A vadászterület kijelölése iránti hatósági eljárásban hozott döntés akkor is módosítható vagy visszavonható, ha az jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogot sért.³⁸⁰ Az új vadászterületi határok kialakítása azonban máig nem ért véget. Az átfedések, az egyezségek hiánya, valamint a megtámadott határozatok miatt jelenleg is vannak folyamatban ügyek, amelyekre a vonatkozó közigazgatási szabályok változása is kihatással van. Ugyanis, amennyiben az első fokú eljárás még folyamatban van, akkor azt a Ket. szerint kell befejezni. Amennyiben viszont az első fok érdemben döntött és idő közben hatályba lépett az új Ákr. és a másodfokon az első fokú eljárás megismétlését és új határozat hozatalát írják elő, akkor a megismételt eljárásra már az Ákr. szabályai az irányadók. Jelenleg is van folyamatban vadászterület megállapítására irányuló eljárás a megismételt eljárási kötelezettséget kimondó határozatok miatt.

V.1.2. A hatósági kényszerítő erő alkalmazása

Ez a legfajsúlyosabb vadászati hatósági jogkör. Ha a földtulajdonos, vagy a vadászatra jogosult a vadászati jog gyakorlási vagy hasznosítási kötelezettségének a vadászati hatóság

³⁷⁵ Lásd Vhr. 3. § (2) bekezdését.

³⁷⁶ Lásd Vtv. 8. § (3) bekezdését.

³⁷⁷ Lásd Vhr. 3. § (3) bekezdését.

³⁷⁸ Lásd Vtv. 19. § és 21. §-ait.

³⁷⁹ Lásd Vtv. 39. §-át.

³⁸⁰ Lásd Vtv. 87. § (1) bekezdése.

felszólítását követően sem tesz eleget, vagy a vad- és élőhelyének védelmére előírt kötelezettségeit megszegi, és ezáltal az adott vadászterület vadlétszámának, nem vadászható állatfaj egyedének és más élő szervezetnek a fennmaradását közvetlenül vagy súlyosan sérti, illetve veszélyezteti a vadászati hatóság a fenti cselekményekért, vagy mulasztásokért felelős földtulajdonos vagy vadászatra jogosult költségére határozatában megállapítja a vadászterület határát és elrendeli a vadászati jog haszonbérbe adását a nyilvánosan meghirdetett pályázat alapján kiválasztott haszonbérrelővel a vadászati hatóság által megállapított határidőig, egyben megállapítja a vadászterület vadgazdálkodási üzemtervét és az éves vadgazdálkodási tervét, valamint kijelöli a vadászterületen a vadállomány védelme érdekében a vadgazdálkodási és vadászati tevékenység ellátására alkalmas jogi személyt. Ezen felül ilyen esetben kijelölheti a közös képviselő személyét is, szükség esetén hatósági vadászatot rendel el. Súlyosabb esetben akár vadászatra jogosult vadgazdálkodási és vadászati tevékenységének részét vagy egészét korlátozhatja, felfüggesztheti, de akár meg is tilthatja.³⁸¹

Ezen felül a vadászati hatóság a vadgazdálkodási üzemterv hatályának megszűnését megelőző hatvanadik napig az érintett tulajdonosok érvényes határozatot nem hoznak, a vadászati hatóság bármelyik tulajdonos kérelmére elrendelheti a vadászati jog kényszerhasznosítását. Ebben az esetben a haszonbérleti szerződés határozott időre, a vadgazdálkodási üzemterv hatályának megszűnéséig szól. A kényszerhasznosítás elrendelésével a vadászati hatóság ügyintézője lesz a törvényes képviselő addig, amíg a tulajdonosok közössége eleget nem tesz a vadászati jog gyakorlása, hasznosítása feltételeinek. A törvényes képviselet megszűnésével egyidejűleg a vadászati hatóság köteles a föld tulajdonosa, illetve a tulajdonosok közössége felé elszámolni. A vadászati jog gyakorlására, valamint a kényszerhasznosításra kötelező határozatot nyilvánosan közhírré kell tenni.³⁸²

A vadászati hatóság a vad és környezete védelme érdekében a vadászatra jogosultat felhívhatja a vadászati jog jogszerű gyakorlására. Ennek keretében a tiltott vadászati módokat és a tiltott vadászati időket megszegőkkel szemben hatósági jogkörben felléphet.³⁸³

Mindezekon felül a vadászati hatóság vad-, illetve állományvédelmi okból a vadászati időnyen belül meghatározott vadászterületeken korlátozhatja vagy megtilthatja egy vagy több

³⁸¹ Lásd Vtv. 27. §-át.

³⁸² Lásd Vtv. 27. §-át.

³⁸³ Lásd Vtv. 28. §-át.

vadfaj vadászatát, továbbá meghatározott vadfajra vadászati tilalmi időben vadászatot engedélyezhet, sőt kötelezheti is a vadászatra jogosultat a vadászat elvégzésére.³⁸⁴ Altató-, bénítólövedékes fegyvert csak a vadászati hatóság előzetes engedélyével, erre képesített vadász használhat.³⁸⁵

V.1.3. A jóváhagyási jogkör

A vadászati hatósághoz jóváhagyásra be kell nyújtani a haszonbérleti szerződést. A szerződés jóváhagyásra történő benyújtása egyidejűleg nyilvántartásba vétel iránti kérelemnek is minősül. Amennyiben a haszonbérleti szerződésben bármilyen módosítás történik, azt is meg kell küldeni a vadászati hatóságnak jóváhagyás céljából.³⁸⁶

V.1.4. A felülvizsgálati, ellenőrzési tevékenység

E körben a vadászati hatóság vizsgálata alá vonhatja a vadászatra jogosultat, a vadásztársaságot és az egyént, a magánszemélyt is.

A vadászati hatóság felülvizsgálati, ellenőrzési jogkörben eljárva rendszeresen felül vizsgálja a haszonbérleti szerződésekben foglaltak teljesülését.³⁸⁷

A vadászati hatóság bármikor bármely vadászt ellenőrizheti, aki köteles magánál tartani a vadászjegyet vagy vadászati engedélyét, vadász-lőfegyver (sólyommal, agárral való vadászat esetén az ezen állatokkal való vadászatra jogosító engedélyét), valamint egyéni lőjegyzékét, illetve egyedi nagyvad azonosítóját, a krotáliát. Amennyiben valamelyik dokumentum nincs az ellenőrzött birtokában, a vadászati hatóság a vadászt azonnali hatállyal kizárja a vadászatból. A vadászati hatóság a vadászati engedélyt 3 hónaptól 5 évig terjedő időre vissza vonhatja attól, akinek vadász-lőfegyver vagy ragadozó madár tartására szolgáló engedélyét vagy elöltöltő fegyver vadászati célú használatára jogosító engedélyét a hatáskörrel

³⁸⁴ Lásd Vtv. 38. § (3) bekezdését.

³⁸⁵ Lásd Vtv. 64. § (4) bekezdését.

³⁸⁶ Lásd Vtv. 18. §-át.

³⁸⁷ Lásd Vtv. 17. §-át.

rendelkező hatóság véglegesen visszavonta, aki a másnak okozott károk fedezetére szolgáló érvényes vadászati felelősségbiztosítással nem rendelkezik, akivel szemben vadvédelmi bírságot szabtak ki.³⁸⁸ Itt a jogalkotó csak lehetőségként adja meg az engedély visszavonását, ugyanis, amennyiben a feltételek ésszerű időn belül újra megteremthetők, akkor nem szükséges az engedély visszavonásának súlyos szankciójával élni. Amennyiben az engedélyt mégis visszavonják, a vadásznak, amennyiben újra gyakorolni kívánja a vadászatot, a vadászengedély megszerzéséhez szükséges valamennyi feltételt teljesítenie kell. Ez azt is jelenti, hogy újra le kell tennie a vadászvizsgát is.

A vadászati hatóság ellenőrzi a vadászati naplót³⁸⁹ és a terítéknyilvántartást.³⁹⁰ Ezek meglétét a vadászati hatóság rendkívül szigorúan veszi. A vadászati napló és a terítéknyilvántartás is a szakszerű vadgazdálkodás, valamint a szakszerűen folytatott vadászat bizonyítására alkalmas tárgyi eszköz. Ezek elvesztése, megsemmisülése, megrongálódása, eltulajdonítása rendkívül súlyos következményeket von maga után, akár a vadászati jogosultság elvesztését is.

V.1.5. A nyilvántartások vezetése

A vadászati hatóság nyilvántartásba veszi a vadászatra jogosultat, társult vadászati jog esetén a földtulajdonosi közösséget, valamint a haszonbérletet. Szükség esetén elvégzi a nyilvántartásból való törlést is.³⁹¹

Ezen felül a vadászati hatóság a vadászterületekről nyilvántartást vezet, amely tartalmazza: a vadászterület azonosítására alkalmas adatokat, a vadállományra vonatkozó becslési, elejtési és trófeabírálati adatokat, továbbá a vadászterületet érintő hatósági határozatokat.³⁹²

V.1.6. A vadászati hatóság és a vadkár kapcsolata

³⁸⁸ Lásd Vtv. 64-65. §-ait.

³⁸⁹ A vadászati naplót a vadászatra jogosult vezeti. Minden vadászatot új sorszámmal kell bevezetni a naplóba. A napló tartalmazza a vadászat kezdetét, a vadászat várható befejezését. A vadelejtést, sebzést, hibázást, egyéb rendkívüli eseményt be kell jegyezni. A vadászati naplót az utolsó bejegyzéstől számított legalább 5 évig meg kell őrizni. Ha elveszik, megsemmisül, vagy megrongálódik, ennek tényét legfeljebb 5 napon belül a vadászati hatósághoz be kell jelenteni.

³⁹⁰ Lásd Vtv. 58. § (4) bekezdését.

³⁹¹ Lásd Vtv. 6.§, 12.§ és 13. §-ait,

³⁹² Lásd Vtv. 26-át.

A Vtv. szabályozásának módosításával és az új Ptk-val átalakult a vadkár rendszere. Jelen értekezésnek nem tárgya a vadkár szabályozási rendszerének feltárása, de a jogintézménynek a vadászati hatóság szerepéhez való kapcsolódási pontjainak áttekintése igen, így csak ebben a vetületben foglalkozom a vadkárral. A Vtv. ismeri a vadkárt, a vadászható vad által okozott kárt, a vadászati kárt, valamint a vad elpusztulásával okozott kárt. A témánk szempontjából igazán fontos rész a vadkárok megelőzése. A történelem folyamán mindig is igyekeztek fellépni az uralkodók, a jogalkotók a vadkárral szemben, így a vadkár megelőzése érdekében számos szabályozás született. A jelenleg hatályos Vtv. többszintű felelősségi rendszert alakított ki.

A Vtv. felelősséget telepít a vadászatra jogosultra. E szerint a vadászatra jogosult a károk megelőzése érdekében köteles a földhasználók részére hivatalos kapcsolattartót megadni és a vadászati jog gyakorlását úgy megszervezni, hogy az a föld használatával összefüggő gazdasági tevékenységgel összhangban legyen. A föld mezőgazdasági célú hasznosítása, valamint a vadállománnyal való gazdálkodás szorosan összefüggő tevékenységek, amelyek békés egymás mellett élése kizárólag kölcsönös párbeszeden és együttműködésen alapulhat. Ennek az együttműködésnek a törvényi alapjait határozza meg ezzel a jogalkotó. A vadászatra jogosult ezen felül köteles a vad általi károkozás vagy a károkozás veszélyének észlelése esetén a föld használóját haladéktalanul értesíteni. Mindezen felül további jelentős súlyú kötelezettség terheli a vadászatra jogosultat, ugyanis köteles a vadászati hatóság által jóváhagyott éves vadgazdálkodási terv nagyvadakra vonatkozó részét teljesíteni. Amennyiben fokozott vadkárveszély áll fent, a vadászatra jogosult köteles a vad riasztásáról gondoskodni, valamint a vadkárral veszélyeztetett területre megfelelő számú és típusú, a vadkár megelőzését vagy elhárítását szolgáló vadgazdálkodási berendezést elhelyezni. Az, hogy mi tekinthető megfelelő számnak és módnak, szakértői kérdés. A Vtv. lehetőséget biztosít villanypásztor létesítésére, de csak abban az esetben, ha a föld használója ahhoz hozzá járul és a vadkár megelőzése máshogy nem biztosítható. Amennyiben a vadkár még villanypásztorral sem megelőzhető, és a kár megelőzése máshogy nem biztosítható, a vadászatra jogosult köteles a föld használójával a vadkár ellen leginkább célravezető és szakszerű védekezési-riasztási módszerek alkalmazásában közreműködni, illetve ahhoz hozzájárulni. Ezen felül a vadászatra jogosult köteles a szükséges mennyiségben és mértékben elterelő etetést végezni, a szükséges mennyiségben és mértékben vadkárelhárító vadászatot folytatni, a nagyvadállomány túlszaporodása esetén pedig a vadászati hatóságnál idényen kívüli

állományszabályozó vadászat engedélyezését kezdeményezni. Mindezekon felül a vadászatra jogosult az út létesítőjénél, illetve fenntartójánál, továbbá a vasút létesítőjénél, fenntartójánál, valamint üzemeltetőjénél megfelelő védelmi berendezések létesítését, illetve közúti, vasúti jelzések elhelyezését kezdeményezheti. A kérelem nem tagadható meg, ha a vadászatra jogosult a létesítés vagy az elhelyezés, továbbá a fenntartás, valamint az üzemeltetés költségeit vállalja.³⁹³ Mint látható, a védekezési kötelezettség nem merülhet ki a vadkár jelzésében és a párbeszédben. A jogalkotó aktív magatartást vár el a vadászatra jogosulttól, de ez a tevékenység nem lehet önkényes. Csak olyan módszer alkalmazható, amely a földhasználó érdekeit és a vadállományt nem veszélyezteti és sem a környezetre, sem a természetre nem jelent nagyfokú veszélyforrást.

A Vtv. a vadkárelhárítási felelősség következő szintjét a föld használójára telepíti. Ezek szerint a föld használója a vadkárok, valamint a vadban okozott károk megelőzése érdekében köteles a vadkár elhárításában, csökkentésében a vadászatra jogosulttal egyeztetett, és a károk elhárítására vagy csökkentésére alkalmas módon közreműködni. A károsodás vagy a károkozás veszélye esetén a vadászatra jogosultat haladéktalanul értesíteni, tájékoztatni. Speciális a kármegelőzési helyzet, amennyiben a mezőgazdasági tábla közvetlenül erdősült terület mellett található. Ebben az esetben a föld használója köteles gondoskodni arról, hogy az erdősült terület szélétől legalább 5 méter szélességben olyan mezőgazdasági kultúra kerüljön termesztésre, amely magassága alapján lehetővé teszi az erdőből kiváltó vad észlelését és vadkárelhárító vadászatát. A leglényegesebb szempont az, hogy az 5 m-es kezelési sávban a lehető legalacsonyabb növénykultúra kerüljön termesztésre. A föld használója ezen felül köteles a kritikus időszakokban ellenőrzéseket tartani. Amennyiben nagy értékű a termesztett érintett növénykultúra, akkor a föld használóját terhelő közreműködés is fokozott elvárás. A föld használójának kármegelőzési tevékenységét azonban korlátozza a jogalkotó, ugyanis előírja, hogy a megelőzési-védekezési tevékenységet a vadállomány kíméletével kell folytatni. Amennyiben a vadászatra jogosult vadkárelhárító vadászatok célját szolgáló berendezéseket kíván telepíteni és azoknak a létesítési és fenntartás költségeit vállalja, a föld használója ezek telepítését nem akadályozhatja meg. A föld használója ezen kívül az apróvadás vadászterületen a Vhr-ben meghatározott táblák kaszálása során vadriasztó láncot vagy egyéb, hanghatáson alapuló vadriasztó eszközt köteles használni. A föld használója is kapcsolatba kerül a vadászati hatósággal, ugyanis jogosult a vadállomány

³⁹³ Lásd Vtv. 78. §-át.

túlszorodása esetén a vadászati hatóságnál állományszabályozó vadászat elrendelését kezdeményezni.³⁹⁴ A föld használójától a jogalkotó fokozott odafigyelést, rendszeres ellenőrzést és aktív magatartást vár el, amelynek korlátja a vad kímélete, a természet és környezet védelme.

A vadkár elleni védekezés harmadik szintje, a speciális eseteket foglalja magába. Ha egyes vadfajok állománya a mezőgazdaság, az erdőgazdálkodási tevékenység folytatását, az élőhelyen található termékeket, terményeket, a mesterséges vizek halállományát, a vadászterület biológiai életközösségét, vagy a védett természeti területet jelentősen veszélyezteti, az adott vadfaj állományának csökkentését lehet kezdeményezni. Ilyen esetekben a vadászati hatóság a károsult kérelmére, vagy az erdészeti, illetve természetvédelmi hatóság kezdeményezésére, vagy hivatalból kötelezi a vadászatra jogosultat az egyes vadfajok állományának meghatározott határidőn belüli csökkentésére vagy a szükséges védőintézkedések megtételére. Ha a vadászatra jogosult a vadállomány-szabályozási kötelezettségének nem, vagy nem a határozatban meghatározott módon tesz eleget, a vadászati hatóság a vadászatra jogosult költségére határozatban hatósági vadászatot rendelhet el.³⁹⁵

Teljesen új jogintézmény a vadkár alap létesítésének kötelezettsége. A vadászatra jogosult a vadkár fedezésére elkülönített számlán pénzügyi alapot (a továbbiakban: vadkár alap) köteles létrehozni. A vadkár alapot minden évben az előző évben kifizetett vadkár alapján november 1-jéig kell biztosítani. A vadkár alap létesítéséről szóló igazolását a vadászati hatóság részére a vadászati év november 15. napjáig meg kell küldeni. A vadászati hatóság a vadászatra jogosultat törli a nyilvántartásból, ha az vadkár alap képzését nem igazolta, vagy a teljes bizonyító erejű magánokiratba vagy közokiratba foglalt egyezséggel, vagy jogerős bírósági ítélettel megállapított kártérítési kötelezettségének nem tesz eleget. A vadászatra jogosult a kártérítést akkor is meg kell fizetnie, ha a vadkár alapban nincs elegendő fedezet.³⁹⁶ A vadkár alapot először 2018. november 1-jén kell létrehozni.³⁹⁷ Álláspontom szerint a jogalkotó a vadkárok fedezetének biztosítását és zökkenőmentesebb kifizetését szerette volna ezzel az intézkedéssel biztosítani, azonban ez nem akadályozza meg a perek elhúzódását. Sőt,

³⁹⁴ Lásd a Vtv. 79. §-át.

³⁹⁵ Lásd Vtv. 80. §-át.

³⁹⁶ Lásd a Vtv. 81/B. §-át.

³⁹⁷ Lásd a Vtv. 109. §-a alapján.

mindezekon felül további jogkövetkezmény nem került meghatározásra, amely a jövőben kellő visszatartó erőt jelentene a vadászatra jogosultaknak.

V.1.7. A vadászattal összefüggő vadászati hatóság által kiszabható bírságok

V.1.7.1. A vadgazdálkodási bírság

A vadászati hatóság vadgazdálkodási bírság megfizetésére kötelezi azt a vadászatra jogosultat, aki

- az adatszolgáltatási kötelezettségének nem, vagy nem megfelelően tesz eleget, vagy valótlan adatot szolgáltat
- ha vadat a vadászati hatóság engedélye nélkül, vadászati idényen kívül, vadászati tilalom vagy vadászati korlátozás idején ejtik el, vagy fogják be
- nem, vagy nem a Vtv-ben foglaltaknak megfelelően tesz eleget trófeabemutatási kötelezettségének
- az általa vagy hozzájárulásával szervezett vadászaton jogosulatlan személy vadászik;
- nem tesz eleget a vadállomány védelmével, fenntartásával és az élőhely védelmével kapcsolatos kötelezettségeinek
- nem, vagy nem a Vtv-ben foglaltaknak megfelelően tesz eleget a vadgazdálkodási üzemterv, éves vadgazdálkodási terv készítésének, a teríték-nyilvántartási, valamint vadászati napló vezetési kötelezettségének
- a vadgazdálkodási szabályokat megsérti
- az általa vagy hozzájárulásával szervezett vadászaton a vadászat rendjét megsérti
- nem a jogszabályban foglaltaknak megfelelően gondoskodik a vadászatra kiképzett vadászkytáról
- a zárttéri vadtartás szabályainak megsértése
- a vadászterületen a vad mozgását befolyásoló, tartós kerítés vadászati hatósági engedély nélküli létesítése
- nagyvad vadászatának vadászati hatóság általi megtiltása ellenére való vadászat
- a vadászati hatóság által elrendelt súlykorlátozás meg nem tartása

A vadgazdálkodási bírság mértéke az adatszolgáltatási kötelezettségzegés, a vadászkytárával szembeni gondoskodás elmulasztása, a zárttéri vadtartás szabályainak megsértése, a

vadászterületen a vad mozgását befolyásoló, tartós kerítés vadászati hatósági engedély nélküli létesítése, nagyvad vadászatának vadászati hatóság általi megtiltása ellenére való vadászat, valamint a vadászati hatóság által elrendelt súlykorlátozás meg nem tartása miatt a cselekmény súlyától és ismétlődésétől függően a vadászati hatóság mérlegelési jogkörben eljárva 50 000 Ft-tól 1 000 000 Ft-ig terjedhet. Ha vadat a vadászati hatóság engedélye nélkül, vadászati idényen kívül, vadászati tilalom vagy vadászati korlátozás idején ejtik el, vagy fogják be, a vadgazdálkodási bírság trófeás vad esetében a trófea értékétől függően egyedenként legalább 100 000 Ft, legfeljebb 5 000 000 Ft. Nőivarú egyed és egyéb vadfaj esetében a vad fajától függően egyedenként legalább 50 000 Ft, legfeljebb 1 000 000 Ft. Amennyiben a vadászatra jogosult nem, vagy nem a Vtv-ben foglaltaknak megfelelően tesz eleget a vadgazdálkodási üzemterv, éves vadgazdálkodási terv készítésének, a teríték-nyilvántartási, valamint vadászati napló vezetési kötelezettségének, a vadgazdálkodási bírság összege trófeánként 50 000 Ft. Az ezeken felüli esetekben a bírság összege a cselekmény súlyától függően legalább 100 000 Ft, de legfeljebb 5 000 000 Ft. Ezekben az esetekben a vadgazdálkodási bírság ismételten is kiszabható. A bírság kiszabásánál vadgazdálkodási szabályok megsértésének minősül, ha a vadászatra jogosult nem veszi át a vadászati hatóságtól az azonosító jeleket, nem készíti el a felhasználásukra vonatkozó részletes szabályokat, a vadászévre kiadott azonosító jelek felhasználásáról határidőben nem számol el a vadászati hatóságnak, vagy az elszámolás nem a valóságnak megfelelő. A bírság kiszabásának alapja az is, ha a vadászatra jogosult az azonosító jel helyi szabályait jogszabályellenesen állapítja meg vagy a jogosultság megszűnését követő 15. napig az azonosító jelekkel nem számol el, és a társas, egyéni vadászati naplót, teríték-nyilvántartást, valamint a hivatásos vadász szolgálati naplóját nem adja le a vadászati hatóságnak. Vadgazdálkodási bírság kiszabását teszi lehetővé az is, ha a vadászatra jogosult személyében, valamint a vadászterület határában az üzemtervi ciklust követően nem történt változás, és az új üzemtervi ciklus megkezdését követő 15. napig nem kéri a társas, illetve egyéni vadászati napló és a teríték-nyilvántartás, valamint a hivatásos vadász szolgálati naplója vadászati hatóságnál történő lezárását és ismételt érvényesítését. A vadaskert, vadaspark vagy vadfarm létesítése céljából engedély nélkül kerítés létesítése, a vadászterületnek nem minősülő területen, vadasparkban vagy vadfarmon tartott nagyvad vadaskertbe való kihelyezése, a hatósági engedéllyel vadaskertbe kihelyezett nagyvad megjelölésére vonatkozó előírásoknak nem tesz eleget, valamint vadászterületnek nem minősülő területről, vadasparkból, vadaskertből vagy vadfarmról származó nagyvadat szabad vadászterületre helyez ki, szintén

vadgazdálkodási bírságot von maga után. Mindezek mellett az éves vadgazdálkodási tervtől való engedély nélkül eltérés is vadgazdálkodási bírság kiszabását teszi lehetővé.

A bírság a hivatásos vadászok eljárása miatt is kiszabható, ha

- az alkalmazás megszűnését 15 napon belül nem jelentik be a vadászati hatóságnak
- a hivatásos vadász alkalmazására vonatkozó kötelezettségének a vadászati hatóság felhívására nem, vagy nem a törvényben foglalt feltételek szerint tesznek eleget

Ezen felül a vadászatra jogosult vadgazdálkodási bírságot köteles fizetni, ha az általa vagy hozzájárulásával szervezett vadászaton tilalommal érintett egyed elejtésére kerül sor, ha a vadtenyésztési tevékenységet engedély nélkül folytatják, továbbá ha a vadat engedély nélkül vagy az engedélyben foglaltaktól eltérően tart zárt térben tartják vagy a vadat vadászterületek között engedély nélkül szállítják. Akkor is bírságot kell fizetni, ha vadat vadászterületre engedély nélkül helyeznek ki.³⁹⁸

Vadgazdálkodási bírság a vadgazdálkodási jelentés és a vadállomány becslési jelentés nem teljesítése esetén is kiszabható. A vadállomány becslési jelentést minden év februárjában kell elvégezni és a jelentést leadni. A jelentés tartalmazza a vadászatra jogosult azonosító adatai mellett a becsült vadállományra, és egyéb fajokra vonatkozó adatokat, a tervezett vadállományszabályozást, a telepítés és értékesítés tervezett adatait, a tervezett vadtenyésztést, valamint a tervezett vadföld és takarmányozás adatsorait. A vadállomány becslési jelentés mintáját 1. számú mellékletként csatolom. A vadgazdálkodási jelentés az éves kötelező adatszolgáltatás, amelyet a vadászatra jogosultnak kell teljesítenie a már elvégzett tevékenységről. Tartalmazza a vadászatra jogosult adatait, a lelövést, a befogást, a vadtelepítést és a vadértékesítést. Ezen felül a vizivad, a ragadozók és a vadászható vadfajok terítékét, a mesterséges vadtenyésztés, a vadföldek és a vadtakarmányozás adatait. Pénzügyi adatteljesítés mellett a vadkárokról is kell nyilatkozni. A vadgazdálkodási jelentés mintáját az 2. számú mellékletben közlöm.

V.1.7.2. A vadvédelmi bírság

³⁹⁸ Lásd a Vtv. 83. §-át.

A vadvédelmi bírság rendszere is többpólusú. Vadvédelmi bírsággal sújtható a földhasználó és a vadász.

A vadászati hatóság határozata alapján vadvédelmi bírságot köteles fizetni a vadászterületnek minősülő föld használója, ha nem tesz eleget a vadállományban okozott kármegelőzési kötelezettségének.

Vadvédelmi bírságot kell fizetnie annak a vadásznak, aki a vadászat rendjét neki felróhatóan megsérti, vagy a vadat szándékosan kínozza, illetve ha az általa sebzett vagy az egyébként súlyosan beteg vad elejtése céljából nem teszi meg a szükséges intézkedéseket, vagy a vadat tiltott vadászati eszközzel, illetve módon fogja vagy pusztítja el, illetve jogosulatlanul a vad elejtésére irányuló tevékenységet folytat. Ilyen bírságot kell fizetnie továbbá annak a vadásznak is, aki a vadat tiltott módon zaklatja, aki jogosulatlanul vadászik, továbbá annak, aki a jogszerű vadászati és vadgazdálkodási tevékenységet akadályozza. Ha a vadász a vadászjegy, a hivatásos vadász a szolgálati naplója elvesztését, megsemmisülését vagy azok tőle való eltulajdonítását nyolc napon belül nem jelenti be a vadászati hatóságnak vagy a vadászkutyát megkülönböztető jelzéssel nem látja el, vadvédelmi bírságot kell fizetni. A bírság összege 50 000 Ft-tól 1 000 000 Ft-ig terjed, de aki jogosulatlanul vadászik és az, aki ugyan jogosult a vadászatra, de a vadgazdálkodást akadályozza súlyosabban büntetendő. A bírság összege 100 000 Ft-tól 5 000 000 Ft-ig terjed. A bírság ismételten kiszabható.³⁹⁹

V.1.8. Speciális vadászati hatósági kapcsolatok

V.1.8.1. A vadászati hatóság és a tájegységi fővadász kapcsolata

A vadászati jogot a vadászterületre vonatkozóan a tájegységi vadgazdálkodási terv alapján elkészített, húsz évre szóló vadgazdálkodási üzemterv előírásai szerint lehet és kell gyakorolni. A tájegységi vadgazdálkodási terv hatálybalépésétől számított három hónapon belül a tájegységi fővadász elkészíti a vadászatra jogosult részére a vadgazdálkodási üzemtervre vonatkozó javaslatát. A vadászatra jogosultnak kell a tájegységi vadgazdálkodási terv hatálybalépésétől számított hat hónapon belül jóváhagyásra benyújtania a vadászterületre vonatkozó vadgazdálkodási üzemtervet a vadászati hatóságnak. Az üzemtervet és az üzemterv szerinti vadgazdálkodást a vadászati hatóság a tájegységi fővadász

³⁹⁹ Lásd Vtv. 84-84. §§-ait.

szakvéleményének figyelembevételével a tájegységi vadgazdálkodási terv módosításakor felülvizsgálja. Ha az élőhely állapotában, a vadászterületen vagy a vadállományban bekövetkezett változás ezt indokolja kérelemre vagy hivatalból, de legalább hétévenként felülvizsgálja a vadgazdálkodási tervet a vadászati hatóság. A felülvizsgálat eredményeként a vadászati hatóság a vadgazdálkodási üzemterv módosítását rendelheti el.⁴⁰⁰ Itt jegyzem meg, hogy a tájegységi fővadász is megilleti a vadász ellenőrzésének lehetősége.⁴⁰¹

A tájegységi fővadász szakirányítási és szaktanácsadási feladatokat lát el. Jogosult kezdeményezni a vadászati jog kényszerhasznosítását, közreműködik a zárttéri vadtartás jogszerűségének ellenőrzésében, tagként részt vesz a vadászvizsga bizottság munkájában, közreműködik a hivatásos vadász jogszerű alkalmazási feltételeinek ellenőrzésében, közreműködik a vadgazdálkodási és vadászati tevékenység hatósági ellenőrzésében, javaslatot tesz a vadászati tilalom elrendelésére és a vadászati kíméleti területté minősítésben, irányítja a hatósági vadászatot. Emellett javaslatot tesz a vadgazdálkodási üzemterv tartalmára, a vadgazdálkodási üzemtervek időszakos felülvizsgálata során módosítási szakvéleményt ad a vadászati hatóságnak. A tájegységi fővadász szükség esetén kapcsolatot tart az önkormányzatokkal, a vadászati érdekképviselői szervekkel, a tulajdonosi közösség képviselőjével, a vadászati és természetvédelmi hatósággal, valamint a nemzeti park igazgatósággal.

A tájegységi fővadász egyben mint szaktanácsadó segíti a vadászatra jogosultat és a gazdálkodót a vadkármegelőzésben és vadkárelhárításban, a szakszerű vadkár felmérési és térítési eljárásban. Szaktanácsadóként részt vesz a hivatásos vadászok szakmai tájékoztatásában, továbbképzésében, közreműködik a vadászatra jogosultak és a gazdálkodók szakmai tájékoztatásában, továbbképzésében, segíti a szakszerű vadgazdálkodást és vadállomány-hasznosítást. Ezeken felül a vadászatra jogosult meghívására részt vesz a vadászatra jogosult éves közgyűlésén, segít az éves vadgazdálkodási terv, valamint a vadgazdálkodási üzemtervének elkészítésében. Tájegységi fővadász csak felsőfokú szakirányú végzettséggel, és legalább öt éves szakmai gyakorlattal rendelkező személy lehet.⁴⁰²

⁴⁰⁰ Lásd Vtv. 45. § (2a) bekezdését.

⁴⁰¹ Lásd Vtv. 64. § (1) bekezdését.

⁴⁰² Lásd Vtv. 93. §-át.

Ezekből a rendelkezésekből is érzékelhető, hogy a tájegységi fővadász szerepe és funkciója milyen összetett. A vadász igazoltatásakor hatósági jogkört gyakorol, miközben maga is ügyfél a vadászati hatóság eljárásában. Ezen felül szakértői, tanácsadói, képviseleti jogköröket is gyakorol. Mindemellett szakmai irányító és vezető is egyben. Egy ilyen sokrétű pozíció betöltéséhez nemcsak emberi jellemesség, a vadászat ismerete és szeretete, hanem nagyfokú szakmai tudás és tekintély is szükséges.

V.1.8.2. A hivatásos vadászok szerepe és quasi hatósági feladatai, együttműködése a vadászati hatóságokkal

A Vtv. ún. hivatásos vadász alkalmazását kötelezően írja elő.⁴⁰³ A hivatásos vadász rendészeti feladatokat ellátó személy, akit a vadászatra jogosult alkalmaz. A hivatásos vadász vadgazdálkodási, vadvédelmi szakirányítási feladatokat végez a vadgazdálkodási üzemtervben és az éves vadgazdálkodási tervben foglaltakat hajtja végre. A vadászati hatóság mellett a megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányság is nyilvántartást vezet a hivatásos vadászokról. A hivatásos vadász részére szolgálati igazolványt és szolgálati jelvényt a rendőrség állít ki munkáltatója, a vadászatra jogosult kérésére. A hivatásos vadász tevékenységét csak a szolgálati igazolványa és jelvénye birtokában, annak felmutatásával fejtheti ki. A hivatásos vadász az OMVK és megyei, illetve területi szervezeteinek hivatásos vadászai nyilvántartásában szerepelő, jogszabályban meghatározott legalább középfokú szakirányú végzettséggel rendelkező, a vadászati hatóság előtt esküt tett, vadász-lőfegyvertartási engedéllyel, valamint a vadászati hatóság által hitelesített szolgálati naplóval rendelkező személy lehet, akit munkaviszonyban, teljes napi munkaidőben foglalkoztatnak. Az ettől eltérő, rövidebb foglalkoztatás nem megengedett. A hivatásos vadász tevékenységét a hatályos jogszabályok alapján, az esküjében foglaltak szerint, a vadászatra jogosulttal kötött munkaszerződése, valamint munkaköri leírása alapján köteles végezni. A Vtv. rendelkezései szerint a vadászatra jogosult vadászterületenként egy, illetve minden megkezdett 4000 hektár után legalább egy hivatásos vadász igénybeviteléről önállóan, vagy más jogosulttal közösen köteles gondoskodni. A hivatásos vadász feladatokat természetvédelmi őr vagy erdészeti szakszemélyzet is elláthat, ha tevékenységük működési területe 80%-ban megegyezik. Egy

⁴⁰³ Lásd Vtv. 50. §-át.

hivatásos vadász egyidejűleg csak egy vadászatra jogosultnál állhat alkalmazásban.⁴⁰⁴ A hivatásos vadász a Büntető Törvénykönyv értelmében feladatának ellátása során közfeladatokat ellátó személynek minősül⁴⁰⁵, így fokozott büntetőjogi védelemben részesül. Eljárása, feladatai is szerteágazó jogterületekhez tartoznak, melyben keverednek a polgári jogi, a büntetőjogi és szabálysértési jogi elemek. A hivatásos vadász legfontosabb feladata a vadgazdálkodás szakszerűségének és a vadászati tevékenység jogszerűségének biztosítása. Ennek keretében részt vesz az éves vadgazdálkodási terv elkészítésében, ellátja a vadállomány élőhelyének védelmét, közre működik a vadállomány szabályozásával kapcsolatos feladatokban, biztosítja a vadászati tevékenységre vonatkozó előírások betartását. Feladatellátása során működési területét köteles rendszeresen ellenőrizni. Tevékenységét a vadászatra jogosult iránymutatása alapján önállóan végzi. Köteles az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról szóló 2012. évi CXX. törvényben meghatározottakat teljesíteni, az előírt tanfolyamon részt venni, eredményes vizsgát tenni, illetve munkája során az ezen jogszabályban írtaknak megfelelően eljárni. Köteles a jogszabályban előírt egyenruhát és a kötelezően előírt felszereléseket szolgálatteljesítés közben viselni, illetve használni. A hivatásos vadász a szolgálati naplóban köteles rögzíteni szolgálatteljesítése közben előfordult eseményeket, intézkedéseket. Mint ahogy korábban rögzítettük, a hivatásos vadász rendészeti feladatokat ellátó személy, a Büntető Törvénykönyv rendelkezései alapján közfeladatot ellátó személynek minősül. Ennek megfelelően a fentebb hivatkozott 2012. évi CXX törvény alapján tevékenysége során intézkedések megtételére jogosult és egyben köteles, illetve kényszerítő eszközöket vehet igénybe a rendészeti feladatokat ellátó személyek és a segédfelügyelők által alkalmazható kényszerítő eszközök igénylésének, átvételének és visszavételének szabályairól, a térítés módjáról és az alkalmazásukra, valamint a jelentéstétel és a kivizsgálás rendjére vonatkozó részletes szabályokról szóló 86/2012 (XII.28.) BM rendeletben foglaltak szerint. A hivatásos vadász intézkedésként alkalmazhatja épület, létesítmény és egyéb vagyontárgy őrzését, megakadályozhatja a jogellenes cselekmény folytatását, vissza tarthatja a tetten ért személyt. Lehetősége van dolog átvételi elismervény ellenében történő ideiglenes elvételére, igazoltatásra, jármű feltartóztatására, ruházat, csomag, valamint jármű átvizsgálására. A hivatásos vadász törvényben meghatározott feladatai ellátása során az intézkedés kikényszerítése céljából vegyi eszközt, kizárólag önvédelmi célból szolgálati kutyát, valamint rendőrbotot, nagyvad utánkeresése során a kegyelemlövéshez

⁴⁰⁴ Lásd Vtv. 50-54 §§-ait.

⁴⁰⁵ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C törvény Értelmező rendelkezések 12. pont 1) alpont.

maroklőfegyvert, sérült, vagy sebzett nagyvad elejtése érdekében vadászlőfegyvert tarthat magánál. A hivatásos vadász a törvényben meghatározott feladatainak ellátása során a testi épséghez, a személyes szabadsághoz, valamint a tulajdonhoz fűződő jogokat, a rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről szóló 2012. CXX. törvényben foglaltak szerint korlátozhatja. A hivatásos vadász köteles intézkedni, vagy intézkedést kezdeményezni, ha illetékességi területén a feladatai ellátása során jogszabálysértő tény, tevékenységet, mulasztást észlel, vagy olyan tény, tevékenységet, mulasztást hoznak tudomására, amely a feladatai ellátásával összefüggő ügyben beavatkozást tesz szükségessé. Köteles intézkedni azzal szemben, aki a vadászterületen tartózkodik, és a vadállományt veszélyeztet, továbbá azzal a személlyel szemben, aki a vadászterületen vagy annak közvetlen környezetében tartózkodik és a birtokában lévő vad, vadhús, szárnyas vad tojása vagy a trófea jogellenes birtoklásával alaposan gyanúsítható, továbbá, ha vadvédelmi bírság fizetésének alapjául szolgáló cselekmény alapos gyanúja áll fenn. A hivatásos vadász által alkalmazott intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával. Több lehetséges és alkalmas intézkedés, vagy kényszerítő eszköz közül azt kell választani, amely az eredményesség biztosítása mellett az intézkedéssel érintettre a legkisebb korlátozással, sérüléssel, vagy károkozással jár. Az egyik legalapvetőbb, minden esetben az eljárási protokoll alapján alkalmazandó intézkedés az igazoltatás. Szűkebb értelemben kizárólag magát az intézkedést jelenti, azaz a személyazonosság megállapítását, a személyazonosító adatok hitelt érdemlő igazolását. Tágabb értelemben ide soroljuk valamennyi, az ellenőrzés tárgykörébe tartozó intézkedést, így a ruházat, csomag és a jármű átvizsgálását és a jármű feltartóztatását. A hivatásos vadász a törvényben meghatározott feladataival összefüggő jogellenes cselekmény elkövetésével gyanúsítható személyt, a személyazonossága megállapításának érdekében igazoltathatja. A személyazonosság igazolására alkalmas minden olyan hatósági igazolvány, amely az érintett személy személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló jogszabályban foglalt követelményeknek megfelel. A hivatásos vadász az általa ismert, vagy más jelenlévő által ismert személy közlését is elfogadhatja igazolásként. Az igazoltatás előtt annak okát közölni kell, maga az igazoltatás csak a személyazonosság megállapításához szükséges ideig tarthat. A hivatásos vadász az igazoltatás során feljelentés megtétele, a feladatainak ellátása büntető-, valamint szabálysértési- vagy közigazgatási hatósági eljárás megindítása céljából az igazoltatott személy személyazonosító adatait, lakó-, vagy tartózkodási helyének, ennek hiányában szálláshelyének adatait kezeli. Azonban, ha az igazoltatást követően nem indul eljárás, akkor

az igazoltatás során meghatározott és fentiekben írt általa kezelt adatokat törli. A hivatásos vadász egyéb, a feladataival összefüggő jogszerű intézkedés céljából is jogosult az igazoltatásra. A jogellenes cselekmény elkövetésével gyanúsítható személy ruházatát, csomagját, illetve a gépjárművet a hivatásos vadász is jogosult átvizsgálni. Beleegyezés nélkül átvizsgálható az a személy, akinél a támadásra vagy önveszély okozásra alkalmas eszköz elvétele érdekében erre szükség van. A jármű pedig átvizsgálás céljából megállítható, ha alaposan feltételezhető, hogy a jogellenesen megszerzett dolog így fellelhető.⁴⁰⁶ A hivatásos vadász szolgálatának teljesítésére a vadász hagyományoknak és az előírásoknak megfelelően ápoltnak, egyenruhában köteles megjelenni, amelyen viselnie kell a rendőrhatalóság által kiadott szolgálati jelvényt. A hivatásos vadász szükség szerint kapcsolatot tart földtulajdonosokkal, a földhasználókkal, a szomszédos vadászatra jogosultak nevesített képviselőivel, rendőrséggel, a vadászati hatósággal, a természetvédelmi őrszolgálattal, a mezőőri szolgálattal, az erdőőri szolgálattal, erdészeti szakszeméllyel, a helyi polgárőrséggel, a halőrrel, a hegyőrrel, a honvédséggel.⁴⁰⁷

V.1.8.3. A vadászati hatóság és a trófeabírálat

A trófea bírálat a vadászati hatósági munka egyik gyöngyszeme. A vadászatra jogosult legkésőbb a vadfaj trófeás egyedének vadászati idényét követő harminc napon belül köteles a vadászati hatóságnak trófeabírálat céljából bemutatni a vadászati idényben vadászjeggyel rendelkező vadász által elejtett gímszarvas, dámszarvas, valamint őz agancsát és a muflon csigáját. Vaddisznó esetén a trófeabírálatra a tizenhat centiméternél hosszabb agyar bemutatása kötelező legkésőbb az elejtés szerinti vadászati év végét követő hónap utolsó napjáig. Trófeabírálatra az elhullott egyedek trófeáját is be kell mutatni a birtokbavételtől számított 30 napon belül. A trófeabírálatot a vadászati hatóság végzi. A trófeának bírálatra alkalmas állapotban kell lennie és az egyedi azonosítójelének számát a teríték-nyilvántartásba bevezették. A vadászati hatóság a bírálatról igazolást állít ki. A vadászatra jogosult csak az igazolás birtokában szerzi meg a trófea feletti rendelkezési jogot. A trófea csak a hatósági igazolás birtokában hozható forgalomba és vihető ki az ország területéről. A vadászati hatóság a rendkívüli értékű trófea nemzeti értékkel nyilvánítását kezdeményezheti az Országos

⁴⁰⁶ Lásd az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról szóló 2012. évi CXX. törvény 11-20. §§-ait.

⁴⁰⁷ Lásd Vtv. 50-55. § és a Vhr. 37. §-át.

Trófeabíráló Testületnél. A nemzeti értékkel nyilvánított trófeát megsemmisíteni, feldolgozni, átalakítani tilos, azt az országból csak az Országos Trófeabíráló Testület engedélyével lehet kivinni. Amennyiben a vadászati hatóság a trófeabírálat során megállapítja, hogy az elejtés szakszerűtlen volt, a trófea nem kaphat érmet. Ha ismételt szakszerűtlen vadgazdálkodási tevékenység folytatása merül fel, a vadászati hatóság a trófeás nagyvadállomány minőségi védelme érdekében felhívja a vadászatra jogosult figyelmét a szakszerűség betartására. Ha a vadászatra jogosult a felhívásban foglaltakat nem tartja be, a vadászati hatóság a vadászterületen súlyhatárhoz - muflonkos esetén a csigahosszhoz - kötött trófeás vad hasznosítási korlátozást rendel el, amelynek megszegése esetén vadgazdálkodási bírságot szab ki. A zárttéri vadtartó létesítményben tartott és elejtett trófeás vad trófeabírálata a szabad területen elejtett trófeás vad adatainak nyilvántartásától elkülönítetten történik, ilyen tartásban elejtett vad esetében a szakszerűtlenség nem megállapítható. Az Országos Trófeabíráló Testület 5 tagú testület, amelynek tagjait a miniszter nevezi ki. Tagja a minisztérium egy, a másodfokú vadászati hatóság egy, az OMVK egy, valamint a miniszter által kijelölt további egy fő. Tag a területi vadászati hatóság elsőfokú trófeabírálati eljárásában részt nem vevő delegáltja, amennyiben felülbírálatra kerül sor. Az Országos Trófeabíráló Testület maga is vadászati hatósági jogkörben jár el másodfokon a vadászati hatóság trófeabírálati határozatai megtámadása esetén. Hatósági jogkörben jár el akkor is, amikor trófeát nemzeti értékkel nyilvánít, valamint amikor a hazai trófea-ranglistát - zárttéri vadtartó létesítményben elejtett trófeától elkülönített – vezeti. Hatósági jogkörben jár el továbbá akkor is, amikor a nemzeti értékkel nyilvánított trófea Magyarország területéről való kivitelét engedélyezi.⁴⁰⁸ A trófeabírálat során a vadászati hatóság hatósági bizonyítványt állít ki. A trófeabírálat úgynevezett pontozólap segítségével történik. A gímszarvas pontozólapja az 1. számú, a dámszarvas pontozólapja a 2. számú, a muflon pontozólapja a 3. számú, az őz pontozólapja a 4. számú, a vaddisznó pontozólapja az 5. számú mellékletben látható. Egy gímszarvas trófeabírálatára vonatkozó kitöltetlen hatósági bizonyítványt a 6. számú mellékletben mutatnak be. 2017-ben felállították a gím, a dám, az őz, a muflon és a vaddisznó trófealistáját, amelyek a legnagyobb és legszebb, a pontozás során a legmagasabb pontszámú egyedeket tartalmazzák. E listákat a 7-12. számú mellékletben közlöm. Egy vadász legnagyobb büszkesége a kiváló minősítést nyert trófea. A trófeák minősítése arany, ezüst és bronz fokozatban történik. A legkiemelkedőbb trófeákat nemzeti kincsé nyilvánítják, amelyek az országból csak engedéllyel vihetők ki.

⁴⁰⁸ Lásd Vtv. 73-74/B §§-ai.

V.2. A Pest Megyei Kormányhivatal feladat- és hatásköre

A Pest Megyei Kormányhivatal feladat- és hatásköre kettős. Egyrészt Pest megye és Budapest főváros illetékességi területén első fokú, azaz területi vadászati hatóság, míg speciális jogkörben eljárva bizonyos esetekben országos hatáskörű szerv is egy személyben. a másodfokon eljáró vadászati hatóság, mint általános hatáskörű vadászati hatóság. A másodfokú eljárásban az Ákr. szabályai szerint az első fokú határozatot vagy helyben hagyja, vagy megváltoztatja, de lehetősége van arra is, hogy a sérelmes határozatot hatályon kívül helyezi és az első fokú hatóságot új eljárásra utasítja. A másodfokú határozattal szemben további rendes jogorvoslatnak nincs helye, azt csak bírói úton lehet megtámadni.⁴⁰⁹

Speciális jogkörben azonban a kormányhivatal eljár országos illetékességű vadászati hatóságként a kormányrendeletben hatáskörébe utalt hatósági ügyben, amelyek az alábbiak:

- a. a vadaskertek és vadasparkok nyilvántartása
- b. a zárttéri vadtartások engedélyezése
- c. nagyvad zárt térből zárt térbe történő szállításának engedélyezése
- d. a nagyvadtartói létesítési engedély visszavonás és a zárttéri nagyvadállomány felszámolása
- e. a vadaskert létesítési engedélye, annak módosítása, visszavonása
- f. vadaspark létesítési engedélye és annak visszavonása
- g. vadasparkban való vadászat engedélyezése
- h. vadfarm létesítésére engedély kiadása és visszavonása
- i. nem honos vadfaj vadászati célú telepítésének engedélyezése iránti eljárások
- j. az Európai Bizottság felé való jelentések elkészítése

A zárttéri vadtartás engedélyezése a Pest Megyei Kormányhivatal hatásköre. A zárt téri vadtartás folytatható apróvadra és nagyvadra is. Nagyvadra vonatkozó zárttéri vadtartás a vadaskert és a vadfarm. A vadaspark speciális oktatási, kutatási és bemutatási célokat szolgáló vegyes, tehát apró és nagyvadfajokat tartalmazó terület. A kérelmet a Pest Megyei Kormányhivatalnak, de a létesíteni kívánt vadaskert, vadaspark vagy vadfarm fekvése szerint illetékes területi vadászati hatóságnál kell beadni a kérelmet. A kérelemnek tartalmaznia kell a

⁴⁰⁹ Lásd Ákr. IX. fejezete.

létesítés célját, a természeti adottságokat, a terület leírását, a tervezett létesítményeket, berendezéseket, a kor és ivararányt, a törzsállományt és a szaporulatot, a vadászatra behelyezett állományt, az állományhasznosítást, a tervezett vadászati módokat, a működési feltételeket, a nyilvántartásokat, az állategészségügyi feltételeket, valamint a térképi feltüntetések. Az igazgatási szolgáltatási díjat meg kell fizetni. Emellett külön felszámolási tervet is kell csatolni. Biztosítani kell az elhullott állatok tetemének kezelési tervét.⁴¹⁰ A kormányhivatal köteles nyilvántartást vezetni ezekről a zárt kerti vadtartó létesítményekről. Vadaskert vaddisznó, és muflon tartására legalább 200 hektár, más nagyvad tartására legalább 500 hektár nagyságú. A vadaskert üzemeltetésbe adható, de ennek időtartama nem haladhatja meg a 7 évet. A vadaspark területe nem haladhatja meg az 5 hektárt. A vadasparkban csak egyéni vadászat engedélyezhető. A vadfarmon tartott vadat meg kell jelölni. A vadfarmon tilos a vadászat.⁴¹¹ Nagyon fontos és speciális előírásoktól terhelt a vadfarmok működtetése. Az állatok állategészségügyi vizsgálatát el kell végezni, azokat egyedi azonosítójellel kell ellátni. A vadfarmokon naplót kell vezetni a takarmányozásról, az állategészségügyi helyzetről, és az elhullásról. A Vtv. 28. § (7) bekezdése pedig kimondja, hogy *„Magyarország állatföldrajzi környezetében nem honos vadfaj vadászati célú telepítését a vadászati hatóság csak vadaskertbe engedélyezheti. A vadászati hatóság idegenhonos inváziós faj telepítését nem engedélyezi.”*

A zárt téri vadtartás vadaskert, vadfarm és vadaspark formában történő változatára a NÉBIH, amikor még a hatáskör gyakorlója volt, 2014-ben tételes kimutatást tett közzé. 2014-ben a vadaskertek száma 116 db, a vadasparkok száma 29 db, a vadfarmok száma pedig 182 db volt.⁴¹² Ezen felül formanyomtatványok segítségével próbálta zökkenőmentessé és automatizálttá tenni az ügyintézkést. A vadfarm létesítéséhez szükséges kérelem az 13. számú, az állományváltozási napló a 14. számú, az állategészségügyi napló a 15. számú, a takarmányozási napló a 16. számú, az elhullási napló pedig az 17. számú melléklet. 2018-ban a zárt téri állattartók száma már bőven meghaladja a 400-at. A kimutatás a 18. számú melléklet. Jelenleg nincs rendszeresített formanyomtatvány az átszervezésből adódó szervezeti struktúraváltás, valamint a vadászterületek kialakításának terhe miatt.

⁴¹⁰ Lásd a Vhr 3. sz. melléklete alapján.

⁴¹¹ Lásd a Vtv. 27/A-27/D. §§-ai, valamint a Vhr. 17-20- §§-ai alapján.

⁴¹² Zsigmond Richárd: A zárttéri vadtartás lehetőségei, felételei in.

http://portal.nebih.gov.hu/documents/10182/21442/Zsigmond_Richard_zartterti_vadt.pdf/20cdd793-76fd-437e-be1b-81992a034fab 2018.04.29.

V.3. A NÉBIH feladat- és hatásköre

A NÉBIH jogosult a zárttéri vadtartás ellenőrzésére, de a rendelkezés nem érinti a területi, illetve az országos vadászati hatóság ellenőrzési és intézkedési jogosultságát. Ez egy speciális, országos hatáskörű közigazgatási hatósági jogkör a NÉBIH számára.

A zárt téri vadtartáshoz tartozik a vadaskertek, a vadasparkok, a vadfarmok létesítésének engedélyezése, amely a Pest Megyei Kormányhivatal feladata. A vadasparkokban, a vadfarmokon és a vadaskertekben a NÉBIH jogosult ellenőrzést tartani. A Vhr. 20. §-a a nagyvad zárt térből zárt térbe való szállításának engedélyezéséhez előírja, hogy azt csak akkor lehet engedélyezni, ha az élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi hatáskörben eljáró járási hivatal által kiállított állatorvosi bizonyítvány rendelkezésre áll.

Mindemellett a NÉBIH speciális hatósági jogkörben jár el a vadhúsvizsgálatok kapcsán. Az elejtett vad kezelésének és értékesítésének élelmiszer-higiéniai feltételeiről szóló 43/2011. (V. 26.) VM rendelet biztosít részletes szabályozást e kérdéskörben. Fontos kiemelni, hogy további EU-s kritériumoknak is meg kell felelni, amennyiben a vadászatra jogosult az általa üzemeltetett vadbegyűjtő helyen nemcsak a saját vadászterületén hasznosított (elejtett) vadat tárolja. Ilyen esetekben további szigorú előírások is nehezítik a forgalomba hozatalt. E körben feltétlenül meg kell említeni az élelmiszer-higiénéről szóló 2004. április 29-i 852/2004/EK Európai Parlamenti és Tanácsi rendelet előírásait. Mindezen felül további fokozott figyelmet követel az a körülmény, hogy jelen esetben az élelmiszerjog általános elveiről és követelményeiről, az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság létrehozásáról és az élelmiszerbiztonságra vonatkozó eljárások megállapításáról szóló, 2002. január 28-i, 178/2002/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet vonatkozó rendelkezéseit is alkalmazni kell általános jelleggel valamennyi esetben.

A direkt magyar szabályozás hatálya két tevékenységi körre terjed ki: egyrészt arra, amikor a vadászatra jogosult a tulajdonába kerülő legfeljebb 100 db elejtett nagyvadat átadja, vagy

eladja a végső fogyasztónak⁴¹³ vagy a végső fogyasztót közvetlenül ellátó helyi kiskereskedelmi vagy vendéglátó egységnek. (Továbbiakban „magáncélú” forgalomba hozatal.) Másrészt pedig arra, amikor a vadászatra jogosult a tulajdonába kerülő elejtett vadat felvásárlással és továbbértékesítéssel foglalkozó élelmiszeripari vállalkozónak vagy vadfeldolgozó üzemnek értékesíti. A rendelet hatálya nem terjed ki a tenyésztett vadra, az elhullva talált vadra, és azon tevékenységekre, amelyek során a vadászatra jogosult a tulajdonába kerülő elejtett vadat kizárólag magánfogyasztásra, mint végső fogyasztó felhasználja, vagy a tulajdonába kerülő elejtett vadat átadja, valamint eladja a végső fogyasztónak minősülő, vadászjeggyel rendelkező elejtőnek vagy az elejtőtől eltérő, a vadászatra jogosult vadászterületén a vadgazdálkodási tevékenységben elsődleges termelőként részt vevő végső fogyasztónak. Itt fontos megjegyezni, hogy bár a rendelet kategorikusan kijelenti, hogy hatálya nem terjed ki az elhullva talált vadra, ugyanakkor arra nézve mégis említést tesz a vadhúsvizsgálatára vonatkozó előírásoknál.⁴¹⁴

A vadászatra jogosultnak a „magáncélú” forgalomba hozatali tevékenység megkezdését, illetve megszüntetését, annak időpontjától számított 8 napon belül nyilvántartásba vétel céljából a vadászterület helye szerinti járási állategészségügyi és élelmiszer-ellenőrző hivatalnak írásban be kell jelentenie, a vadászatra jogosult neve, lakóhelye vagy székhelye, levelezési címe, vadászati hatóság által adott kódszáma, a vadászterület helye, az elejtett vad húsvizsgálatának helye, forgalomba hozatali tevékenységének pontos megjelölése, és a vadbegyűjtő hely címe megjelölésével. Amennyiben a vadászterület több megye területére terjed ki, úgy azon járási állategészségügyi és élelmiszer-ellenőrző hivatalnak kell megtenni a bejelentést, amelynek illetékessége a vadászterület nagyobb hányadára terjed ki.⁴¹⁵

Amennyiben a vadászatra jogosult a forgalmazható mennyiséget bizonyíthatóan túllépte, vagy tevékenységével vagy mulasztásával az állategészségügyi, élelmiszerhigiéniai vagy élelmiszer-biztonsági jogszabályok előírásait olyan súlyosan megsérti, hogy azzal a fogyasztók egészségét sérti vagy veszélyezteti, a járási hivatal a vadászatra jogosult tevékenységének végzését egy évre megtiltja, és ennek tényét a nyilvántartásában feltünteti. A járványügyi helyzettől függően a NÉBIH országos vagy területi szintű monitoring programot

⁴¹³ Végső fogyasztó lehet természetes személy, jogi személy, vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet

⁴¹⁴ Lásd az elejtett vad kezelésének és értékesítésének élelmiszer-higiéniai feltételeiről szóló 43/2011 (V.26.) VM rendelet 1. §-a.

⁴¹⁵ Lásd az elejtett vad kezelésének és értékesítésének élelmiszer-higiéniai feltételeiről szóló 43/2011 (V.26.) VM rendelet 4. §-a.

vezethet be a vadállománynak az állatbetegségek bejelentésének rendjéről szóló jogszabályban felsorolt bejelentési kötelezettség alá tartozó állatbetegségekkel való fertőzöttségének felmérése céljából. A program gyakorlati végrehajtásához szükséges részletes szabályokat a kormányhivatal határozza meg a NÉBIH által kiadott útmutató alapján. A vadászatra jogosult mintát vesz az élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi igazgatóság által meghatározott esetekben a bejelentési kötelezettség alá tartozó állatbetegségek monitorozása érdekében laboratóriumi vizsgálat céljára elejtett vagy elhullva talált vadból, és azt a kormányhivatal rendelkezésében megjelöltek szerint leadja. A minta laboratóriumba szállításáról a kormányhivatal gondoskodik. A monitoring program során a bejelentési kötelezettség alá tartozó állatbetegség megállapításra, valamint kizárására irányuló laboratóriumi vizsgálatok állami költségre történnek.⁴¹⁶

A vadászatra jogosult köteles a tevékenységéből fakadó élelmiszerbiztonsági kockázatok kezelése érdekében Helyes Higiéniai Gyakorlatot bevezetni és működtetni, amely tartalmazza a vadászatra jogosult által az elsődleges termelés szintjén folytatott tevékenységének részletes leírását, az egyes tevékenységek kapcsán az élelmiszerbiztonsági veszélyek azonosítását, az azonosított veszélyek kockázatbecslését, és a kockázatbecslés alapján besorolt kockázati tényezők megszüntetése vagy elfogadható szintre való csökkentése érdekében bevezetett és alkalmazott intézkedéseket, valamint az elsődleges termelő tevékenység szintjén felmerülő kockázatok megelőzése érdekében bevezetett és alkalmazott helyes gyakorlati útmutatókat. Mindezekon felül köteles a trichinella gyanús fertőzéseket a NÉBIH-nek bejelenteni és mintát szolgáltatni. A vadászatra jogosult amennyiben az elejtett vadat az Európai Unió másik tagállamában engedélyezett az elejtett vad felvásárlásával és továbbértékesítésével foglalkozó élelmiszeripari vállalkozásnak, vagy vadfeldolgozó üzemnek értékesíti, köteles a szállítás előtt a vadkísérő jegyekről, továbbá az apróvad gyűjtőigazolásokról, valamint a szállítmány minden egyéb kereskedelmi dokumentumáról másolatot készíteni és azt az illetékes kormányhivatalnak, az elejtett vad rendeltetési helyének megadásával megküldeni a szállítást követő 24 órán belül. A vadkísérő jegy, továbbá az apróvad gyűjtőigazolás eredeti példánya az elejtett vadat a rendeltetési helyig végig kell, hogy kísérje. A vadászatra jogosult tevékenysége során köteles gondoskodni arról, hogy az elejtett vadat a hatósági állatorvos, a

⁴¹⁶ Lásd az elejtett vad kezelésének és értékesítésének élelmiszer-higiéniai feltételeiről szóló 43/2011 (V.26.) VM rendelet 4. §-a.

vadbegyűjtő helyen az elejtéstől számított 48 órán belül megvizsgálhassa.⁴¹⁷

A forgalomba hozatalra szánt nagyvad elejtése után, az elejtő vadász köteles tájékoztatni az elejtett nagyvad további vizsgálatát végző személyt, az elejtése során megfigyelt rendellenes viselkedésről, a zsigerelés során tapasztalt rendellenes jellemzőkről, vagy ezek hiányáról. Rendellenes viselkedés lehet például a fej folyamatos ide-oda mozgatása, nyáladzás, szemmel látható izomrángás, mozgáskoordinációs zavarok. Ezért a forgalomba hozatalra szánt valamennyi elejtett nagyvad csonkítatlan testét - trófeás vad esetében nem minősül csonkításnak a trófea eltávolítása - zsigereivel együtt, egy képesített vadhúsvizsgálónak, vagy egy hatósági állatorvosnak vagy egy szolgáltató állatorvosnak az elejtést követően haladéktalanul meg kell vizsgálnia. A képesített vadhúsvizsgáló vagy a szolgáltató állatorvos köteles azonnal értesíteni az illetékes hatósági állatorvost, amennyiben a vizsgálatai során tapasztalt elváltozások, vagy az elejtő vadász által megfigyelt körülmények nem teszik lehetővé, hogy az elejtett vadat kifogásmentesnek minősítse, és ennek alapján kitöltse a vadkísérő jegyet, vagy az apróvad gyűjtőigazolást. A hatósági állatorvos a vadbegyűjtő helyen történő húsvizsgálat során, nagyvad esetében a vadkísérő jegyet, apróvad vizsgálat esetén az apróvad gyűjtőigazolást bevonja és visszajuttatja, az azt kibocsátó járási hivatalnak. Állategészségügyi vagy élelmiszer-biztonsági okból a kormányhivatal állategészségügyi intézkedés keretében előírhatja az elejtett vad kötelező hatósági állatorvosi vizsgálatát is függetlenül azok forgalomba hozatali módjától.⁴¹⁸

A képesített vadhúsvizsgálók képzése iskolarendszeren kívüli hatósági jellegű képzés. A tanfolyamon való részvétel alapkövetelménye középfokú végzettség, minimum tíz év szakmai gyakorlat és állami vadászvizsga megléte, vagy a hatósági állatorvos felügyelete alá rendelt kisegítők szakképzési követelményeinek teljesítése. A képesített vadhúsvizsgálók képzéséhez az oktatási anyagot a NÉBIH az OMVK-val egyeztetve készíti el. A képzés, illetve továbbképzés szervezését és lebonyolítását az kormányhivatal a Vadászkamarával közösen végzi. A vizsgabizottság tagjai az illetékes kormányhivatal képviselőjében kettő fő állategészségügyi és élelmiszerbiztonsági szakértő és a vadászkamara képviselőjében egy fő. A képesített vadhúsvizsgálói tevékenységet a kormányhivatal engedélyezi és a képesített vadhúsvizsgálót nyilvántartásba veszi. A képesített vadhúsvizsgáló köteles a NÉBIH által

⁴¹⁷ Lásd az elejtett vad kezelésének és értékesítésének élelmiszer-higiéniái feltételeiről szóló 43/2011 (V.26.) VM rendelet 5. §-át.

⁴¹⁸ Lásd az elejtett vad kezelésének és értékesítésének élelmiszer-higiéniái feltételeiről szóló 43/2011 (V.26.) VM rendelet 8-11. §§-ait.

meghatározott továbbképzéseken részt venni. Amennyiben a képesített vadhúsvizsgáló nem igazolja a továbbképzésen való részvételét, úgy a vadhúsvizsgáló tevékenységét a kormányhivatal ideiglenesen felfüggeszti. A tevékenység csak a továbbképzés elvégzése után a kormányhivatal és vadászkamara felé történő igazolása után engedélyezhető újra.⁴¹⁹

V.4. A miniszter feladat és hatásköre

A legmagasabb rangú szerv, amely főszabályként irányít. Egyetlen hatáskörben azonban vadászati hatóság, ez pedig a vadászvizsgára felkészítő tanfolyam engedélyezése, amely speciális vadászati hatósági jogkört jelent.

Magyarországon vadász az lehet, aki a magyarországi állandó lakóhellyel rendelkezik, a 18. életévét betöltötte, eredményes vadászvizsgát tett, ezért érvényes vadászjeggyel rendelkezik, nem áll vadászjegyet visszavonó határozat hatálya alatt, emellett érvényes felelősségbiztosítással rendelkezik. Mindemellett amennyiben vadász-lőfegyverrel vadászik rendelkezik érvényes vadász-lőfegyver tartására, ragadozó madárral történő vadászat esetén a természetvédelmi hatóság által ragadozó madár tartására kiadott érvényes engedély, elöltöltő fegyverrel való vadászat esetén az elöltöltő fegyver vadászati célú használatára jogosító engedély, vadászíjjal való vadászat esetén vadászíjászatra feljogosító kiegészítő vizsga, a magyar agárral való vadászat esetén agarászatra feljogosító kiegészítő vizsga áll rendelkezésére.⁴²⁰

A vadásztanfolyam, valamint a vadászvizsga kérdéseit szabályozza a vadászvizsgát megelőző tanfolyamról és a vadászvizsgáról szóló 126/2013 (XII.17.) VM rendelet. A vadásztanfolyam szervezésére jogosító engedélyt 2019 április 14. előtt határozott időre, legfeljebb 5 évre adhatta meg a vidékfejlesztésért felelős miniszter. Jelenleg már határozatlan időre adható az engedély, azonban annak kiadásáról és visszavonásáról az OMVK-t tájékoztatni kell. A tanfolyam 100 óra. A tanfolyam tartásához a kérelmezőnek rendelkeznie kell megfelelő oktatóteremmel, oktatási anyagokkal, gyakorló vadászterülettel, szemléltető eszközökkel,

⁴¹⁹ Lásd az elejtett vad kezelésének és értékesítésének élelmiszer-higiéniai feltételeiről szóló 43/2011 (V.26.) VM rendelet 14. §-át.

⁴²⁰ Lásd Vtv. 59. §-a.

megfelelő preparátumokkal és trófeákkal. Ezek meglétét az engedély kiadásakor és az eseti ellenőrzésekkor ellenőrzik. A tanfolyam engedélyezéséhez be kell nyújtani a részletes képzési tervet, a gyakorlati foglalkozások megtartásához szükséges megállapodásokat, az oktatók nevét, végzettségét és a vadászati jogosultságukat alátámasztó dokemntumokat, valamint a menet közbeni számonkérés mintáit, így a tesztek és feladatsorokat.

A vadászvizsgát az OMVK szervezi. A vadászvizsga megléte a vadászjegy kiváltásának alapvető követelménye. A Vtv. 60-65. §-ai értelmében vadászni csak érvényes vadászjegy birtokában lehet, amelyhez névre szóló egyéni lőjegyzéket csatolnak. Vadászvizsgát az a magyarországi lakóhellyel rendelkező magyar és nem magyar állampolgár tehet, aki a 17. életévét betöltötte és részt vett vadászvizsgát megelőző kötelező tanfolyamon. A tanfolyam elvégzéséről a jelölt igazolást kap, mely két évig érvényes. Vadászvizsgát tenni csak magyar nyelven lehet. A rendelet azonban nem zárja ki a külföldieket, így Komárom-Esztergom megyében is több szlovák állampolgár, aki a magyar nyelvet érti és beszéli, már sikeres vizsgát tett. Vadászvizsgára jelentkezni az OMVK bármely területi szervezeténél lehet. A vadászvizsga elméleti és gyakorlati részből áll. Speciális szabályok vonatkoznak a ragadozó madárral való vadászatra. Ezen esetben a védett állatfajok védelmére, tartására, bemutatására és hasznosítására vonatkozó részletes szabályokról szóló 348/2006. (XII.23.) Korm. rendeletben előírt természetvédelmi vizsgát is le kell tenni. A gyakorlati vizsgára csak saját madárral lehet jelentkezni. Nem kell vadászvizsgát tenni annak, aki a Vhr. 8. számú melléklete szerinti felsőfokú vadgazdálkodási, vagy iskolarendszerű képzésben szerzett középfokú vadgazdálkodási képzettséggel rendelkezik. Ez azonban a fegyverismeretre és használatra vonatkozó gyakorlati és elméleti vizsgarész letétele alól nem mentesít. A vadászvizsga bizottság 3 tagú, elnöke az OMVK területi szervezetének titkára, tagjai az illetékes területi vadászati hatóság képviselője, valamint az Országos Rendőr-főkapitányság által kijelölt személy. A vadászvizsga bizottság tagjai felsőfokú szakirányú végzettséggel rendelkező személyek. A vadászvizsga nem nyilvános, a vizsga eredményéről a bizottság szótöbbséggel határoz.

VI. A nemzetközi jog hatása a magyar vadászati élet szabályozására

Alaptörvényünk a P) cikk (1) bekezdésében kimondja, hogy

„A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.”.

Ezzel alkotmányos rangra emeli a biológiai sokféleség megőrzésének igényét, valamint kijelenti, hogy a honos állatfajok, mint a nemzeti örökség részét védelembe kell venni, az állatállományt fenn kell tartani és azt a jövő nemzedék számára meg kell őrizni. Az alkotmányos szintű védelem és fenntartási igény visszaköszön a Vtv. preambulumban és a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvényben. E két törvény egymással összhangban élve adja meg a védelem szintjeit és eszközeit.

Az alkotmányos szintű védelem mellett nemzetközi és Európai Unió előírások is segítik vadjaink védelmét. Az Európai Unióban jelenleg nincs igény arra, hogy a vadászatot közösségi szinten szabályozzák. Ennek leginkább az az indoka, hogy eltérőek a földrajzi és vízügyi adottságok, eltérőek a vadfajok. Mindezek mellett a jogrendszerek is különbözőek, eltérőek a közigazgatási rendszerek is. Azonban az Európai Unió számos olyan rendelkezést hozott, amely hatással volt a hazai vadászati életre, ezek pedig leginkább a környezet- és természetvédelem kérdéskörében merültek fel, valamint az élőállat és a hús szállítására vonatkozó rendelkezések körében születtek meg, amelyeket a vadhúsvizsgálatnál már ismertettem.

A legfontosabb és legérdekesebb EU-s rendelkezéseket, valamint a téma szempontjából releváns nemzetközi egyezményeket együtt ismertetem, mivel ezek rendszerint szoros kapcsolatban állnak egymással.

A hazai vadállománnyal való gazdálkodás célja az ésszerű, stabil és fenntartható vadállomány kialakítása, a vad és élőhelyének védelme. Meg kell akadályozni a túlhasznosítást, de az alulhasznosítás sem kívánatos, hiszen az előbbi esetben alig vagy egyáltalán nincs vadászható vad, míg a második esetben akkora vadbőség van, hogy a mezőgazdaságban keletkezett károk

már túlmutatnak a vad rendes körülmények közötti tartásával rendszeresen előforduló károknál.

A hazai vadgazdálkodásra leginkább az ENSZ égisze alatt megtartott 1972-es Környezetvédelmi Konferencia gyakorolt hatást és az azóta elfogadott nemzetközi egyezmények. Az ENSZ környezetvédelmi programja az UNEP, amely a nemzetközi egyezmények kidolgozásában nagy szerephez jutott. Magyarországon a legismertebb nemzetközi egyezmény a Ramsari Egyezmény, amely a nemzetközi jelentőségű vizes területek védelméről szól. Magyarország 1979-ben csatlakozott az egyezményhez. Kihirdette az 1993. évi XLII. törvény. A Ramsari Egyezmény a vizimadarak tartózkodási helyének, a vadvizeknek a védelmét, a vándorló vizimadár populációk óvását, gondozását és a vizimadár állományok célszerű felhasználását szabályozza. Az egyezmény hatálya alá tartozó területeken egész évben tilos a vizimadarak vadászata Magyarországon, azonban ez nem jelenti azt, hogy más állatfaj vadászata ne lenne tilos. 2017-ben lejártak a vadgazdálkodási üzemtervek, így az új ciklusra meg kellett határozni a vadászterületeket. A jelenlegi 29 a Ramsari Egyezmény hatálya alá tartozó területből 10 részben vagy egészben valamelyik nemzeti parkigazgatóság vadászatra jogosultsága alatt áll, ezért ott ugyan tilos a vizimadár vadászat, de az apróvad vadászat, illetve a kártékony állatok irtása megengedett. Ezért a Ramsari Egyezmény Magyar Nemzeti Bizottság 2016. június 1-2-i ülésén kinyilvánította, hogy a természetvédelem felülírja a vadgazdálkodási érdekeket, ezért állásfoglalásában kifejtette, hogy kívánatosnak tartják, ha ezek a területek továbbra is a parkigazgatóságokhoz tartoznának. Ennek legfőbb indokát abban látták, hogy az igazgatóságok azok, amelyek alkalmasak ragadozógazdálkodásra, és olyan nagyvadlétszám kialakítására törekszenek, amelyek alkalmasak a vizes élőhelyek védelmére, az életközösségek megóvására. A Bizottság állásfoglalásában hivatkozott arra is, hogy a fokozott védelem alatt álló területek kezelése sok konfliktussal is jár, így ezért is kívánatos, ha ilyen területeken állami fenntartású igazgatóságok a vadászatra jogosultak.⁴²¹

A másik, a hazai vadgazdálkodásra hatással lévő nemzetközi egyezmény az Afrikai-Eurázsiai Vonuló Vizimadarak védelméről szóló egyezmény, amelyet a 2003. évi XXXIII. törvény hirdetett ki. Az egyezmény célul tűzi ki a vizimadarak védelmét, a fajok ökológiájának

⁴²¹ A bizottsági ülésről készült jegyzőkönyv alapján. in.

http://www.termeszetvedelem.hu/_user/browser/File/Bizottsagok/RamsariBizottsag/Eml%20REMNB%20160601-02.pdf 2018.04.30.

fenntartását. Kutatási, oktatási együttműködést vállaltak a felek az egyezmény keretén belül. A vadászati szempontból legjelentősebb rendelkezése pedig az ólomsörét használatának betiltása, amelyet a Vtv. Vhr. 59. § (1) bekezdése be is vezetett a magyar vadászati gyakorlatba. Mindemellett az egyezmény a részes államoknál sürgette a vadászvizsga bevezetését, amelynek része a madárfajok meghatározása. A magyar vadászvizsga mind elméleti, mind a gyakorlati részében tartalmaz madárfelismerési kérdéseket.⁴²²

A vándorló vadon élő állatok védelméről szóló Bonni Egyezmény az UNEP hatáskörében jött létre 1979-ben. A vándorló állatok vándorlási útvonalát akarták biztosítani kutatás, oktatás területén való együttműködéssel. Függlékei meghatározták a kedvezőtlen helyzetű fajokat, és a kipusztulás veszélye alatt álló fajokat. Magyarország az egyezményt az 1986. évi 6. törvényerejű rendelettel hirdette ki.

Az európai vadon élő növények, állatok és természetes élőhelyeik védelméről szóló úgynevezett Berni Egyezmény az Európa Tanács égisze alatt született meg. Az egyezmény a vadgazdálkodás és a magyar természetvédelem alapköveit tette le azáltal, hogy meghatározta a védett és a fokozottan védett fajokat. Érdekes azonban, hogy az egyezmény jegyzékében szerepel a gímszarvas és a mezei nyúl, mint védett faj, amelyek nálunk vadászhatók. Mindezen felül az egyezmény foglalkozik a tiltott vadászati módokkal és eszközökkel való vadászatot. Magyarországon ezért tiltották be a csali állattal való vadászatot. A csali állat megcsonkított vagy megvakított állat, amely vonzza társait, ezáltal könnyen elejthetővé válik.⁴²³

A Washingtoni Egyezmény a veszélyeztetett vadon élő állatok-, és növényfajok kereskedelméről szól. Az egyezményt 1973-ban fogadták el, Magyarország a 4/1990. (XII.7.) KTM sz. rendelettel hirdette ki. Az egyezmény célkitűzése, hogy a kereskedelemmel veszélyeztetett fajokat élőhelyük védelmével élőhelyükön őrizzék meg. Az egyezményt az Európai Unió 338/97 EKG rendeletében hirdette ki, így minden tagállamra nézve kötelező. Az egyezmény hatással volt a vadászati törvényünkre. A Vhr. 45. § (2) bekezdése építette be ezeket a rendelkezéseket a madárfajok szállításánál, amikor kimondta, hogy

⁴²² Az egyezmény 4.1.4 és 4.1.8. pontjai.

⁴²³ Lásd <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A52012PC0520> 2018.04.30.

„A vadászható madárfajok közül a nyári lúd, a vetési lúd, a nagy lilik, a kanadai lúd, az erdei szalonka, a szárcsa, a balkáni gerle, a dolmányos varjú, a szarka és a szajkó esetében tilos azok élő vagy elpusztult, illetve elejtett egyedeinek és származékainak vagy könnyen felismerhető részeinek eladása, eladásra történő szállítása, eladásra történő tartása, valamint eladásra történő felkínálása. Ezen cselekmények az egyéb vadászható madárfajok esetében csak a jogszerűen elejtett, befogott egyedekkel végezhetők.”

Ezen felül a Washingtoni Egyezményhez kötődik a 292/2008. (XII. 10.) Korm. rendelet is, amely a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelmét szabályozó nemzetközi és európai közösségi jogi aktusok végrehajtásának egyes szabályairól szól. A rendelet kimondja, hogy az igazgatási hatóság állítja ki az engedélyeket és bizonylatokat, az eredetigazolást, illetve vezeti nyilvántartásokat. A környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőség és az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség nyilvántartást vezet a bejelentésekről és kiállítja a bizonylatokat és igazolásokat. Az igazgatási hatóság, a Főfelügyelőség, a felügyelőség, az állat- és növényegészségügyi hatóság, az élelmiszer-biztonsági hatóság, a rendőrség, valamint a vám- és pénzügyőrség az Egyezmény és a rendelet végrehajtása érdekében hatósági ellenőrzést végez. Csak olyan állat hozható be és vihető ki az országba, amely megfelelő származás igazolással rendelkezik és nincs a tiltólistán.

Végül, de nem utolsó sorban essék pár szó a Riói Egyezményről, mely a biológiai sokféleség, vagy más néven, a biodiverzitás egyezménye. Az egyezményt 1992-ben fogadták el, Magyarországon kihirdette az 1995. évi LXXXI. törvény. Az egyezmény célkitűzését így fogalmazza meg:

„Ezen Egyezménynek a vonatkozó rendelkezései szerint követendő célja a biológiai sokféleség megőrzése, komponenseinek fenntartható használata, a genetikai erőforrások hasznosításából származó előnyök igazságos és méltányos elosztása, beleértve a genetikai erőforrásokhoz való megfelelő hozzáférhetőséget, a vonatkozó technológiák megfelelő átadását - az ezen erőforrásokkal és technológiákkal kapcsolatos minden jog figyelembevételével - és a megfelelő pénzeszközök biztosítását.”

Az egyezmény célul tűzte ki a biodiverzitás megőrzését, ennek érdekében a genetikai erőforrásokhoz való egyenlő hozzáférést, a technológiák átadását.

Érdekességként jegyzem meg az EU 3254/91/EGK rendeletét, amely a lábfogó csapóvasak használatát tiltotta meg.

Jól látható, hogy ezen egyezmények hatására öltöttek végleges formát a tiltott vadászati eszközök és a tiltott vadászati módok, születtek meg a vad és élőhelye védelmének legfontosabb sarokkövei, a vadállomány jövő generációjának való megőrzése a biológiai sokféleség útján.

VII. Következtetések, összegzések, javaslatok

A vadászati hatóság szerepe a társadalom fejlődésével és az ismeretek bővülésével egyre inkább fejlődő törvényi szabályozásnak köszönhetően mélyrehatóbban körvonalazódott az évszázadok során. A történeti kitekintés során rávilágított a dolgozat arra, hogy az évszázadok alatt sokszor szabályozási deficit állt elő. Az értekezés a vadászati hatóság összetett, egyben sokrétű tevékenységét bemutatására törekedett. A jogszabályi környezet minden időben a társadalmi-gazdasági viszonyokra reflektálva igyekezett megteremteni a vadászat gyakorlásának jogi kereteit. Hosszú út vezetett a vadászati hatóság kialakulásához, amelynek főbb állomásai megteremtették a kontinuitást, de korszakonként nem volt egységes sem a szabályozás tárgya, sem a szabályozás mikéntje.

A vadászat az évszázadok alatt tevékenységében is megváltozott, a létfenntartás egyik alapvető eleméből fokozatosan sporttá, hobbivá alakult át, amely változásra a jogi környezetnek is adekvát választ kellett tudni adnia. A szabályozás tárgya is évszázadonként változott, mely tovább árnyalta a vadászati szabályozás összetettségét. A vadászati tevékenység komplexitása maga után vonta a jogrendszerbeli helyének tisztázásának szükségességét, hiszen a vadászat magába olvasztja a büntetőjog, a szabálysértési jog, a közigazgatási jog, a polgári jog, valamint a környezet-, és természetvédelmi jog területeit. Az értekezésben bemutatott rendelkezések alapja a vad és annak tulajdonjogának megszerzése, amely a polgári jog tárgykörébe tartozik, így a vadászati jogot is a polgári jog tárgykörébe sorolandónak tekintik a jogtudósok. Már a szabályozás tárgyának, a vad fogalmának a meghatározása is koronként eltérő volt, így az azokra vonatkozó szabályoktól, rendelkezésektől sem várhatunk mást, mint szabályozásbeli eltéréseket, a szabályozás módszereinek és mikéntjének különbözőségét.

A vadászat újkori megközelítésében egyre inkább teret hódított a vad, mint természeti

erőforrásnak a hasznosításra való igénye. A vadállomány, mint ahogy a Vtv. ki is mondja egy megújuló természeti erőforrás, amellyel gazdálkodni nemcsak lehetőség, hanem kötelesség is. A gazdasági szemléletű megközelítés alapvető rendelkezései pedig nemzetközi jogi és az Európai Unió közösségi jogi gyökereket hordoznak. Ezeknek a gyökereknek az alapja a biológiai sokféleség, az egyes vadfajok jövő generációi számára való megőrzése, valamint a vadak ésszerű hasznosításának a követelményei. Ezen alapvető célkitűzéseknek korlátja csakis a vadak és élőhelyeiknek a védelme lehet. Ennek megfelelően a vadak hasznosítása nem lehet kizsákmányoló, a vadállomány fenntartható és kezelhető szintjét kell kialakítani és megőrizni, amely nem jelenhet sem alulhasznosítást, sem pedig túlhasznosítást sem. Alulhasznosítás esetén a vad a környezet teherbíró képességei szélső határán mozogva túlszaporodik, ezzel együtt megjelenik a fokozott vadkár, a vad állománya minőségének romlása indul meg. Eltolódhatnak az ivararányok, a túlszaporodás miatti csökkenő táplálékszerzési lehetőségek miatt csökken a hús mennyisége és a trófea minősége. Túlhasznosítás esetén pedig a környezet biológiai fenntartó képessége több vad eltartását tenné lehetővé, de a túlhasznosítás következményeképp a vadállomány száma alacsony, a trófea minősége bár igen jó is lehetne, a vadállomány lerablása miatt nem áll kellő idő rendelkezésre a vad életciklusához igazodó trófea kialakulására. Egy szarvas bika kulminációs ideje jelenleg 12-13 év, 2-3 éves szarvasbikától nem várható kellő tömegű és minőségű trófea.

Ebből is látszik, hogy mennyire összetett tudást és ismeretanyagot igényel a vadászat. A vadászat jogi szabályozása pedig elképzelhetetlen kellő tudás nélkül. Emellett fontosnak tartom a vadászat szabályozásával, felügyeletével, ellenőrzésével, vezetésével és irányításával foglalkozó jogszabályok pontos, a hatáskörök és pozíciók összemosódásától mentes meghatározottságát.

A jelenlegi Vtv. több módosításon esett át 1996-óta, amely a változó társadalmi és nemzetközi jogi, valamint közösségi jogi körülmények miatt kívánatos is, azonban az ügyintézési eljárási rendnek szilárdnak és átláthatónak kellene lennie. Csak az utóbbi négy év módosításai, a jogszabályi környezet változásai olyan átalakulásokat indukáltak, amelyek lekövetésére sem a közigazgatás, sem a vadászati szakemberek nem álltak készen. Volt olyan módosítás, amely nem egészen négy hónapig volt hatályban. A jogi környezetet úgy kell kialakítani, hogy az megfeleljen a jogbiztonság követelményeinek, amely eleve lehetetlen vállalkozása négy-hat-kilenc havonta változó közigazgatási struktúra mellett. Mindezekre figyelemmel a jogalkotás

felé az alábbi javaslatokat teszem:

1. Álláspontom szerint a vadászati jog fogalmának meghatározásakor figyelemmel kell lennie a vadgazdálkodás szerepére és annak beépítését a vadászati jogba csak pontos fogalmi lehatárolással lehet megtenni. A jelenlegi Vtv. a vadászati jog fogalmánál utal a vadgazdálkodásra, de azt nem a vadászattal kapcsolatos vadgazdálkodási teendőkre határolja le, hanem általánosságban a vadgazdálkodás kifejezést használja. A Vtv. csak a vadgazdálkodással foglalkozó fejezetében magyarázza meg, mit ért vadgazdálkodás alatt. Az általános jogszabály szerkesztési elvek alapján szerencsésebbnek tartanám már a vadászati jog fogalmának meghatározásakor a vadgazdálkodás fogalmi lehatárolását. Ezzel egy átgondolt, a jogszabály elején található le és elhatároló jellegű vadászati jogi fogalom jöhetne létre, amely mentes lenne a felesleges jogi alapú, azonban vadgazdálkodási szaktudást igénylő vitáktól.
2. A vadászati hatóság szerepköre, feladatai az utóbbi pár évben nem változott, azonban a közigazgatási struktúra szinte folyamatosan változik. A feladatok adóttak, de azokat rendszerint a közigazgatás újabb és újabb szereplőire ruházza a jogalkotó. Ez nem felel meg a kiszámítható, stabil közigazgatás képének. Mindemellett a változó szervezeti rendszer újabb és újabb központi költségvetési kiadást jelent az alaktság követelményeihez kapcsolódóan, gondolok itt a pecsétekre, elnevezésekre, folytonos alapító okirati módosításokra. A közigazgatásban dolgozók jogviszonyai a változások következtében is folyamatosan változnak. Mindemellett az ügyfélbarát és ügyfélcentrikus közigazgatás eszméje is nehezen realizálható egy változásoktól és átalakításoktól tarkított közigazgatásban. Álláspontom szerint nagy szükség lenne a közigazgatási szervezeti struktúra, a feladat-és hatáskörök megszilárdítására, vagyis stabillá válására. Gondoljunk csak a NÉBIH szerepének a változására. A Pest Megyei Kormányhivatal pedig jelenleg már olyan giga szervezet, amely összetett feladatait csak kellő számú és kvalifikáltságú ügyintézővel képes ellátni.
3. Szervezeti struktúra kialakításban személy szerint nem tartom szerencsésnek azt, hogy ugyanazon hatóság egyszerre gyakorol generális és speciális hatósági jogköröket is, hiszen ezzel a jogorvoslati rendszer többszintűsége már nehezen biztosítható. A jelenlegi jogorvoslati rendszer is egy éven belül ismét átalakult. Vannak még

folyamatban lévő ügyek, ahol a másodfokon eljáró hatóság „eltűnt” a rendszerből. Ez számos feszültséget, jogi instabilitást hozott a rendszerbe.

4. Mindezekon felül azt sem tartom szerencsésnek és elfogadhatónak, hogy egy személy egyszerre több, eltérő természetű és hatáskörű pozíciót is betölt. A tájegységi fővadász eljárásai, szerepei egymással kollízióba kerülő szerepkörök. Álláspontom szerint nem szerencsés a tájegységi fővadász szakmai irányító és rendkívül elismert, nagy tekintélyű szerepe mellé hatósági jogkört is telepíteni, hiszen egy szakértő a bíróság előtti eljárásban is csak egy pozícióban vesz részt az összeférhetlenségi szabályok miatt. Érdemes lenne a tájegységi fővadászok szerepét konkretizálni, azoknak szakmai irányítói vagy szakmai tanácsadói szerepet adni. Amennyiben irányító szerepe van, természetesen többletfeladatok terhelik, de egyben hatósági jogköre is lehetne. Amennyiben tanácsadó, szakmai szakértői feladatokat kívánnak a tájegységi fővadászoknak adni, akkor a hatósági szerepkör betöltése tőlük nem elvárható.
5. 2014-ben még rendelkezésre álltak formanyomtatványok, hiszen a NÉBIH törekedett a Vtv. és a Ket. adta lehetőségek között a lehető leggyorsabb ügyintézésre. Az átszervezések okozta leterheltség, a struktúra váltás miatt ez a törekvés abba maradt. Tekintettel arra, hogy a vadászati hatóság feladatköre sokrétű, az egyszerűbb megítélésű ügyek ügyintézési idejének gyorsítása, valamint az eljárásrend le szabályozása racionalizálni tudná a vadászati hatóságok leterheltségét és nemcsak a Kormányablakokban előterjeszthető egyszerűbb ügyekben.
6. A jogbiztonság és a kiszámítható közigazgatás érdekében eljárási protokollok bevezetését tartom indokoltnak. Az ügyfelek jelenleg csak hosszas utána járással tudnak ügyet intézni. Ezt segíteni és könnyíteni az elektronikus felületek űrlapokkal, formanyomtatványokkal, valamint eljárási renddel való feltöltése. Ha jelenleg megnézzük a NÉBIH honlapját, még fent találjuk a vadfarm létesítéséhez szükséges kérelem formanyomtatványát, valamint az ellenőrzési naplókat, a vadaskertekre és a vadasparkokra a tájékoztatót az eljárási rendre, ugyanakkor már a zárt téri állattartás engedélyezése a Pest Megyei Kormányhivatal hatásköre, amelynek honlapján erről semmiféle tájékoztató nem található.

7. Szorosabb együttműködésre és tapasztalat cserére lenne szükség a társhatóságok között, akár nemzetközi platformot is létre lehetne hozni a nemzetközi jellegű hatósági munka összehangolására (pl. vadhús vizsgálata, vadhús szállítása, vadállat szállítás, vadállomány megőrzése, genetikai állomány megőrzése). Ez által fel lehetne venni a küzdelmet az illegális kereskedelemmel is, amely a vadászat terén főleg szárnyas vadakat és tojásaikat illeti.
8. Az adatbázisokat napra készen kell vezetni. A közigazgatási struktúra váltás és a kevés rendelkezésre álló ügyintéző következményeként az adatbázisok vezetése nem napra kész. Azokból hatályos információt nyerni nehéz.
9. A Vtv., mint korábban kifejtettem, nem helyesen használja az igazolás és az igazoltatás kifejezéseket. Ezek a kifejezések nem egymás szinonimái, a vadász nem hatóság, így semmiféle igazolás kiállítására nem jogosult. A vadász az igazoltatás során okirattal igazolja a kilétét. Mint ahogy említettem, okirat hiányában a másik vadász szóbeli igazolása is elegendő lehet a vadász kilétének a meghatározására. Ez a jogintézmény kizárólag igazoltatás esetén a terepen áll rendelkezésre és kizárólag a személyazonosság megállapítására azért, hogy a hatósági jogkörben eljáró személy intézkedést tudjon foganatosítani. Ennek okán szükségesnek tartom a konkrét fogalom meghatározásokat és azok következetes használatát.
10. A vadászterületek megállapítása nagyon hosszú folyamat volt. Sajnos még mindig van megismételt eljárásra való kötelezés miatt folyamatban lévő ügy. Idő közben 2018. január 1-jével hatályba lépett az Ákr. Kiemelkedően fontosnak tartom a vadászterületek megállapítására irányuló és még folyamatban lévő eljárások soron kívüli befejezését, amelynek lehetőségét túlóra, valamint az ügyintézők számának emelésében látom. Az új vadgazdálkodási üzemtervi ciklus megkezdődött, annak már lassan egy éve tartania kellene az ország egész területén. A jogbiztonságot gyengíti, ha a vadászterületek kialakítása nem történt meg és ezzel az üzemtervi ciklusok nem kezdődhettek el, ugyanis amíg ez a két felétel nem teljesül, a vadászatra jogosult személye sem megállapított. A vadkár bekövetkezte esetén ilyen ex lege állapotban ki lesz a kárveszély viselésére kötelezett fél?

11.A vadkárok szabályozásában bekövetkezett változás miatt 2018. novemberétől kell először teljesíteni a vadkár alap elkülönítését. Álláspontom szerint nem lesz elegendő a vadkárok megtérítési rendszerében a pénzügyi fedezet biztosítása, ugyanis az alap felett a rendelkezési jog a vadászatra jogosultat illeti. Ha nem fizeti ki a megítélt vagy az egyezségben foglalt vadkár összegét, a Vtv. semmiféle szankciót nem helyez kilátásba. Meglátásom szerint a vadkárok megfizetése érdekében előírható lehetne, ha a vadászatra jogosult a jogerős bírósági határozatban megítélt vagy az egyezségben foglalt vadkár összegét határidőben nem fizeti meg, a vadkár jogosultja a vadászati hatóságnál felügyeleti eljárást kezdeményezhessen, amelynek következménye lehetne vadgazdálkodási bírság, súlyosabb esetben a vadászatra való jogosultság felfüggesztése, legsúlyosabb esetben annak elvesztése. A vadkár alap tekintetében a Vtv. abban is hiányosságokat mutat, hogy mi a teendő abban az esetben, ha nincs a megelőző évben kifizetett vadkár, mert még midnig bírósági eljárás van folyamatban az összegszerűsége. Akkor ténylegesen nincs kifizetett kárösszeg, amelyhez igazítják a vadkár alapot, így az elméletileg lehetne akár nulla is. Javaslatom az lenne, hogy a vadkár alap minimum összegét jogszabályba foglaltan szükséges lenne meghatározni.

12.A nemzetközi és az Európai Unió jogharmonizáció miatt számos természet- és környezetvédelmi előírás született, amelyek következetesen valamennyi jogszabályon keresztül kell vinni. A vadászati hatóság szerepére nincs központi uniós szabályozás, ugyanakkor kiemelten fontosnak érzem, a hatósági eljárásokban a védendő értékekre való odafigyelést. Sok esetben a bíróságok nem értesítik a vadászati hatóságokat az őket érintő ügyek jogerős befejezéséről, holott számos esetben vadvédelmi, vadgazdálkodási bírság is kiszabásra kerülhetne. Sőt akár a vadászjegy bevonására és a vadászatra való jogosultságtól való megfosztásra is szükség lenne, mert ha a cél az értékes vadállomány megőrzése, fejlesztése, akkor az a természet vagy a környezet károsításával, a vadállomány lerablásával nem valósítható meg. Nagyon ritkán szabnak ki bírságokat is, hiába az elrettentőnek szánt milliós bírság kilátásba helyezése, ha azt nem alkalmazzák.

13.Álláspontom szerint a hatóság tagjai, a hivatásos vadászok, a fővadász és a tájegységi fővadászok védelmére erősebb büntetőjogi védelem bevezetésére lenne szükség: így

én nem látom akadályát hivatalos személyi minősítés elérésének és intézkedéseik során kényszerítő eszközök szélesebb körben való alkalmazása biztosításának (pl. elfogóháló, bilincs).

14.A vadászati hatóság aktívabb szerepvállalását látnám célszerűnek a vadász szakemberek képzésében, kifejezetten a hatósági eljárásokról való rendszeres tájékoztatók, szakmai fórumok, előadások formájában.

15.A mai magyar szabályozás nem gördít jelentősebb akadályt a vadászni szándékozók elé. A vadásztanfolyam elvégzésének 17. életévét nagyon korainak tartom. Igaz vadászfegyverhez jutni a 18. életévet követően lehet, de ebben az életkorban igen kevés a tapasztalat, még nagy a hév. Az ifjú vadászok képzésébe szükségesnek tartanám bevonni a vadászati hatóság tagjait, nemcsak vizsgabiztosként, hanem jogi oktatóként.

Az értekezés célja a vadászati hatóság kialakulásának, fejlődésének szervezetének, valamint szerepének bemutatása és létjogosultságának alátámasztása, amelynek érdekében a jogszabályokra támaszkodva mutatta be a vadászati hatóság kialakulásának, fejlődésének útját. A témához kapcsolódva az értekezés megvilágította a vadászati tevékenységre ráépülő egyes közigazgatási szerveket, személyeket, bemutatta az egyes történelmi korszakokat jellemző struktúraváltások kihatásait.

A vadászat nemcsak tevékenység, hanem életforma, szemlélet, melyet, ha művelői magukévá tesznek, legyenek bármely oldalon, akár mint gyakorló vadászok, akár mint a vadászati hatóság tagjai, egyéb szakemberek, szakértők és az ágazat segítői, egy fenntartható vadállomány kezelés természet – és környezetvédelmi szempontok figyelembe vétele mellett haladó szemléletű, előre mutató, államhatalmi és egyéni-személyi szinten is értékes vadászati tevékenység alakítható ki a jövő nemzedékek számára is. A vadászat pedig az a csodálatos, komplex terület, amelyet a vad éltet, a vadászok őriznek és a jog szabályoz és amire a jog nem ad választ, arra hézagpótló jelleggel erkölcsi szabályozást ad az etika, mert *„A vadászat tehát a társadalom számára egyszerre kényszer és engedmény, melyet a jog engedélyez és az etika*

*fogadtat el.*⁴²⁴

VIII. Felhasznált irodalom

VI.1. Felhasznált szakirodalom

Az 1883. évi törvénycikk a vadásatról kiegészítve a reá vonatkozó törvényekkel és rendeletekkel Az Eggenberger-féle Könyvkereskedés Kiadása (Hoffman és Molnár.) Budapest, 1888. 11-12. o.

Beró Henrietta: Jogi és Közigazgatási ismeretek III. jegyzet TSZC Bláthy Ottó Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája, Szakiskolája és Kollégiuma 2017.

Csöre Pál: A magyar vadászat története Mezőgazda Kiadó, Budapest, 1994.

Elek Balázs-Zsoldos Barnabás: Magyar Vadászösvényeken kiadja a TTK Kereskedelmi Kft. Debrecen

⁴²⁴ A vadászati etika 1. lábjegyzetben hivatkozott része.

Dr. Obál Béla: Az egyház és a városok a reformáció előtt. A városok szerepe a reformáció előkészítésében. Eperjes, Révai Samu (Sziklai H.) Könyvkereskedése 1914.

Dr. Rodiczky Jenő: A magyar vadászat múltjából és jelenéből Pallasz Részvénytársaság Nyomdájából Budapest 1902., 7. o.

Hadtörténeti közlemények Rónai Horváth Jenő (szerk.) 1894. VII. évfolyam, kiadja a Magyar Tudományos Akadémia Hadtudományi Bizottsága Budapest, 1984. 89. o.

Hegyes Péter: A vadászati jog jogosultjának felelőssége a vadon élő állatok által okozott károkért, In.: Miskolci Jogi Szemle (szerk.: Bragyova András), Bíbor Kiadó, Miskolc, VI. évfolyam 2011. 2. szám, 55-66. p.

Illés Nándor: A vadászat kezelése és gyakorlása A vadászati ismeretek kézikönyve III. kötet Grill Károly cs. és kir. udvari könyvkereskedése Budapest, 1895. 28. o.

Kádár Zsombor: Székelyföldi erdészet- és faipartörténeti jegyzetek Erdészettörténeti Közlemények XI. Országos Erdészeti Egyesület, Felelős kiadó: dr. Oroszi Sándor az OEE Erdészeti szakosztály Elnöke, Budapest 1993.

Kolosváry Bálint: Vadászati jog Studium Kiadó Budapest, 1923.

Lenkovics Barnabás: Magyar polgári jog – Dologi jog. Eötvös József Kiadó, Budapest, 2001.

Magyar Értelmező Kéziszótár A-L Juhász József, Szőke István, O. Nagy Gábor, Kovalovszky Miklós (szerk.) 7. változatlan kiadás Akadémia Kiadó Budapest 1987.

Magyar Értelmező Kéziszótár M-Zs A-L Juhász József, Szőke István, O. Nagy Gábor, Kovalovszky Miklós (szerk.) 7. változatlan kiadás Akadémiai Kiadó, Budapest, 1987. 1450. o.

Magyary Zoltán: Magyar Közigazgatás A Közigazgatás szerepe a XX. században A magyar közigazgatás szervezete, működése és jogrendje Királyi Magyar Egyetemi Nyomda Budapest 1942.

Makai Lajos: A földtulajdonosi közösség határozatainak a bíróság előtti megtámadhatósága. Nimród, 2/2007. sz. 11-13. p.

Makai Lajos: Gondolatok a vadászterületek határainak megállapításáról szóló törvényi rendelkezések értelmezéséről, Nimród, 10/2006. 11-12. p.

Révai Nagy Lexikona Az ismeretek enciklopédiája XVIII. kötet Hasonmás kiadás Babits Kiadó, 1995.

Természettudományi Kis-enciklopédia Gondolat Könyvkiadó 1975. 425.o

Vadászati Lexikon Gerhard Seilmeier (főszerk.) Alföldi Nyomda Rt. Méliusz Kiadója, Debrecen, 1997. 354. o

Vadászat Magyarországon Moldován Tamás (főszerk.) kiadja az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, Budapest 1980. 6-7. o.

VI.2. Nemzetközi egyezmények és Európai Unió direktívák

Washingtoni Egyezmény

Bonni Egyezmény

Berni Egyezmény

Ramsari Egyezmény

Rio de Janeiroi Egyezmény

Afrikai-Eurázsiai Vonuló Vizimadarak védelméről szóló egyezmény,

A Tanács 3254/91/EGK Rendelete (1991. november 4.) a lábfogó csapóvasak Közösségen belüli használatának tilalmáról, valamint a lábfogó csapóvassal, vagy a kíméletes csapdázási szabványoknak nem megfelelő módszerekkel való elejtést alkalmazó országokból származó egyes vadon élő állatfajok prémjének és belőlük előállított áruknak a Közösségbe történő behozatala tilalmáról

2004. április 29-i 852/2004/EK Európai Parlamenti és Tanácsi rendelet az élelmiszer-higiéniáról

2002. január 28-i, 178/2002/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság létrehozásáról és az élelmiszerbiztonságra vonatkozó eljárások megállapításáról

VI.3. Felhasznált jogszabályok

Szent László Király Dekrétumainak Első Könyve 1092.

1222. évi IX. törvénycikk az országbíró hatóságáról bevezetése

1222. évi XXVII. törvénycikk a nyestbőr adóról

1298. évi LXXV. törvénycikk a hiteleshelyi kiküldöttekről

1351. évi IX. törvénycikk hogy a törvényszéken elmarasztaltakat a bíró fogja el és egyezkedés végett három napig őrizze bevezetése

1405. évi (I) XII. törvénycikk a szabad városoktól a tárnokmesterhez, s innen, ha szükséges, a király személyes jelenléte elibe történik a fellebbezés

1405. évi (I) XIV. törvénycikk egyházi bírák világi, világiak egyházi perekben ne ítéljenek és azokat el ne bírálják

1405. évi (II) X. törvénycikk hogy a jobbágyság részéről törvénytételt első sorban a földes uraktól kell kérni

1405. évi (II) XI. törvénycikk hogy a királyi városok polgárait első sorban saját bíráik eleibe kell idézni

1435. évi (II) I. törvénycikk az ország rendes bírairól és azok esküjéről

1504. évi XVIII. törvénycikk – a parasztságnak vadászni és madarászni tilos

1729. évi XXII. törvénycikk a vadászat és a madarászat szabályozásáról szóló

1802. évi XXIV. törvénycikk a vadászatról és a madarászatról

1848. évi IX. törvénycikk az urbér és azt pótló szerződések alapján eddig gyakorlatban volt szolgálatok (robot), dézma és pénzbeli fizetések megszüntetéséről

1870. évi XLII. törvénycikk a köztörvényhatóságok rendezéséről

1871. évi XVIII. törvénycikk a községek rendezéséről szóló

1872. évi VI. törvénycikk a vadászatról szóló

1875. évi XXI. törvénycikk a vadászatnak és vadászatra használható fegyvereknek megadóztatásáról szóló

1876. évi XX. törvénycikk némely városi törvényhatóságok megszüntetéséről

1879. évi XXXI. törvénycikk az erdők fenntartásáról

1883. évi XX. törvénycikk a vadászatról

1883. évi XXIII. törvénycikk a fegyveradó és vadászati adóról szóló

1886. évi XXI. törvénycikk a törvényhatóságokról

1957. évi 43. számú törvényerejű rendelet a vadásatról és vadgazdálkodásról

1959. évi IV. törvény a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről

1961. évi VII. törvény az erdőről és a vadgazdálkodásról szóló

1970. évi 28. számú törvényerejű rendelettel az erdőkről és a vadgazdálkodásról szóló 1961. évi VII. törvény egyes rendelkezéseinek módosításáról

1986. évi 6. törvényerejű rendelet a Bonnban, az 1979. évi június hó 23. napján kelt, a vándorló vadon élő állatfajok védelméről szóló egyezmény kihirdetéséről

1993. évi XLII. törvény a nemzetközi jelentőségű vadvizekről, különösen mint a vízimadarak tartózkodási helyéről szóló, Ramsarban, 1971. február 2-án elfogadott Egyezmény és annak 1982. december 3-án és 1987. május 28.-június 3. között elfogadott módosításai egységes szerkezetben történő kihirdetéséről

1995. évi LXXXI. törvény a biológiai sokféleség egyezményéről

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

1996. évi LV. törvény a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról

2003. évi XXXIII. törvény az afrikai-eurázsiai vándorló vízimadarak védelméről szóló, Hágában, 1995. június 16-án aláírt nemzetközi megállapodás kihirdetéséről

2004. évi CXL. törvény a hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló

2010. CXXVI. törvény a fővárosi és megyei kormányhivatalokról, valamint a fővárosi és megyei kormányhivatalok kialakításával és a területi integrációval összefüggő törvénymódosításokról

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról

2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről

4640/1945. M. E. rendelet a vadászat szabályozásáról

138/1950. (V. 13.) MT rendelet a nagyvadak kártétele ellen kötelező védekezéséről és a gazdaságban okozott vadkár megtérítéséről

1/1962. (II. 9.) Korm. rendelet a vadgazdálkodásról és a vadászatról

348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet a védett állatfajok védelmére, tartására, bemutatására és hasznosítására vonatkozó részletes szabályokról

292/2008. (XII. 10.) Korm. rendelet a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelmét szabályozó nemzetközi és európai közösségi jogi aktusok végrehajtásának egyes szabályairól

383/2016 (XII.2.) korm. rendelet a földművelésügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről

288/2010. (XII. 21.) korm. rendeletet a fővárosi és megyei kormányhivatalokról

22/2012. (II.29.) korm. rendelet. a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatalról

5/1958. (II. 13.) FM számú rendelet a vadkárelhárításban való részvétel módját, valamint a

vadkárok megtérítésével kapcsolatos eljárási szabályokról

1/1990. (XI.13.) KTM rendelet. a Környezetvédelmi Főfelügyelőségről és a környezetvédelmi felügyelőségekről

8/1993 (I.30.) FM. rendelet a vadgazdálkodásról és a vadásatról

79/2004. (V. 4.) FVM rendelet a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szóló 1996. évi LV. törvény végrehajtásának szabályairól

43/2011. (V. 26.) VM rendelet az elejtett vad kezelésének és értékesítésének élelmiszer-higiéniai feltételeiről

34/2013 (V. 14.) VM rendelet a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek ökológiai gazdálkodási követelmények szerinti tanúsításáról, előállításáról, forgalmazásáról, jelöléséről és ellenőrzésének eljárásrendjéről

126/2013. (XII. 17.) VM rendelet a vadászvizsgát megelőző tanfolyamról és a vadászvizsgáról szóló

VI.4. Internetes elérhetőségű források

A Budai Jogkönyv részlete in Dr. Csőre Pál: A vadkártérítések története in. Erdészeti közlemények 1975. 222. p. in

http://epa.oszk.hu/02400/02451/00007/pdf/EPA02451_Erdeszettorteneti_Kozlemenyek_08-10_1975_221-238.pdf

A vadászat etikai kódexe in. <http://vadasz.info.hu/etika/etikaikodex.html>

Békés-Csanád-Csongrád egyesített vármegyék II. József-féle közigazgatásának Békés vármegyére vonatkozó iratai Magyar Nemzeti Levéltár Archívum Békés megyei levéltár in.

http://mnl.gov.hu/mnl/beml/iv_a_3_bekes_csanad_csongrad_egyesített_varmegyek_ii_jozsef_fele_kozigazgatasanak_bekes

Csányi Sándor: vadbiológia in

https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_521_Vadbiologia/ch01s02.html

Dr. Fodor Tamás: A magyar vadászkynológia múltjából in

http://epa.oszk.hu/02400/02451/00007/pdf/EPA02451_Erdeszettorteneti_Kozlemenyek_08-10_1975_249-255.pdf

Dr. Horváth László: Agarászatok a dualizmus kori Szabolcsban in

http://epa.oszk.hu/02400/02451/00028/pdf/EPA02451_Erdeszettorteneti_Kozlemenyek_13_1994_005-020.pdf 5.

Dr. Juhász István: Az Aranybulláig korlátozások nélkül adóztattak a királyok in

<http://ado.hu/rovatok/ado/az-aranybullaig-gatlastalanul-adoztattak-a-kiralyok>

Keglevich Kristóf: A garamszentbenedeki apátság története az Árpád- és az Ajnou korban

Bölcsezdoktori (-PhD-) értekezés Budapest 2010 in

<http://doktori.btk.elte.hu/hist/keglevichkristof/tezis.pdf>

KF: Panem et circenses in Magyar Nemzeti Digitális Archívum in

http://mandadb.hu/cikk/733383/Panem_et_circenses

Kulcsár Krisztina: II. József visszavonja rendeleteit in. Magyar Nemzeti Levéltár in

http://mnl.gov.hu/mnl/ol/hirek/ii_jozsef_visszavonja_rendeleteit

Magyarország a XX. században Kolléga Tarsoly István (főszerk.) Babits Kiadó Szekszárd, 1996-2000III. kötet in.

<http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/603.html>

<http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/604.html>

<http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/605.html>

Magyarországi Rendeletek tára 1867-1945 in.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1927/?pg=1713&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1929/?pg=418&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1932/?pg=950&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1934/?pg=858&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1935/?pg=889&layout=s&query=81.462

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1936/?pg=1051&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1934/?pg=858&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1935/?pg=1208&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1937/?pg=1449&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1939/?pg=974&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1939/?pg=1620&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1939/?pg=1632&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1940/?pg=1978&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1940/?pg=2222&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1940/?pg=3017&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1940/?pg=3745&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1940/?pg=3729&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1941/?pg=790&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1941/?pg=1113&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1941/?pg=1451&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1941/?pg=2248&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1941/?pg=4245&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1942/?pg=2018&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1942/?pg=548&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1942/?pg=3293&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1942/?pg=2022&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1942/?pg=2959&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1943/?pg=519&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1943/?pg=2247&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1943/?pg=2252&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1944/?pg=30&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1944/?pg=30&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1945/?pg=306&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1927/?pg=2430&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1927/?pg=235&layout=s&query=vad%C3%A1szat

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1927/?pg=236&layout=s&query=vad%C3%A1szat

Mária Terézia úrbéri rendelete in

https://books.google.at/books?id=Lj5DAAAcAAJ&pg=PA6&lpg=PA6&dq=maria+theresia+urbarium&source=bl&ots=LI7NenRy7c&sig=rF0ml-LA7_WcUkx4uL_cb1zSThs&hl=hu&sa=X&ved=0ahUKEwj_4dPv0MbaAhXBCuwKHYUCeM4ChDoAQgoMAA#v=onepage&q=maria%20theresia%20urbarium&f=false

Mária Terézia úrbéri rendelete 1767-ből Die Urbarialreform Maria Theresias von 1767 in

http://www.atlas-burgenland.at/index.php?option=com_content&view=article&id=188:das-maria-theresianische-urbar&catid=24&Itemid=139

Patyi András: Szervezetirányítás: felügyelet és ellenőrzés NKE Budapest 2014 4.o. in

<http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/10425/Teljes%20sz%C3%B6veg%21?sequence=1&isAllowed=y>

Schieberna Endre: Vadászati politika és ökonómia tantárgyi segédlet in,

www.nyme.hu/uploads/media/2_segedlet.pdf

Szakács Tamás: Az irányítás fogalma és fajtái a közigazgatási rendszerben (az irányítás szervezéstudományi, szociológiai és jogi fogalma; szervei és szakmai irányítás; közvetlen és közvetett irányítás) in. <https://jogjegyzet.hu/file/b6c45d5dbd6ce447d7e16ac5d6a47f21/KIG1-IV..pdf>

Varga Róbert: A reneszánszkori vadászat in

<http://tortenelem.bjg.hu/hunyadiakkora/prezentaciok.htm>

Zsigmond Richárd: A zárttéri vadtartás lehetőségei, felételei in.

http://portal.nebih.gov.hu/documents/10182/21442/Zsigmond_Richard_zartteri_vadt.pdf/20cd793-76fd-437e-be1b-81992a034fab

<http://atvaltas.hu/terulet/katasztralis-hold/hektar>

http://ova.info.hu/adattar/vg_taj/tajegys-ORSZ-20160224-feketefehér2.jpg

<http://www.vadaszativegylet.hu/dokumentum/rolunk.html>

http://www.termeszetvedelem.hu/_user/browser/File/Bizottsagok/RamsariBizottsag/Eml%20REMNB%20160601-02.pdf

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A52012PC0520>

<https://www.omvk.hu/oldal/bemutakozas> 2020.07.27.

https://www.omvk.hu/app/omvk/web/uploads/files/orszagos/2019/2019_ALAPSZABALY_KGY_TERVEZET_majus_3_lezart.pdf 2020.07.27.

Képek:

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Csodaszarvas#/media/File:FeherSzarvas-ChroniconPictum.jpg>

<http://www.bucsujaras.hu/beny/PICT7769.JPG>

